

كەشكۆلى كەلەپوورى ئەدەبى كوردى

بەرگى حەوتەم

کەشکۆلی کەله‌پووری ئەدەبی کوردی

بەرگی حەوتەم

محەمەد عەلی قەرەداغی
ئەندامی کارای ئەکادیمیای کوردی

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس
هەولێر - هەریمی کوردستانی عێراق

هه‌موو مافئك هاتووته پاراستن ©
دهزگای چاپ و بلاوكردنه‌وهی ئاراس
شه‌قامی گولان - هه‌ولیر
هه‌ریمی كوردستانی عێراق
هه‌گبه‌ی ئه‌لیكترۆنی aras@araspres.com
وارگه‌ی ئینتەرنیټ www.araspres.com
ته‌له‌فۆن: 00964 (0) 66 224 49 35
دهزگای ئاراس له ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووته دامه‌زران

محهمهد عه‌لی قه‌ره‌داغی
كه‌شكۆلی كه‌له‌پووری ئه‌ده‌بی كوردی - به‌رگی هه‌وته‌م
كتیبه‌ی ئاراس ژماره: ١١٧٤
چاپی یه‌كه‌م ٢٠١١
تیرێژ: ٦٠٠ دانه
چاپخانه‌ی ئاراس - هه‌ولیر
ژماره‌ی سپاردن له به‌رپوه‌به‌رایه‌تیی گه‌شتیی كتیبه‌خانه گه‌شتیه‌كان ١٠١٢ - ٢٠١١
نه‌خشانده‌نی ناوه‌وه: پۆشنا ره‌شاد
رازانده‌نه‌وه‌ی به‌رگ: ئاراس ئه‌كره‌م
پیت لێدان: پۆشنا ره‌شاد
هه‌له‌گری: شه‌رزاد فه‌قی ئیسماعیل. تریسكه ئه‌حمه‌د

پیشکشہ

بہ گیانی پاکى ئەو سەربازە نەناسراوەى مەیدانى کۆکردنەوہى سامانى کەلەپوورى ئەدەبى کوردى، کە بەبى ھەرا و ھوریا ژیا و، بەبەئدەنگى مائئاوایی لە جیھان و گەلى کورد - ئەو گەلەى کە قەرزارى ئەم سەربازە و وینەکانیەتى - کرد و، لەوانە بوو سامانەکەیشى وەك خۆى بەبەئدەنگى و بى خەمخۆر سەربنیتەوہ:

مام رەشید ھەمەوہندى

نوع السكن	رقم السكن	الحقة أو القرية	الناحية	القضاء	الولاية	رقم البطاقة	الاسم والكنية
ر	١١٥	منقرب كرك	البيارة	البيارة	البيارة	١١٥	رشيد
							تاريخ الميلاد
							اسم الأب والجد
							اسم الأم والجد
							الدين
							المهنة وحمل شئ أو كسب
							هل متزوج أو زوج
							لون العين
							لون الوجه
							العلامات الفارقة الثانية

حوالت
 تسمية السكن
 حوالت العقار
 والناح
 والأقارب

اسم الموظف
 ١١٥

ويتهى دهفتهر نفوسى رهشيد هممهوند

وینہی دستخہ تہ کان

۶۹ در باره خط چرخ طلسم یک حرف باشد از کتاب
 خالده چرخ دم از صفاتش
 صد پرچم از دوحه به
 خالده بیاد عزم سفر زین مقام کن بر روضه رضا بدل جای سوم کن
 از آنکه تو خام رو افق دلم گرفت بر بند باز قطع سخننا خام کن
 بدست سراسر طویس بخار اقا است بر خیز و در دل بدر بچرخ جام کن
 از خاک قند با زهرت نیز در کنه ر معصود دل جو خاص بود ز کلام کن
 درش هم نماند که از کار و دانش من بعد صبح راه بره بند و نام کن
 خود را بنجا کجا عهدم علی فلکن محو هوا روضه دار السلام کن
 در کار خوابی به عمرت بیاد زنت خود را در جنبه است کن شه غلام کن
 خالده چو بچکس سخن مرد دره نشد
 بگذر ز هر چه هست سخن را تمام کن
 ای از گل ز سب خون خورده گل بسو باقد تو تا یکوفز قرین بود یکوفز
 این شمع شتاب است یا تو خورشید است این نافه تا آت است یا ریحانه کیسو
 بر جیس سبل شده با ماه جهان آرا یا هور رخ جهان مقرون بچرخ ابرو

۲۸

دل به میخانه محبت غم باریه ^{شعیه} سر بتود از زلف تو ده آم
 مدینه خانه شادان سحر کرم با بدرد دل بنا لم فرقت
 دیت بر چاه و خیا لم پیت دل کوه کوه کوه رحمت علی
 من لاله عمر خوم میم بتود اعانت تا و فکرم شرم طوقول تو کچر
 دوز دگرت بلین کل از در دوزخ چو ناله نام در اوه چاولم با
 کور فیکه بنه سیر موج دریا کس برک خویشیم تا کن برینیم کما
 شت نتایج رحمت صحرایک دل بغیر محبت کوه سر یک وقت ناله
 من که لم عیده بعیدم بزم یاران دغام عزیز هجرانو جفا بر چه بلیم بیجا
 دل بر سوزه نسیم مرده زلفت مرم بوکشته ناله کباب دل ار چه بیجا
 ایلا کله کله بصد لغم ناله که راهوسم عشق با راقول بیجا
 شامید بوچه بقران خدنگه نبر
 شامید ناله سر لوح در دوت قد الف جابیه
 کبک سالنندان خیا استند و امم بسحر کوشه چادرت عجب حیلان
 بسحر قدش عجا رب بر دت جانا بزم عیس عشقت را بنبر دوزخ و آنا
 از عشق که کیو دل که پید بو بو پید بو دوستی بر تن بر هو فاش کب انان
 له پیرس

نمونه له دستخه تی ژماره ۸

سنجید که داند از تقایش گناه بدیچکس نفیسش
 بهرم دیده آن غور قیوم سعید عروة الوقت معصوم
 بشیخ عبدالاحد آن بچم ثاقب محمد عابد الامنا قب
 بسیف الدین سید نور محمد بس الدین حبیب الله
 به پیر ما که هست از زمانش هدایت صهر اندر آستانش
 نشد جز بندگی آرا حکماش ازان شد نام عبداللهش
 نکویم از لحالاتش که چو نیت زهر و صفش که اندیشم فرو نیت
 عزیز بیکم هر چه به بخشش چو کس مشکلی نبود تو بخشش
 در این از خوشنود خوشش برین سر کشته مهر دور دل ریشش
 به کس نمی گم کردن گناهی دو عالم را نرسد سنجه بگناهی
 ز بحر از خوفت گشت بران ز عین موت بر این عزیزان
 بر عتبت شکریم بر دل حسن اگر بر شمع حل شکل حسن
 ز من بگزارند کار که باید که زان کس بلفظ در نیاید
 ز اعجاز عین شکر فارم نه طاعت ز زبان عذر دارم
 بهر خود بنم از شکر ساری بدوزخ خوشترم از رستگاری
 بیامرز

نمونه له دستخه تی ژماره ۱

س شرط بو خرید ویم آواره کم
 کلیم و تینه فرما و پار کم
 ویم کلو لاکم نه پارت سستون
 ستره پارت کم رنگین کم و پون
 رنج حدسه له ویم و عبت کم
 لاکسم و فوکان دال کر نس کم
 کولف محبونه بکروم کنول
 بکلیم جز جسدان چو کول
 دینه کبوتر نالم بچو سس
 آ نوقل نام بشنو و بچو سس
 و خربو نیو جسته پیوم
 تراغم آدم پمف دیوم
 سرطم بو چر قس غزایل
 نبوشم پیا له زبر بلایل
 به پوشم لباکی سنج صفای
 ترک به بوله لام ذکر سبحان
 بریم نه جمع قومان غولیک
 کوشم ندم و نیک بو دریک
 زمار بو پنم پادین ترسا
 بیشم جاره و خس کلیدید
 سار و سبون چرخ چکر کم
 تو تو در ستغیر یوم الحشر کم
 خالو الودار نه تو جیا حنک
 نه آخر یوم القیامه
 عبد الله وقت و اذمه مدرس
 لازمه خالو وید کردنش
 شیرین جام جم
 تو خدا بس بدر بهر جام جم
 و ما لار نام به عیت قسم
 موت لشفه آفا بنین کم
 چون حور نشید نه برج چرخه چو این
 موت داندر سما و سز این
 هر وقت عینت بدرک جلا
 موت بابت هون کلو ال
 و بنم

صدق تویت و افرین حال
 احتیاجی حشین مانا مقاله
 آقا جعفر علی بن حسین کرد
 بزرگ کلمه ویت کس نفاک کرد
 در علی ایچم سلاک
 رطوبت و خشک است
 روح آورد و لرز
 رخ جانی خلیف کمان
 تا ملت شیشه روح آورد و لرز
 پیتر که اشتر سوزش مرز است
 لا فیدیک ز فیدیک است
 بر این بین الله است حکمت
 بی باکیت ج روح است
 زنده تمام است کرد
 برده خون دل سوزش است
 چلام حاضر است
 دورش بین مبل روحان
 ارباب پروایت ارباب مهربانیت کرد
 دویه لعل در دره لول کرد
 در دوه هر هر
 پیچیدگی حشین هر چیز و برد
 گر کرد سخم بر دوه هر هر
 ربط و علاقه سوزش مبل
 بین او از دل چه موبت کبل

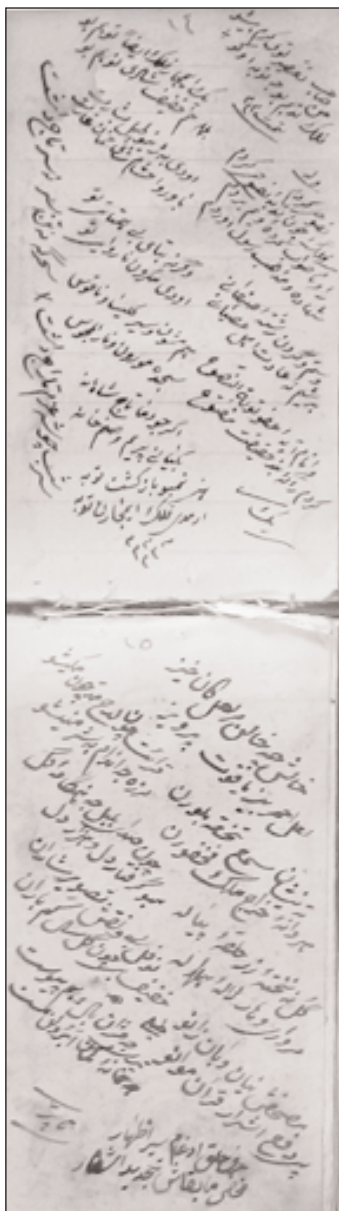
نمونه له دستخهتی ژماره ۲

تنگی تو نیست کاوم دین
 بندگی لاله من طوم دین
 بیخ از سینه غضب خوم دین
 پیران هونما خلك حوم دین
 چای جشید جسمم دین
 جای اشکان را خندم دین
 شمشیر خوک زردم دین
 رسم بو سیاو بو خشم دین
 زال پورم دیو بندم دین
 جدا از یاز من چندم دین
 هفتاد هفت سپهر گورم دین
 کوی صوب بکلی مزی دین

ساه نریا نو سورم دین
 جرم زیاد ز نامم دین
 خبر گزشت کس لهرم دین
 دانش حکمت طها هم دین
 اسفند یارم بوجوش دین
 اورو بیدین سخن دین
 سهر دگر می زرم رو هم دین
 هفتاد هفت سپهر هم دین

شاه پور شاه پوران دشمن ارمن
 فایق فاروقان ارده شیران گشت
 بهرام بهرام گور آقند و گشت
 ناورم خلك دارو گشت
 گشت سپهرم کورن ختم گشت
 سپهر سوادج پرویزم کردن
 خاموشی شیرین شودیم کردن
 ناور عدل داد شیرین گشت
 پور گشت کرد دینت نجای گشت
 دردم

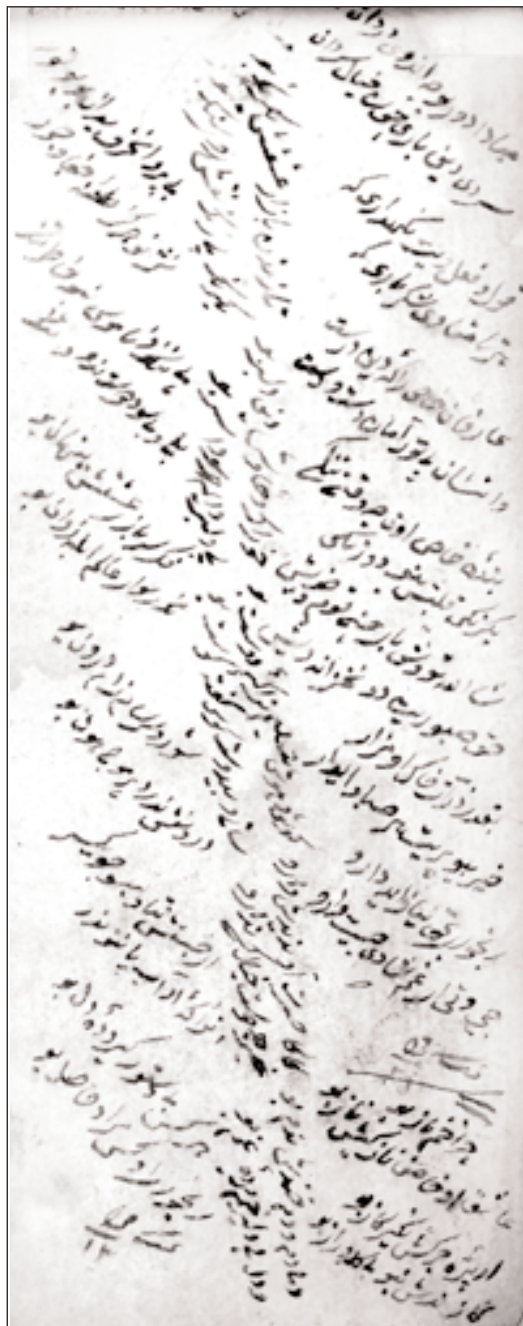
نمونه له دستخهتی ژماره ۲

نمونه له دستخه‌تی ژماره ۵

نمونه‌ای از خط نستعلیق در دست‌نویس
 مورخان و نویسندگان ایرانی
 در این خط به بیان وقایع و
 سیرت‌ها پرداخته‌اند.
 این خط در دوره صفویه
 و قاجاریه به اوج خود
 رسید.

نمونه له که شکولی عهبدولکه‌ریم ژماره ۵

نمونه له دستخه‌تی دیوانی رهنجوری

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript or a collection of poems. The text is written in a dense, flowing style, characteristic of Persian or Arabic calligraphy. The script is dark and appears to be ink on a light-colored surface. The text is arranged in several columns, with some lines starting with larger, decorative initial letters. The overall appearance is that of an ancient or historical document.

نمونه‌ی دستخه‌تی دیوانی رهنجووری

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript or a collection of poems. The text is written in a dense, flowing style, characteristic of traditional Persian or Arabic calligraphy. The script is dark and appears to be ink on a light-colored surface. The text is arranged in several columns, with some lines starting with larger, decorative initial letters. The overall appearance is that of an aged, handwritten document.

نمونه له دستخهتی دیوانی رهنجوری

سەرەتايەك

لە ساڵەكانى ۱۹۸۰ى سەدى راپوردودا رېگەم كەوتە كىتابخانەى خوالىخوشبوو مامۇستا مەلا سەئىدى زىناكوۆى (ئەو كاتە كىتابخانەكەى لە شەقامى كاودا بوو) دواى دانىشتن و كەمى قسەكردن چاوم گىرا لەسەر رەفەيەك سى دەستخەتم بىنى كە تەماشايانم كرد بىنىم كوردىن. لەسەر نرخیك رېكەكەوتىن و ھەرسىكياىنم لە تەك خۆمدا برد. دواى ماوەيەك لە كۆوارى (نووسەرى كورد)دا وتارىكم لەسەر نووسىن^(۱). ئىتر لەو كاتەو دەماناون.

لەم ماودا بۆنەيەك ھاتە پېشەو پېويست بەو بوو بگەرېمەو^(۲) بۆ لای ئەو دەستخەتەنە. ئەمجارە زياتر بەشېنەيى سەرنجيانم دا و لە ناوەرۆكياىن كۆلیمەو و ھەلم سەنگاندن و پېويست بوو زياتر لە نووسەرەو و كات و شوئى نووسىنەو ھەيان و شتگەلى دى لەبارەيانەو شارەزا بىم. يەككە لەو لايەنەى دەبوو شتېكى لى بزەنم نووسەرەو دەستخەتەكان بوو، كە لە كۆتايىيانەو نووسرا بوو (رەشىد ھەمەوئەند) نووسىوئىيەو.

بەلى كەوتە پرسیار و گەران بە شوئى مېژووى ژيانى ئەم پياوئەدا، ئەنجام گەيشتمە ئەو ئەم پياوئەيش سەربازىك و تىكۆشەرىكى سەر رېگەى كاروانى رۆشنبىرى كوردى و، ناو ونبوويەكى بوارى كۆكردنەوئە سامانى كەلەپوورى كوردىيە و، نەجمەدىن مەلایەك بوو بۆ خۆى، بەلام بەھۆى گەران و دېئەدېئو ئەملا و لای زۆرەو و، بەبۆنەى ئەوئە لە شوئىكدا نىشتەجى نەبوو، بەرھەمەكانى نەناسراون و رېگەى ناو كۆوار و رۆژنامە و چاپخانەيان نەدوئە.

وام بەباش زانى ئەم سەربازە گومناوئە كەلەپوورى كوردى بە مېژووى زانايان و ناوادارانى كورد بناسىنم.

(۱) بېروائە: ژمارە (۳)ى كۆوارى نووسەرى كورد، سالى ۱۹۸۵، (سەربازىكى نەناسراو و سى دەسنووس).
(۲) كە بانگھېشت كرام بۆ (يەكەمىن كۆرى نۆونەتەوئەيى وئەزى كوردى) لە شارى سەنە داوايان لى كردم لەسەر دەستخەتى كوردى شتېك بنووسم. دواى سەرنجدانى چەند دانەيەك لە دەستخەتەكانى كىتابخانەكەى خۆم، ئەوئەم لەلا گەلە بوو كە بەشى بابەتېكم لەسەر شانامەى كوردى لە كىتابخانەكەمدا دەستخەتى كوردى ھەيە. بۆيە ناوئىشانى بابەتەكەم نا (دەستخەتەكانى شانامەى كوردى لە كىتابخانەكەمدا). بەشېكى ئەو دەستخەتەنەيش رەنجى مام رەشىد ھەمەوئەند بوون كە دەمەوى لېرەدا لايەكى لى بگەمەو.

رەشىد ھەمەھەند كىيە؟

كە سالى ۱۳۲۰ك. ۱۸۸۷ز. بريارى ئاوارەكردن و دابەشكردنى ھەمەھەندەكان بەسەر ناوچە دورەكانى ئەفرىقىيا و شوپىنانى ترادا دەدرىت و بەشكىيان بۆ (بن غازى و تەرابلوس) دور دەخريئەو،^(۱) يەككە لەو دورخراوانە ئەحمەدى باوكى رەشىد ھەمەھەند دەبىت كە بەخيزانەو لە تەك ھەمەھەندەكانى ترادا بەر لىبىيا كەوتون. رەشىد ھەمەھەند لە لىبىيا لەدايك دەبى^(۲).

لىرەدا دەبى ئەو بلىم دواى گەرانى زۆر بە سەرچاوەكاندا تەنيا ئەوئەندەم دى لەسەر ژيانى نووسرابىت كە مامۇستا مەلا عەبدولكەرىم لە پەراويزىكى كورتى بچووكدا لە پەراويزەكانى پيشەكى دىوانى فەقى قادرى ھەمەھەند لەسەرى نووسىو.^(۳) ئەوئەيش بۆ ژيانى پىاويكى وەھا شتىك نىيە جىگەى باس بىت.

بۆيە باشتىن سەرچاوە بۆ ژيانى ئەم پىاوە پاشماوئى شوپىنەوارەكانى بوو كە كاك جىهانگىرى^(۴) كورپى عەزىزى كورپى مام رەشىد بۆى ھىنام.

سالى لەدايكبوونى:

بۆ سالى لەدايكبوونى مام رەشىد دوو دەفتەرى نفوسى لە ناو شوپىنەوارەكانىدا ماون:
يەكەمىيان: مېژووى سالى ۱۹۴۳ى پىوئە و نالى دەفتەرى نفوسى چ سالىكە، لەم دەفتەرى نفوسەدا سالى ۱۸۹۸بۆ لەدايكبوونى دانراو. مېژووى دەرھىنانى دەفتەرەكە ۱۴/۳/۱۹۴۳-ە.
دوومىيان: دەفتەرى نفوسى سەرژمىرى گشتى سالى (۱۹۴۷)ە، لەمەياندا سالى ۱۹۰۷بۆ مېژووى لەدايكبوونى دىارى كراو. مېژووى دەرھىنانى ئەم دەفتەرەيان ۹/۱۰/۱۹۵۶-ە.
بەپى دەفتەرى نفوسى يەكەم لە گوندىك لە گوندىكانى ناحىەى عەربەتى سەر بەقەزاي ھەلەبجەى پارىزگاي سلېمانى بوو. بەپى دەفتەرى دوومىيش لە ناحىەى پىنجوئى سەر بەقەزاي ھەلەبجە بوو.

(۱) پروانە: چەند لا پەريەكى شاراو لە مېژووى كەرىم بەگى فەتاح بەگى ھەمەھەند. نووسىنى سەرور ئەحمەد كەرىم. چاپى يەكەم، تەموزى ۱۹۹۸، چاپخانە و ئۇفسىتى تىشك. ل: ۱۹
(۲) بەپى دوو دەفتەرى نفوسى جىاوازى مام رەشىد كە لە دەستمدان دوو مېژووى جىاواز بۆ لەدايكبوونى مام رەشىد دانراون، لەمەولا دەياننوسم.
(۳) پروانە: كۆمەلەى شىعەرى فەقى قادرى ھەمەھەند، مەلا عەبدولكەرىمى مودەرىس و فاتىح عەبدولكەرىم كۆيان كرووئەتەو و راستيان كرووئەتەو و فەرھەنگۆكيان بۆ تامادە كروو. چاپخانەى كۆرى زانىارى عىراق، بەغدا، ۱۹۸۰ ل: ۴
(۴) لەمەولا بەدرىژى لەسەر ئەم شوپىنەوارانە دەنوسم.

بەسەرھاتى ژيانى:

مام رەشىد خۆى بەسەرھاتى ژيانى خۆى نەنوسىيۈ، ئەگەر نووسىيېتىشى دەست من نەكەوتوۋە، لەبەر ئەۋە دەبى لە مېژۋوى نووسىنەۋەى شوينەۋارەكانىيەۋە ھەندى شت ھەلگۈزم.

بەلام پېش ئەۋانە ئەۋەى دەماۋدەم دەگېرېتەۋە ئەۋەىيە: مام رەشىد ھەر كات و سالىك لەۋانەى كە نووسىمىن يا سال و كاتىكى تىرى كە تىايدا لەدايك بوويىت باسى ئەۋە ھەيە كە لە لىبىيا لەدايك بوۋە. دۋاى ئەۋەيش كە لەۋيۈە بە قاچاخى ويستوويانە بەرەو ۋلات بگەرېنەۋە لە توركىا جارىكى تر گىراۋنەتەۋە و بەدەسبەسەرى نىراۋن بۇ دوورگەى (پۇدۇز) و مام رەشىد لەۋى خراۋەتە قوتابخانە و تا شەشى سەرھتايىي لەۋى خويىندوۋە.

مام رەشىد - ۋەك لە دەفتەرى نفوسەكانىشەۋە دەرگەوت - بەشىكى زۆرى ژيانى لە گۈندەكانى پىنجويىن و بەرزنجە و ئەۋ ناۋانەدا بەسەرىدوۋە، لە كۆتايى دەستخەتى (ھەفت لەشكر) ۋە كە بە ژمارە (۸۰/۴۴) لە كتيپخانەى خۇمدا پارىزراۋە مام رەشىد نووسىويە:

«ھەژارى بىچارە رەشىد ھەمەۋەندى پۇلىسى ناعىلاجى سالى ۱۹۲۷ لە گۈندى (نۆدى) نووسىويەتتەيەۋە».

ھەرۋەھا لە دەستخەتى ژمارە ۱۴/۴۴ يىشدا كە داستانى (مەنچە و بېژەن) ۋە مام رەشىد ھەمەۋەند سالى ۱۹۳۸ لە گۈندى (نۆدى) نووسىويەتتەيەۋە. ھەرۋەھا داستانى (فرامەرز و برزو) يىش لە ۱۹۳۸/۲/۱ دا لە گۈندى نۆدى نووسراۋەتەۋە.

مام رەشىد مېژۋوى لەدايكبوۋنى عەزىزى كورپى نووسىويە كە رېكەۋتى پۇژى ۲۱/۳/۱۹۴۱ (پۇژى نەۋرۇز) ھەينى بوۋە، لەۋ كاتەدا لە مەخفەرى (ۋلىاۋا) بوۋە. (دەفتەرى دوۋەم/۱۱۵).

دۋاى ئەمە لە دەستخەتەكانىدا شتىكى ئەۋتۆم نەبىنى باسى گەرەن و شوينەكانى كە بە پۇلىسى تىاياندا بوۋە بكات تا سالى ۱۹۵۰. لە دەستخەتەكەى لاي مامۇستا عەبدورەقىب يوسفدا نووسىويە: ئىخراجبوۋنم تەئرىخى ۸/۴/۹۵۰. رەنگە مەبەستى لە (ئىخراجبوۋن) خانەنشېنبوۋن بىت.

ھەر لە پال ئەمەدا نووسىويە: دوخولى مالمان بۇ عەرەت تەئرىخى ۷/۱۱/۹۵۰.

دۋاى ئەمە لە دەستخەتەكانىدا مېژۋوم نەدۇزىۋەتەۋە تا سالى ۱۹۷۰ كە مام رەشىد نووسىويە لە دۋاى يەككىك لە نووسىنەكانىيەۋە: نووسىنەۋەكە تەۋاۋ بوۋ لە مالى حاجى عەبدوللاى زېگۈيىزىدا لە گەرەكى شېخ مھىدىن لە سلىمانى سالى ۱۳۹۰ ك ۱۹۷۰ ز.

شۆيئەوارەكانى مام رەشىد ھەمەوھەند:

مام رەشىد پياويك بوو - ئەگەر نەلیم ھەموو ژيانى - بەشى زۆرى ژيانى بۇ كۆكردنەو و نووسینەوئى كەلەپوورى كوردى و بەرھەم و شۆيئەوارى شاعیرانى كورد تەرخان كرددووه. نەك ھەر ئەمە بەلكو پەنای بۆ لای كەسانى تریش بردووه تا لەو رېگەدا كە بۆ خوئى ھەلپېژاردووه كۆمەكى بكەن. نمونەى ئەمە لەم باسەدا دەبینى. (۱)

من كە باسى شۆيئەوارەكانى مام رەشىد ھەمەوھەند دەكەم مەبەستم ئەوئەھەوئە ھەول دەم بزەنم ئەم پیاوھە لە ژيانیدا چ رەنجیكى داوھ و چ كۆششیکى كرددووه بۆ كۆكردنەوھ و پاراستنى سامانى كەلەپوورى كوردى، لەبەرئەوئە بەرھەمەكانى ئەم پیاوھە مەزەنە پەرتەوازە بوون گومانم لەوھەدا نییە ناگەمە ئەنجامى دۆزینەوئە ھەموو شۆيئەوارەكانى، بەلام ھەول دەدم بەگەم بەو ئەنجامە كە ئەم پیاوھە بە بېر و پشووئى قوول و كۆششى بەردەوامى گەپپووتە پلەبەك كەم لە رۆشنبیرانى ھاوچەرخى ئەو ئەوھەیان - ئەگەر بۆ كرابى - بۆ كراوھ.

پیاويك بە ژيانى پۆلیسى و ئاوارەبى و دېبەدییى توانیبیئى ئەو رەنجە بدات و، تەنگوچەلەمە و سەغەلتى ژيان وری پى بەرنەدات و، لەو ھەموو گەپان و دى بە دى و كۆل بە كۆلەدا بەرھەمەكانى بپاریزىت و، نەھیلئەت ئەو رەنجەى بسووتى یان لەناو بچىت و تا گیانى لە لەشیدا بیئ بپاریزىت، بەراستى جیگەى ریزە و، شیاوى ئەوئەھە ناوى زیندوو رابگیرىت و بەرھەمەكانى ھەك شۆيئەوارى پیاويكى بەئەمەكى دلسۆزى خەمخۆرى كەلەپوورى مېللەتەكەى لە جیگەى شیاویدا دابنرین و، بېنە سەرچاوەیەك لە سەرچاوەكانى كەلەپوورى كوردى و، ئەوانەیان چاپ نەكراون چاپ بكرین و شۆيئى خۆیان لە كتیبخانەى كوردیدا بگرن.

گەلى بەشۆيئە بەرھەمەكانى ئەم پیاوھەدا گەپام و زۆرم ھەول دا بزەنم چى ھەبووھ و چى ماوھ.

ئەنجامى ئەو سۆراخ و گەپانەم گەیشتمە ئەوھ:

۱- شۆيئەوارەكانى پەرتەوازەبوون و دەستاودەستیان كرددووه و، ئەندازىكىيان كە نازانم زۆرە یان كەمە لەناو چووھ.

۲- بەشېك لە بەرھەمەكانى لەلای كەرىم بەگى ھەمەوھەند بوون و، كەرىم بەگ پېشكەشى كرددوون بە مامۆستا عەبدورەقىب یوسف. دواتر مامۆستا عوسمان ھەورامى بەشى لەو بەرھەمانەى لە مامۆستا عەبدورەقىب یوسف - بە ئەمانەت - وەرگرتووھ، دواى ھەك مامۆستا عوسمان خوئى دەلئەت: لە راپەرپەنەكەدا مالەكەى تالان كراوھ و ئەو بەرھەمانەى مام رەشىدیش تیدا چوون. (۲)

(۱) دووان لەو كەسانەى دەستخەتیان بۆ رەشىد ھەمەوھەند نووسپووتەوھ و ناوى خۆیان نووسپووتەوھ:

۱- عەبدولمەجیدى حەسەنى باينچۆبى كە دەستخەتەى ژمارە (۲)ى مام رەشىدى سالى ۱۳۵۴ك. نووسپووتەوھ.

۲- مەھدی حەسەنى سالى ۱۳۵۶ دەستخەتەى (نادرنامە)ى بۆ مام رەشىد نووسپووتەوھ.

(۲) نەمبېستووھ مامۆستا عوسمان شتېكى بۆ ئەو دەستخەتانە كرددبېت، یان شتېكى لەسەر نووسپېن.

۳- بەشىكى تىرى لە بەرھەمەكانى مام رەشىد لەلەي كاك عەزىزى كۆپى بوون، دووبارە مامۇستا عوسمان ھەورامى بەشىكى تىرى لە بەرھەمەكانى مام رەشىد - كە نازانرېت چەند بوون - وەرگرتوۋە بەلەي كەمبىيەۋە يەككىيانى گېراۋەتەۋە بۇ كاك عەزىز. (۱)

۴- لەم دواییبەدا كە من بەشۆين بەرھەمەكانى مام رەشىدا گەرام لە رېگەي برای بەنرخم مامۇستا سەركارى سالار ئاغاي ھەمەۋەندەۋە كاك جىھانگىرى كۆپى كاك عەزىزم ناسى و، داۋاي بەرھەمەكانى باپىرىم لى كرد، مالى ئاۋابېت، بەشىكى باشى لە بەرھەمەكانى مام رەشىدى باپىرى بۇ ھىنام كە بوون بەسەرچاۋەي سەرھەكىي ئەم بەرگەي كەشكۆلى كەلەپوورى ئەدەبى كوردى.

لەو بەرھەمانەي مام رەشىد كە كاك جىھانگىر بۇي ھىنام (۷)يان بوون بەسەرچاۋەي ئەم بەرگەي كەشكۆل - ۋەك وتم - منىش بۇ رىزان لە كۆششى ئەو پىاۋە مەزنى و بۇ ئەۋەي بەرھەمەكانى لەمە زىاتر پىۋار و نادىار نەبن وام بەباش زانى لەم ھەلەدا ناۋەرۆكەكانىان تۆمار بىكەم و بە مېژوۋى ئەدەبى كوردىيان بناسىنم.

ھەرۋەھا بە كۆششى خۆم - ۋەك لە سەرھەتاي ئەم نووسىنەمەۋە نووسىم - چەند بەرھەمەكىي مام رەشىد بەدەست ھىناۋە و لەم بەرگەدا سوودم لى وەرئەگرتوون، لە تەك ئەو دەستخەتەدا كە لەلەي مامۇستا عەبدورەقىب ماۋە لە پوۋى ناۋەرۆكەۋە يەكىان دەخەم و، فېھرەستىان بۇ دەكەم و فېھرەستەكانىان لە داۋاي ئەم دەستخەتەۋە دەنووسم، مەبەستىش ئەۋەبە ئەۋەي بە من دەكرىت بىكەم بۇ ناساندىنى پاشماۋەي بەرھەمى مام رەشىد.

مامۇستا عەبدورەقىب يوسف كە دەستخەتەكانى مام رەشىد ھەمەۋەندى دەست كەوتوۋە ھەۋلى ئەۋەي داۋە شتېك لەسەر ژيانى بنووسى، بۇ ئەم مەبەستە پىرسىارى لەم و لەو كىردوۋە و ھەندى شتى بەدەست ھىناۋە، كە زانى من خەرىكى ئەم باسەم - مالى ئاۋابېت - كۆپىي ئەو بابەتەي كە كۆي كىردىۋەۋە دا پىم، منىش لىرەدا لە تەك سوپاسى زۆرمدە بۇ مامۇستا عەبدورەقىب باسەكەم بەو زانىارىيانەي ئەو دەۋلەمەند دەكەم.

(۱) مامۇستا عوسمان ھەورامى لە كۆتايىي دەفتەرى - كەشكۆلى - سېيەمى مام رەشىدەۋە نووسىۋىيە: سوپاسى زۆر و زەبەندەم بۇ كاك عەزىزى كۆپى مام رەشىد، خوا پاداشتى بى پايانى بداتەۋە و، گەلى سۆز و مېھرەبانىي يەزدانى گەۋرەش بۇ گۆپى رۆشنى مام رەشىد ھەمەۋەندى باۋكى، ھەزاران رەحمەت بۇ رەۋانى شادى لە بەھەشتى بەرىنا.

بەراستى بەم كەشكۆلانەي مام رەشىد ۋەكو سەربازىكى نادىار خىزمەتېكى گەۋرەي ئەدەبى كلاسېكى كوردى كىردوۋە، سەرچاۋەيەكى رەسەن و باۋەرپىكراۋى پاراستوۋە و بۇي بەجى ھىشتوۋىن، بۇيە ھەمىشە و ھەردەم ئەبى لە كانگاي بە سۆزەۋە رەحمەتى فراۋانى بۇ رەۋانە بىكەن. من بەخۆم زۆر كەلكم لەم سەرچاۋەيە وەرگرتوۋە. دووبارە زۆر زۆر سوپاس لەگەل رىژمدا.

هەندىك لەو زانىارىيانەى مامۆستا عەبدوپەقىب ھەر ئەو زانىارىيانەن كە منىش بە دەمى بىستوومە كە ھەمەوئەندەكان دەماو دەم دەيانگىرئەو، لەوانە باوكى مام رەشىد لە دوورگەى (رودوس) كۆچى دوايىى كردوو و گۆپى لەوئىيە.

ھەر وھا لەوانە: ئىمام يەحىياى يەمەن لە (رودوس) دوورخراو و دەستبەسەر بوو. لە تەك ھەمەوئەندەكان پىوھەندى و ھاتوچۆى ھەبوو، تەننەت وا بوو كىسەلى بە ديارى ناردوو بۆ ھەمەوئەندەكان ئەمان بىزيان نەھاتوو تەو بىخۆن، بەلام يەمەنىيەكان بە زىندوويى خستويانەتە تەنووورە لە تەنووورەكەدا تەقپو و سوور بوو تەو و خواردويانە.

يەككە لەو زانىارىيانەى مامۆستا عەبدوپەقىب بەكۆششى خۆى كۆى كردوو تەو و جىگەى بايەخە ئەوئىيە كە نووسيوو:

پۆژى ۱۹۸۷/۷/۲۷ كاك شىخ رەشىد عەبدوپەحمان خورمالىم لە مەحكەمەى سلىمانى دى، وتى: سالانى (۱۹۴۸-۱۹۵۰) من عەرىفى پۆلىس بووم لە پىنجوین، مام رەشىد پۆلىسى سوارە بوو لە مەخفەرى (گۆلى) برادەرى و دوستايەتيمان خوش بوو، جارێك لە نامەيەكيدا ئەم دىرە شىعەرى بۆ ناردبووم:

ئەگەر حەپەى سەگى كوردان بمانھێلى
خوش رائەبوئىرەن ئەم سال لە گۆلى (۱)

شىخ رەشىد وتى: لەم دىرە شىعەروە ھەستم كرد كە ھەندى كەس ھەول دەدەن مام رەشىد نەقل بکەن. وەلامم بۆ نارد كە بىت بۆ پىنجوین. كە ھات وتم: پىم بلى من باش لە شىعەرەكەت نەگەيشتم واديارە ھەندى كەس ھەول دەدەن نەقلىت كەن؟ وتى: بەلى. وتم: دلنابە من ناھىلم نەقلىت بکەن. دوايى نەقل نەكرا و لە جىگەى خۆى ماىو. پاش ئەو ھاتە لام وتى: (۲۰) قەلەموونم ھەبە دەبى من و تۆ بەيەكەو بىانخۆين.

شىخ رەشىد دەلى: مام رەشىد رۆشنىرێكى باش بوو، كەس وەك ئەو لە خوئندنى داستاندا شارەزا و لىھاتوو نەبوو. مام رەشىد لەو بواردە بى ھاوتا بوو. كە شانامەى فیردەوسى و داستانەكانى رۆستەم و زۆرابى... دەخوئندەو وات دەزانى لە مەيدانى جەنگدا، دوستان و برادەرانى لى كۆ دەبوونەو بەدەنگىكى خوش و ئاوازی شىاو بەشوئىن و مەقام داستانەكانى بۆ دەخوئندەو.

مام رەشىد فارسى و عەربى و توركى باش دەزانى. مروئىكى خوشەويست بوو، زۆربەى شانامەى فیردەوسى لەبەر بوو. دەبوت: فیردەوسى لە شانامەدا لە كوردستان و خوراسان دەرنەچوو. (۲)

(۱) ئەمە لە بەيتىكى مەولەوى دەچىت كە بۆ خالۆى كۆماسى نووسيوو و ئەمە بەيتەكەيە:

ئەر گفەى گەمال كوردەمال بىلى
ئای لەزەت ئەوئى خالۆ لە دىلى

پروانە: محەمەد عەلى قەرەداغى، دەورى زانىنى مونسەبە لە راستکردنەوئى مەعناى شىعەرى كلاسكىدا،

بەيان، ژمارە ۱۹۷۶/۳۳

(۲) لە رووى دارشتنەوئەو كەمىك دەسكارى نووسینەكەى مامۆستا عەبدوپەقىم كردوو.

دیوانی رهنجوری:

مام رهشید وهك خۆی بهرهنجی خۆی ههولێ داوه ئهوه ههموو دهستهته نایابه بنوسیتتهوه و ئهوه ههموو شیعری شاعیرانی کۆنه کۆ بکاتهوه، ههولێ داوه دهستهته کهسانی تریش له لای خۆی بهاریزیت. یهکێک له دهستهته نایابانهی له لای مام رهشید پارێزراون و ئیسته له لای منه، دهستهته (دیوانی رهنجوری) یه که گومانی زۆرم بۆ ئهوه دهچیت دهستهته خۆی رهنجوری بێت.

ئهم دهستهته کاتی خۆی مامۆستا مهلا عهبدولکهریمی مودهريس به ئهمانهت له مام رهشیدی وهرگرتوه و به خهتهی خۆی نووسیه تییهوه، کاتی له بهغدا من بیرۆکهی کۆکردنهوهی دیوانی رهنجوری کهوته میشکم و دهستم دا ئهجامدانی ئهوه پرۆژه، چهند پارچه شیعریکیم پێشانی مامۆستا دا، و داواي کۆمهکم لێ کرد له خۆیندنهوه و ساغکردنهوهی مامۆستا فهرمووی: ئهوه خهریکی چیت؟ عهززم کرد: خهریکی کۆکردنهوهی دیوانی رهنجوریم. مامۆستا فهرمووی: رۆله من دهستهته دیوانه کهیم له لایه. عهززم کرد: جا چی ئهفهرمووی؟ فهرمووی ئهتدهمی بۆ خۆت بلأوی بکهروه.

ئهوه بوو له تهك سوپاسی زۆری ئهوه کاته و ، دۆعای خیری ئیسته مام، دیوانه کهم لێ وهرگرت و له تهك ریکخستن و لیکۆلینهوه و پێشهکیدا بلأوم کردهوه.^(۱)

ئهو کاته و ئیسته ییش که خۆم به منته تباری مامۆستا دهزانی بۆ ئهوه دیارییه گهوره که پێشکشی کردم، ئیسته ییش خۆم و میژووی ئهدهبی کوردی به قهرزار و منته تباری مام رهشید ههمه وهندی دهزانم که ئهوه شاکاره به نرخه ی پاراستبوو ههروهها دواتریش به پارێزراوی له لای مابوووه.

کۆتایی ژبانی مام رهشید و له خواترسی:

هههرچهنده گه پام و پرسیم که سانیکێ وهههه دهست نهکهوت له نزیکه وه له دوا دوا یی ژبانی مام رهشید ئاگادار بن و بزنان چۆن ژبانی کۆتایی هاتوه و چوهته وه به باره گای خوا. خۆشبهختانه له وه پهره پهره و دهفته ره بچکۆلانه دا که خۆی نووسیه نییه وه ههندی شتم دهست کهوت که تروسکاییه کی پر بایه خ به دوا قوناغه کانی ژبانی مام رهشید دههه. له وانه:

وهسیه تنامه:

دیاره مام رهشید مال و سامانیکێ زۆری نه بووه که کۆلیان پێوه هه لېگریت و خه میان لێ بخوات و، بهشی ئهم و ئهوی لێ جیا بکاتهوه. ته نیا شتیک خه می بۆ خوار دووه لای خوا بووه و، وهك پیاویکی موسلمانێ خاوهن باوهری پتهو و یستویه ته به جۆریک بگه رپته وه بۆ لای خوا قهرزاری خوا و بهنده ی خوا نه بێت. له م رووه وه دوو سی پارچه وهسیه تنامه ی ماوه وهك خۆیان بلأویان دهکه مه وه، له تهك دوعا

(۱) برۆانه: دیوانی رهنجوری مهلا عومهری زهنگه نه، لیکۆلینه وه ی محمه مد عهلی قه رده اغی، چاپی یه کهم،

چاپخانه ی (آفاق عربیه) بهغدا، ۱۴۰۳ ک ۱۹۸۳، ل: ۳۸.

ئیسته ییش دهسته ته که ی مامۆستام وهك یه کیک له یادگار ه پیرۆز و به نرخه کانی مامۆستا پاراستوه.

و نزاى ئەو ھەدا خىواي پەرۋەردىگار بەو دلە پاكەى خۇى لەگەل كىردىبىت و بە بەھەشتى بەرىنى خۇى شادى كىردىبىت.

ۋەسىيەتى مام رەشىد بۇ عەزىز و محەمەد:

«عەزىز! محەمەد! كورم دنيا ۋەفای بۇ پېغەمبەرى خۇمان نەبوو (كل نفس ذائقة الموت) ئەبى گشت كەسى ئەم رۆژە بدىنى. ۋە من لە رۆژى ۱۹۷۲/۱۱/۲۸ نوپژم بۇ نەكرا قەرزارى زۆرم، ئىۋەيش ئەگەر غىرەت شك ئەبەن دواى كۆچى ئاخىرىم چاوتان بەحاجى مەلا رەھىم بەكەى. ئەو پېگەى قەرزارى نوپژم زۆر چاك ئەزانى، دراوسىنى مالى زەينەبە بەرابەرى مەكتەبە گەرەكە (وسلیم!) زەينەب مالىان ئەزانى، ئىۋەيش براتان نىيە و سەرۋەتتان نىيە كەس بەبراتان نازانى، زەمانە ۋەھايە! ۋەكو پىاو ھەردوولا تەمەع لە بەىنتانا نەبى، بۇ خۇتان بژىن لەگەل قەومى خۇتان ۋەكو عەبدوللا رەھىم كورانى مەجىد و كورپەكانى عەبدوللا ھەتا گەرە ئەبەن دەستبەردارى ئەم كورپانە مەبەن، ئىتاعەتى عەبدوللا بەكەن، پىتان عەبى نىيە، ھەر قەوم لە بېگانە چاكتەرە، ۋە نورى زەحمەت بىتەۋە ئەم ۋالاتە، حەيف بۇ ژنى دەستى لە عەشرەت ھەلگرت!

ئىتر بە عومومى لە طەرەفى منەۋە ئازاد بن ئىللا ئەو دوو شەخسە نەبى بوون بە سەبەبى ئەم طائىفە كە ناحەزىان كەۋتە بەىن، ھەموویان ئامۇزان. ئىتر با بەس بى (والسلام)»

مام رەشىد ۱۹۷۳/۳/۲۴

ۋەسىيەتنامە يەكى دى:

«كورم عەزىز ئەمە ۋەسىيەتنامە يە:

دنيا ۋەفای بۇ كەس نىيە حەتتا پېغەمبەران، ئەبى ھەموو كەسى خۇى بە مردوو بزانى، تۆيش حەتتا مومكىنت ئەبى لەگەل قەوم و قىلە باش بە، چاكە چاكە، خراپە ئاخىر ھىچە. زۆر قەرزارى نوپژم، لە تەئرىخى ۱۹۷۳/۱۱/۱ ھەتا ۱۹۷۴/۵/۱۰ تەۋاوم كىرد.

ئەۋا دووبارە لەم تەئرىخە ۱۹۷۴/۷/۲ كەۋتمە قەرزاندەۋە ھەتا كۆچى ئاخىر. ئاگەدارى خوشكەكانت بەكە باوكت مام رەشىد. ۱۹۷۵

۱۹۷۵/۲۲

پىاو ئەبى بەغىرەت بى ھەر چاكە بەكە. ئەلماس خانى شاعىر:

يە پەند گوفتار مىرزا ئەلماسەن

خراپى خراۋ ھەر خاسىيى خاسەن

لە پارچە كاغەزىكى دىدا ھەر لە بارەى قەرزارى نوپژم ۋە نووسىۋىە:

«لە تەئرىخى رۆژى جومە ۱۹۷۵/۴/۲۵ نوپژم نەكردوۋە» مام رەشىد بەمانگىك و چەند رۆژى دواى ئەمە، لە رۆژى ۱۹۷۵/۵/۲۹ دا كۆچى دواى كىردوۋە.

وہسیہ تنامہ یہ کی تر:

«بؤ کوپی خۆم عزیز و ہسیہ تنامہ یہ:

کوپم له تەئریخی ۱/ ۱۱/ ۱۹۷۳ وە قەرزازی نوێژم و له خۆت و خوشکەکانت زیاتر، ئیلا خوا نەبێ، کەس شک نابەم، ئەبێ ئەو رۆژە کە مردم چەنێ قەرزازی نوێژ ئەبم حیسابی بکە و تەقسیمی بکە، له خۆتەو هەتا خوشکەکانت و محەمەد، هەر یەکی چەند رۆژیان ئەکەوێ نوێژم بۆ بکەن هەتا تەواوی ئەکەن، گەردنیان ئازاد بێ، له پاش ئەمانە قەرزازی خۆم و کەفالهتی عەبدوللای ئامۆزام.

(۳) دینار حەمەسەلح بە کەفالهتی من ئەشیای بە عەبدوللای داوہ بۆ شای مەلیح دایکی (سەعد!) دووکانی حەمەسەلح برای مەلا فەرەج لای دوکانی حاجی عەلی مامی ئاواپە لە گوزەری سەوزیفرۆشەکان.

(۳) دینار قەرزازی سەید عەلی بەزازم خۆی نەماوہ کوپی هەییە و مالیان لە گەرەکی قەرزەکانە، لای مائی حاجی ئیبراہیم ئاغا یە.

وہ تەقاعودی من بەهەر کەس برا قەرزازم بێ ئەم قەرزانەم بۆ جیہجی بکا، ئەگینە قەرزازی قیامەت بێ (والسلام).

«۱۹۷۲/۱۲/۲۷»

دەبێ مام رەشید دانراوی بوویت؟

لەناو ئەو دەستخەتانە مام رەشید هەمەوہندا دەستم کەوتوون، دەستخەتێکی بچکۆلە تێدایە بەخەتی مام رەشید و باسی غەزەواتی بەدروحوئەین دەکات و وادیارە رەشید ناویک داپناوہ، بەلام باسی ئەوہی نەنووسیوہ هەمەوہندە یان نا. لێرەدا سەرەتاکە دەخەمە روو:

ئەوہل ئیبتیدا بە نام یەزدان

هەر ئەوہن قادر حەیی لامەکان

قادر قودرەت قەھھار قەدیم

(سمیع بصیر علیم حکیم)

دوای حەوت بەیت دەلیت:

چونکہ هەم غەریب هەم کەفتەکارەن

جە دەرگای بیچوون زۆر شەرمەسارەن

بەنا بە خاتر ہزار و یەکنام

عەفو کەر گونای (رەشید) نەفام

(رهشید) كۆتاكەر زايەلە و زارىى

بوانە غەزاي بەدر ديارىى

ئەم دەستخەتە ھەشت لاپەرپەيە و ناتەواوہ و نازانریت رهشید خۇى تەواوى نەکردوہ، يان تەواوى کردوہ و لەوہ بەدواوہى تیدا چوہ. كۆتايى ئەوہى لە دەستدایە بەم شئوہیە:

ھۆرئزا دەردەم مىقداد ئەسوہد

ئاما وەخزمەت نوور محەمەد

فەرماوہش: ئامای نەوہى نىكزاد؟

بيناي بان سەر بە تۆ دا موراد

ئەم دەستخەتە وەك وتم (۸) لاپەرپەيە، لاپەرپەى (۱۵) دېرى تيدايە. پيوانەكەى (۱۷×۲۱) يە، لە خەتى مام رهشید دەچیت، ناو و ميژووى نووسینەوہى پئوہ نيیە.

سەرچاوەکانى ئەم پيشەكبيە:

- ۱- كەرىم بەگى فەتاح بەگى ھەمەوہند، بەشیک لە ميژووى رزگارخوазى گەلى كورد، دارا ئەحمەد كەرىم بەگ، چاپى يەكەم، ۲۰۰۱ چاپخانەى وەزارەتى پەرورەدە ھەولير.
- ۲- ميژووى شاراوہى ھەمەوہند، نووسەر نوورى حەيدەر ھەمەوہندى، ۲۰۰۲. ۱۴۲۳.ك، چاپخانەى قەشەنگ سلیمانى، چاپى يەكەم.
- ۳- چەند لاپەرپەيەكى شاراوہ لە ميژووى كەرىم بەگى فەتاح بەگى ھەمەوہند، نووسینی سەرور ئەحمەد كەرىم، چاپى يەكەم، تەمووزى ۱۹۹۸، چاپخانە و ئۇفسیتی تيش

له دامینی ئەم بەرگەدا

۱

ئەو دەیان شاعیرە کوردەیی لە کەشکۆل و بەیاضی شاعیرانی کورددا - زۆر تا کەم - ناویان هاتوو، مەگەر بە دەگمەن ئەگینا هەموویان - لە سەردەمی خۆیاندا - خاوەنی دیوانی شیعری خۆیان بوون و، دیوانەکانیان بە جگەرگۆشەیی خۆیان زانیووە و بەباشترین شیوە و لە پارێزراوترین شوێندا هەڵیان گرتوون و چاودێرییان کردوون، بەلام بە زۆری دای خۆیان خەمخۆریان نەبوو و کەسی وایان لێ بەجێ نەماوە بەو چاوەی ئەمان بۆیان بروتان و ئەو بایەخەیی لای ئەوان بووینا ئەمان نەیانبوو بۆیان، بۆیە هەر زوو بە لاگەلی رۆژگاری چەپگەرد لێیان کەوتوو نەتە کار و پەرەپەرە و پەرتەوازە و بێ سەروشوێنیان کردوون.

بەختەوهرترینیان ئەوانەیان بوو لە سەردەمی شاعیر خۆیدا ناسراوە و کەوتوو تە دەم قەلەمی ئەوانەیی بەیاض و کەشکۆلی شاعیرانیان نووسیبووە و شیعەرەکانی دەستاو دەستیان کردووە و کەم تا زۆر لە دوو توپیی ئەو کەشکۆل و بەیاضانەدا لێیان لە لەناوچوون قوتار بوو.

دەکرێ بێشگوتری: هەموو دیوانی شاعیران یەكسەر بەمردنی شاعیرەكە لەناو نەچوون و ماوێهەك لای نەوێ شاعیران کەسانی بایەخدەر بە ئەدەب پارێزراون و لەو ماوەدا شاعیران چوو تە ناو کەشکۆل و بەیاضەکان.

بەهەر حال - وەك چەند جار نووسیبومە - تا ئێستە لە بەرھەمی شاعیرانی کۆنمان - بە ناو دار و کەم ناسراویانەو - دیوانی تەواوی یەك شاعیرمان بە خەتی خۆی دەست نەكەوتوو.

كە - وەك وتم - بێشزانین هەموویان دیوانی شیعری خۆیان هەبوو و بەرھەمەکانیان سامانی كەلەپووری ئەدەبی گەلی كوردن چار چیبە بۆ دۆزینەو و كۆکردنەوێ - ئەوێ كە ماوێ لە - دیوانەکانیان؟ ئەوێ من پەیبم پێ بردوو و بە بەلگە بۆم روون بوو تەو ئەوێهە ئەوێ كە ماوێ لە كەشکۆل و بەیاضی شاعیرانمان باشترین سەرچاوەیە بۆ ئەم كارە و بە دۆزینەو و ناساندنی هەر كەشکۆلیك ئاسۆیەك دەكریتەو و، بەرھەمی شاعیرگەلیك دەدۆزینەو كە لەمەو پێش باسیان نەبوو، یان بەرھەمی نەزانراو و نەببستراوی شاعیرانێك دەدۆزینەو كە پێشتر ناوی خۆیان و بەرھەمیان لەملاو لا هەبوو بەلام ئەمانەیی تازە دەدۆزینەو تازەن و دەبنە مایەیی دەوڵەمەندکردنی بەرھەمی ئەو شاعیرانە.

لەم بەرگە (كەشکۆلی كەلەپووری ئەدەبی كوردی) دا نموونەیی هەردووکیان دەبینی. بەلگە لەم بەرگەدا ختوو كەیی ئەو دەكەوێتە دلی دلسۆزانی كەلەپووری كوردی كە بێر لە كۆکردنەوێ دیوانی خنجیلانەیی چەند لەو شاعیرانە بكەنەو كە تا ئێستە تاك و تەرا لەملاو لەولا پارچە پارچە شاعیران ببنراو بۆ نموونە: ئەحمەد بەگی كۆماسی و، میرزا شەفیع و، خانای قوبادی و، عەبدوڵلا حەسەن و،

مەفتوون و، جنوونى و، حەماغاي دەربەند فەقەرە و، شېخ شەھاب و، حاجى و^(۱) مىرزا وەلەدخان... لەوانەن كە ئەگەر بايەخى زياتريان پى بدريت و، ھەولى باشيان بۇ بدريت دەكرى ھەريەككيان بىي بە خاوەنى ديوانى خوى.^(۲)

۲

ئىمەى كورد كە تا ئىستەيش خاوەنى فەرھەنگى گەرە و گشتگىرى كوردى نين و، نووسىنى فەرھەنگىكى وھا ئاواتى ھەموو دلسۆزانى زمانى كوردىيە و، ئەو كەسەيش سەر و دەروويەك لەم بابەتە بكات دەزانى تا ئەمرويش زمانى كوردى لە فەرھەنگى كوردى دەولەمەندترە و، ھەموو وشە و زاراوہ و ئىديومەكانى كورد تۆمار نەكراون و لە چوارچۆپەى فەرھەنگدا نەساچىنراون. ھىنانەدى ئەم ئاواتە زۆرى دەويت و دەبى ھەولى ھەمەلايەنەى بۇ بخريتە كار تا ئەو وشە و زاراوانە.. كۆ بكرىنەوہ و يەك بخريى و بابەتەندى بكرىى و لە جيگەى شياوى خوياندا دابنريى.

يەكەك لەو سەرچاوە پەسەنانەى ئەم بوارە كە ھەگبە و گەنجينەى پەر لە وشە و زاراوہى نەوازەى و ھەھايە دەيان و سەدان سأل لەمەبەر لە بىر و قەلەمى شاعيرانى كۆنمانەوہ چوونەتە سەر كاغەز و ھەروا بەرپەسەنى و بى گۆران ماون و چاوەروانى ئەوہن كەسانى شازەرا بزاريان بكن و بياندۆزەوہ و بيانخەنە شوينى شياوى خويان. ديوانى شاعيرانى كوردە.

بەچاويگىرانيك بەم بەرگەى كەشكۆلى كەلەپوورى ئەدەبى كورديدا بە پرونى دەردەكەوى بەرھەمى ئەم شاعيرانە كە بەزۆرى بە زاراوہى گۆرانىيە و، بەرھەمى شاعيرگەلى ناوچە جياجياكانى كوردستانە كە ئەمەيش - لە تەك ئەو مەبەستانەى تردا كە خزمەتيان پى دەكات - ھەوليكى ديار و بە بايەخە لەسەر ريگەى كۆكردنەوہى وشە و زاراوہى پەسەنى كورديدا.

۳

لە سەرەتاي ئەم پرۆژەوہ ريباز و بەرنامەيەكم پەپرەو كوردوہ كە ئىستەيش ھەر لەسەرى دەپۆم، لەوانەيە وەلامى ھەموو پرسىيار و گلەيى و گازندەيەكى تيدا بيت كە كەسانىك پروبەروويانم بكنەوہ. رەنگە كەسانىك بلين: ھەندى شيعر و بابەتى وھا ھەيە بۇ بلاوكردنەوہ ناشين و رەنگە ھەستى كەسانىك پرووشين. جگە لەوہى كە لە بەرگەكانى دوو و سىنى ئەم پرۆژەدا وەلامى گەلى لەو پرسىيارانەم

(۱) بەپيى نووسىنى بابا مەردۆخى رۆحانى (حاجى) و (مىرزا شەفيعى كەنۆلەيى دىنەوہرى) ھەر يەك كەسن، بەم پيى دەكرى ديوانىكى شيعرى ئەم شاعيرە كۆ بكرىتەوہ. (مشاھير كرد) بەرگى يەكەم، ل: ۳۵۸.

(۲) خۆزگە مامۆستاكانى زانكۆكانى كوردستان، بەتايبەتى بەشەكانى ئەدەب و زمان، لايمان لەم لاينە دەكرەوہ و قوتابىيەكانيان، بەشى زانكۆكان بۇ باسى دەرچوون (بحث التخرج) و، قوتابيانى خويىندى بالايىش بۇ پروانامەى ماجستىر و دوكتورا.. ھان دەدا بۇ كۆكردنەوہ و ليكۆلینەوہ لەسەر ژيان و ديوان و بەرھەمى ئەم شاعيرانە و شاعيرانى ديكەيش، بەمەيش خزمەتيكى شياو و شايستەيان بە ئەدەب و زمانى كوردى دەكرە.

داوۋەتەۋە ئەمجارەيش دەلېم: من زۇر مەبەستەم بەرھەمى شاعىرانى كۆنمان ھەرچىيان ھەبوۋە و لە ھەر بوارىكدا بوۋە، بۇ ھەر بۇنەيەك وتوويانن، وەك خۇيان بى دەسكارىكردن و لىكدانەۋە و لەسەر نووسىن بەگۈيرەى بۇچوون و دەستەللات و تواناى خۇم بىانھىنمەۋە سەر پىنووسى باوى كوردى و بىانخەمە سەر خەرمانى كەلەپوورى كوردى، دوايى كەسانى شارەزا و لىھاتوو – ھەر كەس بۇ مەبەستى خۇى و لە بوارى خۇيدا – سووديان لى وەرىگرن و كارى خۇيانىان پى بەرپۆۋەبەرن.

وا دەزانم خويئەرى ئازىزم لە تەكدا دەبىت كە بلېم: ئادەمىزاد وەك يەك نىن و، ھەر كەس بىر و بۇچوونى جىاوازى لەوانى تر ھەيە و، بەرھەمى بىر و ھۇشى شاعىر و رۇشنىيرانىشمان بەو شىۋەيە زادەى ئەو جىاوازى و لەيەكنەچوونەيە و، رەوا نىيە ھەر كامىيان وەك ئىمە بىرى نەكردەۋە، يان شىعر و ئەدەب و بەرھەمەكەى بەدىلى ئەم و ئەو نەبوو ئىتر پىگەى بلاۋبوونەۋەى لى بگىرىت و بەرەو ھەلدېرى لەناوچوون بىرىت.

۴

ۋەك گوتم لە سەرەتاي ئەم پرۆژەۋە لەسەر رېيازىك رۇىشتووم و تا پىم كرابىت دەمەۋى دەسبەردارى نەبم و لى لانەدەم، يەككە لەو خالانەى – بەلكو خالى سەرەكى – رېبازەكەم ئەۋەيە بە شوپىن بەرھەمى بلاۋنەكراۋە و نىكە بەلا و لەناوچووندا دەگەرپم و، نەموىستوۋە كاۋىزكردن و جويىنەۋەى رەنجى كەسانى تر لەم كارەمدا ھەبىت.

بەلام ھەر كەسى لەم بوارەدا كار بكات يان بەوردى لە كارى كەسانى تر وردبىتەۋە دەزانى چەند ئالۇزى و تەمومۇر و گرىكوپىرە دىتە پىگەى رېبوارانى سەر ئەم پىگەيە.

لەلايەكەۋە بۇ پارچەيەك شىعر دەبى دەيان سەرچاۋە بېشكىنى تا بزانى بلاۋ بوۋەتەۋە يان نا، جارى وايش ھەيە دواى ماندوۋبوونى زۇرىش ناگەيتە ئەو سەرچاۋەى مەبەستە.

ۋەك جارى وا ھەيە پارچە شىعريك بى ناۋى كەس نووسراۋەتەۋە، يان بەھەلە دراۋەتە پال كەسىكى تر، يان كەوتوۋەتە ناۋ ديوانى شاعىرى ۋەھا گومانن بۇ ئەۋە ناچىت شىعرى جىگەى مەبەستى تۇ لەو شوپىنەدا ھەبىت.

من لەم حالەتانەدا دواى ئەۋەى كە گەلى گەراوم و ئەۋەندە شەكەت بووم لە پەلوپۇ كەوتووم، پارچە شىعەرەكەم بە بلاۋنەكراۋە داناۋە و لەم كەشكۆلەدا بلاۋم كردوۋەتەۋە. جا ئەگەر وانەبىت و لە شوپىنكى تر بلاۋ كرابىتەۋە ئەۋە من مەبەستم نەپىكاۋە و داۋاى لىبوردن لە خويئەرى ئازىز دەكەم و، ئەۋەيش لە بىر ناكەين كە ئەم پارچە من بلاۋى دەكەمەۋە دەبى بە پشتگىر و كۆمەك و نوسخەى زىادەى لىكۆلپىنەۋە بۇ ئەۋە كەسانەى بەتەنگ لىكۆلپىنەۋەى دەقى كۆنەۋەن و دەيانەۋى بەگۈيرەى توانا بەرھەمى پوخت و دروست و شىاۋ بلاۋ بكنەۋە.

مام رەشىد خۆى بە خەمخۆرى راستەقىنەى بەرھەمى شاعىرانى پېشوو مان زانىوہ - ھەر وەھائىش بووہ - ، ھەولئى ئەوہى داوہ چى لە بەرھەمى شاعىرانى كۆن دەست كەوتبئىت - با يەك تاكە بەيتىش بووبئىت - چىگەيەكى بۇ بىكاتەوہ و لە لەناوچوون پزگارى بىكات، ھەر لەبەر ئەمەيشە چەند چار ناوئىشانى جۆرەوجۆرى بۇ ئەو بابەتە داناوہ وەك: (شيعرى مۆتەفەرىقەى شاعىرانى كۆن) لە شوئىنئىكى تردا نووسىويە: لەمانەوہ ئەشعارى فەوتاوئىان دەزانئىت^(۱)

ئەنجامى ئەم خەمخۆرىيەى ئەم ھەموو شيعرى شاعىرانەيە كە من لە كەشكۆل و بەياضى نووسەرەوہكانى تردا نەمدىون.

لەناو ئەمانىشدا - وەك دەبىنئىت - مام رەشىد لەناو شاعىرانى كورددا لە ھەمووئىان زياتر شەيداي شيعرى مەولەوى بووہ و شيعرەكانى كۆ كر دووہتەوہ و، لە بۆنەگەلى جياوازدا وەك پەند و بەلگە شيعرەكانى مەولەوى وئىردى سەرقەلەم و زىبانى بووہ.

ئەوہى - وەك خۆزگەيەك نەك گلەيى لە مام رەشىد - ئاواتم بوو وا نەبئى ئەوہيە مام رەشىد ھەولئى بىدائە قەسىدە و غەزەلەكانى دووبارە و چەند بارە نەكر دايەتەوہ، بە تەماشاكردنى ئەم فېھرەستانەى لئىرە بەدواوہ دەيانبىنى دەزانئى ئەگەر ئەو دووپاتبوونەوانە نە بووايە لەوانە بوو گەلئى لەمەى ئىستە لەدەستدائە مام رەشىد شيعرى زياترى بۇ كەلەپوورى ئەدەبى كوردى كۆ بىكر دايەتەوہ.

خۆزگەيەكى ترىشم لئىرەدا ئەوہيە: خۆزگە مام رەشىد ناوى ئەو بەياض و كەشكۆلانەى بەئىنايە كە شيعرى لەبەر نووسىونەتەوہ و سوودى لئى وەرگرتوون، بەمەيش باشتر قەوارەى ئەو زىبانانەمان دەزانئى كە لە سامانى كەلەپوورى ئەدەبى كوردى كەوتوون.

ئەوہيش چىگەى دەستخۆشئىيە بۇ مام رەشىد كە زۆر كەم خۆى بەشيعرى فارسىيەوہ خەرىك كر دووہ و خەمخۆرى راستەقىنەى شاعىرانى كورد و بەرھەمى كوردى بووہ.

يەكئىك لەو پرسىارانەى لەسەر زىبانى ئەم مامۆستا بەرئىزە و بەرھەمەكانى لەلام دروست بووہ و

(۱) ھەر بۇ نمونە يەكئىك لەو بەيتە مۆتەفەرىقەنە كە مام رەشىد نووسىويە، بەيتئىكە تىبايدا دەلئىت:

كەس لە چىنگ مەرگ نەمبۇ خەلاس

شىنى (شەفيع) ھن پەى مىرزا (ئەلماس)

لەمەوہ دەردەكەوئىت دوو شاعىرى گەورەى كورد ھاوچەرخ بوون و دۇستايەتئى گەرم لە نئىوانىاندا بووہ و مىرزا ئەلماس پئىش مىرزا شەفيع كۆچى دوايىيى كر دووہ و، مىرزا شەفيع شىوہنى بۇ مىرزا ئەلماس كر دووہ، جا دەبئى ئەو شىنە چ شىنئىك بووبئىت؟ گومان لەوہدا نىيە شاكارئىك بووہ كە گەلئى لايەنى زىبانى كۆچىكر دووى تئىدا باس كر دووہ و، لەوانەيە مئىژووى كۆچىكر نەكەى دىارى كر دبئىت كە تا ئىستە لە سەرچاوەكاندا باسى نىيە و نازانئىن كەى بووہ.

بابا مەردۆخى رۆحانئى لە (مشاھىر كر) ەكەيدا باسى ئەم دوو شاعىرە و پئىوہندىيان و، تەنانەت باسى ئەو شىوہنەيشى كر دووہ، بەلام بەداخەوہ ھىچى لەو پارچە شيعرە بلأو نەكراوہتەوہ.

(بىروانە: سەرچاوەى ناوبرا، بەرگى يەكەم، ۲۳۲ و ۲۵۸).

هەقى خۆيشىھەتى لای كەسانى تىرىش دروست ببى ئەوھىيە: رەشىد ھەمەوھند ھاوچەرخى نەجمەدىن مەلا بووھ و لە يەك سەردەمدا لە سەلیمانیدا ژباون، دەبى نەجمەدىن مەلا ناوى ئەم پىاوەى نەبىستبى؟ دەبى بەرھەمەكانى نەدىبى؟ بۆچى ھاوکارى لە نىوانى ئەم دوو خەمخۆرەى كەلەپوورى كوردیدا نەبووھ؟

٦

ھەول و رەنجدانى مام رەشىد زۆر ھەلدەگرن و دەكرى زۆر لەمە زىاتىريان لەسەر بنووسرىت كە من نووسىومە و ئەينووسم، بەلام من لەم دەرفەتەدا ھەر بەمەدا دەگەم و، نىرەيش لەمە زىاتر ھەلناگرىت، ئەوھندە ھەيە بۆ ئەوھى كارەكەم بۆ مام رەشىد ھەر قسەى پروت و پىاھەلدان نەبىت، وام بەباش زانى فېھرەستى يەكە يەكەى ئەو دەستخەتەنە بخەمە پوو كە لەلای منن يان من لە بەرھەمى مام رەشىد، دىومن بەمە سووچىكى قەوارەى كارى مام رەشىد دەخەمە بەرچاوى خۆپنەرى كورد، ھەك ئەمە دەكرى ھەك بېلىوگرافىاي ئەو شىعر و بابەتەنەى مام رەشىد كۆى كردوونەتەوھ تەماشىا بكرىن و، كەسەك لەمەولا پارچە شىعەرىك يان بابەتەكى لەسەر ئەو شاعىرانە بەرچاوى بکەوئىت كە بەرھەمىيان لەم كەشكۆلانەدا ھەيە، بگەرپتەوھ بۆ ئەم سەرچاوەیە و بتوانى لە پرووى ناوەرۆكى ئەم فېھرەستانەوھ ھەنگاوى بەرھەو لىكۆلنەوھى زىاتر بنىت و بابەتەكەى دەولەمەندتر و بەمتمانەتر بگات.

ھەر بۆ كار ئاسانكردن بۆ ئەو كەسانە لە دواى بەرھەمى چەند شاعىرىك لەو شاعىرانەوھ لىرەدا ناویان ھاتوھ، گەر اوم لە ئەرشىقى خۆمدا لە كۆى ناویان ھاتبىت و من دىبىتم و ناویانم تۆمار كرىبىت ئەو زانىارىيانەم لە دواى بابەتەكانەوھ بە نىشانەى (*) ئەستىرەيەك جىا كرىووتەوھ و لىكۆلەرەوھ دەتوانى لە رىگایانەوھ زىاتر بەمەبەستى خۆى بگات.

٧

لە بەرگەكانى پىشووئى ئەم كىتەبەدا – بە گشتى و لەم بەرگەدا بە تايبەتى – دەیان بابەتى فۆلكلورى، سەدان زاراوھى جۆراوچۆرى: شایى و شىوھن و، راووشكار و، خشل و جلوبەرگ و، كەرەستەى جەنگى و شىوازى ژيانى كۆن و، رىوھەسى ھەلسوكەوت و رەفتارى گەرە و بچووكان و، دىمەنى بەھار و زستان و ھەرزەكان و.. شتگەلى زۆرى تر ھەن، ھەر يەكەكىيان بۆ خۆى سەرچاوەیەكى دەولەمەندى فەرھەنگ و كۆلتوور و ئەدەبى كوردیيە و كار بۆ كوردنیان و... لىرەدا ھەلناسوورپىت و، ھەك نووسىومە من ماددە و كەرەستە خاوەكە دەخەمە بەرەستى پىسپۆران و دلسۆزان و نەوھى داھاتوو.

له گهلی چيگه نووسينه كانی مام رهشیددا گومانم له دروستیی نووسینه وهی دهقه که دا بۆ پهیدا بووه، بهلام بههوی ئه وهوه یهک نوسخه له دهستدایه نهکرا یهکلایان بکه موه و ههندیکیانم به گومانه وه نووسیوه و، بۆ ههندیکیان جگه له وهی وهک دهخوینرینه وه نووسیومه شتیکی دیکه م نهکردوو.

فیهرهستی بهر هه مه كانی مام رهشید

خ

کهشکۆلی ژماره یهک ۱

ئهم کهشکۆله له سههر لاپه ره یه که می نووسراوه (الاول) واته: یه که م. له لاپه ره ی ئه و دیویشی نووسراوه (الدفتر الرابع) واته: دهفته ری چوارهم. من له سههر ژماره ی یه که م رۆیشتم و به کهشکۆلی ژماره یه که م دانا و له سههر ههر پارچه شیعیک نووسی بۆتیم: ت/ ۱ رهشید - مه به ستم پێ ئهم کهشکۆله یه. مام رهشید هه مه وه ند سالی ۱۳۲۶ ک نووسیویه تیبیه وه.

ئهم کهشکۆله له بنه رته دا (۹۵) لاپه ره بووه. به لام له سه ره تابه وه (۲۶) لاپه ره دیار نییه و به لاپه ره (۲۷) دهست پێ دهکات.

کاغه زه كانی رهنگ کراون به رهنگی زهرد و پرته قالی و شینی کال. کاغه زه که ی ته نکه. هه ندی شوینی دپاوه، قه راخی تی گیراوه. پێوانه که ی (۱۳×۲۰) یه ناوه رۆکه که ی به م شیویه:

۱- ؟: ئه ی هه موو چه ند سه رچه نگ چه رخ چه پ وهردم

چه رخ چه ند چه رخیاو من مام نه مه رد م

۲- شیخ رهزا: مسیح برفک شاه انبیا بتراب

۲۷ دلم ز آتش این غصه بسکه بود کباب

۳- مه وله وی: دلّه راگه که خه یلی تاریکه ن

۲۸ پرده که ی سه خته ن یه کجار باریکه ن

۴- مه وله وی: بینایی دیدم تو وه سه لامه ت

۲۹ دیده نی دیدار کهوت ئه و قیامه ت

۵- مه وله وی: موقه دیمه ی خه م تالیش مه زاقه ن

۳۰ دهک وه خهیر نه بی واده ی فیراقه ن

۶- مه وله وی: مامۆسای سه رئیل شیرین که لامان

۳۱ ته شریف خه یرت باوه ر وه لامان

- ۷- مهلكه‌ی جوانرۆیی: تیری كه رۆسته‌م هه‌وادا نه شه‌ست
 داش نه رۆبیتنه‌ن رای نه‌جاش به‌ست ۳۱
- ۸- مهلكه‌ی جوانرۆیی: هه‌نی نه‌واچان وه‌ فه‌هاد رهنده‌ن
 نه‌قش شیرنیش نه‌ رووی سه‌نگ كه‌نده‌ن ۳۱
- ۹- عریضه‌ میرزا فتاح بحضرت اتابگ اعظم:
 كمان ابرو گمان بردی كه‌ من سام نریمانم ۳۲
- ۱۰- زیوه‌ر: ئە‌ی دڵ وه‌ره‌ تو‌ خادمی ده‌ربازی عه‌لی به‌
 هه‌ر عاشقی له‌ عه‌لی له‌بی خه‌ندانی عه‌لی به‌ ۳۳
- ۱۱- زیوه‌ر: قوربان له‌ ته‌می ئاه‌ی دلی خه‌سته‌ هه‌زه‌ر كه‌
 عیسا نه‌فه‌سی هه‌ست به‌لای ئی‌مه‌ گوزه‌ر كه‌ ۳۳
- ۱۲- وه‌فایی: چاوی پر خوینم ده‌گه‌رێ قیبه‌له‌كه‌م په‌یدا نییه‌
 نوری چاوم رۆیوووه‌ دیده‌كه‌م بی‌نا نییه‌ ۳۴
- ۱۳- طاهیر به‌گ: صه‌د كه‌ پاشای خه‌ریکی هه‌ر نه‌وع موجازاتم ده‌كه‌ی
 من قسه‌ی حه‌ق هه‌ر ده‌كه‌م ساچۆن موکافاتم ده‌كه‌ی؟ ۳۵
- ۱۴- زیوه‌ر: عیشتی صه‌نه‌می شو‌رشی خه‌ستۆته‌ دڵ و جان
 له‌نجه‌ ئە‌شكینی قه‌ده‌می كه‌بکی خه‌رامان ۳۵
- ۱۵- زیوه‌ر: شه‌و مامه‌وه‌ ته‌نها له‌ وه‌سه‌طی حوجره‌ی خالیی
 كه‌س موونیس و ده‌رووم نییه‌ ئیلا خه‌ط و خالی ۳۶
- ۱۶- وه‌فایی: ئە‌ی جه‌ننه‌تی عه‌یشی ئە‌به‌دم رێگوزه‌ری تو‌
 وه‌ی بو‌ نه‌ظه‌رم تاجی سه‌رم خاکی ده‌ری تو‌ ۳۶
- ۱۷- شیخ ئە‌مین: گرچه‌ در ظاهر بمحضر نیست حاضر خودامین
 لیک در باطن زلطف تست كشته‌ دل نشین ۳۷
- ۱۸- شه‌هید: دڵ له‌ مه‌یخانه‌ی مه‌حه‌به‌به‌ت مه‌ستی مه‌ی غه‌مباریه‌
 سه‌ر به‌ سه‌ودای زولفی تو‌وه‌ ئاره‌زووی عه‌طارییه‌ ۳۸
- ۱۹- شه‌هید: كه‌بك ئاسا له‌ زیندانی خه‌یالت به‌سته‌یی دامم
 به‌سیحری گو‌شه‌ی چاوت عه‌جبه‌ حه‌یران و سه‌رسامم ۳۸
- ۲۰- شه‌هید: قه‌سه‌م به‌و په‌رچه‌می په‌خشان و خاوی
 - نه‌كا به‌قسه‌ی ره‌قیب - نه‌مب‌ردوه‌ ناوی! ۳۹

- ۲۱- شیخ رەز: خاکی کۆیە که لەبالەب لە لەبت نۆشی لەبە
گەر فەلەك لیتی بگەری مەنبەعی عەیش و طەرەبە ۴۰
- ۲۲- ؟: فەرامۆشم بۆ...
- قیبەلم مەیلەكەت فەرامۆشم بۆ ۴۰
- ۲۳- شەمسەدین: ئازیز دوور وڵات نوور چەمانم
رۆشنیی بیساطر رۆح رەوانم ۴۱
- ۲۴- شەمسەدین: های شەمال چەند چار ئامانی جە دوور؟
چەند طەیی کەردەنی سارای شارەزوور؟ ۴۲
- ۲۵- شەمسەدین: هەیی شەمال ئامان دلم سۆزیان
قەدەم رەنجان کەر شوو وە گەرمیان ۴۳
- ۲۶- شەمسەدین: رەفییق شەفییق مەحرەم تۆی راز
مەرەشەم تۆتۆی زام مارانگاز ۴۴
- ۲۷- شەمسەدین: یار بئی وەفای بئی بەقا و بەینەت!
فەرامۆشکەردەیی مەیل و مەحەببەت! ۴۵
- ۲۸- شەمسەدین: ئازیز تەر وە مەیل مەپەرسی حالم
جە دووریی بالات تەن کۆی زووخالتم ۴۶
- ۲۹- شەمسەدین: نەتیجەیی پاکان سەبید سەرورە
ئەولاد رەسوول شەفاخوای مەحشەر ۴۷
- ۳۰- شەمسەدین: ئازیزم قوربان بینایی چەمان!
رۆشنیی بیساطر! رۆحەکەیی رەوان! ۴۸
- ۳۱- شەمسەدین: نەتیجەیی شاھان شەھزادەیی بیگەرد!
ئەصل و نەسەب خاس نیکزاد نیکمەرد! ۴۹
- ۳۲- شەمسەدین: هەور نو ئامان دەسم وە دامان
وەس کەر یەنگەزە شوو وە گەرمیان ۵۰
- ۳۳- مەعدووم: زستانەن وەیی رەنگ جە نو ئاماوە
تۆف زەمھەریر جەنو خیزاوە ۵۰
- ۳۴- ؟ رەنگە مەولەوی بئی: سیم غەمگینم جە دەس خەجەتەن
خەجەتەم جە دەس سەختی غەقلەتەن ۵۲

- ۳۵- سهید صادق: هورامان بهندهن...
- چهرخ چهم سیای هورامان بهندهن ۵۳
- ۳۶- شیخ عهبدوپرحمان: چراخم وه کوّ
- ئهوهند کوّی خه مان جه لام بهستهن کوّ ۵۴
- ۳۷- شیخ عهبدوپرحمان: ئیشاره مهکه...
- سهوزه ناز وهقین ئیشاره مهکه ۵۵
- ۳۸- شیخ عهبدوپرحمان: وینهی په شیوحوالّ نه قش روی دیوار
- وه سیاستهنگ بای هانا ههی هاوار ۵۵
- ۳۹- شیخ عهبدوپرحمان: قبیلهم خالّ تۆن...
- دلّ سه رعیی سه رسام سه ودای خالّ تۆن ۵۶
- ۴۰- شیخ عهبدوپرحمان: شیرین سوپاتهن...
- ئارپۆ به زئمئارای تیپ سوپاتهن ۵۶
- ۴۱- شیخ عهبدوپرحمان: رهنج وه باد نه بو...
- هیچکس وینهی من رهنج وه باد نه بو ۵۷
- ۴۲- مهولانا خالید: میرزام وهفاتهن...
- قهدهم رتهنجه کهر وادهی وهفاتهن ۵۸
- ۴۳- مهولانا خالید: قبیلهم فیراقت...
- ئارامم سهندهن سه ودای فیراقت
- ۴۴- مهولانا خالید: خداوندا بحق اسم اعظم
- بنور سید اولاد آدم
- ۴۵- مهولانا خالید: هامسه ران نه سه ب...
- مهبوو بییم هه ن شای عالی نه سه ب ۶۳
- ۴۶- مهولانا خالید: موسم عیداست مانومید از دیدار یار
- عالم در عیش و نوش ما دو چشم اشکبار ۶۴
- ۴۷- مهولانا خالید: نبی صدیق سلمان قاسمست و جعفر و طیفور
- که بعد از ابوالحسن شد بو علی یوسفش گنجور ۶۴
- ۴۸- مهولانا خالید: یارب بحق تربت سلطان بایزید
- یارب بحق طینت برهان بایزید ۶۵

- ۴۹- مهولانا خالید: برد کل رشك از روی محمد
خویش چون کشته از خوی محمد ۶۵
- ۵۰- مهولانا خالید: سایه این خرگه نیلی کرا مأمَن بود
یا درین دنیا کجا آسایش یک تن بود ۶۶
- ۵۱- مهولانا خالید: گوش باید کرد ازین سرکشته اندوکیکن
شمه از صنعت خلاق گیتی آفرین ۶۶
- ۵۲- مهولانا خالید: ای بقدر سرو بعارض در
کرده زلفت آفتابی رانهان برشی ب ۶۸
- ۵۳- مهولانا خالید: ای زلف تو ماه را نقابی
واللیل ز موی تست تابی ۶۸
- ۵۴- مهولانا خالید: خالد بیاو عزم سفر زین مقام کن
بر روضه رضا بدل جان سلام کن ۶۹
- ۵۵- مهولانا خالید: ای ازگل رخسارت خون خورده گل مینو
باقدر تو تا یکموی فرقی نبود یکموی ۶۹
- ۵۶- مهولانا خالید: از غمزه خونریزت دلریش بودن جاهم
چون نرگس مستانت کی دیدکسی جادو؟ ۷۰
- ۵۷- مهولانا خالید: عزیزا گر ز روی غمکساری
خیال دوستان را خاطر آری ۷۰
- ۵۸- مهولانا خالید: چه دولت بود یارب دوش من در خواب میدیدم
بتاریکی شب سرچشمه آن آب میدیدم ۷۱
- ۵۹- مهولانا خالید: السلام ای چهرهات شمع شبستان وجود
السلام ای قامتت سرو بهارستان جود ۷۱
- ۶۰- مهولانا خالید: ای پناه عاصیان سویت پناه آورده‌ام
کرده‌ام بیحد خطا و التجا آورده‌ام ۷۲
- ۶۱- مهولانا خالید: امامان کزیشان زیب دین است
بترتیب اسمشان میدان چنین است ۷۲
- ۶۲- مهولانا خالید: جان باستقبال جان می رود
تشنه سوی آب حیوان می رود ۷۳

- ۶۳- سوگند بخالی ز رخت کشته پدید
سوگند بخطی که بکردش بدمید ۷۳
- ۶۴- مردم زهجر روی تو ای نازنین فریادرس
خون شد دلم از خوی تو ای نازنین فریادرس ۷۴
- ۶۵- چهند تاك و روباعی مهولانا خالید ۷۴
- ۶۶- مهولانا خالید: ای کشته چو مجنونم در عشق افسانه
از بهر خدا لطفی با این دل دیوانه ۷۵
- ۶۷- مهولانا خالید: هر دم بگویشم آید از سوز دل صدای
گویا ز در دمندان خالی نمانده جای ۷۵
- ۶۸- مهولانا خالید: ای مهخورشید از رخشنده رخسارت خجل
لعل یاقوت از لب لعل شکربارت خجل ۷۶
- ۶۹- مهولانا خالید: نسیما گرفت ره بر دری آن سرو دلجویت
بگو ای زمره شیر افگنان نخچیر آهویت ۷۶
- ۷۰- مهولانا خالید: ای که مهر روی تو بر محل تابان صدشرف
شیر باران خیال غمزه ات جان ار هدف ۷۷
- ۷۱- قادر: دلم تار بیهن
ئه‌ی موسلمانان دلم تار بیهن
- ۷۲- قادر رهمه‌زان: نازیزم تاکه‌ی
زوخواوی دهر وون نو‌شانم تاکه‌ی؟ ۷۷
- ۷۳- مهولانا خالید: گرچه اسباب طرب پیش من اکنون نه‌کم است
شادیم بی گل روی تو همه درد غم است ۷۸
- ۷۴- ضیاء الدین: کلاوی صیحه‌تم ناوی که عیله‌ت تاجی ذیلله‌تمه
که‌وای عزیزه‌ت ئه‌بهر ناکه‌م که قیلله‌ت به‌رگی رهمه‌تمه ۷۸
- ۷۵- پارچه‌یه‌کی فارسی خاوه‌ن نه‌زانراو
- ۷۶- گو‌رانی: شاهم شادیه‌ن
- به‌زم نه‌وه‌الآن هم نازادیه‌ن ۷۹
- ۷۷- مه‌عدوومی: تو‌یلا‌خه‌ی دووکه‌ل هیجران دل‌بهر
جه‌می به‌سته‌که نه‌ رووی سه‌قف سهر ۸۳
- ۷۸- سوئالی عوله‌مای خو‌راسانی، جه‌وابی عوله‌مای (ماوراء النهر) ۸۳

- ۷۹- مهولهوی: ئیمسال نهوبههار چون خهزان سهرد
 بهرگ وهرد باغ مهعدووم بهرد وه ههرد ۸۴
- ۸۰- ؟: ریاضهت کیشان...
 مهیدان خاصان ریاضهت کیشان ۸۵
- ۸۱- عهبدوللا حهسن: دهلیل لهیل نه دیت؟
 فهصلی تو تامای تو خودا لهیل نه دیت؟ ۸۷
- ۸۲- عهبدوللا حهسن: ها وه ئیشه وه...
 دل پهی تو خالو ها وه ئیشه وه ۸۸
- ۸۳- عهبدوللا حهسن: دهروون نه خه م کهیل
 خالوی خاطر خار دهروون نه خه م کهیل ۸۹
- ۸۴- عهبدوللا حهسن میرزام حوری دیم
 نارو نه جای عهجهب حوری دیم ۹۰
- ۸۵- عهبدوللا حهسن: ویش کهردن ظوهوور
 شه خصی نهو سهر ویش کهردن ظوهوور ۹۱
- ۸۶- عهبدوللا حهسن: خالو دهپرسی نه حوالا دهردم
 شاهو توف دهکا له ناه سهردم ۹۳
- ۸۷- عهبدوللا حهسن: شیرین جام جهم...
 تو خودا بهس بدهر جهلای جام جهم ۹۴

خ ۲

که شکوئلی ژماره دووی رهشید هه مه وهند

ئهم که شکوئله له شیوهی (بهیاض) دا نووسراوه ته وه، ۲۱۲ لاپه رهیه، پیاوانه کهی (۱۷×۱۰) یه. لاپه ره ی (۱۲) بهیت و زیاتر و که متری تیدایه. به خه تی دووسی کهس نووسراوه ته وه، ئه وهی که زانرابی و دیاربی عه بدولمه جیدی باینچو بییه که سالی ۱۳۵۴ کاری تیدا کردوه. به شیکیشی وا دیاره به خه تی رهشید هه مه وهندییه.

ئهم که شکوئله گه نجینه یه کی که موینه ی شیعری کوردییه، ئه و پیاوه خه مخوره دلسۆزه ی که له پووری کوردی وه ستایانه کۆی کردووه ته وه. له م که شکوئله دا بایه خیکی تایبه تی به شیعری مهوله وی داوه، دوا ی ئه مه به ره می چند شاعیری کی کۆ کردووه ته وه که له که شکوئله کانی دیدا ناویان نه هاتووه، ههروه ها شیعری چند شاعیری تری کۆ کردووه ته وه که له که شکوئله کانی دیدا ناویان هه یه، به لام به ره میان که مه.

ناوی چند شاعیری ده قه ری گه رمیانی تیدایه.

۱- ؟: بهرز بی ته ناف...

یا هه ی یا قه بیوم بهرز بی ته ناف

۲- غولام ره زاخان: ئیعجازت کامهن

یا موعجیز نما ئیعجازت کامهن؟ ۱

۳- شوقی: دوش چون بانگ الست گلش جان درگرفت

بلبلان را نغمه قال بلی در سرگرفت ۲

۴- نالی: دهروونم پر که باب و دهرده بی تو

دلّم گهرمه هه ناسه م سه رده بی تو ۱۱

۵- نالی: زولفت به قه دتا که په ریشان و بلاوه ۱۱

۶- نالی: ره فیقان بیّن بکه ن شینم که وه قتی زاریه

قه ت مه که ن ته قصیر له گریان شیوه نم یه کجاریه ۱۲

۷- هیجری: ئه و سه ره سه ریوچه دایم پر له عیشقی یار نه بی

ئهو دلّه دلّ پووچه دایم عاجز و غه مخوار نه بی ۱۳

۸- نالی: مه که ئیخلافی ئه و وه عده که فه رموت

ده خیلتم بم که خانه ی صه بره که م سووت ۱۳

- ۹- کوردی: دەررون زامدار و دل غه‌مگینه بی تو
 سهرم ژان و تهنم بی تینه بی تو ۱۴
- ۱۰- صالح: خوداوهند چه واقع بوو که جانان و نیگارم چوو
 له‌سه‌ر عه‌قل و، له‌ته‌ن تاقه‌ت، له‌دل صه‌بر و قه‌رارم چوو ۱۵
- ۱۱- مه‌عدوومی: فه‌له‌ک داخ وه‌دل چه‌سته‌مدا به‌ردی
 ژار دووری ئیش نازیز پی‌م وهردی ۱۶
- ۱۲- مه‌عدوومی: ئیمشه‌و هه‌ر خه‌مه‌ن ها نه‌که‌میندا
 هه‌ر دهرده‌ن مه‌دوم وه‌رووی زه‌میندا ۱۷
- ۱۳- مه‌عدوومی: شیفای ئیش و نۆش مه‌ینه‌تان سه‌خت
 ضیای دیده و دل مه‌عدوومی به‌ده‌خت ۱۸
- ۱۴- مه‌عدوومی: چۆن بی گیان نه‌یووم نه‌شووم وه‌مه‌رده‌ن؟
 نامه‌که‌ش ئامان گله‌پیش که‌رده‌ن؟ ۱۸
- ۱۵- مه‌عدوومی: هه‌ر ئه‌و دهرده‌ن چه‌رخ تا ئاوهرد و به‌رد
 ده‌س ئه‌و ده‌س نگین تا خاته‌م ئاوهرد ۲۰
- ۱۶-؟: ای بملک خو‌برویان کامران چون شاه
 برسر تاج شه‌انی ک و هر ۲۰
- ۱۷-؟: ای دلا گر عاقلی غافل مشو لیل و نه‌ار
 بنگر از سر الهی دانه‌عقی بکار ۲۱
- ۱۸- مه‌فتوون: هاسه‌ران چاره‌ی هیچکه‌س شووم نه‌بو
 هیچکه‌س گیرۆده‌ی رای عه‌دووم نه‌بو ۲۲
- ۱۹- مه‌فتوون: مه‌سیمای شیرین عه‌ره‌رین قامه‌ت
 له‌فظ ده‌وای مه‌عجوون شیفای گشت زامه‌ت ۲۴
- ۲۰- مه‌فتوون: میرزام سفید سوئل
 زولف ده‌سته‌ی کلاف بالا سفید سوئل ۲۶
- ۲۱- مه‌فتوون: شاباز شه‌شدانگ نه‌جه‌مع خاسان
 ره‌وئله‌ی ره‌مکیش شای مودبیر ماسان ۲۷
- ۲۲- میرزام نازارهن
 میرزام دل چه‌ده‌ست دهرده‌ن نازارهن ۲۸

- ۲۳- مەفتوون: چۆل نشینه خۆم...
- چون قەيس بى بەرگ چۆل نشينه خۆم ۲۹
- ۲۴- مەفتوون: يا شا ھەزار سال...
- يا شا ئەي درەخت تا بە ھەزار سال ۳۱
- ۲۵- مەفتوون: ئالوودەي دەردەن...
- يە جەستەي منەن ئالوودەي دەردەن ۳۲
- ۲۶- مەفتوون: عەلیم دانا...
- كەريم كارساز عەلیم دانا ۳۳
- ۲۷- مەفتوون: ياران ئاخەرن...
- ياران نيشانەي دنيا ئاخەرن ۳۶
- ۲۸- ھيجرانی، حاجی: دنياي مەكارە
- دنياي حیلەباز فیتنەي مەكارە ۴۶
- ۲۹- میرزا شەفیعی: ئەلا لا مەكان...
- (الا لاشريك) يەكتاي لامەكان... ۵۳
- ۳۰- مەولانا خالید: يافەرد ئەعظەم...
- يا حەي يا قەييوم يا فەرد ئەعظەم ۶۱
- ۳۱- تمت شد از دست فقير عبدالمجيد الحسنی با این چویی سنه ۱۳۵۴. ۶۸
- ۳۲-؟: بە تۆبەكاران جە گشت ويەردە
- بەبى وهفایى دنياي بى پەردە ۶۹
- تمت شد از دست فقير عبدالمجيد الحسنی با این چویی مبارک باد سنه ۱۳۵۴.
- ۳۳- مەولەوی: دلە راگەكە خەيلی تاريكەن
- پەردەكە سەختەن يەكجار باريكەن ۷۰
- ۳۴- مەولەوی: بينايی دیدەم تۆ وه سەلامەت
- دیدەنى دیدار كەوت ئەو قیامەت ۷۱
- ۳۵- مەولەوی: موقەدیمەي خەم تالیش مەزاقەن
- دەك وه خەير نەبەي وادەي فیراقەن ۷۳
- ۳۶- مەولەوی: مامۆسای سەرئیل شیرین کەلامان
- تەشریف خەیرت باوهر وه لامان ۷۳

- ۳۷- مەولەۋى: زىستانەن ۋەي رەنگ جە نەۋ ئاماۋە
تۆف زەمھەرىر جە نەۋ خىزاۋە ۷۴
- ۳۸- مەولەۋى: سىم غەمگىنم جە دەس خەجلىتەن
خەجلىتم جە دەس سەخت غەفلەتەن ۷۵
- ۳۹- مەولەۋى: سەدای ھەي ھىلال رۆزە دارانەن
مانگ دلتەنگىي بادە خوارانەن ۷۶
- ۴۰- مەولەۋى: تۆپلاخەي دوۋكەل ھىجران دولبەر
جەمى بەستگەي نە روۋى سەقف سەر ۷۶
- ۴۱- مەولەۋى: ھاي چەندى سەرچەنگ چەرخ چەپ ۋەردم
چەند چەرخ چەرخيا من مام نەمەردم ۷۶
- ۴۲- مەولەۋى: ئەي گرد مەۋجۇود جە تۆگرت ماىە
پەيدا ھەر تۆنى ماسىۋا ساىە ۷۷
- ۴۳- مەولەۋى: ئىمسال نەۋبەھار چۆن خەزان سەرد
بەرگ ۋەردباغ مەعدووم بەرد ۋە ھەرد ۷۷
- ۴۴- مەولەۋى: رياضەت كىشان...
مەيدان خاصان رياضەت كىشان ۷۸
- ۴۵- مەولەۋى: نامەي رۆح ئەفزاي شىرىنت ئاما
دل ۋە مەردومەك دوۋ دىدەش ساۋا ۷۸
- ۴۶- خۆ ھوونىت نەۋىم چەۋاشەي چەپگەرد
خالوت جىياكەرد، يەكار بى تۆكەرد؟ ۷۹
- ۴۷- مەولەۋى: لە چرىكەي صورنا لە پرىكەي خەندە
پەشىۋىي زولفان رىشەي دل كەندە ۸۰
- ۴۸- مەولەۋى: سەردار زومرەي موصىبەت كىشان
فەرمان فەرماي حوكم مولك (پرايشان!) ۸۰
- ۴۹- مەولەۋى: بلىسەي كوورەي ھىجران بالاش
گەرمىي مەحرۇمىي تۆزەكەي پالاش ۸۲
- ۵۰- مەولەۋى: نازك تەدارەك فەصل ۋەھارەن
زەرىف ئارايىش ھەردە ۋ كوۋسارەن ۸۳

- ۵۱- مەولەۋى: ھامسەران ئامان ئەر مەندەن ھۆشم
ئارۋ سەدای ۋەش مەيۋ ۋە گۆشم ۸۳
- ۵۲- مەولەۋى: نامەى نەفتىنت يەكپۇ باد ئاۋەرد
كلپەى بلىسەى كورەم تازە كەرد ۸۵
- ۵۳- مەولەۋى: ھا تەن ئەلوەدای زىندەگانىش كەرد
قەدەم رەنجە كەر ھامفەردەكەى فەرد ۸۵
- ۵۴- مەولەۋى: نەمەندەن تاقتە فەردان كەردەنم
فەرد بىيەن ۋە تەوق شى ۋە گەردەنم ۸۵
- ۵۵- مەولەۋى: پاى شادىم ديسان ماران گەستەۋە
نە پيالەى چەم ژار تۆژ بەستەۋە ۸۶
- ۵۶- مەولەۋى: جۆراب چون تۆ زامان نەسرەفتە
ۋە سەرپەنجەى پاى ئىستىغنا كەفتە ۸۷
- ۵۷- مەولەۋى: ھەناسەى سەردم نە دل خىزاۋە
خىلخانەى كەيفم ھەۋاى بىزاۋە ۸۷
- ۵۸- مەولەۋى: پەشئو ۋىنەى ۋىم نىشتەبىم خجل
دىم شادىم دەستدا نە دەروازەى دل ۸۷
- ۵۹- مەولەۋى: ھا شەمال چەند جار را طەى كەردەنى
چەند تەشريف ۋەلاى ئازىز بەردەنى؟ ۸۹
- ۶۰- ھەر جە ناكائى دەروونم تەم بى
سىا ھەور دوود نە كەللەم تەم بى ۹۰
- ۶۱- مەولەۋى: نامەكەت پەى چىش؟ پەرى دەۋاى دەرد
ياۋاۋ خاس وانام موطالەعەم كەرد ۹۱
- ۶۲- مەولەۋى: دەرمان زامان دەردەكەى كارىم
ھامپاز نالەى شەۋان بىدارىم ۹۲
- ۶۳- مەولەۋى: راى جەغفەر ئاباد ساراي گەرمى مەيل
مەنزىل شىرازشار سەۋداى عىشق لەيل ۹۲
- ۶۴- مەولەۋى: زستان ۋەى رەنگ ۋە گەردوون ياۋان
گىچا ۋ گىچ لوول كلبلەى كاۋان ۹۳

- ۶۵- مهولهوی: رهمهزان طولووع صوبع شاديشهن
شهوال شام شووم ناموراديشهن ۹۴
- ۶۶- مهولهوی: ئهياز هامپراز ناله و ئاخ و دوود
عهرزش ههن وهخاك ئاستانهی مھموود ۹۴
- ۶۵- مهولهوی: وههارهن صوب دهم سهوزه دياران
نم كهوت ئهو ديدھش چون شهو بيداران ۹۵
- ۶۶- مهولهوی: ئايينهی كامل ئازيزهكهی فھرد
فیدای ئامات بام صهفاییت ئاوهرد ۹۵
- ۶۷- مهولهوی: نههات و نههات دل ماتهن ئيمشهو
ئهلېهت شنۆی شهو بهراتهن ئيمشهو ۹۶
- ۶۸- مھعدوومی: جیلوهی جهلای جام دلّهی پر چه دھرد!
فھرما بیت تهسبیح، ها رهوانه كھرد ۹۷
- ۶۹- مھعدوومی: ديدھم! نهونهام! نهوتوول ساوا!
نامھت پهی خهپھر ماھا نهماوا ۹۷
- ۷۰- مھعدوومی: وهش نامای وه خهیر ئهی بهرگوزيدھم
بو نه جای مھردم جاگیر نه ديدھم ۹۷
- ۷۱- مھعدوومی: ئهمرت موطاعهن (اطعنا) وهندم
دوعای چهشم زهخم چه پيران سھندم ۹۸
- ۷۲- مھعدووم: پيشانيم ههوهس زانووش جازمهن
تهعظیم جهناب پيریي لازمهن ۹۸
- ۷۳- مھعدوومی: شیخ مهولهوی به شیخ عثمان نویشته -قدس سره- سوئال:
ئیرشاد پهناهی، ئیرشاد پهناهی
- یا شیخ مورشید ئیرشاد پهناهی ۹۹
- ۷۴- جواب شیخ عثمان -قدس سره-:
مهولانام واتهن، مهولانام واتهن
- فھرد پر مهعنای مھربووتت واتهن ۹۹
- ۷۵- مھعدوومی: شھمال داخان...
شھمال یاگهی گرد گردیاگهء داخان ۱۰۱

- ۷۶- مەعدوومى: سەد پەرىم دايم خەم بەستەن كەلەك
 ئاخ داخ تۆ چەن سەوزەن فەلەك؟ ۱۰۱
- ۷۷- مەعدوومى: وەھارەن، سەوزەن، ئاوەن، سەركاوەن
 ھاژەي وەفراوان، شاخەي شەتاوەن ۱۰۲
- ۷۸- مەعدوومى: ئازيز وە مەرگت دل نە خورۆشەن
 ئارەزووي خەدەنگ پەنجەكەي تۆشەن ۱۰۲
- ۷۹- مەعدوومى: ھەر ئەو دەورەن چەرخ تا ئاوەرد و بەرد
 دەس ئەو دەس نگین تا خاتەم ئاوەرد ۱۰۳
- ۸۰- مەعدوومى- بەزم ھامدەردان يار مۆبەت كیش
 يەك ئەمشەوون دەف دەرویش ھای دەرویش! ۱۰۳
- ۸۱- مەعدوومى: نامەكەت ياوا كۆسم كەوتەو
 دلەي ئاھريم دای وە نەوتەو ۱۰۴
- ۸۲- مەعدوومى: بىچىنەي شادىت جە بىخ بەر ئاوەرد
 جەراي... دوور ھەرچىوت كەرد ۱۰۴
- ۸۳- مەعدوومى: من بەلا وە رووي زامان ئاوەردەن
 نە چەشمەي ھەيات ئاومان وەردەن ۱۰۵
- ۸۴- مەعدوومى: ديدەم جەوساوە ديدەي تۆش دىەن
 ساتى مەيل تۆم فەرامۆش نىەن ۱۰۵
- ۸۵- مەعدوومى: فەصل نەو پايز تازەكەردەن مەيل
 شەمال ئەرزان كەرد رشتەي نەوسوھيل ۱۰۶
- ۸۶- مەعدوومى: دلە چەند مەينەت جەم بى وەسەردا
 چەند كار ئارۆت وست نە رووي فەردا؟ ۱۰۷
- ۸۷- مەعدوومى: دلەي ديوانەم ھيمەتش واستەن
 ئامان ھا ئامان تەن وە جا ھاستەن ۱۰۷
- ۸۸- مەعدوومى: نامەي رۆح ئەفزاى شيرىنت ياوا
 دل وە مەردوومەك دوو ديدەش ساوا ۱۰۸
- ۸۹- مەعدوومى: ھەي ھوو ھای چەندە نامان خەبەرى
 تاي تامل برپان نەسىم سەفەرى ۱۰۹

- ۹۰- فەھمى: وادى سفىدى شىكۆفەي پىرىن
 شىكۆفەي باغچەي پىرىي دىگىرىن ۱۱۲
- ۹۱- شىخ عەبدورەھمان جانەوەرە: ئازىز ئەر پەرسى چۆنەن ئىلاخان
 داخان داخانەن زاخان نە داخان ۱۱۳
- ۹۲- مەلا نەوشاد: ھامسەران وەختى، ھامسەران وەختى
 جە رووان روئى جە وەختان وەختى ۱۱۶
- ۹۳- ئەھمەد بەگى كۆماسى: دىل جەوانىت وىەرد پىرىيەن
 شىتتە شادى شى ھا زویريەن ۱۲۰
- ۹۴- خانەي قوبادى: دىل جە خەم خەستەم
 يارەسووللا دىل جە خەم خەستەم ۱۲۱
- ۹۵- مىرزا وەلەدخان: غەمناكىي نە دىل...
 دەردى جە دەردان جاگەرتەن نە دىل ۱۲۲
- ۹۶- مەلا پىرە: بەو شەفاف نور شوعەي شەمەوہ
 جەمىن بەو جەلاي جام جەمەوہ ۱۲۳
- ۹۷- وەلى دىوانە: ھامسەران نامم
 من نامم وەلى دىوانەن نامم ۱۲۳
- ۹۸- مەلا گەرميانى قولەيى: دىلبەر بەھالم، دىلبەر بەھالم
 وەسەن ئەي عىتاب دەروون زوخالم ۱۲۴
- ۹۹- مەلا نەوشادى ناودەرەبەندى: مىرزام وەي وەستان مىرزام وەي وەستان
 ئاروشىم وەسەير پاتاق وەستان ۱۲۶
- ۱۰۰- مەدوومى: بەلام چى باچىن بەلام ھامپازەن
 فەلەك كەلەكچىن چەنىم كەچپازەن ۱۳۳
- ۱۰۰- فەقى قادرى ھەمەوہند: (بىت الاحزانم...)
 ھەر من موقەصير (بىت الاحزانم) ۱۳۳
- ۱۰۱- فەقى قادرى ھەمەوہند: ھامسەران سىيام
 من نالە زەبوون ستار سىيام ۱۳۴
- ۱۰۲- يوسف بەگ: مىرزام كەردەوہ، مىرزام كەردەوہ
 روئ دىل ھەوای گلکۆ كەردەوہ ۱۳۵

- ۱۰۳- سولهيمان گهرمياني: ميرزا وادهي راو
روئ هؤرئزام من جه وادهي راو ۱۳۸
- ۱۰۴- رهنجوروي: ميرزام وهرده بيم
يهك رو جورعهي جام مهجنون وهرده بيم ۱۳۹
- ۱۰۵- شيخ عهبدوهرحمان جانوهره: ديسان سرههردان جه نهوگرتهن تهه
سويای گولالان ريزيا وه ههم ۱۴۱
- ۱۰۶- ميرزا شيفيع: له سي رهنك نه بو
زولفي سهوايي له سي رهنك نه بو ۱۴۳
- ۱۰۷- شيخ يوسف: ههي ههي نه پرووز گرکوي هه ناسهم
نه شيددهت شور شهرای تاسهم ۱۴۴
- ۱۰۸- ئهحمده بهگي کوماسي: گلکوي تازهي لهيل
نارو شيم وه سهير گلکوي تازهي لهيل ۱۴۶
- ۱۰۹- مهعدوومي: ماته ميبی وه هار بي شوقبي نهوگول
مهلوولي گولزار بي زوقبي بولبول ۱۵۲
- ۱۱۰- شيفيع: شيفيع دنياي دوون...
وهس بشو نه فيکر دام دنياي دوون ۱۵۳
- ۱۱۱- جنووني: چراخم سيا چراخم سياه
کوشتهي شهخصيکم پيش ماچان سياه ۱۵۶
- ۱۱۲- طاليعي: قيبلم سفيدن، قيبلم سفيدن
کوشتهي شهخصيکم شوخن سفيدن ۱۵۷
- ۱۱۳- مهعدوومي: روئ فکر بهخت سيای وييم مهکهرد
پهي چي ههر پهستي پهرئ من ناوهرد ۱۵۹
- ۱۱۴- مهعدوومي: نهتيجهي پاکدين شيخ سازاني
چون وهتهن نه دل مهعدووم سازاني؟ ۱۶۱
- ۱۱۵- ميرزا شيفيع: ميرزا جهختشهن ميرزا جهختشهن
نارو نهوسوهيل جههد و جهختشهن ۱۶۲
- ۱۱۶- بايز: آن شنيدی بايز با وفا
حالتی پیدا بشد ازوی باصفا ۱۶۹

- ۱۱۷- مه‌حاک: هامسهران مه‌ردم...
- ۱۱۸- مه‌لا فه‌تاج: باد له‌یلاخان، باد له‌یلاخان
- ۱۱۹- مه‌عدوومی: ره‌قیب کاریی بو
- ۱۲۰- مام به‌کر خومانه: پیری بیزارم، پیری بیزارم
- ۱۲۱- عه‌بدوئلا حه‌سه‌ن: یاران نه‌خه‌مه‌ن ، یاران نه‌خه‌مه‌ن
- ۱۲۲- عه‌بدوئلا حه‌سه‌ن: ایها الحمار! ایها الحمار!
- ۱۲۳- عه‌بدوئلا حه‌سه‌ن: پیر قه‌لخانی، پیر قه‌لخانی
- ۱۲۴- عه‌بدوئلا حه‌سه‌ن: خواجای خوگ په‌رس خواجای خوگ په‌رس
- ۱۲۵- مه‌لا فه‌تاحی جه‌باری: سه‌یید دین خاص...
- ۱۲۶- عه‌بدوئلا حه‌سه‌ن: وام زانا ناغا هه‌وای باغیه
- ۱۲۷- مام به‌کر خومانه: پیری بیزارم، پیری بیزارم
- ۱۲۸- شیخ نعمه‌الله ولی: تابخوابی غفلت از تو گزشته روزگار
- ۱۲۹- حه‌مه‌ئاغای دهر به‌ند فه‌قه‌ره: میرزا ته‌واری...
- ۱۳۰- فه‌قی قادری هه‌مه‌وه‌ند: چراغم قورئان...
- سه‌وگه‌ندم به‌ ذات سی جزم قورئان ۱۹۹

- ۱۳۱- فەقى قادرى ھەمەوھەند: ئازىز سەيرانگى بەھاران وەشەن
سەر راي گوزەر نازداران وەشەن ۲۰۰
- ۱۳۲- جنونى: زولفى... لولول نەبو
زولفى كە بەوئيش خا و لولول نەبو... ۲۰۱
- ۱۳۳- مەلا نەوشاد: صەرافان دەور
ميرزام جەى وەر تەر صەرافان دەور ۲۰۳
- ۱۳۴- ھەماغاي دەربەند فەقەرە: گۆشوارەى يار، گۆشوارەى يار
ياوا وە دەستم گۆشوارەى يار ۲۰۶
- ۱۳۵- خاناي قوبادى: ئەر ھەى بلند مال
ئەر ھەى يانە بەرز بيناي بلند مال ۲۰۷
- ۱۳۶- بەھجەد خانم ھەرەم والىي كوردستان بو مەولەوى نووسيوھ: ھەر كاتى زاناي چەم دا وە ھەمدا
بالەخانەى چەم دا وەر ووى چەمدا ۲۱۰
- ۱۳۷- جەوابى مەولەوى: خاصت فەرماوان ئەربابەكەى خەم
ساكن نەگۆشەى بالەخانەى چەم ۲۱۰
- ۱۳۸-؟: كۆرپەكنانچان چەم وە كلەوھ
وئىنەى بارپە كەو خال وە ملەوھ ۲۱۱
- ۱۳۹- عئل بەگى: داىكە ئەرۆم بو دالەھو
(قرن!) دەيەم وای بابەرۆ! ۲۱۴
- ۱۴۰- فەقى قادر: ھاي دەروئيش كەردى خەيلى حىكايەت
لادى جە پىرى بكەر شكايەت ۲۲۰
- ۱۴۱- فەقى قادر: ئافەرىن دنيا چەنى كردارت
چەنى زەمزەمەى بەزم بازارپ
- ۱۴۲- فەقى قادر: دەروئيش بەيان كەر موددەى خەلافەت
ھەريەكى چەند سال كەردەن ئىمامەت ۲۲۲
- ۱۴۳- فەقى قادر: سەوزەى سىامال...
شاي شىرىن شيوھ سەوزەى سىامال ۲۲۳
- ۱۴۴- شىعەرى مۇتەفەرپقەى شاعىرانى كۆن بە ھەمەل نوقصانى بەعزى لە غەزەلى شاعىران كە ون
بووھ لەم شىعەرانەوھ ئەدۆزرىتەوھ:

- خشتی له ئەزەل فەلەك كەچ نیا
 كەچ ئەندەر كەچەن تا دنیا بنیا
- ۱۴۵- مەعدووم: میحنەت چەنئیمان قەدیم نەدیمەن
 دوشمنی فەلەك پەیمان قەدیمەن؟
- ۱۴۶- مەعدووم: كاتى وه دەرگای گەردوون مەلالام
 ئەوجا كالاى غەم برى وه بالام؟
- ۱۴۷-؟: چراخم دل ریش چراخم دل ریش؟
 من چیشم كەردەن دل ت بیەن ریش؟
- ۱۴۸-؟: دلئى مەلوول سەودا كار نەبئى؟
 دايم پر له عیشق جەفای یار نەبئى؟
- ۱۴۹-؟: چۆن شاه شەطرەنج زگارم مەلوول؟
 خەرىكم نە تۆی زنجیرخانەى كوول؟
- ۱۵۰-؟: دەرد بئى دەرمان كەس نەزانامە
 نە راگەى گوریز نە جای هانامە
- ۱۵۱-؟: پیر و ئیختیار قامەت چەمیدەم
 چون عابید نە كونج غار ئارەمیدەم؟
- ۱۵۲-؟: له عومر كەسیف هەشت نۆ دەورم دى
 هەر دەورئى نەوعى سزای قەورم دى؟
- ئەم دەستخەتە لێردا تەواو دەبئى، له كۆتایییەوه چوار لاپەرە دانراوه و لەو چوار لاپەرەدا شیعەرى
 (متفرقه) و خاوەن نەزانراوى تێدايە، منیش هەریەكەیان نمونەيەكم لى نووسین.

كەشكۆلى ژمارە ۳

ئەم كەشكۆلەيش لە شىۋەي بەياضدايە و لە كاغەزى بى خەتدا بە مەرەكەبى رەش و سوور نووسراوەتەو. ۱۳۴ پەرە = ۲۶۸ لاپەرەيە. لاپەرەي (۱۷) بەيت و زياتر و كەمترى تىدايە. باش ھەلگىراو، بەرگىكى پىستى سوورى توخى ھەيە. بەزۆرى بەخەتى مام رەشىد ھەمەوئەندە.

ناوھروكى كەشكۆلى ژمارە (۳)

- ۱- لەيلى و مەجنون ۱-۸
- ۲- كلام بايزيد -رحمة الله عليه- ۸
- ۳- غەمناكى: غەمناكى نەدل... دەردى جە دەردان جاگرتەن ۹
- ۴- وەلى دىوانە: ھامسەران نامم، من نامم وەلى دىوانە نامم ۱۰
- ۵- فنونى: بەو شەفاف نور شوعلى شەمەو ۱۰
ليزەدا وەك ناتەواويى ھەبى وايە
- ۶- فەقى گەرميانى: دلبر بەحالم... وەسەن ئەى عيتاب بەدبەخت ظالم ۱۱
- ۷- ميرزا شەفيق: دەرويشيمانەن، ميرزا ئەساسەى دەرويشيمانەن ۱۲
- ۸- مەھاك: ھامسەران مەردم، ئەگەر تەقدىر بى جە ناكا مەردم ۱۳
- ۹- وەلى دىوانە: خەسەرەو خەيالى... ئاى پەى خان خاص خەسەرەو خەيالى ۱۵
- ۱۰- جنونى: چراغم جارى... شەوئى فرصەت ديم من جە لەيل جارى ۱۶
- ۱۱- غولام رەزا: ياران كەردەمەن... فەلەك زولم سەخت نە بەخت كەردەمەن ۱۷
- ۱۲- مەلا پيرە: شيرين سەرزەمىن... خىزا پەى سەيران ساراو سەرزەمىن ۱۷
- ۱۳- فەقى قادىر: بيت الاحزانم... ھەر من موقەصير (بيت الاحزام) م ۱۷
- ۱۴- يوسف: ميرزام كەردەو... يەك رۆ دل ھەواى گلگۆ كەردەو ۱۸
- ۱۵- سلىمان صالح: ميرزام وادەى راو... روى ھۆريزام من جە وادەى راو ۱۹
- ۱۶- رەنجوورى: ميرزا وەردەبىم... يەك رۆ جورەى جام مەجنون وەردەبىم ۲۰
- ۱۷- شىخ عەبدوپەحمان: ديسان سەرھەردان جە نۆگەرتەن تەم، سوپاى گوللان رىزيا ۲۱
- ۱۸- ميرزا شەفيق: لە سى رەنگ نەبو... زولفى سەودايى لە سى رەنگ نەبو ۲۱
- ۱۹- رەنجوورى: ھامسەران دوجەيل... رۆزى چون مەجنون وىل نەپاى دوجەيل ۲۲
- ۲۰- شىخ يوسف سازان: ھەى ھەى نەپرۆوز گرکۆى ھەناسەم... نەشىدەت شور ۲۳
- ۲۱- ئەحمەد بەگى كۆماسى: موطريب بۆ وەلاى دلگيرىمەو... پيرى ھا ئاما وە پيرىمەو ۲۴

- ۲۲- ئەحمەد بەگى كۆماسى: قىبىلەم سېۋىدىم... ھا جە بى مەيلىت ئەرۋاح سېۋىدىم ۲۶
- ۲۳- ئەحمەد بەگى كۆماسى: چىراخ زارىمەن... زىگارىم جە تۆپەي تۆزارىمەن ۲۷
- ۲۴- مەعدومى: دەرمان زامان بى قەرارەكەم... تەسكىن دىلەي پېر جە خارەكەم ۲۷
- ۲۵- مەعدومى: نە چرىكەي سورنا لە پرىكەي خەندە... پەشۋىيى زولفان رىشەي دىل كەندە ۲۸
- ۲۶-؟: ولاتان گىلام
- ۲۷- ئەحمەد بەگى كۆماسى: وەھار نمانا... وەھار رەنگ سەوز گىگۈون نمانا ۲۹
- ۲۸- بېسارانى: شەرىف زولف لوول... فىداي زولفت بام گا كرژەن گا لوول ۳۰
- ۲۹- مىرزا شەفىع: يەك رۆ بىمار بىم يەك رۆ تەن زايف زار و بىمار بىم ۳۰
- ۳۰- مىرزا شەفىع: ياران بى پارە، ياران دىل جە تىر شەخسى بى پارە ۳۲
- ۳۱- مىرزا شەفىع: شىرىن شوخ و شەنگ، ئامان دىدە باز شەيداي شوخ و شەنگ ۳۲
- ۳۲- مىرزا شەفىع: مىرزام زام حەي... كەس نىەن چون من زەدەي زام حەي ۳۲
- ۳۳- شىخ شەھابەدىن: نەوبەھارا دولبەرا وەشبو (ان!) دولبەرى
فەصلى گولگەشت و چەمەنھا سەيرى صەحراي ئەخضەرى ۳۳
- ۳۴- بېسارانى: چىراخ بەيانەن....
- جە مەشرىقەو وادەي بەيانەن ۳۵
- ۳۵- بېسارانى: چىراخ شەھىد
فەصلى وە نىگات مەكەرىم شەھىد ۳۵
- ۳۶- بېسارانى: چىراخ قورىبانەن...
- ئىنە جەژن نەو عىد قورىبانەن ۳۵
- ۳۷- بېسارانى: شىرىن زولف لوول
فىداي زولفت... گا كرژەن گا لوول ۳۵
- ۳۸- بېسارانى: چىراخ وازەن...
- من جە خوداوەن تۆم ئاوات وازەن ۳۶
- ۳۹- بېسارانى: چىراخ يانى چىش؟
- ئەي چەم ئىشانە بە تۆ يانى چىش ۳۶
- ۴۰- بېسارانى: چىراخ نەو وەھار...
- ھەنى ھىچ نەبۆ ئىمسال نەو وەھار ۳۶
- ۴۱- وەلى دىوانە: رسواي زەمانەم...
- قەيس قەدىمى رسواي زەمانەم

- ۴۲- وهلی دیوانه: خوسرهو خه یالی... (دووباره یه) ۳۷
- ۴۳- جنوونی: زلیخام چون حوور...
- سهرتاپای بالاش خاس رهشهن چون حوور ۳۷
- ۴۴- زهلیلی: فهرامۆشم بۆ، فهرامۆشم بۆ
- قیبله م ئه م هیلت فهرامۆشم بۆ ۳۹
- ۴۵- زهلیلی: گریانهن بی تو...
- دیدهم! دوو دیدهم گریانهن بی تو ۳۹
- ۴۶- زهلیلی: قیبله م من جه یاد...
- به دان که ردی دۆست منت شی جه یاد ۳۹
- ۴۷- شیخ یوسف دالان: میرزام جهختشهن...
- نارۆ نهو سو هیل جه هد و جهختشهن ۴۰
- ۴۸- مهعدوومی: سهردار زومره ی موصیبهت کیشان
- فرمان فهرمای حوکم مولک پر ئیشان ۴۱
- ۴۹- مهعدوومی: هه ناسه ی سهردیم نه دل خیزاوه
- خیلخانه ی که یفم هه وار بیزاوه ۴۲
- ۵۰- مهعدوومی: خۆهۆنیت نهویم چه واشه ی چه پگهرد
- خالۆت جیا که رد، یه کار بی تو که رد؟ ۴۳
- ۵۱- مه لا نه وشاد: هامسه ران وهختی...
- جه رۆوان رۆژی جه وهختان وهختی ۴۳
- ۵۲- مه لا ئه حمه دی قسرت: که ره ره شم رۆ...
- باوکی گشت که ران که ره ره شم رۆ ۴۶
- ۵۳- عهبدو لّلا هه له بجه یی (عهبدو لّلا هه سه ن): هامسه ران هه رفی
- مالووم یه هوودی مه واچۆ هه رفی ۵۰
- ۵۴- وهلی دیوانه: چراخم له سه ر...
- هه ر من نیم سه ودای عیشق تو له سه ر ۵۱
- ۵۵- وهلی دیوانه: شیرین به سته وه...
- شیرین ئه ساسه ی سه روین وه سته وه ۵۲
- ۵۶- هه ماغای دهر به ند فه قه ره: شه مال شه بگه ردیت په ی من بکه ر کار
- مه نزل به مه نزل تا مه نزلگه ی یار ۵۳

- ۵۷- بايزيد بسطامى: ان شنيدى بايزيد باوفا
حالتى پيدا شد از روى صفا ۵۳
- ۵۸- جنونى: چراخم سيان...
کوشته‌ى شەخەصکەم پيښ ماچان سيان ۵۴
- ۵۹- بييسارانى: قىبلەم بەردەنم، قىبلەم بەردەنم
سوجدهى بتخانەى تەرسا بەردەنم ۵۵
- ۶۰- حەماغاى دەرەبەند فەقەرە: بالا توول تەر
بالاى نەونەمام ساواى توول تەر ۵۵
- ۶۱- مەولەوى: بلييسەى کوورەى هيچران بالاش
گەرمى مەحرورومى تۆزەكەى پالاش ۵۶
- ۶۲- مەولەوى: نازك تەدارەك فەصل وەهارەن
زەريف ئارايىش ەردە و كووسارەن ۵۷
- ۶۳- مەولەوى: ھامسەران ئامان ئەر مەندەن ھوشم
ئاروق سەداى وەش مەيۆ نە گووشم ۵۷
- ۶۴- مەولەوى: چون چيەرەى خەيال روخسارەكەى ویش
نە پەردەى دلەى مەعدومى دلپيش ۵۸
- ۶۵- مەولەوى: شەمال وارائەن...
زەردى وەرد رەنگ وەلگ دارائەن ۵۹
- ۶۶- مەولەوى: ھا تەن ئەلوەداى زىندەگانيش كەرد
قەدەم رەنجەكەر ھامفەردەكەى فەرد ۵۹
- ۶۷- مەولەوى: نەمەندەن تاقەت فەردان كەردەنم
فەرد بيەن وە تەوق شى نەگەردەنم ۵۹
- ۶۸- مەولەوى: پاى شاديم ديسان ماران گەستەوہ
نە پيالەى چەم ژار توش بەستەوہ ۶۰
- ۶۹- مەولەوى: جۇراب چون تۇ زەمان نەسرەفتە
وەسەر پەنجەى پاى ئيستيفنا كەفتە ۶۰
- ۷۰- مەلا مەحمود: كووپە حەيتاران تووك تاوس كار
سەوزەى كالافان چون رشتەى زوننار ۶۰

- ۷۱- مەعدوومی: خۇ ھۆنیت نەبیم چەواشەى چەپگەرد
خالىۆت جياكەرد.. (دووباره) ۶۱
- ۷۲- مەولەوى: ھەر ئەو دەورەن چەرخ ناموەر ويەرد
دەس ئەو دەس نگین تا خاتەم ئاوەرد ۶۲
- ۷۳- مەعدوومی: تەئثیر خەيال كەردەى من سەردا
مەستى شەرمەندەن سەرۆست وە وەردا ۶۲
- ۷۴- مەعدوومی: لوای بينايى دیدەى دەرويشان
ئاسان كەرد جە لام موصيبەت كيشان ۶۳
- ۷۵- مەعدوومی: پەشتو وينەى ویم نيشتەبیم خجل
دیم شتادیم دەسدا نە دەروازەى دل ۶۳
- ۷۶- مەعدوومی: ھای شەمال چەند جار را طەى كەردەنى
چەند تەشریف وەلاى ئازيز بەردەنى؟ ۶۴
- ۷۷- مەعدوومی: ھەر چەنى ناكاو دەروونم تەم بى
سيا ھەور دوود نە كەللەم جەم بى ۶۵
- ۷۸- مەعدوومی: نامەكەت پەى چيش پەرى دەواى دەرد
ياواو خاص وانام موطالەعەم كەرد ۶۵
- ۷۹- مەعدوومی: دەرمان زامان دەردەكەى كاريم
ھامپراز نالەى شەوان بیداريم ۶۵
- ۸۰- مەعدوومی: رای جەغفەر ئاباد سارای گەرمىی مەیل
مەنزىل شیراز شار سەوداى عیشق لەیل ۶۶
- ۸۱- مەعدوومی: زوستانەن وەى رەنگ وەگەردوون ياوان
گيچياى گيجهلولوول كليلهى كاوان ۶۶
- ۸۲- مەعدوومی: ئارەزووى ئازيز وە نەم سەرداوه
نەھەردەى دەروون ئاھير وەرداوه ۶۶
- ۸۳- مەعدوومی: ئيحيا چۆن نەبۆ نەشۆن مەردەن؟
نامەكەت ياوان گلەبيت كەردەن ۶۷
- ۸۴- مەعدوومی: ئازيز ئامای ئای بى قەراريم
ئای ئای چەمەپراى ئای ئينتظاريم ۶۷

- ۸۵- مهعدووم: رهمهزان طولووع صوبیح شاديشهن
شهوال شام شووم ناموراديشهن ۶۸
- ۸۶- مهعدووم: ئهياز هامپراز ناله و ئاخ و دوود
عهرزش ههن وه خاك ئاستانهى مهحموود ۶۸
- ۸۷- مهعدووم: ئاينهى كامل ئازيزهكهى فهرد
فیدای ئامات بام صهفاییت ئاوهرد ۶۸
- ۸۸- مهعدووم: وههارهن صوبدهم سهوزه دياران
نم كهفت ئه و دیدهش چون شهو بيداران ۶۸
- ۸۹- مهعدووم: نههات و نههات دل ماتهن ئيمشهو
ئهلبهت شنوی شهو بهراتهن ئيمشهو ۶۹
- ۹۰- مهعدووم: جیلوهى جهلاى جام دلهى پر جه دهرد!
فهرمابيت تهسبیح، ها رهوانهم كهرد ۷۰
- ۹۱- مهعدووم: دیدهم نهونهمام نهوتوول ساوا!
نامت پهى خهپهر ماها نماوا ۷۰
- ۹۲- مهعدووم: دله يهند مهينهت جهم بى نه سهردا
چهند كار ئاروت وست وه روئى فهردا ۷۰
- ۹۳- مهعدووم: وهش ئامای وه خهیر ئهى بهرگوزیدهم
بو نهجای مهردم جاگر نه دیدهم ۷۱
- ۹۴- مهعدووم: ئهمرت موطاعهن ئهطهعنا وهندم
دوعای چهشم زهخم جه پيران سهندم ۷۱
- ۹۵- مهعدووم: بییشانیم ههوهس زانووش جازمهن
تهعظیم جهناب پیری لازمهن ۷۱
- ۹۶- مهعدووم: ئيمشهو ههر خهمن ها نه كهمیندا
ههر دهردهن مه دووم وه رووی زهمیندا ۷۲
- ۹۷- مهعدووم: بهزم هامدهران یار موبهت كیش
یهك ئيمشهو دهف دهرویش های دهرویش ۷۲
- ۹۸- مهعدووم چون وهلگ شادی من پهى دووربى لهیل
وهیشووم بهرد سهر ههرد رستهى نهو سهویل ۷۲

- ۹۹- مەولەۋى: خەرامان ئاما نە تۆى پەردەۋە
 نىقاب نە صفىھەى جەمىن كەردەۋە ۷۳
- ۱۰۰- مەولەۋى: دال يەند ۋە ئاھىر دوورىى تۆ تاۋان
 ساراستەن كزەش ۋەلات نەپاۋان ۷۳
- ۱۰۱- مەولەۋى: دىدەم چون مىقراض بى شەرتىت تىژ كەرد
 دات نە تانەى ۋەصل جەۋ پەرش ۋىەرد ۷۳
- ۱۰۲- مەولەۋى: كام تىر بى فەلەك نەدات نە دەروون
 جە كام ئازارت شكايەت كەروون؟ ۷۴
- ۱۰۳- مەولەۋى: تۆ سەرۋەش بەۋ سەير صفەى بەختەۋە
 من ۋىل ۋىل ۋەى زۇخ زام سەختەۋە ۷۴
- ۱۰۴- مەولەۋى: دەلىل ۋادەى ھەر سەرۋەكەم
 بىناىى دىدەى شەۋ بى خاۋەكەم ۷۴
- ۱۰۵- مەولەۋى: قىبەلم گىان يەكجار نە ئەلۋەداتەن
 دال ۋە تەمامى شىت ۋ شەيداتەن ۷۵
- ۱۰۶- مەولەۋى: قىبەلم! بىناىىم! دىدە راسەكەم
 بىناى شادىى دال غەم ئەساسەكەم ۷۵
- ۱۰۷- فەھمى: ۋادەى سفىدىى شكۆفەى پىرىن
 شكۆفەى باغچەى پىرى دلىرىن ۷۶
- ۱۰۸- مەعدوومى: ماتەمى ۋەھار پەى شەۋقى نەۋگول
 مەلوۋلىى گولزار، بى دەۋق بولبول ۷۶
- ۱۰۹- مەعدوومى: ئەى دال مزگانىى ئاما كۆچ يار
 شای شادىى دەستدا خەمان بىن فىرار ۷۷
- ۱۱۰- مەعدوومى: دنيا لە گىجاۋ تارىكەشەۋ بى
 جەلاۋ رۆشنىش جە لام چون خەۋبى ۷۸
- ۱۱۱- شىخ عەبدۋرەھمان جانەۋەرە: فەلەك پەى شوومىى تالەى سىباى من
 جۇش دا كورەى دەرد دىۋباى من ۷۸
- ۱۱۲- شىخ عەبدۋرەھمان جانەۋەرە: نازىز ئەر پەرسىى چۆنەن ئىلاخان
 داخان داخانەن زاخان نەداخان ۷۸

- ۱۱۳- مەولەۋى: نە نەيخانەي تەن ئاھىر ھۆرىزا (۳۵ بەيت)
 بزیسكەي چەخماخ كام شەشخان خىزا ۷۹
- ۱۱۴- شىخ عەبدوپەرھمان جانەۋەرە: شىرىن سوپاتەن
 ئارۇ بەزم ئاراي تىپپ سوپاتەن ۸۱
- ۱۱۵- شىخ عەبدوپەرھمان جانەۋەرە: ئىپتىدا بە نام ھەي لايە نام
 ۋە رەۋضەي رەسۋول ھەردەم ۋەد سەلام ۸۱
- ۱۱۶- شىخ عەبدوپەرھمان جانەۋەرە: ئەمجار سەختتەن زامم جە جاران
 چل مەدۇ دايم چون گەستەي ماران ۸۲
- ۱۱۷- شىخ عەبدوپەرھمان جانەۋەرە: سىرپوش سەتتار...
 كەرىم كارساز سىرپوش سەتتار ۸۳
- ۱۱۸- طالېبى: ئازىز تۆ لوای جەي دنياي بادى
 پەي ياران مەندەن زارىي و ناشادى ۸۳
- ۱۱۹- مەولەۋى (رباعى) سى روباى ۸۴
- ۱۲۰- مەولەۋى: مەجنون ئانىي كۆي دوجەيل ماوا
 دل مايل مەيل لەيل ئاوا ۸۴
- ۱۲۱- مەولەۋى: دىجلە ھەرس وىم ھەم ئاماۋە رىم
 ۋە جىسر و كەلەك را نەمدۇ پىم ۸۵
- ۱۲۲- مەولەۋى: مەلفوۋفەي شىرىن شەكەر رىزەكەت
 مەرسۋولەي رەنگىن رىحان بىزەكەت ۸۶
- ۱۲۳- طالېبى: ئازىز گىيانىي پىر ۋەفا و بەينەت
 شىفاي ئىش زام دلەي پىر مەينەت ۸۶
- ۱۲۴- طالېبى: پەي طەۋاف خاك ئاستانەي دلپەر
 چون مەجنون پەي وىش چۆل گىرووم نە ۋەر ۸۷
- ۱۲۵- مەولەۋى: ھەي نىظام نەزام نامەت تۆ لا بەر
 ئاي ئاي سزاشدا قىامەتش كەرد ۸۹
- ۱۲۶- مەولەۋى: ۋەدەي ھەي ھىلال ھامفەردان مىۋە
 زەمزەمەي تەكپىر ھامدەردان مىۋە ۸۹
- ۱۲۷- مەولەۋى: من پاسام زانا تۆ پىر مەيلەنى
 دەروون جە بادەي مۆبەت كەيلەنى ۸۹

- ۱۲۸- مهولهوی: رۆشنیی دیدهم! سرمایهی ژینم
مهزهی بهزم کهیف دلّهی خه‌مینم! ۸۹
- ۱۲۹- مهولهوی: نه‌تهن یاوگهی ئه‌و شیرین گهردهن
خه‌یلپوهن ههر گیان ره‌فیکش که‌ردهن ۸۹
- ۱۳۰- مهولهوی: په‌شیویی وه نه‌ظم لولولوی ئه‌سریندا
په‌روین دائیره‌ی خورشید ته‌زیین دا ۸۹
- ۱۳۱- مهولهوی: ئای چه‌ندهن تاکه‌ی بی تو زاری بو
تاکه‌ی چه‌م نه‌ رای ئینتظارای بو؟ ۹۰
- ۱۳۲- مهولهوی: سه‌رشار سه‌رخۆش مه‌یخانه‌ی (ألست)
وه نه‌شه‌ئهی مینای ده‌ست ساقی مه‌ست ۹۰
- ۱۳۳- مهولهوی: نامه‌که‌ت ریشه‌ی رۆح ئاوهرد وه له‌رز
پیزیکه‌ی شه‌ره‌ر سوژش مه‌رزا مه‌رز ۹۱
- ۱۳۴- مهولهوی: چه‌ظ مه‌له‌م زام چه‌سته‌ی په‌شیوم
که‌لام ریزه‌قه‌ند باره‌که‌ی لیوم ۹۲
- ۱۳۵- مهولهوی: شیفای ئیش زام مه‌ینه‌تان سه‌خت
ضیایی دیده‌ی مه‌عدومی به‌ده‌بخت ۹۲
- ۱۳۶- مهولهوی: داخۆ چه‌ند وه ده‌س نازک نه‌وه‌الان
ئامشۆت که‌ردهن په‌ی دلی خالان ۹۲ روباعی
- ۱۳۷- میرزا شه‌فیع: شه‌فیع دنیا‌ی دوون...
به‌س بشۆ نه‌ فکیر دام دنیا‌ی دوون ۹۲
- ۱۳۸- جنوونی: چراخم سیاه (دووباره)
کوشته‌ی شه‌خسیکم پیش ماچان سیاه ۹۳
- ۱۳۹- طالبعی: قیبله‌م سفیدهن....
کوشته‌ی شه‌خسیکم شوخه‌ن سفیدهن ۹۴
- ۱۴۰- طالبعی: یاران یاوه‌ران یه‌کسه‌ر خاص و عام
گوژده‌ن وه کردار دنیا‌ی ناتهمام ۹۴
- ۱۴۱- مه‌لا نه‌وشاد: سه‌رافان ده‌ور.. (دووباره‌یه)
میرزا جه‌ی وه‌رتهر سه‌رافان ده‌ور ۹۹

- ۱۴۲- سەید فەتاح جەبارى: سەيید دین خاص....
- میرزای پاک مەزھەب سەيید دین خاص ۹۹
- ۱۴۳- سەید فەتاح جەبارى: عەرز م کیانا وه رووی رجاوه
- داویشان وه دەست کەچنەك كشاوه ۱۰۲
- ۱۴۴- سەید فەتاح جەبارى: نەوہی قەلخانیی... ..
- کاکەیی رەوشت نەوہی قەلخانیی ۱۰۲
- ۱۴۵- مەلا ئەحمەدی قسرت: خزمینە هاوار! قەومینە نامان!
- شیخ حەتا دەرویش کورد تا بە گۆران ۱۰۵
- ۱۴۶- حەمەئاغا: شیرین جەمالت...
- شیرینتەر جە ماہ حوسن جەمالت ۱۱۲
- ۱۴۷- سەید صادق: هەورامان بەندەن...
- چەرخ چەم سیای هەورامان بەندەن ۱۱۴
- ۱۴۸-؟: دانای لم یزل، دانای (لم یزل)
- یا حەیی قەییووم دانای (لم یزل) ۱۱۴
- ۱۴۹- گەرمیانی: طەها! هەی ترها لەئیم بیدین
- جە عالیەمەدا تۆی (خارج الدین) ۱۱۸
- ۱۵۰- مەولەوی: ئیرشاد پەناهی، ئیرشاد پەناهی
- یاشیخ مورشید ئیرشاد پەناهی ۱۱۹
- ۱۵۱- جەوابی شیخ عوتمان: مەولانام واتەن، مەولانام واتەن
- فەرد پەر مەعنای مەربووطت واتەن ۱۱۹
- ۱۵۲- شیخ نیعمەتوللای وهلی: قدرت کردگار می بینم
- حالت روزگار می بینم ۱۲۰
- ۱۵۳- مەعدوومی: نەتیجەئى پاک دین شیخ سازانى
- چون وەتەن نە دل مەعدووم سازانى ۱۲۱
- ۱۵۴- مەعدوومی: روئ فکر بەخت سیای ویم مەکەرد
- پەئى چیش هەر پەستیى پەرى من ئاوەرد ۱۲۲
- ۱۵۵- خانای قوبادی: هەئى یاران نیان
- نەفس شووم صەد داخ وه جەرگم نیان ۱۲۳

- ۱۵۶- مه‌عدوومی: وه‌هارهن صوبدهم سه‌وزهی دیاران
 نم کهوت ئه‌و دیده‌ش چون شه‌و بیداران ۱۲۴
- ۱۵۷- مه‌عدوومی: شه‌مال دارانه‌ن
 زهردی ره‌نگ نه‌ رووی وه‌لگ دارانه‌ن ۱۲۴
- ۱۵۸- مه‌عدوومی: ئازیز وه‌ مه‌رگت دل نه‌ خوروشه‌ن
 ئاره‌زووی خه‌ده‌نگ په‌نجه‌که‌ی تو‌شه‌ن ۱۲۴
- ۱۵۹- مه‌عدوومی: هه‌ر ئه‌و ده‌ورن چه‌رخ تا ئاوهردو به‌رد
 ده‌س ئه‌و ده‌س نگین تا خاتهم ئاوهرد ۱۲۵
- ۱۶۰- مه‌عدوومی: وه‌هارهن سه‌وزهن ئاوهن سه‌رکاوه‌ن
 هاژه‌ی وه‌فراوه‌ن شاخه‌ی شه‌تاوه‌ن ۱۲۶
- ۱۶۱- مه‌عدوومی: شه‌مال داخان...
 شه‌مال یاگه‌ی گرد گرد یاگه‌ی داخان ۱۲۶
- ۱۶۲- مه‌عدوومی: سه‌دد په‌ریم دایم خه‌م به‌سته‌ن که‌له‌ک
 ناخ هه‌ر یه‌کجار داخ تو‌ سه‌وزهن فه‌له‌ک ۱۲۶
- ۱۶۳- مه‌عدوومی: دووکه‌ل قلیان وه‌ش له‌نده‌تیوه‌ن
 پیچش به‌ وینه‌ی زولف که‌سیوه‌ن ۱۲۷
- ۱۶۴- مه‌لا فه‌ تاحی جه‌باری: (هورمیکم!) دیهن ویم به‌ ویمه‌وه
 ئه‌ر خیر بی ئه‌ر شه‌ر هاته‌ ریمه‌وه ۱۲۷
- ۱۶۵- وه‌لی دیوانه: هه‌ی شه‌می شه‌وان، هه‌ی شه‌می شه‌وان
 هه‌ی شه‌می به‌شه‌وق چل چرای شه‌وان ۱۲۸
- ۱۶۶- بیساران‌ی: بی ته‌ناف زولف مه‌حبوب نه‌ گه‌رده‌ن
 چه‌یفه‌ن وه‌ قابیض گیان ته‌سلیم که‌رده‌ن ۱۲۹
- ۱۶۷- فه‌قی قادر: سه‌وزه‌ی ئه‌سمه‌ری، سه‌وزه‌ی ئه‌سمه‌ری
 کلاو جه‌ فه‌رقت زه‌رباف زه‌ری ۱۳۰
- ۱۶۸- شیخ چه‌سه‌نی مه‌ولاناوا بو مه‌لا ئه‌حمه‌دی شمووله‌ی وتووه: مه‌لام زه‌لیله‌ن، مه‌لام زه‌لیله‌ن...
 ئیسلام گشت جه‌ ده‌ست فه‌توات زه‌لیله‌ن ۱۳۱

که شکوئی ژماره ۴

ئەم دەستخەتە که ژماره (۴) م بو دانا پاشماوهی که شکوئیکی نایابه، نازانریت کاتی خوی چەند بووه، بیان کئی نووسیویه تییه وه، بیان له کوی نووسراوه ته وه، بزانه مام رهشید له کوی دهستی که وتوو، له مردن و سووتاندن و فریدان پزگاری کردوو.

ئەوهی که ماوه ۲۴ لاپه ریه. پیوانه کهی (۱۹×۱۲) یه. لاپه رهی ۱۵ بهیت و زیاتر و که متری تیدایه. شیرازهی پساوه، بهرگی پیوه نه ماوه، قهراخه کانی دراون، به زمقیکی زهره هندیکی پینه کراوه. کاتی خوی چواردهوری لاپه ره کانی به خهتی شین و سوور کیشراوه. ئەمهیش ناوه روکه که یه تی:

سه ره تایی لاپه رهی یه که می ماوه وه یه تی:

ئەترسم من برۆم بشکی سوپاتان

نه ته رساو یه هودیم نه که برم نه موسولمانم

۱- له سه ر لاپه ریه که (بسم الله الرحمن الرحيم) نووسراوه، به لام له وه ناچیت ئەوه سه ره تایی دروستی که شکوئه که بیّت، چونکه دواي ئەوه ئەم بهیتهی نالی دیت:

مه که ئیخلافی ئەو وه عده که فه رموت

که وه صلی تویه قووتی عاشقی روت ۱

۲- کوردی: له عیشقی ئاته شی روخساری یارم

وه کوو په روانه دایم بی قه رارم ۱

۳- فیکری: خودایا کهی ئەدهی وه عدهی ویصالم

له گه ل ئەو نه وره سیدهی چاو غه زالم؟ ۱

۴- کلام دیگر: ای ملک خوب روی کامران چون ش

بر سر تاج نهانی کاف دهر

له کو تایی ئەم لاپه روه ناته وای هیه و نازانریت چەنده.

۵- سه ره تایی لاپه رهی ناته وای: له خاکدا رهنکه (مجنونیش!) بله رزی

به هیهت تا له ناله و زارم ئیمشه و ۳

۶- کلام دیگر: ئەی ره فیکانی طه ریهت دهردی عیشقم چاره کهن

یا به جاری بمکوژن جه رگم به خه نجه ر پاره کهن ۳

۷- ناری: ئەی گه ردهنت ئایینهی قودرهت نما

زولفت مهیمه نهت به خشی هوما ۴

- ۸- کلام سعدی: ای ببالا چون صنوبر
 زلف داری همچو عنبر لب.. ۷
- ۹- کوردی: ئەی رەفیقان ئەوا من رویم لە لاتان
 لە مەظلومان بەلا چۆل بێ لاتان ۷
- ۱۰- غزل شمس تبریزی: چه تدبیر ای مسلمان که من خود را نمیدانم
 نہ ترساو یهودیم نہ گبرم نہ مسلمانم ۸
- ۱۱- سعدی: ای عالم سوز من از من چرا رنجیده
 ایشمع شب افروز من از من چرا رنجیده؟ ۸
- ۱۲- شمس تبریزی: ما در دورجهان غیر خدا یار نداریم
 جز یاد خدا هیچ دیگر کار نداریم ۹
- ۱۳- کوردی: عەزیزم نووری چاوم گۆل جەبینم
 لە هێجری تۆ هەمیشە دڵ غەمینم ۱۰
- ۱۴-؟: ئیشارەت مەکە، ئیشارەت مەکە
 سەوزە ی ناز وەقین ئیشارەت مەکە ۱۱
- ۱۵- ئەحمەدی کۆر: دولبەرا دایم دەنالم دەمبەدەم شام و سەحەر
 جارێ ناپرسی لە حالم چا و عوقابی خۆش خەبەر ۱۲
- ۱۶- کلام دیگر: ئەگەر مەیلت لە دڵ دەرکەم غەریبی کۆی دلەبریم
 ئەگەر ساتی لە یادم چی هیلایکی زەخمی خەنجەر بم ۱۴
- ۱۷-؟: تو... که قل هو الله احد
 زسرتبیت یدا ابی لهب است ۱۴
- ۱۸- وصف حضرت شیخ قدس سره: سرتاج پیران من سلطان عبدالقادر است
 ماه منور میر من سلطان عبدالقادر است ۱۵
- ۱۹- وصف حضرت غوث: معلی حب سلطانی مقدس قطب ثانی
 علی سیرت حسن ثانی تو محی الدین گیلانی ۱۵
- ۲۰- ئەحمەدی کۆر: دولبەرا مەحبووسی دادم از فیراق واو تی
 دوور لە عیشقی تۆ سووتاوم ئاخ بولوظفی یا وری ۱۷
- ۲۱- ئەحمەدی کۆر: بوو بە بریان... ونم، چا و پڕ خوین و دڵ زەبوونم
 مەجنوون ئەز بووت مەجنوونم، لیم حەرامە خورد و خواب ۱۸

- ۲۲- نالی: له نووری لامیعی ته شتیکی راگرت و وتی: روومه!
 به دوشا نه ژدیهای پرنیشی راکیشا وتی: موومه! ۱۹
- ۲۳- نالی: شکر مازیندران و شکر هندستان
 ههردو شیرنند اما این کجا و آن کجا؟ ۱۹
- ۲۴- لیړه دا که وتن و ناته واوی ههیه سه ره تای لاپه پری داهاتوو ئاوايه:
 فریشته م... به دایم عیش کاری بوو
 سروروی مهلیس هه رکه س به زاری عیشق.. بوو ۲۰
- ۲۵-؟: کوانی مورسه لان شریف که رده حهق؟
 کوا مه شایخان صوبخیز و شه فقه؟ ۲۰
- ۲۶-؟: یاره ب عطا که ی....
 ئیمان و دینم یاره ب عطا که ی
- ۲۷-؟: به ئی خلاص نوح جه طه واف توفان
 به شادی خلیل عید رو ی قوریان ۲۴
- ۲۸-؟: نباشد کس زمن بیچاره تر یا غوث گیلانی
 به پرس از حال من باری خبر یا غوث گیلانی ۲۵

كەشكۆلى ژمارە (۵) ى رەشىد ھەمەوھەندى

دەكرى ئەم كەشكۆلە بەناوى عەبدولكەرىمەوھە دابنرئىت چونكە بەشى زۆرى خەتى ئەوھ و ناوى خۆى و مېژووى نووسىنەوھى نووسىوھ، بەلام لەبەرئەوھى - ديارە - كاتى خۆى گەيىوھتە لئوارى مردن و تئىداچرون و خوالئوخۆشبوو رەشىد ھەمەوھەند فرىاى كەوتووھ و بووزاندووھەتئىيەوھ و لە مردن پزگارى كردووھ بەناوى ئەوھوھ ناوم نا.

ئەم كەشكۆلەيش لە شئوھى بەياضدايە و پئوانەكەى (۱۷×۱۰) و ۲۰۲ لاپەرپە، لاپەرپە ۱۲ بەيت و زياتر و كەمترى تئىدايە، وەك گوتم بەشى زۆرى بە خەتى عەبدولكەرىم ناوئىكە كە سالى ۱۳۱۲ك نووسىوھەتئىيەوھ، بەمەرەكەبى رەش و بەخەتئىكى (نستعلیق)ى جوان نووسراوھتەوھ.

بەلام ديارە ئەم بەشى كە عەبدولكەرىم نووسىوھەتئىيەوھ و نازانرئىت كاتى خۆى چەند بووھ، بەھۇى بەكارھئىنانى زۆر و كەمتەر خەمىكردن لە عاستىدا شپرزە بووھ و سەرھتا و كۆتايىي نەماوھ و لەوانەيە زۆرىشى تئىدا چووبئىت، كە كەوتووھتە دەست رەشىد ھەمەوھەند - وەك گوتم - بەھانايەوھ چووھ و زىندوووى كردووھتەوھ، ھاتووھ كاغەزى بە قەوارە و ئەندازەى خۆى بۆ برىوھ، لە سەرھتا و لە كۆتايىيەوھ ئەو كاغەزەى داوھتە دەمى، داوىى جزوھەندى كردووھ و بەرگى تئى گرتووھ و لە ھەردوولاوھ شىعەرى شاعىرانى ترى تئىدا نووسىوھتەوھ و، بووھتەوھ بەو كەشكۆلەى كە لئزە بەدواوھ ناوھرۆك و سەرباسەكانى بەكورتى دەنووسم. بەھىواى ئەوھى بتوانم جارئىكى تر بگەرئىمەوھ لای و ئەوانەى بلأو نەكراوھتەوھ بىانخەمە قالئى بابەتئىك يان بەرگئىك لە بەرگەكانى كەشكۆلەوھ و شوئىنى شىاوى خۆيان پئى بگرم.

تا ئەو كاتە بەكورتى چەند خالئىك دەخەمە سەر ئەم باسە كورتە:

يەكەم: عەبدولكەرىم كە بەشئىكى زۆرى بەياضەكە بەخەتى ئەوھ و خەتئىكى خۆشى بووھ و لەوانەيە نووسەرەوھەيەكى كارامە و سەرکەوتوو بووبئىت و چەند كەشكۆل و بەياضى ترى نووسىبئىتەوھ، ھىچ ھەوالئىكى ژيان و بەسەرھات و بەرھەمى ترى نازانم و، ئەمە يەكەم شوئىنەوارى ئەم مامۇستا مەزنەيە من دىبئىتم.

دووھم. ئەم بەياضەيش بەرھەمى بلأونەكراوھى چەند شاعىر لەو شاعىرانەى تئىدايە كە پئىشتر لە كەشكۆل و سەرچاوھەكانى تردا بەرھەمىيان بلأو كراوھتەوھ. ھەرۇھە بەرھەمى چەند شاعىرىشى تئىدايە تا ئئىستە يان ھەر ھىچ بەرھەم و شوئىنەوارىيان نەبىنراوھ يان زۆر كەم بىنراوھ لەوانە:

فەنايى، فنوونى، شئىخ محەمەد يوسف، حەسەنى كاشى، عەبدوللأ حەسەن.

سئىيەم: پوونكردنەوھى ھەندى بابەت لەسەر ناوى شاعىران و، ديارىكردنى بۆنەى وتنى شىعەرەكان.

ك - ۵ - رەشىد

۱ - ميرزا ئەلماس: روئى نماى شام وەخت ئئوار بى

ناقتاب نە پشت پەردە پئوار بى ۱

- ۲- ۱۹۵۶ / ۸ / ۲۴ رهشید همه‌مه‌وه‌ند ۵
- ۳- میرزا شه‌فیع: خانان شکار که‌رد...
- ۶ روی شای نه‌وفهل عه‌زم شکار که‌رد ۶
- ۴- ۱۳۴۲ خطاط رهشید همه‌مه‌وه‌ند ۳۵
- ۵- سه‌ید فه‌تاح جه‌باری: میرزام یه‌ واده‌ی نه‌وه‌هارانه‌ن
- سه‌ره‌تای ته‌لمیت خاترداران‌هن ۴۰
- ۶- سه‌ید فه‌تاح جه‌باری: شیرین تاتا که‌رد شیرین تاتا که‌رد
- تای طوغرای تو‌مار زول‌فش تاتا که‌رد ۴۲
- ۷- رهنجووری: هامسه‌ران دوجه‌یل...
- روی چون مه‌جنوون ویل نه‌ پای دوجه‌یل ۴۳
- ۸- ته‌مه‌ننای مه‌عدووم: سه‌رشار سه‌هبای به‌زم موناجات
- مه‌لجای ئیلتیجای ئه‌ریاب حاجات ۴۷ (له‌سه‌ر مه‌رقه‌دی باوه‌ یادگار)
- ۹- سه‌ید فه‌تاحی جه‌باری: ساقی ساده‌ی شین وه‌هار ئاماو‌ه ۴۹
- ۱۰- فه‌نایی: دیده‌ شه‌ه‌لاشه‌ن، دیده‌ شه‌ه‌لاشه‌ن
- ماسان هه‌راسان دیده‌ی شه‌ه‌لاشه‌ن ۵۰
- ۱۱- فنوونی: غه‌مناکی نه‌ دل
- ده‌ردی جه‌ ده‌ردان جا‌ گه‌رت‌هن نه‌ دل ۵۲
- ۱۲- رهنجووری: هامسه‌ران هه‌ندن، هامسه‌ران هه‌ندن
- واده‌ی ئاخیر وه‌قت هه‌زار و هه‌ندن ۵۳
- ۱۳- رهنجووری: ده‌یجوره‌ن ئیمشه‌و
- سو‌مای دوو دیده‌م بی‌ نور‌هن ئیمشه‌و ۵۵
- ۱۴- مه‌وله‌وی: فه‌له‌ک گه‌دا بی‌...
- یه‌ک دوو هه‌فته‌یی چون من گه‌دابی ۵۸
- ۱۵- جنوونی: موطریب ناله‌یی، موطریب ناله‌یی
- چه‌ند ئینتیظارم په‌ری ناله‌یی ۵۸
- ۱۶- سه‌یدی هه‌ورامی: هه‌ره‌ی هه‌ساران هه‌رده‌ی هه‌رده‌گیل
- خول مه‌ده‌ی نه‌ویت چون دیوانه‌ی ویل ۶۰
- ۱۷- قوباد قه‌دیم: بای شه‌مال ری‌شه‌ن...
- سفته‌ی دل جه‌ داخ مه‌ینه‌تان ری‌شه‌ن ۶۱

- ۱۸- بابا تاهیری همه‌دانی: همه کریم و نالان همه‌شو
بی نه روژم چنان شامم چنین بی
- ۱۹- تمت شد رباعیات بابا طاهر همدانی - علیه الرحمة - ازدست عصیان بار کریم شرمسار قاپی
کردگار
- ۲۰- قآنی: ترا رسم است اول دلربائی
نخستین مهر و آخر بیوفائی ۶۸
- ۲۱- وه‌فایی: ماهی که ریشه‌ی دلّ به نووکی غه‌مزهدا دا
ده‌ستیکی بوّ سه‌ما برد روویه‌ندی ماهی لادا ۶۹
- ۲۲- تمت شد در نوهم رجب المرجب ۱۳۱۲.
- ۲۳- کاغز احمد پاشا، جواب نادرشا ۷۲
- ۲۴- مه‌دوومی: وه خیلان‌فه‌وه‌ن یاران سه‌رمه‌س
ته‌قاضای ذاتی و طه‌بعم هه‌رچه هه‌س ۷۳
- ۲۵- مه‌دوومی: جه داخ تا‌قه‌ت جفت خه‌مه‌نان
راست بالا چون گوئی چوگا چه‌منان ۷۴
- ۲۶- مه‌دوومی: مه‌ولام زام زه‌ده‌ی دلّ تا‌وا‌ی دهر
هه‌وه‌سیای هازهی بای هه‌ناسه‌ی سه‌رد ۷۴
- ۲۷- مه‌دوومی: چون چیه‌ره‌ی خه‌یالّ رو‌خساره‌که‌ی ویش
نه‌په‌رده‌ی دلّ‌ه‌ی مه‌دوومی دلّ‌پیش ۷۵
- ۲۸- مه‌دوومی: نه‌وا‌ی ناله‌ی دلّ وینه‌ی سه‌دای نه‌ی
پیا‌له‌ی زو‌وخاو مه‌نوشوون چون مه‌ی ۷۵
- ۲۹- مه‌دوومی: نازیم نامای نه‌ی بیّ قه‌راریم
نای نای چه‌مه‌رای نه‌ی ئینتظاریم ۷۵
- ۳۰- شیخ محه‌مه‌د شه‌ریف: قیبه‌م بیناییم دیده‌ راسه‌که‌م
بینای شادی دلّ خه‌م نه‌ساسه‌که‌م ۷۶
- ۳۱- هه‌فت به‌ندخای قوبادی: قه‌دیم مو‌طه‌ق...
یا‌قایم به‌ذات قه‌دیم مو‌طه‌ق ۷۷
- ۳۲- خانای قوبادی: گو‌م‌رای سه‌رنگوون
نه‌ری بیّ خه‌به‌ر گو‌م‌رای سه‌رنگوون ۸۳

- ۳۳- مه‌عدووم: به‌لام چیش وچوون به‌لام هامپازهن
 فهلهك كه‌لهكچين چه‌نيم كه‌چبازهن ۸۵
- ۳۴- فهقىٰ خه‌لوورزه: ميرزام قه‌لاى خاو..
 روئ شيم وه‌سه‌ير بورج قه‌لاى خاو ۸۶
- ۳۵- سه‌عدى: مست پيمانه... ۸۸
- ۳۶- سه‌عدى: سپاه دوست گزين... ۸۸
- ۳۷- جامى: باز تركش بسته آن ترك... ۸۹
- ۳۸- سه‌عدى: نگارنى چه خوش ديدم ۸۹
- ۳۹- وصالى: بر من گذشت يار و وفارا بهانه ساخت ۹۱
- ۴۰- حسن كاشى: بيا اى سرو نسرين برگ سنبل برسمن دارى ۹۲
- ۴۱- مه‌عدوومى: سهر وه‌بان عهين عهينم خهم وه‌ردهن
 چه‌شمه‌ى عهين چون عهين نه عهين سهركه‌ردهن ۹۲
- ۴۲- مه‌عدوومى: بووم به طه‌يره‌كه‌ى هه‌لق هوش به‌رده
 كه‌رده‌ى نه‌كه‌رده‌ى ناكه‌رده‌ى كه‌رده ۹۲
- ۴۳- حافظ تخلص نباتى: تاكه در كشور دل عشق تو سلطان كردم
 كامى اول برهت ترك دل و جان كردم ۹۲/أ
- ۴۴- حافظ: هر چند كه هجران ثمر وصل بر آرد ۹۵
- ۴۵- مه‌عدوومى: زستان به‌ده‌بخت ديسان ئاماوه
 تهم له‌سهر كو‌هان بنياتيان ناوه ۹۷
- ۴۶- مه‌لا مصطه‌فا: چراخم به‌يان...
 واچه وه به‌يان شه‌وى با به‌يان ۹۹
- ۴۷- شه‌هاب: ميرزام سيامار...
 نارؤ ديم وه چه‌م ده‌سته‌ى سيامار ۱۰۰
- ۴۸- شه‌هاب: زليخا مه‌ردهن...
 داخ وه جه‌رگ نيائى تا وه روئ مه‌ردهن ۱۰۱
- ۴۹- شه‌هاب: قيبه‌لم نه خه‌يال...
 ئهر ساتى مه‌يلت به‌رشؤ نه خه‌يال ۱۰۳
- ۵۰- حاجى: شه‌مال به‌ضه‌روور...
 شه‌مال ئامانه‌ن ئيمشه‌و به‌ضه‌روور ۱۰۴

- ۵۱- حاجی: شەمال صوب سەرد...
- شەمال شەریف شۆشانای صوب سەرد ۱۰۵
- ۵۲- شەيخ حەسەنى مەولاناوا: ياشا سپەردم / ياشا ئيمانم بە تۆ سپەردم ۱۰۶
- ۵۳- ئەحمەد بەگ: فەلەك نەتاشام... ..
- من وینەى ئازەر صەنەم نەتاشام ۱۰۸
- ۵۴- ئەحمەد بەگ: ئەى دلەى كەم فام
- ئەى دلەى ئەبلەى دىوانەى كەم فام ۱۰۹
- ۵۵- ئەحمەد بەگ: يارەب عەطاكەى
- يارەب ئيمانم وەنەم عەطاكەى ۱۱۱
- ۵۶- ئەحمەد بەگ: (ياهو الواحد) وەقت نامى شام
- يا وەقت بى وەقت وەقت نامى شام ۱۱۲
- ۵۷- ئەحمەد بەگ: جەژن يارانەن... ..
- دلە صەبا رۆى جەژن يارانەن ۱۱۴
- ۵۸- شەهاب: نەوبەھارا دولبەر وەشبۇ بە ئانى دولبەرى
- فەصلى گولگەشت و چەمەنھا سەير صەحرای ئەخضەرى ۱۱۷
- ۵۹- زووخالى: يا حەق گوناھم...
- بە بەرزى كىوان بارەن گوناھم ۱۲۰
- ۶۰- مېرزا شەفیع: نازك خەيال بۆ...
- مېرزام ھەر شەخسى نازك خەيال بۆ ۱۲۱
- ۶۱- مېرزا شەفیع: وە دەرنىن زاھید و صوفى نەوەك ئەم بەزمە ساوابى
- بلىن موطريب لەگەل ساقى بە چەنگ و بادەوہ با بى ۱۲۴
- ۶۲- كاغەزى نالى جەوابى سالم: قوربانى تۆزى رېگەتم ئەى بادى خۆش مروور
- وہى پەيكى شارەزا بە ھەموو شارى شارەزور ۱۲۶
- ۶۳- جەوابى سالم: جانم فیدای سروەكەت ئەى بادەكەى سەحەر
- وہى پەيكى شارەزا بە ھەموو راھى پرخەتەر ۱۲۹
- ۶۴- صابىرى: چىنى زولفت سوورەتى (والليل) پىم خويند ئىبتىدا
- شەعشەعەى روخسارى پاكى پىي نيشاندام (والضحى) ۱۳۲
- ۶۵- شەيخ رەزا: مەربووتە حەياتم بە سولەيمانى و خاكى
- خۆزگەم بەسەگى قاپپەكەى ئەحمەدى كاكى ۱۳۳

- ۶۶- (حافظ) کاکه همه‌ی بیلو: ئه‌ی بلووری گهر دنت ئایینه‌ی قودرهت نما
پرته‌وی خورشیدی حوسنت... ئهرز و سه‌ما ۱۳۳
- ۶۷- (حافظ) کاکه همه‌ی بیلو: چاکی خۆت هه‌لکه له سه‌رما رامه‌بووره سه‌سه‌ری
دوور... به‌رما بگوزهری ۱۳۴
- ۶۸-؟: فریشته‌ی شریف
(علیک السلام) فریشته‌ی شریف ۱۳۵
- ۶۹- وه‌فایی: دلم سه‌وداسه‌ره جانم پر ئه‌ز غه‌وغایه نازانم
نه داغی تاری زولفانه نه ده‌ردی ورده خالانه ۱۳۷
- ۷۰- وه‌فایی: ئه‌گه‌رچی بادی نه‌ورۆزی نه‌ویدی وه‌صلی گول دینی
هه‌تا گول دی به‌ناز بولبول به‌سه‌دیه‌ک عومری نامینی ۱۳۸
- ۷۱-؟: دلی من بوته په‌روانه له تاوی شه‌وقی نازدارم
خه‌لاص نابم مه‌گه‌ر له‌یلیم هه‌ر نیه چارم ۱۳۹
- ۷۲- نالی: مه‌ستووره که هه‌سناو و ئه‌دیبه به‌حسابی
هه‌تا خه‌وم ئیمشه‌و به‌چ نازیگ و عیتابی ۱۳۹
- ۷۳- نالی: زولفه‌ینی به‌خه‌م مار و به‌هه‌لقه‌ن وه‌کو عه‌قره‌ب
شه‌عری له‌ف و نه‌شرن چه‌موشه وه‌وش چه‌موره‌ته‌ب ۱۴۳
- ۷۴- نالی: به‌یدی مه‌جنوونی وجوودم له‌م هه‌موو به‌ربه‌ریبه
نه‌که‌سی... ۱۴۳
- ۷۵- قاتی: ... ۱۴۴
- ۷۶- جامی: شراب تلخ میخوام... ۱۴۷
- ۷۷- ناصرالدین شاه: یکی دختری داشت خاقان چو ماه ۱۴۹
- ۷۸- مه‌لا ئه‌حمه‌دی خواجه: من ده‌زانم تو شه‌ری ئه‌سکه‌نده‌ر و دارا ده‌که‌ی
میر تاجی جه‌مشید و سه‌ری... ده‌عوا ده‌که‌ی ۱۵۱
- ۷۹- شیخ رضا بصدراعظم روم: مزین بیهوده از فضل و هنر ای یار همدم دم
که از فضل هنر بهتر بود دینار درهم هم ۱۵۱
- ۸۰- حاجی قادر: له‌سه‌ر شه‌و روژی داناوه مه‌لین فیسی له‌سه‌رناوه
له‌به‌ر با جامی یاقووت به‌موشکی وشکیدا داوه ۱۵۳
- ۸۱- حاجی قادر: له‌ده‌وری خاله‌که‌ی ماوی که داوی زولفی داناوه
له‌سه‌ر... ئاده‌م مه‌له‌ک سه‌د هیناوه ۱۵۴

له لاپهړه (۶۵) هوه تا ئیره (لاپهړه ۱۵۵) خه تی عه بدولکه ریم ناویکه که له سالی ۱۳۱۲ ک. دا نووسیویه تیبیه وه. مام ره شید هممه وندی له هردو سره وه لپی زیاد کردوه و ته وای کردوه.

۸۲-؟: پارچه یه کی خاوه نهنز انراو به قه له می ره صاصی نو سراوه باش ناخویندریته وه ۱۵۸

۸۳-؟: له لاپهړه یه شدا هر وایه ۱۵۹

۸۴- نه حمده کی کور: روئیه ت و جه بهت بلووره برد له دستم عقل و دین

شیت و شهیدا وهک (نعولان!) دیت له چاوم ئاو و خوین ۱۶۱

۸۵- نه حمده کی کور: دلبر مه جووسی دامم نهز فیراقت واو و تی

زور به عیشقی تو سو تاوم ئاخ بو لوظفی یاوهری ۱۶۲

۸۶- نه حمده کی کور: چی به حهقت یار دناسی مه ردی روی مه میدان نه وه

دانه کی دهستی غه و اصان شه و چرای گه و هر نه وه ۱۶۳

۸۷- وه فایی: له بهر نازی چاوبازان خورد و خه وم خویناوه

به تیری تیراندازان چیکه م جه رگم براوه ۱۶۵

۸۸- نالی: خالی نییه ره شماری دوو زولفت له به لایه

حله قه یی شه ریان به ستووه هر یه ککه له لایه ۱۶۶

۸۹- نالی: چاوت له برو یه عنی له ژیر تاقی نه ظاره ت

بی پرده کی عیان دیته ته که لوم به ئیشاره ت ۱۶۶

۹۰-؟: له په نهان دستم برد بو بهی مارانگان بووم ترسام نه مزانی

باغه بان بانگی هیشت: نه یکه کی نه وه باغی شای مارانه ۱۶۷

۹۱-؟: نهی سهنه کی سالم

نه بیام نه ته ئریخ په ی سهنه کی سالم ۱۶۷

۹۲- مه عدومی: شوورای ئاشووران دیسان به زمش به ست

موحه رهم ئاما مه حره م شی نه دست ۱۷۰

۹۳- وه فایی: یار هات به ته به سسوم به هه ناسه کی منی مه بهووت

گول گول به نه سیمی صه حه ری غونچه ده پیشکووت ۱۷۱

۹۴- وه له دخان: گیسوو قه لآخی...

سه وزه کی سیاچه م گیسوو قه لآخی ۱۷۱

له لاپهړه (۱۵۹) هوه تا ئیره ده بیته وه به خه تی عه بدولکه ریم

۹۵- عه بدو پر حمان: تابه که کی خو ت... ای شاعیری صاحب زوان؟

تابه که کی نه رکی که لام؟ تابه که کی مهنه کی زوبان؟

- ۹۶- مهلا وهله دخان: دیدهم لیلا وهن...
- دیدهم پهی دیدهت دیدهم لیلا وهن
- ۹۷- مهلا وهله دخان: له یلم واز کهردن
- له یلم چون شاباز یه قهش واز کهردن ۱۷۹
- ۹۸- مهلا وهله دخان: جهی شوعلهی شمه
- تهباره که لالا جهی شوعلهی شمه ۱۸۲
- ۹۹- مهلا وهله دخان: ئەی بی وهفا دۆست
- ئەی بی شەرت و شوون ئەی بی وهفا دۆست
- ۱۰۰- جنوونی: جهمالش چۆنه
- تهباره که لالا جهمالش چۆنه؟ ۱۸۶
- ۱۰۱- فهقی قادری هه مه وهند: شاسوارم رو، شاسوارم رو!
- شاباز شه شدانگ شاسوارم رو! ۱۸۹
- ۱۰۲- فهقی قادری هه مه وهند: شیخ الاولیا شیخ الاولیا
- نادیره ی ئەیبام (شیء لله) ۱۹۱
- ۱۰۳- فهقی قادر: سهوزهی ئەسمه ری، سهوزهی ئەسمه ری ۱۹۴
- دهلیل سه ره رم سهوزهی ئەسمه ری
- ۱۰۴- بیساران ی: نهوبه ر نه مام ی، نهوبه ر نه مام ی
- ئارو دیم وه چه م نهوبه ر نه مام ی ۱۹۶
- به کۆتایی ئەم پارچه شیعره دهستخه ته که کۆتایی دیت، به لام ناو و میژووی نووسینه وهی پێوه نییه، هه رچه ند ئەوه روونه که ئەم به شه ی به خه تی مام ره شید خۆیه تی.

كەشكۆلى ژمارە (۶)

ئەم ژمارەم بۇ بەياضىكى بچكۆلە لە دەستخەتەكانى مام رەشىد ھەمەوند دانا كە بەخەتى خۇيەتى و،
خۇي پىستىكى قاوھىيى تى گرتووھ. ۵۸ لاپەرەيە، لاپەرەي (۹) بەيت و زياتر و كەمترى تىدايە.
پىوانەكەي (۷×۱۱سم) ھ.

ناوھرۆكەكەي ناوايە:

- ۱- مەلا جامى مەلا ھەمدوون: كەر ئەگەر نالى لە زىركەي تەواو
جل و كۆپانى لە ئاورىشى خا و ۱
- ۲- رەنجوورى: قىبلەم خالانى، قىبلەم خالانى
سەردار سوپاي سۆسەن خالانى ۲
- ۳-؟: چراخ قورىبانەن...
ئىنە جەژن نەو عىد قورىبانەن ۷
- ۴- سەيد فەتاحى جەبارى: ساقى سا دەي شين و ھار ئاماوھ!
گولان سەركىشان نە تۆي سەحراو ۸
- ۵- بىسارانى: فەلەك نەكەندەن...
(روقم!) جە يانەي كەعبە نەكەندەن ۱۳
- ۶- بىسارانى: نەصووحى كەردم...
فەلەك چون تۆبەي نەصووحى كەردم ۱۴
- ۷- لىرەدا كەوتن ھەيە؟: خالاش چە خالەن مەر لەلەل كان خىز
لەل ئەحمەر بىز ياقووت پەروىز ۱۵
- ۸- شەفيە: شەفيە دىيەي دوون...
وھس بشۆ نەفكر دام دىيەي دوون ۱۸
- ۹- ھەمەئاغاي دەر بەند فەقەرە: مىرزام شەمع نور مىرزام شەمع نور
ئارۇ دىم نەدوور شوعلەي شەمع نور ۲۲
- ۱۰- رەنجوورى: ھامسەران دوجەيل ھامسەران دوجەيل
روى چون مەجنوون وئىل نە پاي دوجەيل ۲۳
- ۱۱- بىسارانى: چراخم شەھيد
فەصلى وە نىگات مەكەرىم شەھيد ۲۹

- ۱۲- فنوونى: غەمناكى نە دل...
۲۹- دەردى جە دەردان جا گەرتەن نە دل
۱۳- مەلا نەوشاد: صەرافان دەور...
۳۱- مېرزام جەى وەرتەر صەرافان دەور
۱۴- مەفتون: چوئىشىنە خوم...
۳۷- چون قەيس قەدىم چوئىشىنە خوم
۱۵- شەفيع: لە سى رەنگ نەبو...
۳۹- زولفى سەودايى لە سى رەنگ نەبو
۱۶- حاجى: دنياى مەكارە...
دنياى حيلەباز كوئەى مەكارە ۴۱
۱۷- سەيىد فەتاحى جەبارى: سەيىد دىن خاس
مېرزاي پاك مەزھەب سەيىد دىن خاس ۵۳

كەشكۆلى ژمارە ۷

دەستخەتى ژمارە حەوتى دەستخەتەكانى مام رەشىد دەستخەتئىكى بچكۆلەيە، پيوانەكەى (۱۳×۱۰سم) ۲۰ لاپەرەيە، لاپەرەى (۱۰) بەيت و زياتر و كەمترى تىدايە. خەتى مام رەشىد خۆى نىيە، بە قەلەمئىكى مۆر بەخەتى شكستە نووسراوتەو. باش ھەلنەگىراو، قەراخ و ئەمسەرە و سەرەكانى پواو، دوايى بەرگىكى پىستى قاوھىيى تى گىراو، لەو دەچى كارى مام رەشىد بىت.

ناوەرۆكەكەى ئاوايە:

۱- موناجاتى غولام رەزاي كوردستانى، ئەم موناجاتە بەند بەندە، (۱۲) بەندە، ھەموو دەستخەتەكەى گرتووتەو.

سەرەتاكەى ئاوايە:

موشكىل گوشاھى...

ھەى موشكىل گوشاى موشكىل گوشاھى

ھەرکەس نابىناس تۆرەھنوماھى

دەستم دامانت ئەسەدوللاھى

دەستخەتى سەما و زەمىن

كەشكۆل ژمارە ۸

ئەم دەستخەتە لە شىوھى (بەياض) دايە و، لە كاغەزئىكى بى خەتدا بەقەلەمى شىنى كال نووسىويەتتەو، لە ھەژدە لاپەرەدا نووسراوتەو، مام رەشىد ئەم داستانى سەما و زەمىنەى نووسىويەتەو بى ئەوھى باسى ئەوھى بكات دانراوى كىيە، لە كۆتايىيەوھى ناوى خۆى و مېژووى نووسىنەوھى نووسىويە كە سالى ۱۳۹۰ك. ۱۹۷۰ز. يە، ھەرەھا نووسىويە كە لە مالى حاجى عەبدوللاى زىرگويىزدا لە گردى شىخ محىدين لە شارى سلېمانى نووسىويەتتەو.

ئەم ھەشت نۆپەرە كاغەزە - ھەرچەند لەسەر شىوھى بەياضن - جيان و بەرگيان نىيە و سەرەتا و كۆتايىشيان تەواو.

بەلام ئاشكرايە، وەك مام رەشىد خۆى لە جىگەى تردا وتوويە ئەم داستانە دانراوى فەقى قادرى ھەمەوھەندە.

دهستخه ته كانى شانامه:

دهستخه تيكي تری شانامه

۱

رږڙى ۲۴/۳/۱۹۸۳ کهريم ئاغای هممه وند به شیک له دهستخه ته كانى مام رهشید هممه وندى به ديارى پيشکيشى ماموستا عهبدوړه قيب يوسف کردووه.

دهستخه تيکيان که دوو دانراوى شانامه ی گوراني تيدا بووه و بهخه تی مام رهشید بووه، ماموستا عهبدوړه قيب به ئه مانه ت داويه تی به ماموستا عوسمان ههورامی، به لام ماموستا عوسمان دهلی:

له راپه پړنى سالى ۱۹۹۱ دا تيدا چووه.

ئهم دهستخه ته له لای ماموستا عهبدوړه قيب ماوه که دوو دانراوى به زارواوى گوراني تيدا يه، ليره دا سهرياس و ناوهړه وکه كانيان دنووسم.

ئهم دهستخه ته له قهواره و بهرگتگرتن و شيوه ی پاراستنيدا به شيکه له و کومه له دهستخه ته ی مام رهشید که له لای من و، به دريږي له باسى شانامه دا باسم کردون و ليره دا ناوهړه وکه كانيان ده پيښرى.

ئهم دهستخه ته کاتى خوى لپى له ناوچووه، مام رهشید بهرگى تى گرتووه ته وه و پاراستوويه تی. داستانى يه که ميان سهره تا و کوتاييى ديار نييه. له فيهرهسته که دا سهرياسه کانيم نووسيوه، سهره تاى ئه وهى که ماوه ئاوايه،

داستانى يه که م:

گاه مه گه رت (دوال!) زنجيره ی جادوو
يه که مه داش وه يه که شير غه ضه بجو
گاه ريکاب گاه پاش مه دا نه هلقووم
هور مه که ند که لله ی جادووى نامه علووم
(القاصه) کارى که ردش وه ديوان
بى وه شه نامه ی خاطر فریوان
جه و ده هزار که س شه صت و په نچ نه فهر
به رشين نه چنگال سهريه نجه ی ئه ژدر

کوتايييه که يشى ئاوايه:

رږسته م وات: ئه ی شاه يه کام سوياهه ن؟
وات: سويای بنگوش شووم گومرپاهه ن
شيران ئيران وه سى حر و ئه فسوون
گرته ن وه که مهنده سیر و (مخدون!)

روسته م وات: شاهم بنگوش بهدگر
فیرار بی جه دست (فریوش و بر!)
ئیسه وه ته و فیق دانای (ذو الجلال)
وه فهپر و ئیق ببال شاه که مه رلال
آخ نسخه نقصان بود!

داستانی دووم:

به ته و فیق حهق بینای دادگر
ئاوهردم وه سر کیتاب نادر
که ریم کاران که رامات گشت
تو مه دهی زینت زیبای زب و زشت
کوا تاج طومار تهخت که یانان؟
به ور په هله وان، خان سولتانیان
یه گشت وه کو شین؟ چون بی کارشان؟
ئیظ هاری نیهن جه ئاسارشان
راز ظاهره ن چهرخ نیلی رنگ
شیشهی شادیشان تو دانت جه سینگ

کوتاییه کهی:

چه تر مرواریی نادر بی وه پا
خهیمه قهله ندره سر دا نه سه ما
قه ندیل (تیمش!) دا به قه مهردا
شوعلهش دا به چه تر چهرخ چه مهردا
یارهپ به حاجت ره سولوللا کهی
نیگاهدار ئیمان بهندهی روسیا کهی

«هزارن درود هزارن سلام

ز ما بر محمد علیه السلام»

«تمت شد کتاب نادر شاه ایران از دست کمترین خادم الفقراء الحسنی مهدی برای جناب رشید هموند
در روز یازدهم ربیع الثانی سنه ۱۳۵۶ مبارک باد.»

دانهری ئهم داستانی (نادرنامه) نه له سه رتا و نه له کوتاییه وه ناوی خوئی و میژووی دانانی
کتیبه کهی باس نه کردووه. بویه - جاری - بی ناوی دانهری ده می نیتته وه.

- ۱- داستان رسیدن رستم بخوانی پنجم و کشتن ارژنگ دیو ۱
- ۲- رسیدن رستم و اولاد بخوان ششم و کشتی گرفتن او با دیو سفید و کشتن او را ۶
- ۳- داستان روانه شدن کیکاوس و رستم و دلیران بخوان هفتم برسر گورنگ دیو ۱۰
- ۴- داستان مراجعت کردن کیکاوس شاه و سپاه ایران بزمین آوردن رستم گلندام بانو و خواهر کیقباد و تزویج کردن او را
- ۵- داستان فرستادن تهمینه بی عیب دختر شاه سمنکان و نادیده عاشق شدن او برستم و دزدیدن رخس و نکاح کردن او را و تولد شدن سهراب از او ۱۲
- ۶- داستان آمدن هیجر و گردآفرین خواهرش به میدان و گرفتن ایشانرا ۱۷
- ۷- خبر پرسیدن سهراب از خیمه اول از هیجر نامدار ۲۳
- ۸- خبر پرسیدن از خیمه دوم ۲۳
- ۹- خبر پرسیدن از خیمه سیم ۳۴
- ۱۰- خبر پرسیدن از خیمه چهارم ۳۴
- ۱۱- خبر پرسیدن از خیمه پنجم ۳۵
- ۱۲- خبر پرسیدن از خیمه پنجم ۳۵
- ۱۳- خبر پرسیدن از خیمه ششم ۳۵
- ۱۴- به شکار رفتن فرامرز و کرشاسب بانوی خواهرش و دوچار شیده شدن ۳۷
- ۱۵- داستان رفتن کیکاوس شاه و دلیران بیدار بینی رستم بسیستان ۴۲
- ۱۶- داستان نکاح کردن رستم دختر سیمای عابد و تولد شدن جهانگیر و کشتن غواص دیورا و باقی داستان بعون الملك المنان ۴۴
- ۱۷- حیف در اینجا داستان غواص دیو نقصان بود والله اعلم ۴۵

رزم جهانگیر چنی ایرانی

- ۱- داستان نکاح کردن رستم کناچه عابد و تولد جهان گوید ۴۷
- ۲- داستان آمدن افراسیاب شاه برسر ایران و فریب دادن جهانگیر ۵۱
- ۳- تولد شدن جهانگیر از مادر و هوای جنگ کردن و رفتن بایران و اشکار شدت ۵۳
- ۴- داستان نکاح کردن کیکاوس شاه سودابه و عاشق شدن سودابه به سیاوش فرزندش و او را افراسیابرا ۷۴
- ۵- داستان خبردار شدن کیکاوس شاه از کشتن سیاوش و آمدن رستم بایران و کشتن سودابه و جنگ کردن او با طورانیان ۸۵

- ۶- داستان وفاتکردن کیکاوس شاه و فرستادن رستم کیورا عقب کیخسروشا بطوران و آوردن اورا به ایران بعد از هفت سال ۹۰
- ۷- داستان خبربردن ایرانیان بجهت پهلوان دوران رستم زمان ۹۹
- ۸- پرسیدن کاموس کشانی نشانه رستم از پیران و واقعات ایشان گوید ۱۰۳
- ۹- روانه کردن رستم فرامرزا باتحفه های گران بها بنزد کیخسروشا گوید ۱۱۱
- ۱۰- داستان آمدن میر آخور ایلخی کیخسرو و شکایتکردن از دست گور جادوکار که به اکوان دیو مشهور است ۱۱۴
- ۱۱- فرار نمودن لشکر تورانیان از دست رستم و رسیدن به شنگان زمین و فریب دادن برزورا و کیاستن برزو بچنگ ایرانیان گوید ۱۱۸
- ۱۲- داستان نامه نویشتن کیخسرو به رستم برای جنگ تورانیان و واقعات ایشان گوید ۱۲۴
- ۱۳- داستان امر فرمودن افراسیاب منجمان را برای فتح و ظفر و نیگاکردن منجمان اسطرلابرا بناپیلیم و سوسن برآمدن ۱۵۴
- ۱۴- داستان بخشیدن رستم میراث خود و سپه سالاری ایرانرا به برز و و آشفته شدن فرامرز و کشتی گرفتن با برزو و جدا کردن رستم برزو و فرامرز از یکدیگر و روانه کردن برزورا به گرفتن فولادوند
- ۱۵- آمدن قطران زنگی از ملک زنگبار برای خوستگاری سمین غدار و جنگ کردن با برزو و گرفتن برزو گوید. ۱۸۴
- ۱۶- نامه نویشتن قطران زنگی برای افراسیاب ۱۸۵
- ۱۷- خبردار شدن رستم از گرفتاری برزو و رفتن برای خلاص او و واقعات ایشان ۲۰۱
- ۱۸- فرارکردن کوش ابن کوش از دست رستم و لشکر آوردن برسر ایرانیان گوید ۲۰۸
- له لاپه ره ۲۱۴ دا ئه م داستان به ناته و او ی ده برپته وه، و، مام ره شید نووسیویه:
- نهك هه ره ئه مه پیش له ناوه وه له چه ند جیگه دا لاپه ره و زیاتر و كه متری به سپیته برپاوه دیاره ئه و شوینانه ی ئه و نوسخه ی ئه م له به ری نووسیوه ته وه، دیاره چاوه پروانی ته و او کردنی بووه، له به ر نوسخه ی ته و او و باشتر، به لام دیاره دهستی نه كه و تووه.

۳

نادر شا- یان نادر نامه

- ۱- سهره تای داستان ۱
- ۲- مناجاتکردن و رفتن بسر قلعه و جواب دادن ۲
- ۳- لشکر آوردن اشرف بچنگ شاحسین ۵
- ۴- خیر رسیدن ویرانی ایران بخندکار ۸

- ۵- چیر تعیین کردن حسن پاشا به‌خندکار و شکست خوردن ۲۱
- ۶- ظاهرشدن نادر در سمت ایران ۲۳
- ۷- کمر بستن نادرشا بجهانگیری سرحدات ۳۹
- ۸- لشکر آوردن محمد شاه هند ب‌جنگ نادر شاه ۴۱
- ۹- برگشتن نادر از هند و رسیدن بدور قلعه قندهار ۴۷
- ۱۰- بازگشتن نادرشاه ب‌سمت ایران و کشتن شدن طهماسب ۵۲
- ۱۱- آهنگ کردن جنگ نادرشاه ب‌سمت توران ۵۳
- ۱۲- آمدن طوپال شاه ب‌جنگ نادرشاه ۶۴
- ۱۳- سپا آراستن نادر دوباره ب‌جنگ طوپال ۷۲
- ۱۴- آمدن نادرشاه دوباره ب‌جنگ طوپال ۷۵
- ۱۵- آمدن عبدالله پاشا ب‌جنگ نادرشا ۸۲
- ۱۶- نامه نویشتن نادر به خنکار ۱۱۷
- ۱۷- ایل جی فرستادن خنکار ب‌خدمت نادر ۱۲۰
- ۱۸- جواب نامه نادر ب‌خنکار ۱۲۲
- ۱۹- مراجعت کردن نادر از توران ب‌ایران ۱۲۴
- ۲۰- تمت شد کتاب نادرشاه ایران از دست کمترین خادم الفقراء الحسنی مهدی برای جناب رشید هموند در روز پازدهم ربیع الثانی سنه ۱۳۵۶ مبارک باد

۴

ده‌ستخه‌تیکی تر

له په‌نای ده‌ستخه‌ته‌که‌ی مام ره‌شیددا که که‌ریم ئاغای همه‌وه‌ند پیش‌کیشی کردوه به ماموستا عه‌بدوپه‌قیب یوسف ده‌ستخه‌تیکی تری هه‌یه که له قه‌واره و شیوه‌ی نووسینه‌وه‌یدا جیا‌وازیی زوره له ته‌ک ئه‌وی تردا، به‌کورتی باسی ئه‌ویش ده‌که‌م:

ئهم ده‌ستخه‌ته له ده‌فته‌ریکی بچووکی بی به‌رگی خه‌تداری قه‌واره بچووکدا به‌قه‌له‌می (ره‌صاص) نووسراوه‌ته‌وه. پیوانه‌که‌ی (۱۷×۱۰) ه، ۲۲ لاپه‌ره‌یه، لاپه‌ره‌ی ۲۲ به‌یت و که‌متر و زیاتری تئیدایه.

سه‌ره‌تایه‌کی دیاری نییه له‌وه ده‌چیت نات‌ه‌واو بی‌ت، ئاوا ده‌ست پی‌ ده‌کات:

نیشته‌بن شیران شه‌یدای طیب طوس

نه‌ صه‌ف مه‌جالیس به‌زم که‌یک‌اوس

پیراموز یشبوجه گشت خاص و کهست (!)
پهسه‌ند بۆجه لای زال زه‌بهر دست
مدرا بی دیاروستهم به ئه‌دهب
مه‌کەردش سه‌یران صف ئارای عه‌جب

له کۆتاییشیه‌وه شتیکی دیار نییه و بهم شیوه کۆتاییی دیت:

ئیسته جه ئه‌وه‌ل به جه‌نگ نه‌یاوان
چه‌نی به‌ورکین په‌نجه نه‌ساوان
ئه‌گه‌ر بزانون یاران کی دییه‌ن
ئه‌گه‌ر به‌رم پیش واله به‌د نییه‌ن (!)
روو که‌رد وه ره‌هام زال بی ئه‌ندیش
واتیش: په‌هاله‌وان پا بنه وه پیش
بزانه کییه‌ن چیشت ها نه‌ریم
بگه‌یره‌ش به زور باوه‌ره په‌ریم

ئهو‌هی له‌م ده‌ستخه‌ته وه‌رده‌گیرئ ئه‌وه‌یه که ئه‌مه‌یش به‌شیکی شانامیه و باسی جه‌نگی رۆسته‌م و
گوده‌رز و طووس و ئه‌لبورز و قاره‌مانانی شانامه ده‌کات.

نازانریت دانراوی کییه، ناوی نووسه‌ره‌وه و، میژووی نووسینه‌وه‌ی پیوه نییه، له‌وه ده‌چیت خه‌تی مام
ره‌شید بیت.

•

داستانی رۆسته‌می زال:

ئهم ده‌ستخه‌ته له کتیبخانه‌که‌مدا به ژماره ۴۴/۳۸۴ پارێزراوه لاپه‌ره‌ی ۱۲ دیری تیدایه.

ئهو‌هی که ماوه ۱۷۴ لاپه‌ره‌یه. پیوانه‌که‌ی (۱۳×۲۰)یه، لاپه‌ره‌ی ۱۲ دیری تیدایه، به‌خه‌تیکی نزیک
له (نستعلیق) نووسراوه‌ته‌وه. به‌رگی پیوه نییه. شیرازه‌که‌ی پساوه، له کۆتاییه‌وه ناوی نووسه‌ره‌وه و
میژووی نووسینه‌وه‌ی پیوه‌یه.

له لاپه‌ره (۱۶۳)دا ئهم داستانه به‌م شیوه‌ی خواره‌وه ته‌واو ده‌بیت:

گه‌ردش دنیا به‌ی ته‌ور شانانه‌رد
فرودش ئاوه‌رد سه‌رنه‌نگوونش که‌رد
من مه‌ندم په‌رئ زه‌مانه‌ی فانی
هانه‌توی جه‌رگم زه‌خم نه‌هانی

مهگهر خوداوه نند بدؤ ئيمانم
وه ئيمان سه ليم بهر بشؤگيانم
وهرنه به کردار عيصيان باري وئم
مه بووم وه طوعمهئى ئه فعانه جه حيم
بهئهن دازهئى خه ط قه لهم و ده فتهر
سه له وات بوؤ په رى ره سول سه روه ر

له دواى ئه مه وه نووسيويه:

«تمام شد از دست فقير غريب سيد عبدالمجيد با اينچويى براى برادرى رشيد افندى، در سنه ۱۳۵۴»^(۱)

۶

به هرام و گوله ندام

ئهم دهستخه ته كه له كتىبخانه كه مدا به ژماره ۳۸۵/۴۴ پاريزراوه، له كاغه زىكى ته نكدا به
مه ره كه بيكى مهيله و شين نووسراوه ته وه، سه ره تا و كوئاييى نه ماوه، په ره په ريه، جزوبه ندى نه ماوه،
جگه له وهئى له كوئاييى و سه ره تايه وه ناته واوه له ناويشه وه تا كوئاييى له (۳) سئ جىگه يدا كه وتن هه يه،
به لام ديار نييه كه وتن و له ناوچوونه كهئى چه نده. پئوانه كهئى (۱۳×۲۰) يه، ماوه يه كه مته رخمى زور
له عاستيدا كراوه و بايه خى پئى نه دراوه، تا واى لئى هاتووه مندال يارى و خه تخه تئىنى تئيدا كر دووه. تئىكرا
لا په ريه ۱۸ دئيرى تئيدايه، ئه وهئى كه ماوه ۸۴ لا په ريه.

به خه تئىكى ئيره تئى نووسراوه ته وه. به زاراوهئى گورانئيه. سه ره تا كهئى ئاوايه:

جه و دما كيشوهر وات وه عه ياران:
په ريم په يدا كه ن به هرام جه شان
واتش وه شه برهنگ شاي بلند ئه خته ر:
ئه ورؤ كه به هرام برپيان جه له شكه ر
هه ركه س باوهرؤ خه به ر جه به هرام
ولات رومش مه كه روون ئى نعام
قه سته م به داوهر داراي جيه هاندار
عوزرو به هانه نه مارزون وه كار

(۱) واته: ته واو بوو به ده ستهئى هه ژارى ئاواره سه يد عه بدو لمه جىدى باينچؤيى له بهر خاترى برام ره شيد ئه فه ندى
له سالى ۱۳۵۴ دا. گومانم بوؤ ئه وه ده چئت ئهم ره شيد ئه فه ندى به ره شيد هه مه وه ندى بيئت.

جیهاندار واتش: یا دانای داوهر
بدمرم فرصت نه وهر دم ضرهر

۸

ههفت لهشکر:

نهم دستخهته له کتیبخانه که مدا به ژماره ۸۰/۴۴ پاریزراوه. ۳۵۲ لاپه ریه. لاپه ریه ۱۷ دیری تیدایه
پیوانه که ی (۱۶×۲۳) ه.

نهم دستخهته سالی ۱۳۴۷ به خهتی رهشید همه وهند نو سراوه ته وه. دستخه ته که بهرگیکی قاوه ییی
ههیه و جزوبه ند کراوه سهرتا و کوتاییی ماوه و باش هه لگیراوه.

سهرتای نهم داستانه ناوایه:

نهر هه ی بآ نند مال.....
نهر هه ی یانه بهرز بینای بآ نند مال
نهر هه ی مایه ی شهو نور شمس زهرین بآ
نهر هه ی ئاگادار هم حالزان حال
نهر هه ی (لا اله الا هو الحق)
نهر هه ی لامه کان قه دیم موطله ق
نهر هه ی ساعه تساز به سته ی ماه و سال
(واقف اسرار علی کل حال)

کوتایییه که ی ناوایه:

یاران چیش که رین؟ ته مامان چیشهن؟
دنیا وینه ی گورگ بهنده چون میشهن
ههرکاتی زانای چون باد باران
مهند نه جاگه ی ویش کونه هه واران
وهختی کوچت که رد په ی (دار العقبی)
مه وچی هه رگیز نامای وه دنیا
ئاگات جه ویت بو (مصطفی) سهرشیت!
نهی دنیا هه چهن بو اچوون په ریت

تۆشه بسازه پهرى قيامهت
تارۆز مهحشر نهى خهجالهت
ياران! ياوهران! دنيا فانيه
تهصنيف (مصطفى فای كوردستانيه)
هزاران درود هزاران سلام
زما بر محمد عليه السلام

تمام شد در يوم جمعه پنج ماه محرم جهت برادران از دست حقير سراپا تقصير رشيد هموند پوليس
ناعلاجى در قريهء نودى تأريخ سنه ۱۹۲۷ تمت شد آه من الموت و حالاته! رشيد.

ياواقيف جه راز پهردهى نيهانى
ياحهى يا قهيووم روزى رهسانى

كۆتايى داستانكه:

خيرا ههى بنۆش ساقى بادهى مهى
نۆشانۆش جام كه كيانان كهى
گورجى زادهگان صوراحى گهردهن
پيالان لهبريز جه مهى مهكهردهن
صهداى سه مطووران كزهى سۆز و ساز
رهقص ره قاصان ئامان پهرواز
دليران سه رمهست جه بادهى قهرقهف
مهست و بيهۆش بين يهكايهك صهف صهف

۹

دهقى شهشهه

لهبارهى ئهه داستانوه:

لهبارهى ئهه نوسخه يانهوه - وهك له كۆتايى دهسته ته كه وه دياره - ئه وهنده دهزانين ئهه داستان
دانراوى مصطفى فای كوردستانيه. ههروهه ئه وهنده يش دهزانريت رهشيد هه مه وهند كه ئهه كاته پوليس
بووه سالى ۱۹۲۷ له گوندى (نۆدى) نووسيوه تيه وه. ئيتير نازانم مسته فا كوردستاني كيهه؟ كهى له
ژياندا بووه؟ كتبه كهى له كوى داناوه؟

ئهه داستان وهك داستانى (جواهر پوش) وايه كه مامۆستا (ايرج بهرامى) بلاوى كرد و وه ته وه، به لام
جياوازيى زۆر و كهه و زياده له نيوانياندا ههيه و، ههندى جار زۆر له يهك دهچن كهچى ههندى جارى
تر زۆر له يه كه وه دوورن.

هروه‌ها به‌پیی نووسینی مامؤستا (ئیره‌ج) باوکی مسته‌فا ناوی مه‌مموده، وه‌ک به‌پیی نووسینی شیخ‌ف‌ت‌احی دؤلانی (میرزا مسته‌فای دلی دلی) بووه.

۱۰

ده‌قی‌ه‌ه‌وت‌ه‌م

ده‌ست‌خ‌ت‌ی ژماره ۴۴/۱۴ چ‌ه‌ند باب‌ه‌ت‌ی ت‌ی‌د‌ای‌ه به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه:

مه‌نیجه و بیژهن:

سه‌ره‌ت‌اک‌ه‌ی ناوایه:

پادشای شاهان پادشای شاهان
به‌نام بیچوون پادشای شاهان
ئاگادار جه قه‌ع‌ر جه‌مع ده‌ریاهان
با ده‌لیل خ‌ه‌یر گوم‌ک‌ه‌رده راهان
پادشای بیچوون دانای (لم یزل)
یا ش‌ه‌راف‌ه‌ت به‌خ‌ش ئه‌نب‌ی‌ای مورسه‌ل
به‌ت‌ه‌و‌ف‌ی‌ق ح‌ه‌ق ذات (ذا الم‌ن‌ن)
ت‌ه‌مام بی ده‌ستان مه‌نیژه و بیژهن
ه‌زاران درود ه‌زاران سلام
زما بر محمد عالیه السلام

دوای ئه‌مه ۲۲ به‌یتی تر نووس‌راوه که دیاره دان‌راوی ره‌شید ه‌مه‌وه‌ندی نووس‌ره‌وه‌ی ده‌ست‌خ‌ت‌ه‌که‌یه.
دوای ئه‌وه نووس‌ره‌وه‌که نووس‌یویه:

«تمت شد کتاب در روز جمعه ۲۹ ذال‌الق‌عه‌ه تأریخ ۱۳۵۷ سنه‌ه ه‌ج‌ری. ۱۹۳۸ سنه‌ه میلادی از دست حقیر سراپا تقصیر رشید هموند در قریه‌ه نودی شیخان. اگر سهوی داشته باشد باید قصور عفو فرمایند چونکه نسخه کتاب خیلی بد بود.»

۱۱

ده‌قی‌ه‌ه‌ش‌ت‌ه‌م

کتاب چنگنامه فرامرز و برز و واقعات ایشان گوید:

ئ‌ی‌ب‌ت‌ی‌دا به‌ نام ده‌ه‌نده‌ی داوهر
ئاگادار جه غ‌ه‌یب ص‌ه‌ح‌را و ده‌شت و ده‌ر

كەرىم بېچوون قەھھار قەدىم
 فەضل بسم اللّٰه الرحمن الرحيم
 ھەر ئەوھن قادر بىناى كولل شەى
 كارساز كاران (لا يموت حى)
 بەللى ئەى صەرپراف صاحب عقل و فام
 گوڭ دهن وه دەستان وىرەدى ئەيىام
 روئ كەيخوسرەو نەوھى سیاوھش
 چەنى پىلەتەن شىر تاج بەخش

كۆتايىي ئەم داستانە:

كۆتايىي ئەم داستانە بە روونى ديار نىيە، چونكە نووسەرەوھكەى - رەشىد ھەمەوھند - لە كۆتايىيەوھ شىعرى خۆى تىكەل كوردووه، ئەوھى كە ديارە ئەوھىيە ئەم چەند بەيتە پېش بەيتەكانى رەشىد ھەمەوھندن:

ئەرەسطو فامان ھەكىمان يەكسەر
 بە گوڭتەى تەئرىخ شەفتەن خەبەر
 بەى طەور وىرەدن مەردان ئىران
 مەەرەكە و مەصاف جەنگ دليران
 ئىستىدعام ئىدەن پادشای غەففار
 ببەخشى گونای ئەى بەندەى ھەزار
 چونكە ھەم غەرىب ھەم كەفتەكارەن
 ھەم يۆل نە عەشرەت ھەم گوناھبارەن
 جورمش سەنگىنتەر جە كۆى دالەھو
 ئومىدش نىەن غەىر جە لوطف تو

دواى ئەمە ۱۶ بەيت نووسراوھ كە ديارە دانراوى رەشىد ھەمەوھندن، دواى ئەوانە نووسىويە:
 «تمام شد كتاب بعون ملك الوهاب از دست حقير مذنب العاصى رشيد احمد هموند در قريه نودى در وقت هم و غم اگر سهوى باشد بايد قصور عفو فرمايند». ۱۹۳۸/۲/۱
 دواى ئەمە چوار لاپەرە شىعرى خانای قوبادى نووسراوھ كە لەم شوئىنەدا جىگەى مەبەستى من نىيە.
 ئەم دانراوھ ەك بىنىت نووسراوى رەشىد ھەمەوھندىيە، بەلام ناوى دانەرى پئوھ نىيە و ديار نىيە دانراوى كىيە.

دهقى نۆيەم

ئەم داستانە ۵۴ لاپەرەيە، لاپەرەي ۱۶ دېرى تېدايە. بەختى (نستعليق) نووسراوئەتەو. پ:
(۱۵×۲۰) ھيە. ناوئيشان و سەرباسەكانى بە مەرەكەبى سوور نووسراوئەتەو.

ئەم داستانە دوو سى ناوئيشانى بۇ دانراو. لەسەر لاپەرەي يەكەم نووسراوئە:
«داستان رفتن تیمور نزد خاقان چین و بخشیدن خان..... زریف تاج به تیمور و واقعات ایشان گوید»
دوای ئەمە لە سەرەتای لاپەرەكەوہ دوای (بسم اللہ الرحمن الرحيم) نووسراوئە:
«تولد تیمور. اول رزم آتشگه جنگ سفید حصار و واقعات ایشان گوید»

دوای ئەمەيش لە پېشەكەي داستانەكەدا ھا تووہ:

مەشھوور بى نە عام دلېران كەي
جەنگ ھەفت لە شكر نە رووي دەشت رەي

سەرەتای داستانەكەيش ئاوايە:

دانای لم یزل! دانای لم یزل!
یا حەي یا قەييووم دانای لم یزل!
بى ماواو مەكان بى ميثل و بە دەل
رەواج دادەي دین مصطەفای مورسەل
ئوستاد نەققاش نەققاش رووي زەمین
كان كۆي كەرەم (رب العالمين)
قادر قەھھار (حی لا يموت)
رازىق رەززاك موورو عەنكەبووت
دمای وەصف ذات (حی لا ینام)
بەر محمد بۆ صەلات و سەلام

كۆتايى ئەم داستانە ئاوايە:

بە تەو فيق حەق پادشای غەفوور
تەمام بى داستان شوخ كەمان تەيموور
بەلى ئەي ياران لىتان بۆ عەيان
ئيدش فەرماوان فيردەوسىي زەمان

یه که لام شیرین فیردهوسی نیهن
وهر جه فیردهوسی (دهقیقی) بیهن
داستان تهیموور رهم ههفت لهشکر
که لام دهقیقهن ئهول تائاخر
دهقیقی شاعیر فره مهشهورهن
یادگارش داستان رهم تهیموورهن

هزاران درود هزاران سلام
زما بر محمد علیه السلام

«... تمت الكتاب بعون الملك الوهاب. تأريخ السنة الهجرى ١٣٥٩ تأريخ السنة الميلادى ١٩٣٩. تمت
شد کتاب از دست حقیر سراپا تقصیر رشید احمد هموند».

این نویشتم از برای روزگار
من نامم خط بماند یادگار
(رش ی دال) کهن حساب
مهعلوم مهبؤ نام خهطاط کیتاب

ئهم داستانه له کاغهنیکی زهردی کؤندا نووسراوتهوه، قهراخهکهی به کاغهنی سپی گیراوه.
پیوانهکهی (١٥×٢٠) یه، لاپهپهی (١٦) تا (٢٠) دیر و زیاتریشی تیدایه. تیکرای ئهم چند داستانه:
مهنیجه و بیژهن، فهرامرز و برزوو، رهمی تهیموور. بهیهکوه تهجلید کراون. بهرگیکی سهوزی کالی
به قوماش بنگیراوی تی گیراوه.

۱۳

دهقی دهیهم

کتاب جنگانامه ایران و توران مشهور به صقلاب دیو و رستم زال:
ئهم داستانه به ژماره (٢/٤٤/٤٦) له کتیبخانهکه مدا پاریزراوه. ئهم داستانه ١٤٥ لاپهپهیه، ئهو
کاغهنی تیایدا نووسراوتهوه دوو جوړه واته دوو قیاسه -گهوره و بچووک- بهلام ژمارهی بهیتهکانی
لاپهپهکان وهک یهک وان و، به زوری لاپهپهی (١٥) بهیتی تیدایه.

سهره تاکهی ناوایه:

یا رازق رزاق دانای موعهظهم
خالیق مهخلووق پادشای ئهکرهم

رەسوولش محەمەد شاھ ئىنس و جان
ئامان وە شائش ۳۰ جزمەى قورئان
بەللى ھەى ياران صاحىب عەقل و فام
گۆش دەن وەى داستان وىەردەى ئەپپام
نە كان گەوھەر بکەرین بەيان
قەول فیردەوسىى ئیران و تووران
رۆژئى شای خوسرەو گەرتەبى قەرار
چەنى دلیران شاھزادەى نامدار

كۆتايىي ئەم داستانەيش ئاوايه:

ياوا وە تەبىرىز سازنا گومەت
سپەردەن بە خاک شاھ بى صيفەت
بەللى ئەى ياران صاحىب عەقل و فام
بزانن وە كار دنيای ناتەمام
شاھى وەى تەورە صاحىب تەخت و تاج
جە رووى سەر زەمین حوكمش بى رەواج
چە طەور فانى بى نە دنيای بى پۆ
شەفتەن چە نەوع كرىا رەنجەرۆ
ھىچ مەبن وە تەنگ ئەى دنيای فانى
نە شا مەمانۆ نە ھەم كەيانى
ئەگەر قەيصەر بى ئاخىر مەبى فەوت
پەى چيش قابىضەن ئەو (ملك الموت)

دهقی یازدههم

۱۴

تولد جهانگیر و جنگنامه‌ی ایران و تورانیان گوید

ئهم دستخه‌ته که به ژماره ۶۶/۴۴ له کتیبخانه‌که‌مدا پاریزراوه تیکرا ۸۴ و ۱۴۵ لاپه‌په‌په. قه‌واره‌ی کاغزه‌که‌ی و رهنگ و شیوه‌ی مەرکه‌به‌که‌ی وه‌ک یه‌ک نییه. به‌گویره‌ی ئه‌وه‌ی به‌ش کراوه و جیا کراوه‌ته‌وه دوو داستانی تیدا‌یه.

یه‌که‌م: تولد جهانگیر

دووهم: جنگنامه‌ی ایران و توران، مشهور به (صقلاب دیورستم زال).

داستانی یه‌که‌میان له سهره‌تای دستخه‌ته‌که‌وه تا لاپه‌په (۸۴)ی گرتووه‌ته‌وه. داستانی دووهم له لاپه‌په یه‌که‌وه - به ژماره‌ی‌کی نوی - تا لاپه‌په (۱۴۵)ی گرتووه‌ته‌وه.

سهره‌تای داستانی یه‌که‌م ئاوا ده‌ست پی ده‌کات:

عه‌لیم دانا! عه‌لیم دانا!

که‌ریم کار‌ساز عه‌لیم دانا

جه‌بیار قودرته‌ صاحب‌ته‌وانا

سه‌به‌ب‌ساز کار‌دانا‌ونه‌ دانا

به‌صیر بی‌ عه‌ین سه‌میع بی‌ گو‌ش

ره‌حیم و ره‌حمان سه‌تتار سپری‌و‌ش

مه‌عیوود بی‌ عه‌یب فهرده‌ لامه‌کان

بی‌ نه‌قص و خه‌له‌ل که‌رهم فراوان

له کۆتاییی ده‌ستخه‌ته‌که‌وه ئهم چهند به‌یته‌ نووسراون، به‌لام ئه‌مانه به به‌یتی ره‌شیدی هم‌مه‌وه‌ندی نووسه‌ره‌وه‌ی کتیبه‌که‌ ده‌زانم:

یاره‌ب من به‌دخوه‌هم به‌د کردارم

باری عیصیانی جه‌مه‌ن جه‌ شانم

گونام سه‌نگین‌ته‌ر جه‌ کو‌ی دا‌له‌هو

ئومیدم نیه‌ن غه‌یر جه‌ لوطف تو

به به‌خشیم به‌ نوور سه‌یید سه‌روه‌ر

جه‌ روژ دیوان زه‌لزله‌یه‌ی مه‌حشر

به‌نا به خاطر هفتا و دوو معصوم
دوور وزی لیمان شهراره‌ی سه‌مووم

تمام شد کتاب تولد جهانگیر از دست حقیر سراپا تقصیر در روز دوشمه ۲۷ ماه صفر ۱۳۷۱ در وقت
هم غم اگر سهوی باشد باید قصور عفو فرمایند نسخه کتاب بسیار بد بود.

(رش ی دال) کـــهران حــــیسا
مه‌علووم مه‌بوّ لیت خه‌طاط کیتاب
تاریخ هیجرهت ره‌سول سوبحان
هه‌زار و سیّصه‌د هه‌فتاویه‌ک عه‌یان
مه‌لیک عیراق عه‌بد ئیلاہ بی
شاپور ره‌ضا شاه ئیران بی
سهردار عه‌ره‌ب هه‌م چهنی عه‌جه‌م
نام هه‌ردووشان کهرده‌نم ره‌قمه‌م

به‌م پییه دانراوی - یان وهرگیری - نه‌م داستانه نه‌زانراوه.

كه شكوئي كه له پووري نه ده بي كوردي

به رگي چه وته م

ئەحمەد بەگ

لە كەشكۆلى ژمارە (۵) ى رەشىد ھەمەوھنددا چەند پارچە شىعر ھەيە لە پېشيانەو نووسراوھ ئەحمەد بەگ. بەلام ئەوھ دىارى نەكراوھ ئەم ئەحمەد بەگە كۆيە، ئەحمەد بەگى كۆماسىيە يان ئەحمەد بەگىكى ترە.

بۆ ئەوھى زانىارىيى زياتر لەسەر ئەم پارچە شىعرانە بزائىم بە سەرچاوھكانى لاي خۆمدا گەرام ئەنجام بۆم دەرکەوت:

* پارچەى:

يارەب عەطاكەى

يارەب ئيمانم وھنەم عەطاكەى

لە لاپەرە ۱۲۹ ى بەرگى چوارەمى كەشكۆلى كەلەپوورى ئەدەبى كوردیدا ھەيە بەلام لەوئى لەزبەر ناوئيشانى (شىعرە خاوەن نەزانراوھكان) دا دانراوھ.

* پارچەى:

فەلەك نەتاشام

من وئینەى ئازەر صەنەم نەتاشام

لە سەرچاوھى پېشوو دا لە لاپەرە ۶۱ دا بە ناوى چۆرپىيەوھ بىلاو كراوھتەوھ.

* پارچەى:

ئەى دلەى كەم فام

ئەى دلەى ئەبلەى ديوانەى كەم فام

لە سەرچاوھى پېشوو دا لە لاپەرە ۶۲ دا بىلاو كراوھتەوھ.

ھەر لەو كەشكۆلە دا پارچەيەك شىعرى ترى ھەيە ھەر بەناوى (ئەحمەد بەگ) ھوھ، لە سەرچاوھكانى بەردەستىدا نەمدۆزىيەوھ، لېرەدا بىلاوى دەكەمەوھ، بەلكو دواتر زانىارىيى زياترى لەسەر بدۆزىتەوھ.

ئەحمەد بەگى كۆماسى

۱(*)

دلە! جوانىت وىەرد پىرىيەن

شىتە! شادىيى شى ھا زوىرىيەن

رۆى ئەوھل سفىد سىا بى چون قىر

مووى سىاى ئەوھل سفىدبى چون شىر

(*) لە (رەشىد/۲) وەرگىراوھ.

دووربینه‌که‌ی عه‌ین بییه‌ن ته‌نگ و تار
یانئ عاده‌ته‌ن په‌ی ته‌نگیی مه‌زار
دندان جه‌ ده‌هان یه‌ک تاکی نه‌مه‌ند
یانئ ها «دندان زینده‌گیی ویم که‌ند»
پیشانم ل‌ووان وه‌ بان زانوو
خودا حافیظه‌ن ئه‌ی هه‌وار نوو
فکری کهر وه‌کار جه‌ی وه‌رتهر که‌رده‌ت
باوهر وه‌ خه‌یال کرده‌ی ویه‌رده‌ت
خه‌جاله‌ت به‌زم هافمه‌ردانه‌نی
ئه‌نگوشت نه‌ مابه‌ین ئینس و جانه‌نی
خه‌جله‌تت سه‌ماو زه‌مین پر که‌رده‌ن
زولمه‌تت نه‌ عه‌رش ئه‌علا ویه‌رده‌ن
عالم هه‌راسان ته‌قصیر بارییه‌ن
مه‌لایک هه‌یران شه‌رمه‌سارییه‌ن
هه‌ر سه‌رزه‌مینئ پا مه‌نه‌ری لیش
فه‌ریاد مه‌وانو هه‌ر ئه‌شیا په‌ی ویش
میزان جه‌ گونات دل به‌ ئه‌ندیشه‌ن
خه‌ون به‌ن بریان گرانیی پیشه‌ن
دۆزه‌خ فه‌ریادش وه‌ کورسی یاوان
زه‌مه‌ریر جه‌ ناو تاوانت تاوان
سه‌قه‌ر په‌ی ئه‌عزات نه‌ ئینتیظاره‌ن
ده‌ک وه‌ سیاسه‌نگ بای! چۆنت قه‌راره‌ن؟
بریزه‌ ئه‌سیرین په‌ی چاره‌ شوومیت
بوانه‌ فه‌ردین خالئوی مه‌عدوومیت:
«ها جه‌ گونای من که‌ره‌م ئاوانته‌ر
ره‌حمت جه‌ تاوان من فراوانته‌ر
هه‌ر تۆنی وه‌ تاق داناو ته‌وانا
تۆم هه‌نی و هه‌نی وه‌ کیم بو هانا؟»

بەل چۈن كەرىمەن شاي كەرەم بى شۆ
بۆيە رجه تەقصر شەرمەسارى تۆ
نە گوزەشتەي تۆگوزەشت بکەرۆ
ئەو بزورگتەرەن ئابرووت نەوەرۆ
وەر نە نە مەحشەر دېوانەي ناساد
ئاوات مەوازی وە دلەي ناساد
(ئەحمەد!) مەتەرسە گونات عەظیمەن
ئەحمەد شافیعەن خالیق كەرىمەن

ئەحمەد بەگى كۆماسى

۲

وہارنمانا...

وہار رەنگ سەوز گولگون نمانا
بولبولان نەغمەي زگاریي وانا
عاشقان جە چەم ھووناوان شانا
دەریا وە ریزەي ھووناو وە زەمین
پۆل نازداران جە لادا جەمین
سیلات ھۆریزا! شەتاوان ماللا
وہفر نساوان بەرۆش وە باللا
داران رەنگ سەبز پەیدا كەردەوہ
رەنگ سیای تار جە وەي بەردەوہ
وہفراو ھۆریزا شەتاوان جوشا
عەرسەي سەرزەمین بەرگ سەبز پوشا
شاخەي شەتاوان صەدای ساز تەرز
خەمان بەرد لە یاد دەماخان كەرد بەرز
سنوورچەي گولان جە نۆ پەیدابی
عاشقان بى ھۆش شىت و شەیدابی
ئەوہل وەنەوشە جە خاك ھۆردا سەر
بۆي عەطر مەدا چۈن زولف دولبەر

بەرپەزا پەخشەن وەسەر ئەندەردا
ئاوئازان بىيەن وەساي كەمەردا
نەورۆزگول كرىش تاسەي سەراوان
رئزىيانە پاي رىزەي شەتاوان
چنور كۆنە زىد لەيلاخان كەرد مەيل
جوق جوق جەم بەستەن وینەي زولف لەيل
چنور جە سەركۆ وەنەوشە لە چەم
گول جە گولستان جە ھەم بىيەن جەم
سۆسەن ساق سەوز جەلا نساوان
چون تەوافچيان پەي دىن ياران
عاشقان گولان مەلەرزانەو
صەف صەف جەم بەستەن وە بەرزانەو
شەقايق مەدران جە لا نساوان
زار زار مەگرىوان پەي دىن ياران
غەم گرتەن نە دل دەروون كەردەن كەيل
مەواراش نە چەم ئەسرىن وینەي سەيل
گولان بە سەد رەنگ زەمىن پۆشنا
عاشقان سەدای دەروون جۆشنا
فەصل كەسپۆن جە غەم بىزار بو
جە كارخانەي فەصل بەھار بىدار بو
كەمەر بىبەندۆ ھەرصوب چەنى يار
بى غەم بىگىلۆ ديارە و ديار
نەك چون من خەريك پەرودەي زامەت
ھەر ئاخ ئاخمەن تارۆي قىامەت
پەي چىش كە قىبلەم چۆن نىيەن ديار؟
بىزارم جە سەير گولان گولعوزار
جە دوورى قامەت زولف ئەشد بۆوان
بىزارم جە گشت سەبزی سەركىوان

ئەحمەد بەگ

(۳۰)

(يا هو الواحد) ۋەقت نامى شام
يا ۋەقت بىۋەقت ۋەقت نامى شام
بە ئايەى شەرىف سى جزمەى كەلام
بە ئەسمای بزورگ ھەزار ۋەك نام
(يا محول الحال) نەزاد ۋ نەمەرد
پادشای بى شەرىك تاك تەنباى فەرد
(ياكن فيكون) كارساز ۋ كەرىم
بە ئىسمى شەرىف رەحمان ۋ رەحيم
يا نوقطەى نووربەخش نەقىش (بسم الله)
يا نوور ناصر (نصر من الله)
يا نوقطەى نووربەخش شەمس مونەۋەر
يا لىقاي خورشيد كان كۆى گەۋھەر
(يا مالك الملك) ھەفت ئاسمانان
يا شای نىگە ھدار ئەھل زەمانان
نىگە ھدارندەى كولل زىبا ۋ زشت
يا دەلىل خەير دەردمەندان گشت
يا رەھنومای چۆل لۆنگ پۆست پۆشان
يا پەرشنگ نوور دەروون پەرجۆشان
يا پەرشنگ نوور شەمس زەرىن بال
يا ئىسم ئەعظەم داناي ذولجەلال
(يا رسول الله ختم النبیین)
(يا دليل الله) پىر (ملك الدين)
شەرمە سارەننان كەردەنم گوناه
جە شەرمە سارىم تەۋبە (ربنا)

(*) لە (رەشىد/۳) ۋەرگىراۋە

من بەندەى زەبوون زەلِيل زەحمەت
تۆكان كەرەم رەھىم و رەحمەت
بە كەرىمى ویت كىبرىاي ئەقدەس
چونكە زەلِيلم بە فریادم رەس
یا رەسولەللا ئېمەيچ ئوممەتین
دۆعاگوۆى پەيكان چەنى دەولەتین
جە كارگەردوون (كردان!) (۱) نەلِيلەن
(يارسول اللە) بە تۆم دەخِيلەن
شەيتان بەردەنش عەقل و فام و رۆح
(توبوا الى اللە توبە نصوح) (*)

۴

جەژن يارانانەن...
دالە صەبا رۆى جەژن يارانەن
وادەى شادى و زەوق ھەردە جارانەن
وەشى و بەشارەت عەيش يارانەن
فەصل ئامشۆى شەككەر رازانەن
دەست نە مل كەردەن ئاوات وازانەن
ئارايشكەردەى گرۆى خاصانەن
نەظم و نەزاكەت مودبىر ماسانەن
تەرتىب مەدان خال صونع رەببانى
وہ چەم مەكيشان سورمەى سوبحانى
سەراپاي ويشان زەپرافت بپوشان
دەستەبەدەستە پۆل پۆل مەخرۆشان
جووتە مەوينان بە يانانەوہ
يەكايەك خویشان موانانەوہ

(۱) ئەم وشەم بەرئینوسەكەى خۆى نووسى، چونكە لېم روون نەبوو مەبەستى چييه، وەك بۆ (كوردان) دەشى
دەكرى بۆ شتى تریش بەكار بیّت.

(*) لە (رەشىد/ ۵) وەرگىراوہ

شەقەى ماچ و مۆچ دەم لەناوى دەم
گەردەن ئازادى مەوانان جە ھەم
جەو دما پەى زەوق شادى و عەيد نۆ
روونيان پەى گەشت سەحراو كەژ و كۆ
نەيمى وە ساران نەيمى شای داران
پۆلى مەشان ساي بەرز چناران
بەعزى وە سەيرى گولغونچەى رەزان
بەعزى بە عەزم سەير سەربەرزان
بەعزى وە ھەواى سەيرى گولزاران
مەكەران گولگەشت ھەردە و كۆساران
دەستەى خاترەنگ ساي مەپۆشان
مەشان وە ماواى شارى خامۆشان
شيوەن مەكەران بەو ئەندازەو
بۆ مەنيان وە بۆى گۆلكۆى تازەو
نەيمى شاديشەن شەوق و زەوق داران
بەعزى نە ديدە سئالات مەواران
بەعزى ھەم تەناف (مەرخزا) شاران
مەوزان نە شاخ بەرزە ئەشجاران
يا مەنيان تەناف مەيان وە پەرواز
گۆسو مەدان باد وینەى چەپى واز
ھەر سالى بەو نەوع شادى تەمامەن
وعدەى عەيدى نەو پەرى و گشت عامەن
غەير جە مەن و تۆ دلى ھىجران بار
دوووركەفتەى دۆستان جە ياران پيوار
نە خویش، نە دلسۆز، نە يار، نە ياران
غەريب و عاجز جە گۆشەى شاران
نە دەنگ ھامسەر نە دۆست و دلسۆز
نە كەس مەواچۆ: جەژنت بۆ پيروۆز

جه تهنخواي شادي خديمان شينهن
ره فيقمان خه مهن يارمان گرينه
چه ني غوصه و غهم دهست نه گهرده نهن
جه ژنمان وينهي رپوژ مه رده نهن
دهر به دهر كوستان شاران به شاران
(بخوايو!) مه هجوور دوور جه گشت ياران
نه جاي نوميدهن نه فرياد ره سهن
نه كهس مه واچو: ئينه چه كه سهن؟
مه كه روون خه يال وه شيني رپوژگار
فپشتهر كوئي خه مان وه نهم مه يو بار
عەيش و وهشي و زهوق جهي وه رتهر سالان
چه ني هامدردان نازك نه وهالان
دايم مه ويهرم وهشي به وهشي
ههي داد ههي بيداد وهشي به رمهشي
ئيشي غه ريببي عه جايه ب سهختهن
ياران بزانهن غه ريب به دهختهن
خوصوصه ن پهي من جه هه ويهردهن
غه ريبم ماچان تا وه روئي مه ردهن
هه رچهند وه شيان بين جه لامه وه
يهك به صهه به غهم دنيا دامه وه
ههركهس دل شاد كا بهي دنياي بي پو
ئاخر په شيمان ره نه رپو مه بو

۵

موطريب بو وه لاي دلگيريمه وه
پيري هائاما وه پيريمه وه
دوور بينه كههي عهين بهين تهنگ و تار
يانى عاده تن پهي ته لخي مه زار

پيشانیت لوان وه بان زانوو^(۱)
خودا حافیظهن پهی هوار نوو
دندان جه دههان یهک تاقی نه‌م‌ند
یه‌عنی ها دندان زینده‌گیت هورکه‌ند
فکری دهر وه کار جهی وهرتەر که‌ردهت
باوهر وه خه‌یال که‌ردهی ویه‌ردهت
خه‌جاله‌تی به‌زم هامفه‌ردانه‌نی
ئه‌نگوشت نه مابه‌ین ئینس و جانه‌نی
خه‌جله‌تت سه‌ماو زه‌مین پر که‌ردن
زولمه‌تت نه عهرش ئه‌علا ویه‌ردن
عالمه‌م هه‌راسان ته‌قصیر باریه‌ن
مه‌لایک حه‌یران شه‌رمه‌ساریه‌ن
دۆزه‌خ فه‌ریادش وه کورسی یاوان
زه‌مه‌هریر جه‌تاو تاوانت تاوان
میزان جه‌گونات دل به‌ئه‌ندیشه‌ن
خه‌وف بن بریان گرانیی پیشه‌ن
حه‌ریش په‌ی ئه‌عزات نه ئینتیظاره‌ن
دهک به‌سیاسه‌نگ بای! چؤنت قه‌راره‌ن؟
تا نیم گیان مهنده‌ن تویه‌که‌ر به‌دل
فه‌ردا (ربنا فارجمع)^(۲) چه‌حاصل؟
له‌نیمه‌شه‌ودا جه‌خواب بی‌دار به‌ر
په‌ی جه‌سته‌ی خه‌سته‌ت زاریی و زگار که‌ر
ده‌ست مونا‌جات هؤرداره‌ وه دل
رووکه‌ر نه‌ده‌رگای هه‌لکه‌رده‌ی مو‌شکل

(۱) ئه‌مه‌ نزیکه‌ له‌ مانای ئه‌و به‌یته‌ی مه‌وله‌وییه‌وه که‌ ده‌فه‌رمووی:

پیشانییم هه‌وه‌س زانووش جازمه‌ن

ته‌عظیم جه‌ناب پیری لازمه‌ن

(۲) ئه‌مه‌ ئاماژه‌یه‌ به‌ ئایه‌تی (ربنا أبصرنا وسمعنا فارجعنا نعمل صالحا انا موقنون. السجدة/۱۲).

بـرـيـزـه ئـهـسـرـيـن پـهـى چـارهـشـوومى
بـوانـه (فـردـيـن) خـالـۆى (مـهـعـدوومى):
«يا جـهـ گـونـاى مـن كـهـرـهـم ئـاـوانـتـهـر
رـهـحـمـت جـهـ گـونـاى مـن فـراـوانـتـهـر
هـهـر تـۆـنى وـه تـاق دـانـاى تـهـوانـا
تۆم هـهـنى، هـهـنى وـه كـيـم بۆ هـانـا؟»
(ئـهـحـمـهـد!) مـهـتـرـسـه گـونـات عـهـظـيـمـهـن
شـافـيـع ئـهـحـمـهـدـهـن، خـالـيـق كـهـرـيـمـهـن(*)

(*) له (رهشيد/ 3) وهرگيراوه.

(*) 1- گه لاويژ: ژ. 7، س: 5، ژ. 9، س: 5.

2- ژين، ژ. 1297.

3- روشنپيري نو، ژ. 45.

4- بهيان، ژ. 71 و ژ. 122.

5- هاوکاری، ژ. 920، 1987/11/5، ژ. 965، 1988/4/11.

6- كه شكۆلى كه له پوورى ئه دهبي كوردی، بهرگی دووهم: 9-6، بهرگی پینجهم: 129، بهرگی شهشم: 50.

مەلا ئەحمەدى قسرت

مامۇستا نەجمەدىن مەلا لە بارەيەو نووسىيويە:

مەلا ئەحمەد خەلقى دېيى (قسرت)ە كە لەسەر ناوچەي تانجەرۆيە لە دەورويەرى سالى ۱۸۶۰م
ھاتووتە دىئاوۋە لە ۱۹۳۲دا لە دېيى (بېستان سوور) كۆچى دوايىيى كردوۋە. خوئىندى لە سلېمانى و
قەرەداغ تەواۋ كردوۋە. من خۆم دىبووم. مەلا ئەحمەد پىاويكى تەر و قسەخۆش بو، لە ھەموۋى
خۆشتر ھەلبەستىكى (۱۵۰) شىعەرى ھەيە سكالالا لە دەست مشك ئەكا كە جەوالىكى رەنگىنيان كون
كون كردوۋە. لەمەدا ئەلى:

يەك جەوالم بوو كارى نىسكەجۆ

دەسكردى (عەدلە) رەنگىن تان و پۆ

مەلا ئەحمەد لەگەل ئەو شىخە نەخوئىندەوارانەي كە تۆبەي خەلك دادەدەن ھەمىشە ناكۆك بوو و
لەگەلياندا دانوۋى نەكولاًو.

جارىك شىخىك دەچىتە ئاوايىيى بېستان سوور تۆبەي خەلك دابدا مەلا ئەحمەد ئەلى:

شىخىكم ئەوئ خىلان نەگەرى

لە ھەمو مالى سەگ پىي نەوەرپ

سەرھارى ژىرھار وە ددان مەشھوور

خاستر لە ئاشى چاۋگەي بۇيسان سوور

وہ لە دوايىدا ئەم ھەلبەستەي خواروۋە دەنيزى بۇ مامۇستايەكى خۆي (مەلا محەمەد ئەمىن):

ھاتوۋە بۇيسان سوور... ..

مامۇستا شىخى ھاتوۋە بۇيسان سوور

لە رۆم تا عەجەم لە خوار ھەتا ژوور

ھەرگىز شىخى وا نەھاتوۋە شارەزوور

بىنازم بە صونع پادشاي غەفوور

تەواۋ روۋى دنيا پر بوو لە نوور

ھەرچى مەشايخ ھاتوۋە ئەم ناوہ

وہك ھىچ كام نىيە، ھىجگار تەواۋہ

خەلك ئەپوت: ئەحمەد زۆر دلى رەقە

بى تۆبە ئەمرى جىگەي دۆزەقە

ئىستە وا گيانم ئىخلاسى بووه
تەواو گەييوم شليقمه (*) چووه
فره حەز ئەكەم تۇيش دلت نەرم وئ
موخلىسى بويى ئامشوت گەرم وئ

وہ لامي مه لا محمەد ئەمین:

وہك شابان نـــــــــــــوئ ...
مەلا مەشايخ وەك شابان نەوئ
لە مەيلى پيران جئ نشين نەوئ
هەرزانەى مەحبوب محيدين نەوئ
لە پينج تەريقه خوڭشەويست نەوئ
پەسەند مەعقوول گشت مەجليس نەوئ
موخلىسى ناوم ئامشوتى ناكەم
ئەوئ بگەرپم شىخى پەيداكەم
ئەرقولاو بدەى لە كاسەى چاوم
شىخ وەلى نەوئ موخلىسى ناوم
حاكمى دنيايش تا تەواو نەوئ
روتبەى حوكمەتى بوئ ناكەوئ

ئەم بابەتەم وەك خوئ لە روژنامەى (ژين)^(۱) ەو گواستەو ئېرە تا بېرى خوئنەرى بېنمەوہ كە كاتى
خوئ لە بەرگى سېيەمى ئەم كتېبەدا بابەتېكم بەناوى (مەلا ئەحمەد و شىخ و بېستان سوورە) وە بلأو
كردەوہ، ئەو كاتە ناوى (مەلا ئەحمەدى قسرت) م نەبېستبوو نەمزانى ئەو مەلا ئەحمەدە كئپە:
شىعەرەكانى ھەرچېم دەستكەوتبوو وەك خوئ بلأوم كردەوہ.

ئېستەيش كە ئەم دەستخەتەى مام رەشىدەم دەستكەوت و ئەم شىعەرەنەى ئېرەى تېدايە، دەرکەوت كە
ئەو مەلا ئەحمەدەى بېستان سوور و مەلا ئەحمەدى قسرت يەك كەسن و، بەم شىعەرەنەى ئېرە و

(*) شليقمە: ميوەى گەيى و فليقاوہ.

(۱) پروانە ژمارە: (۱۳۶۴) روژنامەى ژين.

شيعرهكانى ئەويى ديمەن و روالهتېكى باشتر و روونترى ئەو مامۇستا مەزنى دەزىنرېت و، لە رووى ئەم باسەى رۆژنامەى ژينىشەو تيشكى روونتر دەخرېتە سەر ژيانى مامۇستا.

هەروەها لە رووى باسەكەى ژينەو سووچېكى زيانى قەرەبونەكراودى سامانى كەلەپوورى ئەدەبى كوردى دەرەكەوئىت. ديارە ئەم مامۇستا لە گەلې بواردا شيعرى گوتووه، چىرۆكە شيعر و، داستانە شيعرى هەبووه، بەلام چىيان بەسەر هاتووه؟ لە كوئىن؟ ماون يان نا؟ ئەمانە و چەندان پرسىارى تر جارى بى وەلامن.

هەر بۇ نموونە: مامۇستا نەجمەدين مەلا باسى ئەم شيعرانەى نەكردووه كە ئىستە من بىلاويان دەكەمەوه. منىش هېچم لە بەسەرھاتى مشخواردنى جەوالهكەى مامۇستا نەبىستووه.

لېرەيشدا جاريكى تر ئەو دېنمەوه ناو: مامۇستا نەجمەدين مەلا ئەو شيعر و بابەتانەى لە لا بووه و ئاگای لىيان بووه، بەلام بەداخەوه دوای كوچى دوايىي ئەو، ئەو سامانەى چى بەسەرھات؟ ئەو دەستخەتانەى بۆ كۆى چوون و بران؟

مەلا ئەحمەدى قسرت

۱

كـــــــــــــــــــــه ره ره شم رۆ...
باوكى گشت كهران كهره ره شم رۆ!
مەئىووس نە بەهار هەم بى بەشم رۆ
جە نەسل كهران زەنگ جەشم رۆ
سەرکردەى كهران بەغداد شارم رۆ
جەفاكەيش دەرد رۆزگارم رۆ!
ئەوئەند زىرەك بو بۆ ئەحوال خۆى
هەرچۆن مەيلىت بۆ و با جىستوجۆى!
خەيلى قانىع بوو وە بوون و نەبوون
خو نەكا يا شىخ بى طالعى توون
هوت ربهى بازار پار پشتى بوو
لە گەردنیا با شەقەى (گشتى!) بوو
زۆر پەر سەمەر بوو بۆ گشت ئەحوالى
كیفایەت ئەگەر تەنھا بۆ مالى
يا شىخ سوار ئەبووى بۆ هەموو لایى
هېچ نەتئەكەيشا منەتى شایى

رهه پړه و رهوان فرمه نزل بر
 چابوك و دلير گوي قوت سمخر
 يا شيخ هم قسه له عهقل ردهن
 هيچ تر نيه نفوس به دن
 مادام مال تون له گورگ بياکه
 ته حقيقاتيکي بکه رووم چاکه
 گورگي شاره زور يه کتر شناسن
 مالى جه نابت زور چاک نه ناسن
 مادام نه و گورگه و ابى شوعوورهن
 مه علووم نابهلهد مه کانش دوورهن
 به قووهي عهقل و فههم و ديراسهت
 هم به عيلمى حال حوکمى سياسهت
 گيلام که ژوکو جه هه چوار ته ردهف
 جه داغ و هه سرهت کهف دام نه رووى کهف
 جه پشت خراپه هم ياله و نهو يال
 گورگي ديم وه چه مه کهوهي کهوهن سال
 فره وه دهماغ مه زبووت و دلير
 پاش پووج، سنگ پان، وينه ي نه رده شير
 دندان چون نيژه ي کاموس که شان
 جه سهر تا وه دم کهوهي بى نيشان
 خه يلى وه هه يبهت تيسکن و گوي لهق
 دهست و باقهوى دلير و چاوزهق
 خه وف نه کهرد جه من هيچ نه کهرد نه نديش
 وه بى ترس و بيم ناما هاته پيش
 کلکش لهقنا سهر نيا نه نه رز
 چون مه لاي کوردان نه دا کهردش فه رز
 واتش: السلام مه ولهوى ثانى
 نه ره ستووى نه ييام جام مه عانى
 به حر نه شعارت مه شهوور عامه ن

سینهت پرجه دور دلت چون جامهن
فره ئینت یظار لهفظ شیرینت
موحتاج به دین جام جهمینت
دیاره په شیو زور پر خه یالی
عهجب نه گهر دش ئەم یال ئەو یالی
چیش واقیع بیهن جهنابت وهی طهور
کهفتهنی نه بهحر دهرد و جهفا و جهور؟
پهی چی مهگیلی نه ئەی که ژوکۆ
ئیددیعام ئیدهن له جهناب تو؟
موراد چیشهن بوچه جه لام
هلقه بهگوشم تا قهرن ئەییام
ئهگهر خزمهتی راجیع کهی په ریم
سهرم نه راتهن وه گشت کار ویم
قوربان ئەگهر تو عه دوئی داری
فره حهن ئەکهم وه من بسپاری
تا وه یهک ههفته گاتا حیوانی
وه عیلمت قهسهم بکهرووم فانی
(باقی والسلام) قوچ قوربانم
ههر ئەمری داری منته وه گیانم

جهوابی مهلا

واتم: ئافه رین بو عه قلت مامه
... کینی مهقامت کامه؟
ههم نامت چیشهن؟ مهقامت جه کون؟
(قطر و دوانم!) من شون تون
به ههیبهت وسام گورگی ته وای
مه علووم طالیب نیت تو وه بهدناوی
ههرچی مهپه رسووم جه خهیر و جه شهر
جه رووی راستیی وهنهم دهر خه بهر

كاری فرہ بہد دوینی قہوماوہ
 ئەو کارہ لہکەس قہد رووی نہداوہ
 جەناب شەریف کاکە شیخ عەلی
 من ئەلیم شیخە تو بلی وەلی
 ساکنە جە عەرہت ئەو خانەدانە
 صاحب تەکیە و فرہ میہمانە
 کەری رہشی بوو بە ئیسم کەر بی
 شوق مالش بی صاحب سەمەر بی
 گورگی خوار دوویە موعطەل ماوہ
 قہد مەلا و شیخ ئەمە نہکراوہ (!)
 شکم لہ تو یە ئەمەت کردووہ
 ئابرووی شیخ و مەلات بردووہ
 ئیستە چونکہ تو وە عەقل و فامی
 لہ فەنن گورگی یە کجار تەمامی
 بی وە مەصلەحت وە رہتیو تەدبیر
 بچین بو عەرہت بو خزمەت مودیر
 لہ لای باشچاوەش یاران پۆلیس
 حوکم سەسەت حاکمی ئینگلیس
 ھەئەتی تەواو لہ عەرہت جەمە
 ھەر دوو حازر بین بو موھاکمە
 دەست ھەلناگرم ئەمە رووی داوہ
 ئەگەر رۆحی خۆم وە زایە داوہ
 لەمەولا ئەمە ئەکا سیرایەت
 ئەبی بە داستان ھەم بە حیکایەت
 خوینی کەرہ رەش قہد نابی تەمام
 گەرکە جە تو (باقی والسلام)

جهوابی گورگ

گورگ هاته جواب و اتش: فیداتبام
فهرمایشاتت صهحیحهن جه لام
ئهمرت موطاعهن فهرموودهت خاصهن
فهرمانت دروست بی خیللاف راستهن
حیددهت مهفهرموو جه بهندهی فهقیر
وه دام هیچکس من نه بووگم گیر
خیلاف و درو نیهن جه ذاتم
گوستاخ مهیدان روژ ههیهاتم
درو صنعات بی دهسته لاتهن
نیزاع و جهدهل وه من خه لاتهن
ئهصل و نه سهیم مهپرسی ئهحوال
دوو سالهن وئلم له شوین کورده مال
وهلی من زادهی خاک خوشناوم
له عهشرهتی خووم وه رق توژاوم
ناوم قهیقوشهن فهرزهنند میهراس
ههرچی مهپرسی جه من باس و خواس
بهگ و بهگلهرین پر زور و سامین
بی خهوف و ئهندهیش مهشهور عامین
تهنها من غهریب هام لهم ولاته
هیچ باکم نیه قوربان لهم واته
من نه مکروه قهد کاری چرووک
طالیب نیم ههرگیز به فهران سووک
مال لات و لووت ههژار و فهقیر
قهد نه مخوردوه ئهیم خوداگیر
به ئیسم گورگم بزانه شیرم
گهر له ئاسمان بی بهشی خووم تیرم

قەت تېنەفكەرم ھەرگىز ناپىرسم
ھەرچى مەيلىم بى ئەيكەم ناتىرسم
با جە خىزمەتتا نەبۇ غەرض و توول
رۇژى ئەگرىام زۇر وە دىل مەلوول
ناگاہ كەرە رەش جە دوور دىم وە چەم
چرا مەكەردش بى باك و بى غەم
من ئامام وە لاش دىم كەرى خاسەن
بۇ صاحىبى خۇى ماىەى ئەساسەن
چون ئەوئەند مى و شەك كوردانم وەردەن
قەد ئارەزووى گۇشت كەرم نەكەردەن
زۇر حەيفم لى ھات نەكەيشم خاوى
بى زەرەر بۇ من ئەبوو بەدناوى
موضىرپى ئىرث پىشتا و پىشتمانە
نامەى ئەبەدىى ھالە مىشتمانە
ھەموو چىشت راجىع بە ئەصل خۇىە
(كلى و حلەىى!) بە تان و پۇىە
دوو سى قەپالەم داوہ لە رانى
خۇوى دانىشى دەستە زەرانى!
ئەگەر مال شىخە لەبەر تەبەرۇك
ھەركەسى تر بى زەرەرىكى سووك
ئىستە ئەى جەناب ھەرچى مەيلىتەن
سەرۇگىيان و رۇح گىشت طوفەيلىتەن
بەلام بۇ غەربەت زۇر پىم ناخۇشە
مەفەرموو، ئەوہ خەيالى بۇشە
چونكە قەباحەت دنيا گىشت پىمە
بىم تا مردن حەبسخانە جىمە
قوربان رۇح من مەدەر بە زاىە
تايفەى مەلا وەكو گورگ واىە
ئىوہ لە ئىمە زىاتر مەسئوولن

دائيم له خزمهت شهرع ره سولن
 له ريگاي راستي ناپون له ريوه
 بهقه دگشت دنيا ئه خون له جيوه
 بو بهرتيل خواردن فره دليرن
 له ريگاي راستي - دوور له تو - کويرن
 شهرعي ره سولتان يه کسه رگور اوه
 ته واو ديننتان وه ته مع داوه
 نه زوهد و نه شهرع نه شه ويدياري
 نه پاريزکردن نه خود پنداري
 بو صاحيب پاره يه کجار مه زبووتن
 بو ئيشي فقير چهندي لالووتن
 تو که عيلمت ههس کواني نيشانهت؟
 کواني صفو هتت دين و ديانهت؟
 ژن ته لاق دريا به سي ته لاقه
 بي شهرت و شرووط وه بي عه لاقه
 (حتي تنکحوا) ناوهری وه هوش!
 (زوجا غيره) کردی فه راموش
 چاو ئه نووقيني له بو پاره و پوول
 ناترسي له قهول خوداو هه م ره سول
 هه يفه ن تو دينت به دنيا داوه
 مه لا بو ته مع هيات تکاوه
 مه نعي خهلق ئه کهن له نه هي و مونکه
 خو تان له خيالاف ناکه ن (الحدذر)
 فه تو اي نالايهق ئه مر ناصه حيح
 داخلن وه رای بي شهرعي و قه بيح
 مه لا ئه ر و اچووم له م قسه و باسه
 جه وابت چيشه ن؟ نيته هه ناسه!
 مه نعي من مه که تو خوت بکره کهر
 دنيا ناچيته سهر بو ت (وجوره جبر!)

(حى على الصلا) ئىمە كە گورگين
 دايم له تەعقيب مەعاش و ورگين
 دزى و شوگەردى زەرەرى ئىنسان
 ئىرث ئىمەيه له جان بن جان
 تو خوا قوربان تۆبە له ئەفعال
 لەم باس و خواسه مەكەر قىل و قال
 بۆيه وه بى باك ئىمام و حوضور
 تۆيش وهك من گورگى هاى له شارەزور
 بۆ گروى گورگان ببە بە ئەوقات
 له رۆزى تەنگىيى بماندەر نەجات
 با ئىمە زەرەر بدەين له هەركەس
 (گمشادى) كاران تەنها تۆمان هەس!
 گەر بۆ شىخ عەلى زۆر پىت گرانە
 بەهاى كەرە رەش بسىنە گيانە
 كوئىخاى بۆستان سوور قەرەگۆل قالە
 له دىي بارىكە بۆ محە لالە
 له يەخى مالى قادر هەواس
 خەراجيان حەسەن، چوارتاق براخاس
 حەمە مصطەفا، قادر وەسمان
 خەرابە مارف، كەرىم پەرى خان
 جەناب مەلا! خوین كەرە رەش
 لەم كوئىخايانە يەكسەر بکەر بەش
 مالى قەرانى هيجى پى نايى
 كەرى فەوتاوە بۆى بدە بە گايى
 (باقى والسلام) ئىنە ئەحوالە
 با هىلاك نەوى لەم يالە و يالە
 وەقتى شەفتم له گورگ ئەى جەواب
 هيج چاره نەبو غەير جە راى صەواب(*)

(*) له (رەشىد/۳) وەرگىراو

خزمینه هاوار قهومینه ئامان
 شیخ حهتا دهرویش کورد تا به گوران
 -خودا به لا نه دا- خراو قهوماوه
 بیقهه ره رایئ تازه رووی داوه
 شهرو ترئه مهس قهزا وه لاوه
 ریشی پیاو ئه گری هه ره ناکاوه
 قهزایی خراو یه قهه ی گرتوووم
 لهم هات و چویه به فنهنا چووم
 یهک پهله خهله شکارتهی ئیمسال
 تهمام بی به ئه و بینا بنیم مال
 وه ههردوو قسرت جووتی شیخ ئومهر
 من شکارتهم کرد وه چهند دهردی سهر
 به لام جیگه که ی سه نیرگه و ههوار
 یه کجار به قووهت چون بنگه ی به هار
 خهله یی به ی طهور پوخت و بی زیوان
 خهله ی شاره زور تا وه مه ریوان
 چون ئه و شکارته نه هات بووه دهر
 وه شهوق و وه نهوق دایم سه رگول ته پر
 بالا بهرز چون نه ی قهله و گول قهوی
 رهش و سیاره نگ زور دوور له زهوی
 وشکی تیا نه بوو به غهیره ز ته پر
 دهستت بو ئه برد وه ک کل ئه په پر
 نه مه پشته ووه مشکئ ری بخاته ناوی
 وه مووشه ده مه دهرمه کرد چاوی
 واتم: من چبکه م لهم خهله ئیمسال؟
 نه چال ئه یگری نه جئ ههس له مال!

واخاسه تهگبیر بکهه لهه خهله
 بیدهم به ئهسباب پیکونیم گهله
 تا وهختی که جاف هاته شارهزور
 ورد و بوچکی کورد بی شووور
 بو پاسه بانیی رۆژی چوومه خوار
 که دیم گهلهیی بهسهر تا ههزار
 بی درۆ و گه زاف نیمه ی ماییه
 یارهب نهوینی کهس ئه و تالییه
 ههتا خوار دوویه هه نی ژیر پایه
 هه رچی قهزا ههس وهسهر مه لایه
 وهقتی ئه مهه دی نزیك بی مه رگم
 دلّم هاته جۆش له تلهت بی جه رگم
 زیره ی زایه لّهی هاره ی سه دای بهرز
 شین بی سامان ئه عزام نیشته نه لهرز
 خهله ی کهس نه بووگ بالا به رزم رۆ!
 چون (ینگیه!) براو صاحب ته رزم رۆ!
 ئه ساس گلّ خاس قهوی ساقم رۆ!
 وه ران کوردان بی تفاقم رۆ!
 زهوق و شهوق دلّ مایه ی مالّم رۆ!
 ئاره زوی دهر وون شادیی حالّم رۆ!
 دیم که شوانی ئاما وه لامه وه!
 وام زانی ماره دای وه ژیر پامه وه (!)
 سه رزل و مل پان قوون قهوی بی فه ر
 سه گ و باوه حیز چون گه مالّ گه ر
 وتم کوردانه بخورم لهم شوانه
 نهک فه رقم بکا بیژی گورانه!
 واتم: هو شوانه سه رزل گوئی لهق!
 قنگت لایه قه بو مه یدان شق

گوی پان لووت فش بهدشکل بهدزهر
 له سهگ ههوشار زیاتر ههلهوهه
 چون کهری دیزه بی فام و شوعوور
 وه ریش باوکت گشت گووی شارهزوور
 وات: خوا ههلهنگری لهم کاورای بۆزه
 ئەم قول باریکه دەم چون دەم گۆزه
 هاها ئەههیزم: به ئیمام شاسوار
 به گالۆک لایئ سهری بیژمه خوار
 ئای بیفهر مهلا کەف دهریا سهر
 گۆران پهنگ لاچۆ له من لاده شهه
 کوردانه ئەخوپی بهلام گۆزانی
 راگهی دین گوم کهر گشت موسولمانی
 باوهشی میژهر ئەوهستننه سهر
 له هیچ ناشه رعیی ناکهن (الحذر)
 جووش بهدبهختی شیخ و مهلایه
 ههر کامتان وهلین خراوتر وایه
 نیکاح سیرمه پیچ طهلاق سهرسهری
 مهخلووقات له دین ئەکهن بی بهری
 نامهوی بۆ من ژن بکهی نیکاح
 من ههر خهریکم دایم به زیناح
 گهر کهسی سهرپاک دهچی له مالی
 قهده بهزهویتان نایئ به حالی
 وتم: ئەهی شوانه بی عهقل و کهمال!
 وهحش سهحرایی، رهفیق گهمال!
 له ریگا باوکت دایکتی گاوه
 ههم بهسهر کۆچۆ تۆی فره داوه
 من هاوپیشت نیم هیچ ههقم نیه
 ناوی صاحیبی ئەم گهله چیه؟

واتش: ئه‌ی مه‌لا صاحییبی گه‌له
 پیی وتم: پاریز مه‌که له‌م خه‌له
 راستی پییت بیژم هه‌یدهر ناویه
 دنیا نه‌گه‌ردش هه‌لقه‌ی داویه
 زۆر موسلمانه‌ صاحییب ئیخالاصه
 بیی رۆزه و نماز خوا نه‌ناسه (!)
 ناگاه دیم هه‌یدهر ئاما جه‌لاوه
 وه‌ك قه‌زای ناخیر دهم وه‌ به‌لاوه
 ناترزی به‌دغه‌ر زشت و نابه‌کار (!)
 سیا په‌لاسی چون ته‌خته‌ی ده‌وار
 وه‌ صنع کامل وه‌ ره‌فتار حیمار
 هه‌یئه‌ت شه‌یاطین شه‌یتانیی گوفتار
 وات: مه‌لا گه‌ری شوانت بو داوه؟
 خوژگه‌ نه‌ده‌بوون وه‌ رووی دنیاوه!
 وتم: به‌عه‌قل بیمه‌ گه‌فتوگو
 نه‌ك ئهم به‌دبه‌خته بمکاره‌نجه‌رۆ
 واتم: ریی دینی پیی ده‌رووم نیشان
 نماز و زه‌کات رۆزه‌ی ره‌مه‌زان
 وتی: ئه‌و شوانه‌ وه‌حشی سه‌حرایه
 بیی خه‌به‌ر جه‌ قه‌ول شیخ و مه‌لایه
 تو به‌ من بیژه‌ هه‌رچی ئه‌زانی
 له‌ شهرت و ئایین رای موسلمانانی
 واتم: مام هه‌یدهر خودای تو کییه؟
 پیغه‌مبه‌رت کیس؟ قیبله‌ت کام جیه؟
 وتی: ئه‌ی مه‌لا ئهم به‌حس و ریه
 ئهم حیکایه‌ته‌ ئهم سه‌رگوریسه
 خه‌به‌رم نیه‌ له‌م تان و پویه
 سه‌ر چه‌رمه‌ی بیی فه‌رگشت فیلی تویه!

ئيژن پيغەمبەر قەومى خوايه
 ئىمام شاسوار قىبلەى دنيايه
 ئىمەى خوڭش ئەوئى بارى تەعالا
 گۆرانى ناوئى، ناي تەوئى مەلا
 جە ئەزەلەو گۆران كرى بووگە (!)
 جورائىل ئىيوەى دروست كىرگە
 نوئىز و پۆژوو كەى كەسبى كوردانە؟
 گشت خوا داويە وە مل گۆرانە
 من موعەطەل مام لەم قسە و باسە
 لەم حىكايە تە، لەم ئەلخەنناسە
 راستە مام ھەيدەر نەمروودە باوكت
 ئارەزووى بووہ چوو تە لای دايكت
 دايكت و ديلە باز ئەحوالىيان خاصە
 لەگەل گەمال بۆر باو كىشت واسە
 شەرت بۆ ژيانم پەى تۆ بۆ ھەيدەر
 شەرت بۆ زيانم پەى تۆ بۆ ھەيدەر
 بە دايم وەصف و ئەنات كەم ھەيدەر
 عەلەمى بۆ تۆ بەرپاكەم ھەيدەر
 باو ھەلباوى تۆ رسواكەم ھەيدەر
 چەنى تۆ دايم دەعواكەم ھەيدەر
 مئى چەرموو كە چار لە جئى باوكتە
 ديلە پەش تيسكن خوئيشكى دايكتە
 جەدتان كچئىكى بوو جينسى ئيوە
 ھىچ نەيدا بە شوو خوئى كىردى پئيوە
 ھەيدەر بە راستى ئەركناچەت ھەس
 چون مەردى ئازا لئى پەرە دوو دەس
 نەعلە تەنامە تان كچ نەدەن بە كەس
 تا بۆ خوئان ھەن زاواتان بۆ چەس؟

ئەجداد سەگت بۇچ دانەپىزى؟
كاسەى ھەزىرەتى شوعەيبىيان دى! زۇر ناموبارەك زۇر بەدپەفتارن
زۇر كەر و ئەھمەق زۇر خەتابارن
نەيزەى نەيزەدار بىنبارى بەستم
ھەرچى مەشاكە بىدەن بە دەستم
ھەموو بە دىيارى بىبەم بۇ ھەرەم
ھىشتا دەپىزى: بەش دو ئەونەى تر ھەم!
ئافەرىن ھەيدەر بۇ ئەو ھەرەمە
مەشاكى دىيائى بۇ بەرى كەمە
كچىكى ھەيە قول و قاپ قىرى
بەشى دىيائە لىوگەز (تىرى!)
بەلام و رىبابە مەزىوتە بۇ دان
ھىچ فەرق ناككا كورد بى يا گۇران
ھەيدەر لەمەولا ھىچ مەبە مۇضىر
بۇ ئەم گوفتارە تۇ مەبە دىگىر
لەمەيش خراپتر ھەيە لەولاو
نەك تىووشى بىت وە بەلاو
ئەگەر بە راستى من بىمكردايە
دەبوايى كەسى لە جاف نەمايە
مەلا ھەزەتم خەيلى كىردو
دەستم بۇ بوخچەى ژور نەبردو
با تىا بىمىنى ھەم كۇتا بى بەس
ھەيدەر تا ماوى نەخۇى خەلەى كەس

میرزا نەلماس خان

(*) ۱

روئ نـمـای شـام و هـخت ئـیـوار بـی
ئـا فـتـاب نـه پـشت پـهـرده پـیـوار بـی
خـیـلـخـانـهـی لـهـیل کـوچ کـهـرد و هـ مـهـنـزل
شـی و هـ کـهـژاوه وینـهـی دـهـسـتـهـگـوـل
هـیـجـران کـهـشـیدـه چـون سـهـول سـالـان
دـیدـهـش شـی نـه خـا و خـم خـهـیـالـان
سـاقـی مـهـگـیـلا چـون سـپـی تـهـتـار
پـهـی قـهـزای قـودـرەت بـرـیا جـه قـیـطـار
هـهـوای بـورج بـهـرز جـامـبـازەـی دـهـوان
بـهـو چـوـل مـهـسـکـهـن مـهـجـنـوون بـی رـهـوان
بـیـدار بـی نـهـخـواب وینـهـی قـورص زـهـر
دیش کـه هـهـردهـی چـوـل بـیـابـان بـهـر
چـون غـونـجـهـی غـهـمـگـین نـه لـیـو خـارـان
چـهـوگـه جـیـامـهـند لـهـیلـی جـه یـارـان
دـرـهـنـگـی گـیـلا و هـ جـامـبـازەـو
دـیدـهـش بـه ئـهـسـرین بـی ئـهـنـدازەـو
دیا چـون تـهـتـار تـاک تـهـنـیـای فـهـرد
خـودا و هـند جـه غـهـیب مـهـجـنـوون پـهـیدا کـهـرد
مـهـجـنـوون جـامـبـازەـی لـهـیلـی دـی جـه دـوور
نـه پـای سـهـنگ سـهـخت مـهـگـیـلا زـهـر و وور
بـی خـهـوف پـهـرسا لـیـش: ئـارـی بـهـندەـی وینـل
هـهـرگـیز نـهـدین چـاک بـیـابـانان گـیـل؟
مـهـجـنـوون چـوـلگـهـرد بـیـابـان مـاوا
دوود هـهـنـاسـهـش و هـ ئـهـفـلاک یـاوا

(*) له (رهشید/ ۳) وهرگیراوه

جه سهودای جیهان دل ئازار تهنگ
 جه داخ لهیلئ گیلئیا جه رهنگ
 لهیلئ پیوه بی جه حوسن و سایه
 زیاته ره جه حوسن وهرین صهد پایه
 لهیلئ نمای زینته ئاو بیابان زید
 نه ئید ناساش ئه و نه ئه وناساش ئید
 لهیلئ وات: ئه ی شهخس په ی کی شینتهن؟
 شین رهستاخیز کی نه دینتهن!
 بهی تهم و توفان جهی ههردهی سرده
 په ی کی مهگیلی ههرده وه ههرده؟
 مهر کهست مهردن بهی دیاره وه
 زار زار مهگیروی وه زگار وه؟
 واتش: فریشتهی خال خودا رهشته
 لهب کان شریهت کهس لی نهچهشته
 بالآ سهول ساف چون ستوون زهر
 فهرده ههردهی چول بیابان بهر
 مهجنوون مهوانان نه مهندنه فامم
 جهی وهرتهر به قهیس مه بهردن نامم
 ئاهوان هامراز، مه قامم ههردهن
 نه دین بالآی لهیلئ پیم کهردن
 لهیلئ خجل مه ند جه حال دهردهش
 جه جهستهی په شیوه ناسه ی سردهش
 خهیلئ زایه لهی بی ئه ندازه کهرد
 هیجران مهجنوون جه نو تازه کهرد
 مهجنوون په رسا لیش: ئه ی خورشید جهمین
 جهمین پر جه نوور (رب العالمین)
 من په ری لهیلئ شین و زاریمه
 په ی نه دین ئه و بی قهراریمه

تۆپەنلەردە كىيىن نە دەروون داری؟
 پەي كىيىن مەرىزى ئەسرى مروارى؟
 واتش: ئەي بەندەي دىوانەي كەم فام!
 مەر نەمەشناسى لەيلى جەمىن جام؟
 خالانم دانە، زولفانم دامەن
 ئەر لەيلى دۆزى من لەيلم نامەن
 مەجنون غەمگىن جە ياران غايب
 جە رىزەي رازان لەيلى بى غايب
 بىھۆش بى نەوجا (ايمان!) ھەردە بى
 چمان سەد سالى نەوجا مەردەبى
 لەيلى سەرھۆرگرت نە رووى زەمىنش
 كەردش وە پشتان بالاي شيرىنش
 پەيپەي مایەي مېشك ەتاران
 دا نە دەماغش چون بەينەتداران
 جە كەردەي ەبىر جە بۆي مایەي مېشك
 ئاوەردش وە ھۆش غەلطان لەب خوشك
 دەست دا نە دىدەش بىدار بىەو
 نىگا كەرد وە چەم لەيلى دىەو
 گەرتش نەباوەش بە مۆبەت مېھر
 واتش: چە خىرەن عاقىبەت وە خەير؟
 بە مەيل مۆبەت باوەش لەيلى!
 بە گۆشواران نە گۆش لەيلى!
 بە پاو و موھرەي خىخال لەيلى!
 بە جەواھىر دانە نە بال لەيلى!
 بە تاق ئەبرۆي بەرزان لەيلى!
 بە بالاي چون توول لەرزان لەيلى!
 وەس لەيل لەيل كەر لەيلى ھا جەلات
 فەلەك سازنا كاران وە سەلات
 واتش: يە تونى ئەي رۇح رەوان
 شەمەع شەوق ئەنگىز رۇشنى شەوان؟

چه تهور ئامانی؟ یه چوونت زانا؟
 کی ئاوهر د پهریت جهی وهرتەر هانا؟
 یه دهست تووون نه گهرده نه مدا؟
 یاوای به فریای روی مهردنه مدا
 سه رسام توه نان ئه ی بهرگوزیده م
 سای زولفت که فتهن وه بان دیده م
 نمه ز یه خال یا خو خواوه نان
 یام یه خاک پای تو نه زاوه نان؟
 له یلی وات: مه جنوون یه چه ئه ندیشه ن؟
 ئه ی فکرو خه یال ئه فسانه چیشه ن؟
 تو جه توشه گیگی تهنت له رزانه ن
 بنو شه به شاد شریهت ئه رزانه ن
 مه وات یه خواب بی بوسه به من که رد
 له یلی نمانا عقل و فامم به رد
 مورغی جه مه سکه ن ماوای شامه وه
 به بی خه ون ئاما نیشته به لامه وه
 خود اوهند رشته زهریف زولف و خال
 ریزه ی زهروه رق مه ریزاش نه بال
 ئاما به په نه هان چه نیم وه راوه
 ده می جوگه نیشته شی وه دماوه
 نه بی به قسمهت به نده ی خاتر ریش
 په شیمانم که رد شی وه جاگه ی ویش
 طه بیب دهر دم به تاجیل ئاما
 وینه ی دلسوزان به زامم فاما
 جه تاله ی زه بوون به خت و چاره ی ویم
 جه نه حسی خه یال پر په ژاره ی ویم
 ئه و شی په ی مه سکه ن من جا مامه وه
 گرفتار به به نده سه ودای خامه وه

تأریخ السنة ۹۵۶/۸/۲۴. خه طاط ره شید هه مه وه ند

مام بهکر خومانه (*) (۱)

پییری بیزارم، پییری بیزارم!
پییری من چه کار کردهت بیزارم
تو ویت مهزانی من کهفته کارم
په‌ی چیش وهی ته‌وره ئامای نه چارم؟
به‌زه‌ویت ناما وه‌پییریمه‌دا
به‌سه‌رگه‌ردانی روو زه‌ردیمه‌دا
ناغافل ئامای یانهم به‌ردی به‌س
قایم دامانم گرتنه‌نی وه‌ده‌س
مووی سک‌ک‌ه‌ی سیاه‌که‌رده‌نت سفید
نیشانه‌ی مه‌رگم ئاوهردی وه‌دید
بار کو‌گای غه‌م نیای نه‌شانم
جوانیم کو‌چ که‌رد له‌نگ بی‌زوانم
ستانات تاقه‌ت تاب پر‌تافم
شیونات جه‌ولان مه‌ردی مه‌صافم
صه‌وم و‌سه‌له‌وات مه‌رد مه‌یدانی
گشت جه‌لام جه‌م بی‌وه‌خت جوانی
هه‌رتاکه‌ده‌وران دن‌یام وه‌کام بی
جه‌لای نازداران که‌درم زیاد بی
ئیس‌ته‌یه‌کایه‌ک چه‌نه‌م بی‌زاره‌ن
مه‌واچان: پییره‌ن بی‌ئی‌عتیباره‌ن!
مه‌رده‌ن له‌ژیان خه‌یلی خاسته‌ره‌ن
ژیان بی‌سوود هه‌ر ده‌ردیسه‌ره‌ن
پاوه‌ن پییری له‌پام به‌ند که‌رده‌ن
هه‌ر بو (به‌نه‌وم!) تا به‌رو‌ی مه‌رده‌ن

(۱) ناوی ئەم شاعیرەم پێشتر نەدیوە، ئەم پارچە شیعەرەیش کە لێره‌دا (۲۷) بەیتە هەر لەم دەستخەتەدا جاریکی

تر نووسراوه به‌لام ئه‌وجاره (۱۶) به‌یتە.

(*) له (ره‌شید / ۲) وه‌رگیراوه.

خه لاصيم نيهن گرتنهني نه فسه
 نه هاشتي هانام بهرووم وه لای کسه
 که ردهن وه زولمات عهین گوزیده
 ئه ر عهینه ک نه بو ناوینو دیدم
 سیو دوو دندان مرواری بیگهرد
 پیری ریژهت کهرد وینهی ریژهی بهرد
 راستی قامه تم چون توول عه رعر
 پیری چهفتت کهرد له که مان چهفتته
 سوپو وکی گوشه م نه شنه وا کهردی
 ئا برپووم له لای هامسهران بهردی
 وهی ته ور به ردهنی عه قل و فکر وهوش
 نه صلا صه دای کسه نمه یوم وه گوش
 پیری ده عوامان وهخت دیوان بو
 مه ر ئه وسا په رسای وهخت میزان بو
 شهرط بو من یه خهت بگیروو وه دهس
 داد و بی داد که م له لای فریاد پهس
 ئه ی حهق حوقووق بی پرهمی کهردت
 تاف جه وانیم وه عه بهس بهردت
 چی ش مه که ی عیلاج؟ جه وابت چی شهن؟
 پیری جه کردهت خاطر م ری شهن
 یاران هامسهران مه علووم بو لی تان
 یه کایه ک پیری هان نه رای ری تان
 عهیش و شادی و ذهوق دنیا جوانیهن
 پیری نیشانه ی وه عده ی فانیه
 یاشا کهس وه دین پیری شاد نه بو
 کهس وه ک من بی سوود رهنج وه باد نه بو
 (به کر) بی زارهن جه دنیای فانی
 هه ر ناخ مه کی شو په ری جه وانسی

ههقم يهك و صهد چهنهت بستانو
تا عالهم وهنهت ههسرهت بمانو

(*)

ولاتان گيلام شاران كهردم طهه(۱)
تا ياوام وه لاي ئيفلاطون رهه
لالام و نالام زايفتهر جه بهه
ههكيم ئامانهن عيلاجم كه رهه
نهظه ره ئهحوال جهستهم كهرد پهه پهه
مات بهه فهرماواش: ههه بهه خه بهه ههه!
عهتر زهرده بهه ميهوهه بالاي نهه
كيشكچه نه دهور جفت سياحهه
دهواي دهروونهن لا دهواكهه شهه
ئه نهگنوت وه دهست وهه وه يانهت وهه
يا كارساز كار بهه زهوال ههه
(واقف العميق) بههران بهه پهه
ئيجازهه بهه يان وه نهه كه رهه كهه
تا بارووم وه دهست ههه و بهه و نهه
تا طول عومرم وه ئهجهل پهه كهه
بهه تهوق گهردن خه مبار نهه كهه
نهه وه سايهه دار سهواي بهه كهه
بهه دهواي دل گوزيدهه ههه كهه

(۱) ئهم پارچه شيعره له سهري نه نووسراوه شيعري كييه و چهند گه رام نه مزاني شيعري كييه. چهند شاعيرمان ههيه له بهارهه (بهه و ههه و نهه و مهه) هوه شيعريان وتووه. به للام من ئهمهيشم خسته پال ئهوانهه تر تا بزانهن چون ده بهه.

(*) له (ره شيد/ ۳) وه رگيراوه.

جونوونى

۱(*)

چراخم سیا، چراخم سیا
كوشتهی شه خصیكم پیش ماچان سیا
به و خودا قه سه م ئه ی دنیا نیان
صه د سفید غولام تای زولف سیان
سفید بی سیا زینه ت نه دارو
جه زولف سیا هونو او مه وارو
سفید و سیا ئامیته بیه ن
سفید بی سیا زینه تش نیه ن
میخه ك سیان زه نه به هاشه ن
جه و سه به زنه خ نازداران جاشه ن
میسك چون سیان عه جه ب مه دا بو
سه به جه نافه ی ئاهو و گرتنه خ
له یله نگ سیاهه ن به هاش سه نگینه ن
كالا جه سایه ی سیا ره نگینه ن
سه رتووك سموور سیا تاره ننان
تاسیا تاره ن قیمه ت داره ننان
جه هور سیا ره حمه ت مه واران
مه ریژو چه ند ره نگ هه رده و كو ساران
تسوی طوور سیان به هاش ره واجه ن
شا چه نی گه دا وه نه ش موحتاجه ن
(حجر الاسود) چون سه نگ سیان
جه و بو ن حاجیان وه عه ینش نیان
سی ۳۰ جزم كه لام خه لات ره سوول
چون خه ط سیابی كه ردشان قه بوول

(*) له (ره شید/ ۲، ۳) وه رگیراوه.

(جنوون) وه سهرگهر د خاك راي پاش بو
وه فيداي ديدهي خوٽهن سياهش بو

۲(*)

جه مالش چوونهن؟
(تبارك الله) جه مالش چوونهن؟
ئهبرو مه دد جيم عهين مال نوونهن
صونعيوهن صانيع بهي طهور سروشتهن
(حور العيون) خوړي بههشتهن
... يست ئيدهن جه نسل طايفهي ههوان
ئافهريدهي صونع ذات بي ههمتان
ئافهرين ئوستاد چون صونعي ساختهن
رهعنايي بالاش وهي طهور نهواختهن
خاص كيشان جه دوهل ديدهي سورمه پيز
عهين غهزالان گشت وستهن وه بييز
ساودادهن موژگان وه سورمهي كزي طوور
دل رهوزهن كهردهن چون خانهي زهنبوور
گوناه گول ته بهق ئه بهض و قرمز
چون له عمل خه زانهي كيسرا و هورمز
بييني ته لاي قال تازه نهوجه لا
زوبه رجه د نيان نه گوشهي ته لا
نهفس دهواي دهره دهره عي سه سه ري
نامش ميره مهن نه ئه نگو شته ري
دوو پهريهي گولنار قه رار دان نه له ب
شه هداشان گره و بردهن جه روطه ب
سي دندان لوولووي جه واهير (!)
تيدا جه م كهردهن گا غهيب گا ظاهر
دهورانش پهي حيفظ وه ياقووت ته ندهن

(*) له (ره شيد / ۵) وه رگيرا وه

ئاب زەمزەمەن؟ يا چەشمەي مەعدەن
 زنج ساي سفيد چاي زەنەخ بي خال
 غەبغەب ميناى صاف پاك تاو زولال
 گەردەن گەردەنەي ئاھووي خوتەن گيل
 يا گەردەن قاز دەلەيلەي رەويل
 چاي بيني چەشمەي ئاب حەياتەن
 باعيت حەيات فەوت و مەماتەن
 بال وە باھووبەن دانەي لالەو
 چە خاس شيرينەن وە خرخالەو!
 دەست وە دەستينەي قيميە تدارەو
 حەننا وە پەنجەي قەلەمكارەو
 گۆش وە گۆشوارەي تەلا زەنگەو
 ئاويزاننەن وە ئاھەنگەو
 سينە تەخت عاج پەسەندەي شاھي
 سفيدى سەندەن جە عەكس ماھي
 دوو ليموي پرکەم پۆست پر ئاب (!)
 شيرشان پەي طيفل بيەن وە گولاب
 شەكەم نەرم و صاف سبيى قاقوم بيز
 ناف غونچەي نەرگس شكوفەي نەوخيز
 (جنون) ساكن بە زياد مەكە فام
 پەردەي ئەدەبەن كۆتاكە كەلام
 مەخفيەن بەلام نە توي پيوار بو
 مەگەر پەي خازين ويش ئاشكار بو

(*) ۳

زلخام چوون حوور
 سەرتاپاي بالاش خاس رەشتەن چوون حوور

(*) له (رەشيد/۳) وەرگيراو.

جە فەرق تاريجلەين نەدارۇ قوصوور
(تبارك الله، نور على نور)
عەكس پيشانيش بەرق بەھارەن
ئەگريجەش عەقرب گيسووش زونارەن
ئەبرووان چون قەوس مال كەمانەن
(لاتشبيە) چون قەوس پای ئاسمانەن
موژگانان خەدەنگ جە ناواكەوہ
عەين چون ئەنجوم بە ئەفلاكەوہ
گوئاش شەكرەسيف ناديرەى خوئسار
قرمز ھەم سفيد يەعنى چون گولنار
عەكس گوئشواران دەستەى زولف خاو
ورشە و پرشەى شەوق تەلاى تازە تاو
زوبەرچەد نەصبەن جە تەلاى ئەحمەر
چون خوئ سەركيشان جە پەردەى خاوەر
ئەنف كەشيدەى ئوستاد قودرەت
نەفەس بوئ ئەنفاس مەسيحا صيفەت
فەم دورج صەدەف دەرياي عومانى
كەيلەن جە لوئلوو صاف نيھانى
زەنەخ زەردوہرەق خال فەيرۆزەى صاف
چون پرشەى پەروين مەنمانا شەفاف
گەردن چون بلوور سفيد سادە
صافيش وە مينا چەند خەفەت دادە
مل مل جەيران جە خوئتەن چەردە
ميسك جە نافەى ئەو بيەن پەروہردە
چاى غەبغەب پر عطر ژالەى صوب چەشتە
يا غەبغەبگاي كەبك سوبحانى رەشتە
سينەش صاف و نەرم سفيدتەر نە عاج
خەزىنەى خەيال دل كەردەن تاراج

جفتی شهمامه بیخ بهستهی نهورس
 هیمان خهردشان نهکریان پهی کس
 پهنهانیی پهردن جه توی والاوه
 میوهی قودرتهن ها وه بالاوه
 دوو یهدد بهیضای شوخ شاپهسهند
 بی غش چون قیرطاس خاصهی سهمرقهند
 کف حنای قرمز پهنجش قهلم کار
 سرپهنجش نه طهرح یاقووت ناودار
 کهمهربه ندر باریک شکم صاف و نهرم
 بهستهن وه دهستمال پهی حوضوور شهرم
 ناف ناف ئاهووی میسک وه بن ریزا
 جه یانهی دهروون غهوغام ئهخیزا
 گهنج پهنهانیش جه توی حوققهی ناف
 قوفلش طهلیسمه ن جه زولمات صاف
 موده بپیر راگهش بهسه نه بهردن
 هیچکس عیلاج گهنجش نه کهردن
 صونعیوه ن صانیع وهی طهورش بهستهن
 ئایینهی مینای صافه ن نه شکسته ن
 گهنج عیصمه تهن راش لهسه نیه ن
 نازکتر جه بهیت عنکه بووتیه ن
 ئاهووسم بنو وه پهپهی گولدا
 شون ئه وگولنه نه پای سمالدا
 داخو وه نه صیب کامین گهنجورهن؟
 فهتح ئه وگهنجه بوگهدا دوورهن
 جفتی زهرستوون بی عیب و عیلهت
 نهرمتهر جه قاقوم سفیدتهر جه بهت
 جفتی زهرستوون مه وچو رانه ن
 وه گهردهنت بو روکن یه مانه ن!

روکب و ریجل راست سه‌په‌نجه‌ی دوو خهت
 مه‌نیا وه زه‌مین پا وه صه‌د مننه‌ت
 داراو ئه‌سکه‌ن‌ده‌ر په‌ریش داواشه‌ن
 خوا مه‌زانو وه کی ره‌واشه‌ن
 یارپ ئه‌سپه‌رده‌ی وه‌یس سالار بو
 مه‌حفووظ جه ئافات دیده‌ی به‌دکار بو
 یا خوا تا گه‌ردش سه‌ما وه گیل بو
 سه‌ردار ره‌وئیل که‌مه‌ند وه پیل بو
 (جنوونی) موحتاج به‌ژن و بالاشه‌ن
 به‌نده‌ی حه‌لقه‌گۆش نالچه‌ی پالاشه‌ن

٤ (*)

موطریب ناله‌یی، موطریب ناله‌یی
 چه‌ند ئینتیظارم په‌رئ ناله‌یی
 ئای په‌ی مه‌حبووبی چوارده‌ ساله‌یی
 باوه‌ردا په‌ریم مه‌ی له‌ پیاله‌یی
 به‌ئیی مه‌ی مه‌ی بو با چل ساله‌ بو
 ته‌ئسیرش په‌ی دهر د زور حه‌واله‌ بو
 بمالو غوبار ژه‌نگ چه‌ند ساله‌م
 تاکه‌ خه‌لاس بو نه‌حسیی له‌ تاله‌م
 ئه‌وسا وه سولطان سه‌رزه‌مین مه‌بیم
 داخل وه مه‌یدان ئه‌هل دین مه‌بیم
 زه‌مزه‌مه‌ی شادیم به‌رز بو نه‌ ئه‌فلاک
 مه‌وانام سووره‌ی (وما ارسلناک)
 ئه‌و ده‌م چه‌ په‌روام له‌ ده‌هر دوونه‌ن؟
 چه‌ باکم ده‌ولت گه‌نج قاروونه‌ن؟
 ساف مه‌بیم چون جام جیهان نمای جه‌م
 دنیا وه کاهی نه‌می‌اوه وه چه‌م

(*) له (ره‌شید/ ٥) وه‌رگیراوه.

تەيران زەعیف بی نوطق بالدار
 گالە بییدی و چۆل گالە دەور مەغار
 تۆخەلقت کەردەن (رب العالمین)
 پیش کەردی کەرەم ئایات موبین
 یە فەیح تۆوون پیشان مەوانی
 (انذیت لقی المتلقیان)
 لیکن پەی نوطق رحمتت ئیدەن
 من صەد چەنانە بە تۆم ئومیدەن
 (یارب ارزقنی) بە رحمتی ویت
 تۆغەنی لەقەب من (جنون) شیت
 موطریب تۆیش وەشبای وە نالەتەو
 چەن هام وە عەزەت پیالەتەو!

(*) ۵

زولفی لول نەبۆ
 زولفی کە بە ویش خاوا لول نەبۆ
 گاه کرژ گاه گرنج گاه مەفتوول نەبۆ
 پەشتان وە بالای طوغرای توول نەبۆ
 وە دەست بیمالی جەلا بەدی پیش
 حاشا ئەو زولفە من بیزارم لیش

زولفی کە وە باد زەرد صوب شەفەق
 چون لول مەفتوول نەپیکۆ طەبەق
 پەخش نەبۆ نە دەور گۆنای زەردوهرەق
 نەبۆ وە سەرمەشق رشتە لیکای حەق

(*) له (رهشید/۲) وەرگیراوه.

(*) ۱- دەنگی گیتی تازە: ژ ۱۰، بەرگی: ۵ ل ۲۱۱.

۲- رشتەى مروارى، عەلادین سەجادی، بەرگی: ۴، ل ۱۵۱.

مہست نہبو جہ عطر گولا وپاشی ویش
حاشا ئہو زولفہ من بیزارم لیش

زولفی کہ بہ ویش نہرم و خاو نہبو
مہتای عتر نامیز بو گولا و نہبو
گاہ خہم گاہ دستہ گاہ بلا و نہبو
پشتان بہ نہتوول چون لاولا و نہبو
رہونہق نہ پیکو نہ کارخانہی ویش
حاشا ئہو زولفہ من بیزارم لیش

زولفی کہ رشتہی لایہ زال نہبو
وہ لانہی دلان سیامال نہبو
ئاویزان وہ بان خہط وخال نہبو
گاہ گاہ وہ میوان لیموی کال نہبو
چون تووک قاقوم نہدہور شہوبوش
حاشا ئہو زولفہ من بیزارم لیش

زولفی کہ جہ دہور گونای گول نہبو
تہسکین دلان پی حاصل نہبو
گاہ گاہ وہ مہرہم زام دل نہبو
حوکم حہکیمان لاش خجل نہبو
نہزانو بہ حال جہ فابہردہی ویش
حاشا ئہو زولفہ من بیزارم لیش

زولفی کہ شیوہش شور ئہنگیز نہبو
رہشمہی طہبےعیش عطر نامیز نہبو
وہبان بہیدا سہرئاویز نہبو
سہیوان خالان خوردہرپیز نہبو

بۆي مىسك و عەنبەر دايم نەبۆ پيش
حاشائەو زولفە من بيزام ليش

۶ (*)

چراغم جارى

شەوئى فرصەت ديم من جە لەيل جارى
گەرداناي گەردوون بەو تەورکەرد كارى
شەو بى وە ظولمات دەيجوور تارى
شەو پەردەى ظولمات قەترانىي پوئشا
خورووس ماتەم بى صەداس نەخوروئشا
مورغ عەرش بېدەنگ نە کەلب نە پاس بى
ئەو شەو شەوئى بى کەس کەس نەناس بى
دەنگ شەش جىهەت شەش تاق وەن بى
راى يەك دەقىقەم ھەزار و ھەن بى
کەھکەشان نەجاي وئيش بى قەرار بەست
راى ئامەدو (شد!) کەس نەبى وە کەس
کەس نەبى بېدار غەير جە باد ئەو شەو
ناگاہ فرىشتەم پەيدا بى وە دەو
واتش: فرصەتەن ئىمشەو وە لای يار
نە راى عەسەسەن نە بەد نە ئەغيار
خيزام ھۆرئزام عەياران دەستوور
نە قەيصەر، نە سام، نە بەھرام گوور
چاک دامانم کەرد وە کەمەردا
پەردەى عەيارىم کپشا وە سەردا
کەردم وە لادا چاک دامانم
وانام فاتىحەى نەوا نامانم
دل ئەوئەند جە فیکر عىشق عەبەس بى

(*) لە (پەشید / ۳) وەرگىراوہ.

نه دنگ ديار نه شنوؤى كهس بى
 سهر بهردم ديار شه عشه عهى رهنگش
 سهير كهردم كآلف سىاى سيوهنگش
 ديم كه قيبله كهم هاله شيرين خاو
 خاو خاو زولف خاو خاو كهردن بالآو
 تا تا په رگه ندهى بهستهى دهسمالهن
 چين چين جه دهور چين بهستهى خالهن
 تا تا تاي زولفش تاي حوققهى زه پ بى
 مله ما جه دهور دوو ليموؤى ته پ بى
 سهركيشام وه توؤى شوقهى رهنگيش
 سهير كهردم طه واف دهور جه مينش
 دهست به لهر زانهى سىاى سه مناك
 دل وه بى ئه جهل سپهردم وه خاك
 دهست بهردم وه توؤى يه خهى كه تانش
 لهب بهردم بوؤسام جه بان له بانش
 لهب بهردم بوؤسام جه بان لالاش
 هورداشت بال عهين سىا زووخالاش
 واتش: دهردهدار ماوئى خال من!
 مهجنوون كوؤى نهجد، تن زووخال من!
 يه به ييه باغچه م پهى وئت بكه سهر
 موددهعات چيشهن؟ وهش ئاماي وه خهير
 گاه دهست جه گهردهن بال وه باله وه
 گاه دم وه گونئاي بوؤم لاله وه
 گاه په نجه فشار! بلوور بى گهرد
 گاه چريهى به نهرم راز چهنى هامدهرد
 گاه سهوگه نده جه من ئيقرار جه ئه بى
 وهشم ويارا خوؤشيم ئه وه شو بى
 نه خاقان چين نه شاي كه يخوسره وه
 نه داشتهن وجود جه لاي من ئه وه شو

گاه نه يهك كراس. گاه دهستبازی بی
دل تهقه لادا لهیهك رازی بی
جهوساوه داغدار پهری ئهو شهوم
(جنونی)م جنوون تا صوب بی خهوم

خانای قوبادی

۱(*)

ئهر هه‌ی بلّند مال!
ئهر هه‌ی یانه‌بهرز بینای بلّند مال
ئهر هه‌ی مایه‌ی نوور شمس زهرین بال
ئهر هه‌ی ئاگادار هه‌م حالّان حال
ئهر هه‌ی (لا اله الا هو الحق)
ئهر هه‌ی لامه‌کان سهردار موطنه‌ق
ئهر هه‌ی ساعه‌تساز به‌سته‌ی ماه و سال
واقیف (اسرار عالی کل حال)
ئهر هه‌ی ذات پاک فهد نیهانی
ئهر هه‌ی ئاگادار سیرپر په‌نهانی
ئهر هه‌ی عطا به‌خش (معطی کل شی)
ئهر هه‌ی (لایموت) حه‌یات به‌خش حه‌ی
ئهر هه‌ی نوور جه‌ی رووی خاصان عه‌یان که‌ر
عاشقان مه‌جنوون شه‌یدای جیهان که‌ر
ئهر هه‌ی نوور مایه‌ی روشنی دلان
ئهر هه‌ی زینه‌ت به‌خش شکوفه‌ی گولان
ئهر هه‌ی بی عیله‌ت بی فیکر و خه‌یال
کاتب قودره‌ت مونشی نوقطه‌ی خال
ئهر هه‌ی کارساز کار وه‌ی ده‌ست ئاسان
روشنده‌ی ده‌روون، نیك و به‌د ناسان

(*) له (ره‌شید / ۲) وه‌رگیراوه.

ئافه ريدت كهر د فريشتهى شريف
 وينهى مهلايك سهرتاپا زهريف
 بهدن چون ميناي بلوور بيگهر د
 صافتهر جه صافى مهوج (ماء الورد)
 بنازوون وه تو تاك تهنهائى فهر د
 روژ ئه وهل تو م به حهق ئيظار كهر د
 به ذات بيچوون بى شيبه و ميثال
 بهلام دات جهواب ذات ذالجهلال^(۱)

۲ (+)

عالم ئه قدس حهيبى تهوانا
 (به لابي!) جهواب قهيبووم دانا
 چون حاضر وه ذات شاه ئه قدس بيم
 دل بيزار جه لهفظ (لا) و (نعم) بيم
 نمز سه بهب چيش به ختم زه بوون بو
 ره فيقم شهيتان مهلعوون دوون بو
 ئه ورؤرها بيم جه بهطن ماهر
 ئامام وه سه فهر دنياى پر خه تهر
 چيش وه به ختم غه مانم كو بى
 سه و دام فراوان جه مقام بى شو بى
 مه حرووم نه جه مال جه مين جامان بيم
 غه مناك خه مين خه يال خامان بيم
 بى به ريبى جه باغ نه و نامامان بيم
 داغدار پر دهر د هه م بى سامان بيم
 خه طانه كهر دم بهرگ به يتو لالا
 بتيهرست نه وييم وه لالا وه بيلالا

(۱) ئه و پارچهى كه له دواى ئه م پارچه وه ديت له دستخه ته كه دا به روونى له يهك جيا نه كراونه ته وه، به لام وهك
 ئه وه يش وايه دوو پارچه بن، بو به لي ره دا له تهك نووسيني ئه م روونكر د نه وه دا جيام كردنه وه.

(*) له (ره شيد/ ۲) وهر گيرا وه

چون یهزید وه قهتل کهس... لا نهویم
هاوجهنگ حسهین کهربه لا نهویم
وه تیغ بهیرام برندهی خهتر
چون ئیبنو مهلجهم نهکوشتم حهیدهر
چون نهروود عاصی شای جهلیل نهویم
نائهمرفهزمان رای خهلیل نهویم
وه مووسام نهکهرد سیحر ساحیری
نهبی جه لای من مهیل کافری
قاپیم هورنهکنند جه (بیت العتیق)
چون ئیبلیس نهویم جه عیصیان غهریق
راگیر کهعبهی موعظههم نهویم
موددهعی رهسوول موکهرههم نهویم
نوطفهی رهسوولم جه بیخ هورنهکنند
تیغم نه رووی پاک پیغهمبه نه شهند
تهورات و ئینجیل تهحصیل نه کهردم
وه بهدنامی نام جیبریل نه بهردم
بهغهیر جه قورئانان دهرسم نهوانان
غهیر جه توکهسم وه کهس نهزانان
چون گومرای گومبهده و هیس یهمنه مال
نهکهردم ههرگیز سوزان وه زووخال
جووق مهلاک حامیلان عهش
زومرهی صهحابان فریشتان فهرش
هیچ کامین به دست من نهبین نهسیر
زانووی حهیدهرم نه پیکان وه تیر
رای حاجییانم نهبهست چون رههزن
ناقووسم نهژهند وینهی نههرمهمن
زهکهریام وه زام نهپه لهت نهکهرد
میر حهمزهم وه ضهرب شمشیر قهده نهکهرد

تەمام ئەصحابان پاکدین ئیسلام
 هیچ کام وه بی قدر وه سەب نەوانام
 چون فیرعون دەعوای خوداییم نەکرد
 جە دین رەسوول جوداییم نەکرد
 چون قاروون وه گەنج وه مال نەنازام
 چەنی ساز و باز دنیا نەسازام
 نەز جە دەرگات کە چبازیم چیش بی؟
 پەی چیش دل وه خار خەتەرنەک ریش بی؟
 پەی چیش بی بەهرە زەوق دنیا بیم؟
 رەنجیدە ئافاق شادی سیا بیم؟
 دل بی وه کوورە سەردی هەناسان
 بی نەصیبم کەرد جە بالای خاصان
 حەق بەدەست تووون شای نەزاو نەمەرد
 نەکیشانت جەور جەفای داخ و دەرد
 وه رەنجەرۆیی وه نامرادی
 نەیاوا وه کام (خانای قوبادی)!

۳ (*)

هەه یاران نیان!
 نەفس شووم صەد داخ وه جەرگم نیان
 گوناھکاری ویم لیم بیەن عەیان
 بیزارم جە زەوق جە شادی و ژیان

۱- (*) ژین، ژ. ۱۲۶۸، ۱۳۵۸.

۲- دەنگی گیتی تازە ژ. ۳، س: ۳. ل. ۲۲۶.

۳- بەیان ژ. ۲۸، ۳۰، ۱۰۹.

۴- هاوکاری ژ. ۴۱۲، ۶/۲/۹۷۸.

۵- کەشکۆلی کەلەپووری ئەدەبی کوردی بەرگی یەکەم: ۱۳۴.

بەرگی دووهم: ۸۵، بەرگی چوارەم: ۳۹، بەرگی پینجەم: ۹۸.

۶- بووژاندنەوی میژووی زانایانی کورد، بەرگی یەکەم: ۲۲۶.

(*) له (رەشید/ ۳) وەرگیراوه.

مەر رهسولوللا (ختم الانبيان)
بوازۆ شيفام وهرنه رووم سيان

ساقى نهفس شووم سهرشارم كهردن
جه صوب كه بادهى عيصيان پيم وهردن
خودا و پيغهمبهر جه يادم بهردن
جهو سههب طبعم جه طاعت سهردن
مهر ذات ئهوكهس قودوهى ئهتقيان
بوازۆ شيفام وهرنه رووم سيان

ههر چهند بى شوعوور شيت و بيچارم
هام خانهى مهريخ سياستارم
بازنهى وهردهى نهفس شووم ئهعمارم
جه سهواد عهرش عهظيم ئاوارم
مهر (خاتم الرسل املح الاديان)
بوازۆ شيفام وهرنه رووم سيان

ئاخ وهى من پهى ويم فره دلگيرم
شهرىك شهيتان شووم شهيرم
جه ژهنگ عيصيان تيرهن ضه ميرم
تهوحيد و طاعت شيهن نه ويرم
مهر شفاعه تخواى زومرهى عاصيان
بوازۆ شيفام وهرنه رووم سيان

عهجبه چون شهيتان به ويم مهغروورم
هيچ پهى قيامت نيهن ضه روورم
چون بى دهولتتان له طاعت دوورم
چمان جه ياران (زىل ثبورم!)

مەرھەم (محمد خیر الانبیان)
بوازۆ شیفام وەرنە رووم سیان

(خاننا) موقیرپرم من بە گونای ویم
پەیی چی ھەوای نەفس عەجەب کەردەن
پەیی _____؟
مەر ذات ئەو کەس (صافی الأصفیان)
بوازۆ شیفام وەرنە رووم سیان

زەلیلی

(*) ۱

فەرمامۆشم بۆ، فەرمامۆشم بۆ
قیبلەم ئەر مەیلت فەرمامۆشم بۆ
مەتاع خانم جە ئاغۆشم بۆ
بار دەرد و غەم ھەر نەدۆشم بۆ
ئەر بە بی یادت دیدەم شی نەخاوە
بیناییی دیدەم! دیدەم بۆ لیلۆ
ئەر جە تۆ فیشتەر کەسی وە یارکەم
بەرگم تایی پەلاس تەختە دەوار کەم
ئەر جە تۆ زیاتر کەسم بۆ جە یاد
گەردانای گەردوون کەرۆم بی موراد
ئەر جە تۆ زیاتر بواچووم ئازیز
جوانەمەرگ بام نە ساردی پاییز

(*) لە رەشید / ۳ وەرگیراوە.

۲(*)

گريئاننەن بىئى تۆ
دېدەم! دوو دېدەم گريئانە بىئى تۆ
تەن ئالوودەى دەرد ھىجرانەن بىئى تۆ
قامەت وئىنەى چەم چەوگانەن بىئى تۆ
دەروون سفتەى نار قەقنەن بىئى تۆ
دال مەلوول زووخ زامەتەن بىئى تۆ
رۆشنىم نە چەم كەم بىئەن بىئى تۆ
بىسائىم جە سەر بەرشىئەن بىئى تۆ
فامم جە بەدەن تەواسان بىئى تۆ
شادىم جە خەيال گورىزان بىئى تۆ
بىريان سەبەر و ھۆش قەرارم بىئى تۆ
بە گىئانت! لە گىئان بىزارم بىئى تۆ
مەيىل خائىرم شىكستەن بىئى تۆ
زوبان لەنگ و لال تەن خەستەن بىئى تۆ
(باقى والسلام) ئەى يار غەمخوار
جەواب بىكئانە توو ھەيس نازدار!

۳(*)

قىبىلەم من جە ياد...
بەدان كەردى دۆست مەنت شى جە ياد
شەرت و عەھد و بەين ھىچ ناما ۋە ياد
رەنج سەد سائەى مەنت دا ۋە باد
دۆست كەردى دوشمەن، دوشمەن كەردى دۆست
ۋىت كەرد لۆمەى عام كۆست كەفتە كۆست

(*) لە (لە رەشىد / ۳) ۋە رەگىراۋە.

(*) لە (رەشىد / ۳) ۋە رەگىراۋە.

وئیت رسواکەری جە لای خال خاسان
خال خاسان - دیدەم! - بی شەرتیت ناسان
بەی طەور خاس نەبی وئیت بە وئیت کەردی
بادەبی بی شەرتی یەکجار بوەردی
من جە رۆی ئەزەل خال نوختەبی بیگەرد
تۆم بە لەیل زانا وئیم قەیس چۆلگەرد
زیاد جە شیرین زەمانەبی وەرین
وئیم فەرهاد زانا تۆ خاستر جە شیرین (!)
تۆم وەشەرت و عەهدەم (عەزرا) زانا
جە راگەبی ئیخلاص وئیم (وامیق) وانا
بی شەرت و بی شۆن بی ئیقارەنی
هەر دەم پەبی یەکی دۆست و یارەنی
بی مەیل و مۆبەت بی تان و پۆنی
جە لای دۆستان هەر رەنجەرپۆنی
هەردەم هەر ساتی مەجازی داری
بەهەر ناکەسی تۆ رازی داری
وەرئە من زووخواو دنیام چەند وەردەن
گۆم جە تەخت سینەبی خال خاسان بەردەن
ئەو نازداران صاحب شەرت و شۆن
لەیلی صیفەتان حالزان مەجنوون
چەند سال چەنیشان سەربازیم کەردەن
ئاب چای زەنەخ زیندگانیم وەردەن
نەبەینان وە قەید لەنجەو لارەبی یار
نەکیشانم ناز یارگەو هەر بار
جە لای نازداران نەونەمام نۆ
قەدرم زیاد بی جە تۆی شاھۆ کو
سا چونکە بەی طەور بەد ئەطوارەنی
بی شەرت و بی شۆن بی ئیقارەنی

من جه تۆ فيشتهر - شيرين شهكهر راز!
بيزارم جه تۆ عومر بى مهجاز
خالت خاوى بى ديم ياخو نه ديم
تۆ نه راگهى وىت من جه راگهى وىم

جهوابى دوختەر^(۱)

ميرزام تۆم جه ياد ...
ميرزام گيان تۆ! تۆم نهشى جه ياد
مهيلم ههر به تۆن، دل ههر به تۆن شاد
دل جه لاي ميرزام ياوا به موراد
غه مزه و گريشمه و له نجه و لارهى يار
مه بو بکيشو عاشق به صهد بار
دل ههر جه لاي تۆن نه دارووم به كهس
دلگيرى ميرزام عه به سهن عه بهس
خاطرت پر كه ردهن گوناي من چيشهن؟!
پهى چى چهنيمان خاطرت ريشهن؟
پهى چيش خاطرت ليمان رهنجيان؟
تۆ مه واتت دهر د من مه واتم گيان
من جه ئه مر تۆ نه ديه نم ته قصير
ميرزام تۆ ناحهق بيهنى دلگير

(۱) ئه م پارچه شيعره له دواى پارچهى (قبيله م من جه ياده) وه نووسراوه.

واته: وهلامى كچ. ئه گهر وابى ئه بى ئه و كچه كى بى كه وا خویندهوار و شاعیر بووبیت و به و سه ربه ستییه
وهلامى زه لیلی شاعیری دابیتته وه؟ ده شگونجی شاعیر خوئی له سه ر زمانی كچه كه وهلامی دابیتته وه.

زه لیل

(*) ۱- ژین ژ. ۱۳۲۷.

۲- هاوکاری ژ. ۱۸۲۸، ۱۹۹۳/۱۱/۸.

۳- كه شكۆلى كه له پووری ئه ده بى كوردی، به رگی دووهم: ۱۰۳.

ئەگەر من جارى تۆم كەردەن رەنجه
دەستورەن بەى طەور پېئىش ماچان لەنجه
عاشق ئەو خاصەن ھەم لەنجه كېئىش بۆ
جە لەنجهى مەعشوق دىل بى ئەندېئىش بۆ

غولام رەضا

(*)

ياران كەردەى من، ياران كەردەى من
فەلەك زولم سەخت نە بەخت كەردەى من!
كۆس وە كۆس كەفتەى بەردەو بەرد من
گرفتار وە چنگ ئاھ سەرد من
جە بلىندى فەوق كۆھان كەفتە من
جە تەقازى زام شەونەسرەفتە من
ئىقبال موقەصير زەبوون تالەمەن
ھەر جا مەلالىوون پەى ھەوالە مەن
وئىل بادىيە شىت ھىجران مەن
مولەبەس وە بەرگ سىاقەتران مەن
مىقراض مىحنەت جەرگ شكافتەى من
ئۆستاي غەم كالائى نە دىل يافتەى من
(قتوى!) نىمە سۆز سەردىاران من
رېشەكەندەى جەور رۆزگاران من
چەند(بلىيە!) عەظىم پەى وىەردەى من
نە ھەر موصىبەت ھۆنەكردەى من
دەورى داغبەردەى كەسان خاص من
سەرتاپا مەجرووح بەرگ پەلاس من
بەگلەران خاص كەس نەمەندەى من
فەلەك نەرد بەد نەبەختشەندەى من

(*) لە (رەشىد / ۳) وەرگىراوہ.

هەر شوکر خالیق خیلقه تکه ردهی من
جه ئه وهل خاسدا ههم ئاوردهی من
غهیر جه شوکرانهت هیج نیهن چارهه
مونته ظیر وه لوطف دادهی دووبارهه
چراکهی جوودت ئیحسان عامهن
جای عرضی ئومید پهناه مهلامهن

سوله یمان گهرمیانی^(۱)

۱

مـــــیـــــر زام وادهی راو
روی هوریزام من جه وادهی راو
چهنی چهند صهیاد هوریزاین نه خاو
پوشاین وه بهدن ئه سباب و (قه تلاو!)
صهیاد گشت (بلان!) گشت چابوکخیز بین
گشت ماردم وه دوش پلنگ پاریز بین
نه فهرق کاوی ویمان داین هشار
ماردمان نه خاک دست و دل تهبار
دیم سفید که لئی سفید چون کافور
چهنی لیسک خور مهنمانو جه دوور
جه لد بی ئارام ههشت و نو سال بی
پهراوتر جه طهیر یه عنی بی بال بی

(۱) له ناو دستخه تکهانی مام رهشید ههمه وه نندا شاعیریک هیه ناوی سوله یمان سألحه رهنکه له گهل سوله یمان گهرمیانیدا یه کهس بن.

دهلین: ئەم سوله یمان سألحه شیعری داشورینی هه بووه، رۆژیک له ناو کۆمهله لیکدا ده بی ده لین: تو ههجوی (رهشید ئاغا) ی ههمه وه نندت نه کردووه، ئه ویش ئه لئی:

هەر کهس له گهل کورد ئەکا دوژمنی

لووت رهشید ئاغا وه ... زنی

دهشلین: رهشید ئاغا لووتی زور زل بووه

(*) له (رهشید/ ۲) وه رگراوه.

گاه ئوزاق مەسەند گا مەكەردش سەير
 سەھمناك مەمەند جە ساي بال تەير
 ئاھوو جەو دەمدا گرتش قەرارئ
 مەشغوول بى چەنى چووز وەند دارئ
 منش نەو دەمدا فرصەت ئاوەردم
 ماردم ئارايش پەھلوو ئەو كەردم
 تيزكەردم بارووت قايم مەحكەم
 عەين دام ئەو جاسووس تەتار گول دەم
 نەفەس نە قەفەس وئيم كۆتا كەردم
 فەتوای ئيشارەى ئاھوو ئاوەردم
 دام لە دوورانەش خەلتان بى نە خاك
 چرپم ھامسەران وە ئاواى بى باك
 ھامسەران واتەن: دەستت نەپرزو
 كەلرەم وەى طەور جە لات نەخيزو

گەرميانى (۱)

۲ (*)

طەھاھەى تەرھالە ئيم بئيدىن!
 جە عالەمەدا توئى (خارج الدين)!
 توئى شيربايخوور جە ئيمان بەرى!
 دئالە سنەيى، وئيل بئيسەريى!
 گەمال كۆنە! بەراز گئزەر!
 خاريجى مەزەب! لە عالەم وەدەر!
 كۆنە ... لا لەغناوہ كەف!
 ھەلمەت نەماوى جە دووراگەى (عفا!)

(۱) نازانم ئەم گەرميانىيە كئيبە، وەك نايشزانم ئەم طاھاو ئەحمەدە كە بەو شئوہ ھەجوى كردوون و دايشووردوون كئين!

(*) لە (رەشىد/ ۳) وەرگىراوہ.

رۇژ نىيە دە چار چون بەرازە راو
سەگەل چون مالۇس نەتخاتە قوراو
جە ترس سەگەل تۇ نايەيتە دەر
نەجاتت نابى خاكت بۇ وە سەر
جە قۇخەى ژوورت جە شىرەى خوارت
جە فىرەو جۇلقەى پەنا ديوارت
عالمەم ھەراسان جە دەستت بىزار
جە ھەردوو دنيا شەرمەندەى چاوخوار
تۆى شىربايى خۇر لايەق لەعنەتى
لە مەزھەب وەدەر سەگ پاپەتى
ئەحەى برائى تۇ وەحەى تەواوہ
ئىستەيش كەر دەگى، ھەر كەرى گاوہ
لە بەدىى ئىوہ دنيا شىواوہ
گوو بە ريش ئەو باوكة ناو تۆى ناوہ
ریش چون مەلۇگىاي سەگ جە بان خەفتگ
نەمرچ و نە دوان چون پۇلە مردگ(!)
ریش وەك ريش مەخلووقات نىە
بن چلكن، سەر زەرد، نازانم چىە!
ئەو زەردە مىزى ئەحەى براتە
يا تووك بن كلك گەمال لاتە
يا بە مىز خۇت ريشت ئاوداوہ
يا لە قنگ ئەحەى براتى ناوہ
داخم ھەر ئىدەن دايكت لەم لايە
ئەگەر چى ئەویش چوہ بە زاىە!
ئەو قسە بووگە بە پابەند پام
وہرنە ئەمكردى بە پەند ئەيام!

کهلامی مهلا گهرمیانی قوولهیی

دلبر به حالَم، دلبر به حالَم
وهسن ئه‌ی عیتاب دهرورن زووخالَم
په‌ی چی بی رحمی؟ ههرس وه مالَم؟
په‌ی دووری بالآت ئاشفته حالَم
ههنی نه‌مهندهن توانا و تابم
تا که‌ی وه‌ی ده‌ستوور مه‌ده‌ی عه‌زایم؟
مه‌گهر من گهرم یا بت‌په‌رستم
یا را که‌ی زووار ئیمامان به‌ستم
یا رای حاجییان من وه به‌س به‌ردم
یا بار که‌ی نه‌جف من غارته که‌ردم
یا نه‌ رای ره‌سول من پیکم شه‌ندهن
یا بنچینه‌ی به‌رد ئیبراهیم که‌ندهن
یا ناقه‌ی صالح وه تیغ په‌ی که‌ردم
یا هیزم په‌ی نار خه‌لیل ئاوه‌ردم
یا تیغم نه‌ رووی شای شه‌هیدان شه‌ند
یا شه‌ط فورات من به‌ردم وه به‌ند
یا زه‌که‌ریام کوشت به‌ ئه‌په‌ی ستم
یا ده‌ست عه‌باس عه‌لیم کرد قه‌لهم (!)
یا چه‌نی یه‌زید من به‌یعت که‌ردم
یا خه‌یمه‌ی حوسه‌ین من غارته که‌ردم
یا بینای مه‌زه‌ب زه‌رده‌شتم که‌ردن
یا وه بتخانان من سو جده‌م به‌ردن
گونای که‌بیرم نه‌ وانان جه‌ سه‌ر
قایل بیم به‌ دین خودا و پیغه‌مبه‌ر
رای موسلمانیی وهر نه‌دام نه‌ ده‌ست
ئه‌حه‌د په‌رستم نیم صه‌نم په‌رست

پاکهن مه زهه بيم خودا گه واههن
زوبانم گوياي حهرف (الله)ن
خه زانهي هوشم فههم و خه يالم
نه قد جه وانيم عه قل و كه مالم
عه يشم نيشاطم شه وق و شه بابم
صه بر و ئارامم توانا و تابم
گه ردین نه رای تو ته مام صهرف كه ردیم
ویم جاگه ي تانه ي خاص و عام كه ردیم
خو تو بی مروهت نه زان حال دهرد
جاری نه په رسای رحمت پیم نه كه رد
جه فای بی پایان ره نج بی سامان
چهند کیشام نه رات شای جه مین جامان
چهندي باری غه م چهنی نه دامهت
چون چه مه ي چه وگان چه م كه ردش قامهت
به زه يیت ناما وه حال جه سته م
به جه سته ي زه عيف هيجران خه سته م
گوش نه دام به حهرف به دان به دگو
ویم كه رد وه غولام زه پخه ریده ي تو
كه ي تو خزمه تي روجووع كه ردی پیم
كو تا يی نه كه م خزمه تكار يی ویم؟
عاقبهت - دلبر - چه خزمهت كه ردیم
كامین خزمه تي وه جا نا وهردم؟
(باقی والسلام) ئه ي يار هامدهم
(فهقی گه رميانی) دهر وون پر جه غه م

لهیلی و مهجنوون

میرزا شہ فیع

شاعیرانی کۆنمان - وهك شاعیرانی دهرودراوسی - خۆیان له بواری چیرۆك و داستانی باوی سهردهمی خۆیان و پئیش خۆیان داوه و، لهم پرووهوه - كهه تا زۆر - شوین دهستیان دیاره، رهنهگه ئهوانهپیش له بهرهم و شوینهواریان تیدا چون، یان ماون و ئیمه ههوالیان نازانین گهلی له زانراو و بیستراوهکانیان زۆرتربیت، ههر چۆن ههبیت ههولدان بۆ دۆزینهوه و ناساندنی ئهوه بهرهمانه بهشیکه له ئهرکی سهرشانمان بۆ دۆزینهوهی کهرهستهی میژووی ئهدهبی کوردی.

(لهیلی و مهجنوون) یهکیکه لهو داستانهی شاعیرانی کورد بهشی خۆیان تی خستوهه و ئهسپی بیرری خۆیان تیدا تاو داوه و، وهك شاعیرانی جیهان ئهمانیش بهشیان لهو داستانه ناسراو و رهنهگینهدا ههیه و، شوین دهستی کهسانیکیان دیاره.

لهم بوارهدا بهرهم و ناوی دوو شاعیر دهخمه ناو ناوان من بزائم تا ئیسته باسی ئهوه نهکراوه لهم بهشهی ئهدهبدا - لهیلی و مهجنوون - بهشاریبیان کردبیت، ئهوه دوو شاعیره:

۱- میرزا شہ فیع و

۲- ئهلماس خانن.

لیرهدا جیگهی خویهتی ئامازه بۆ یهك بهیت بکهه که له سهرووی لاپهردی یهکهمهوه نووسراوه و میژووی دانانی داستانهکه دهردهخات که ئههه بایهخی تایبهتی خوی ههیه، من بهیتهکهه له نیوان دوو کهوانهدا خسته ناو داستانهکه. ئهههیش بهیتهکهیه:

تهئریخ گوفتار بهندهی مهینهتبار

ههزار و یهکصهه چهنی ههشتا و چار

لهمهوه دهردهکهوی تهههنی ئههه داستانه بۆ نزیکهی (۲۵۰) سال لهمهوبهر دهگهڕیتهوه.

میرزا شہ فیع

خانان شکار کههره

روئ شای نهوفهل عهزم شکار کههره

قهبیلهی له قهوم عهرهه سوار کههره

قههرههههه ئاسا سپیی تهتار کههره

یاسالدا قهوشهن سوپای بی سامان

رهه رهه وههش و تهیر مالان وه دامان

فەرما قوشچیان هەرکەس پەي وئیشان
 کلاوان نە فەرق شەهینان کئیشان
 چاوهشان داشان نە تەپل بازان
 یۆزان رەهاکەن، بازان پەروازن
 دەستەي کەماندار ریجل راست خەمدا
 قەوس قەزاگیل شاخەش نە چەمدا
 جە قازەي پەردل شەصت شەقەي تیر
 جە شریخەي شەهین شەیدای ئاھووگیر
 ھوونەي بال باز پرتاوپای یۆز
 وەزاق ئەسپان نامەي خووش ئامووز
 [تەئریخ گوفتار بەندەي مەینەتبار
 ھەزار و یەکصەد چەنی ھەشتا و چوار]
 ماسان ھەراسان جە تیپ ئاھوو
 کئیشان پەي جەبەل گولبانگ یاھوو
 نەوفەل بەو کومەیت پای مەنجۆلەو
 مەھمیزدا مەرکەب شی وە چۆلەو
 یاوناش وە پای ھەردەو کۆساری
 ماھ بی دەری سەخت و دشواری (!)
 دیش نە یاس بەرز سای قوللە کەمەر
 مە یۆ دەنگ شین چەمەری چەمەر
 دوود شیوہنش گەرتەن قوللەي کۆ
 ھا وەختەن کەرۆش وە خاک نەي کۆ
 تاودا وە کەحلان خاصەي دیاری
 لئوا چەنی دەنگ زایلەي زاری
 دیش شەخصی نیشتن یەکتای لۆنگ وە کۆل
 نە دیوہن نە جن نە ئادەم نە غۆل
 مووی فەرقت ئامان بالای پاش پۆشان
 تەیران پەي سەھەند سایەش مەکووشان

ناخوونش بيهن وه قوللاب شير
 بى پيروا نه قهطع مهوداى ناخوون گير
 نه فهوق فهرقش چون سههى سهروان
 لانهشان بهستن قومرى و تهذروان
 تهكيدان وه سهنگ سهرد سپاهى
 خيال مهوهروش گاهى وه راهى
 گانه شادى و زهوق گانه گرينه
 گا خاتر په شيو مات و غه مگينه
 گائى حيا وه مهيل خيال ياره
 گا زهليل زام گا دل ئه فگارن
 گا خه ندهى بى وهخت گا شين بى شوون
 گا چون ئه لف راست گا حلقه چون نوون
 گا مه ردهى بى هوش گا نيمه گيانه
 گا گانه نيكر ذات سوبحانه
 نه وفه ل نيگاكه رد وه جهسته و حالش
 ئاما وه ته قرير په رسا ئه حوالش
 وات: ئافه ريدهى ذات يهكتاتهن
 هه ردهى بىدى مال بيا بان وهتهن
 پهى چى نيشتهنى نهى خه رابهى بهر؟
 دامانت وه زوخ زامان كه ردهن تهر!
 بنچينهى هوش كى كهندهن جه بن؟
 ئهصل ئاده مى يا نه گرؤى جين؟
 گيره ردهى طه لىسم كام رهنگ ديوى؟
 جه نهسل ئاده م يا جينس ديوى؟
 زاريت جه چيشهن پهى كى تاسهتهن؟
 سهرت سهرگهردان كام سياسهتهن؟
 مهجنوون ديش موبهت شاي فه رهيدوون فه
 واليى مه مالىك عاره بان بهر

واتش: ئەي نەجىب نەتىجەي شاھان
فەرمان فەرماي حوكم حېشمەت پەناھان
جەي وەرتەر نامم مەوانان وە قەيس
نەك چون ئىستە بيم بەرگ بەدەن لەيس
شاھان كەس وە من موقابيل نەبي
ھىممەت حاتم لېم حاصل مەبي
كەخوسرەو نەداشت چون من سوياو سام
سادە ساقىيان دەور بادەو جام
نەورەس جەوانان چابوك سواران
نيمچە كەنيزان نازك نازداران
تەحصيل كەردە بيم ھەر يەك نە جايي
ھەر يەككي لايەق سەركار شايي
ھەر صوب تا ئيوار دەستم نەكار بي
نە بەخشاي درەم دانەي دینار بي
لال بام پەي نامش يەك لەيلى نامي
خال دانەي فەرەنگ زولف دەستەي دامي
بيناكەرد غارەت سەرمایەي ھۆشم
لۆنگ مەجنوونىي شاننا وە دۆشم
رەقەم كەرد وە ناو نەرگسان مەست (!)
دەروازەي نیشاط كامەرانىم بەست
تەرك شاييم كەرد لۆنگم وست نە كۆل
چۆلم كەرد وە زید زیدم كەرد وە چۆل
ئىستە ھام وە چۆل بيديي ھەردەوہ
تەكم دان وە سەنگ سيای سەردەوہ
يە بار لەبان خوشك قاخمەن
يە ئاھ يە رەنگ سيازاخمەن
يە دوود دەروون تەوہن تاومەن
يە بەرگ و پۆشاك خوردو خاومەن

يە زيادىي شەئرنە تەن غەرقمەن
يە لانەي مەلان فەوق فەرقمەن
يە جالبەندو لۇنگ دەست و عەصامەن
يە شىۋەي دىۋان جى تەواسامەن
يە مولك و مەكان ماواو دەيرمەن
يە ويلىي ولات پەرى لەيلمەن
غەير جە وەخش و طەير بەر بىدىي مالى
بەشەر جە عالم نە پەرسان ئەحوال
ئارۇ تۆنە سەير سىيى تەتاران
رات غەلەت كەردەن چون راوياران
مەعلومەن جە خەوف خودا مەتەرسى
لوطف شاھتەن ھەوال مەپەرسى
نەوفەل وات: مەجنون بەرگ بەدەن چاك
بە ذات بى مىثل فەرد تەنھاي تاك
جەي وەرتەر جە بەخت بەد ئىقبال تۆ
كەس موطلايع نەكەر من جە حال تۆ
تا من بە تەوفىق بيناي (لاينام)
پەرىت باوھردام لەيل جەمىن جام
حەرفى مەواچوون پەي سەئەفرازى:
كۆتاكەر تەقرير ماجەراي ماضى
زارىت چون خەزان جەرگم رىزنا
پەشۋىت پەرداخ شاھىم بىزنا
پەرى تۆ عەيبەن ئەي ھەردو چۆلە
ئەي عەصاو كەشكۆل ئەي لۇنگ و كۆلە
ھۆرىز چەنەيم بەرووت وە دامان
قەسەم وە بارگەي بەرز ئىمامان
ھەرگاھ دەواي زام نەسرهفتەت لەيلەن
شاھىي و مولك و مالى نەرات طوفەيلەن

مهجنون وات: نهوفهل پادشای عه‌رب
 تا سهر بؤ شاهیت به شادیی و طه‌رب
 دلداریم که‌ردن فره‌کس چون تو
 (گردو نه گمت!) جاگیر نمه بؤ
 فره‌کس نه رام ریجان‌ش کاشته‌ن
 هه‌رفشان په‌ریم سوودی نه‌داشته‌ن
 ستاره‌م داخل بورج مه‌ریخن
 ئیسم ئه‌عظمه‌م ئاخ (دریخن!)
 دیو تالهی من هه‌ق شوناس نیهن
 فریشته‌جه لام هه‌راسان بیهن
 به‌ختم گیروهرده‌ی دیو ره‌جیمه‌ن
 مه‌حبوس نه طه‌لیسم به‌سته‌ی قه‌دیمه‌ن
 صه‌ده‌زار هه‌کیم به‌یان جه‌شاران
 موعاله‌جه‌ی دهره‌کاریم نه‌داران
 سیوای ذات پاک یه‌کتای (لم یکن)
 جه‌لای که‌س نیهن ده‌وای دهره‌من

جواب دادن نوفل مجنون را:

نهوفهل وات: مهجنون به‌هانه‌وه‌سه‌ن
 سه‌وگه‌ندم به‌وه‌که‌س بی‌که‌سان که‌سه‌ن!
 جه‌گه‌نج قاروون گه‌نجم ئه‌فزوننه‌ن
 فه‌وج و قه‌وشه‌نم مه‌وج جه‌یحوونه‌ن
 ته‌مامی نه‌رات طوفه‌یلیم که‌رده‌ن
 یا مه‌بؤ مه‌رده‌ن یا له‌یل ئاوه‌رده‌ن
 نیگا که‌وه‌عه‌هد که‌رده‌ی ئه‌میران
 جه‌هدشان چۆنه‌ن په‌ری فه‌قیران؟
 ئه‌وه‌ل وه‌مؤبه‌ت وه‌میهره‌بانسی
 وه‌ره‌سم قانوون وه‌جان فشانسی

دووهم وه قوماش ناديرهی شاران
 لایهق وه سرکار سهلیقه داران
 سیهم وه (پیکش!) سهگلاوی سهعدان
 دهعجانی مهنجوّل نوطفهی شه میطمان
 بهحریری بهحریزاد جیههت عه رب
 قهباله داران نه تیجهی نه سه پ
 پانصهه چهنی زین ئیرسال بان پهریش
 ههریهکیّ چهنی جهلهودار ویش
 ناقهی لالّ پهشم جهرهس نه گهردهن
 ههزار مهکیانوون پهریّ بار کهردهن
 چوارهم به یاقووت ئهلماس ئاودار
 مرواری وه سهنگ گهوههر وه خهروار
 قهومانش بهو طهور غهنی کهم جه زهر
 هیچ کهس نه کهروّ حهرف خهیر و شهر
 ئهر وه گهنج و مالّ نه بوّ رازیشان
 مه بوّ سر بهروون پهی سهر بایشان
 ئهر حهق لهیل وه توّ مهوینوّ لایق
 ئینشاللا (مسیام!) لیش مه بوّ فایق
 مه کهرووش وه پهنه واتهی ماه و سالّ
 ماوهروون پهریت لهیل سوّسهن خالّ
 غهرهض شای نهوفهل وه عوزرمانی
 وه ههزار ئهفسوون ئهفسانه خوانی
 رازی کهرد مهجنوون بار هیجران کیّش
 پوّشا لوّنگ پوّست بهردش چهنی ویش
 یاوناش وه قهسر ئه یوان شاهیی
 فهرما قهیس وه عهزم حهمام بی راهی
 نه دیمان ویم ره فایق بان چهنی
 نهک خه یالّ بهروّش وه راگهی ههنی

هەر وهخت بهر ئاما چه گهر مابهی صاف
به پوښان وه نهش زه رت ان زه پراف
باوهران وه چه م جهر گه ی مهینوښان
تانه سهر به رشوښ سه و دای خاموښان
(القصة) یاران مه جنوون بهردشان
داخل وه همام شاه ی کهردشان
ته مام چه حودووت کهردشان طاهیر
شیوهی ئاده می وه نهش بی ظاهر
شایه که دست لیباس خاصه ی شاهانه
په ی مه جنوون کیاست نه قه مچی خانه
پوښا وه به دهن لیباس شاه ی
وه عزم حوضوور نه وفهل بی راهی
سه لام کهرد وه رسم قانیده ی قه دیم
یاران مه جلیس کهردشان ته عظیم
نه وفهل وه قانوون که یانان پیش
جاده نه جانیب دست راست ویش
نه روی قه یس مه جلیس به زم مه ی سازان
موطریبان سازان ره سمی مه نوازان
سه دای سه مپووران چه نگ خوښ شاهه نگ
ره قص ره قاصان شهیدای شوخ و شهنگ
کزهی مووکه شان ناله ی نه وای نه ی
سوز مه قامات عاره بان طه ی
خوشخوان سه رمه ست باده ی رومانیی
مه وانان مه قام جاگه ی روحنانیی
سهروه ران مه سروور دل خالی چه غم
ویاران وه عهیش تا وه صوبح دم
سه هر فراهان دارای جیهانگیر
هورپچان ته ناف په رده ی سیاقیر

صه‌دای ته‌پیل کۆس شای خاوه‌ر خیزا
سوپای ستاران ترساو‌گوریزا
جه‌مه‌کان ویش نه‌قل مه‌کان که‌رد
ئیراده‌ی سه‌فه‌ر رای ئاسمان که‌رد
سان سوپای داج بینای فیرار که‌رد
خه‌فیف بی جه‌شه‌وق خه‌نده‌ی شه‌فه‌ق زه‌رد
ساکنان به‌حر موقیمان خاک
ئافه‌ریده‌ی صونع فه‌رد ته‌نه‌های تاک
بیدار بین نه‌خواب ئه‌حیای هه‌فت ئیقلم
مه‌شغوول بین به‌نیکر پادشای قه‌دیم
قه‌یس هه‌م شی نه‌فکر خال له‌یله‌وه
ته‌کدا وه‌زامان جه‌ه‌وون که‌یله‌وه
وات: شوکرم وه‌تۆن کان کۆی که‌ره‌م
قه‌دریه‌خش حۆران گول‌باغچه‌ی ئیره‌م
که‌سی که‌رد وه‌شا که‌سی وه‌ده‌رویش
هه‌رکه‌س سازایان چه‌نی به‌خت ویش
غه‌یر جه‌من فیشته‌ر حال‌م په‌شیوه‌ن
به‌ختم گرفتار طه‌لیسم دیوه‌ن
گاه‌ی نه‌جه‌به‌ل بیابان وه‌ره‌رد
گازله‌لیل زام، گا‌خه‌ریک ده‌رد
جارجار جه‌فاو ده‌رد تاوتاو زۆخ زام
ده‌م ده‌م مار خه‌م مه‌پ‌چۆ نه‌پام
ئسته‌میحنه‌ت رۆزگار مه‌دۆم لوول
مه‌کیشووم نه‌حلق هه‌تیه‌ی مه‌فتوول
سیوای زات ویت به‌صیر بی‌نا
نیگارنده‌ی نه‌قش نو‌تاق مینا
ئاگاه‌ه‌ن جه‌لات ده‌رد حال‌م
ویه‌رده‌ی ئه‌وقات ماه‌ و سال‌م

هیچ ئەحیا تۆمار دەردم نەزانان
(متحفین!) چون مەظمون مەلفووف خانان
هەر شوکر تۆمەن دانای ذالجهلال
(الحمد لله على كل حال)

نامه نوێشتن نوقل شاھ برای خواستگاری لیل گوید

(القصة) نەوفەل داننا وەزیری
والی هونەرمەند نوکتە پەزیری
واتش: ئەی وەزیر نامە ئینشا کەر
ئیبیتیدا بە نام موشکیل گوشاد کەر
نامەیی خوۆش مەضمون نە جەواھیر کەیل
بکیانوون وە قەوم عارەبان لەیل
بنویس: ئەی عیظام نەتیجەیی عیظام
ئەصل و نەسەب خاص نیکزاد و نیکنام
گولزار عومرت چون رشتەیی رەزان
دوور بوۆ جە ئافات حادیتەیی خەزان
تا دنیا دنیا دەوران کامت بوۆ
دوشمنان مەجروح زەدەیی زامت بوۆ
دمای شەرح شەوق زەرپساف دیدار
جوۆیای دیدارم وە گیان خریدار
مەنشور (مشکوف!) نامەیی عالی بوۆ
مەضمون نامەم وەنەش حالیی بوۆ
نە پەردەیی حیجاب کناچەت هەنەن
ماچان شەوق جە شەوق ئافتاب سەندن
جوۆری تەلەعت عولیا جەنابەن
(قمر النصاب) شوعلەیی ئافتابەن
بالاش سەول ساف ساوا نەمامەن
نەتوول نازار یانەیی باوانەن

شيوهش گرتەن باج هومەيلای پەری
 بی شەوقەن جەلاش زوهرەو موشتەری
 پێشانیش چون جام جەمشید نمانان
 جیهانمای دەست نامە ی کەیانان
 ئەبرۆ موژانیش سیان جە خوتەن
 کەشیدە ی پەرگار ئوستای قودرەتەن
 دیدە دیدە ی طەیر مأل جە موغاران
 بی سورمە سیوہنگ بی مە ی خوماران
 زولفش لوول وەردەن چون لوول لەولاو
 کرژەن چون کالاف خەیاتە ی خام تاو
 گیسووش صونعیوہن کەس نەزان چیشەن
 حوکم عەصای دەست مووسەوی پێشەن
 ماچان مەگیلۆ ساتی وە صەد لەون
 باتل کەردەن سیحر فیرعەون بی عەون
 بەلقیس مەکانەن فریشتە قامەن
 دوو هەفتە کامل بەدر تەمامەن
 خالیش زومەرەد دانە تینیشان
 ئەفعا کۆر مەبو جە (آسیشان!)
 روئ من وە عەزم سەیر و شکاران
 رام کەوت وە کوئی نەجد پەری تەتاران
 قەیس دی چە قەیس؟ دیوانە ی بیڈەنگ
 مووی سەر بالا پۆش فەرش زەمین سەنگ
 رەحمم ئەتەر کەرد لالیام چەنیش
 ئیظہار کەرد وە نەم دەردحال ویش
 راستی دوود نە فەرق کەللەم هیز ئاوہرد
 پە ی جەفای مەجنوون (زخ!) نە ہیجران زەرد
 وە صەد دەلالەت صەد دال نەوازی
 وە هەزار ئەفسوون کەردەنم رازی

ليم قه بوول نه کرد عوزرو به هانه
 چه نی ویم ئاوهرد وه دهولته تخانه
 حه یفه ن شازاده ی عالی نه ژادی
 صاحب ئه رکان بیخ بنیادی
 دست چه تهخت بهخت عه دالهت کییشان
 هانه طه ریه ی دین ده رویشان
 فهرد بی ره فیه ق مات سرگردان
 نیمسال چهند ساله ن ویله ن نه هردان
 په ری خال لهیل ویل بو نه کاوان
 قه یس نه کاوان بو له یلی نه باوان
 هه رگا لوطف شا چه نیمان یار بو
 حه رف خه یر ظاهیر با ئاشکار بو
 ئیستیدعام ئیده ن جه ئیشفاق شاه
 قه یس که رو وه عه بد غولام ده رگاه
 قوفل به سته ی به ند به ختش از که رو
 سه رش نه عه ذاب سه رئه فران که رو
 شه رط دؤستیمان جه بالا ئیده ن
 جای ئومیده نی به توم ئومیده ن
 جه وایم به عه رض موعه طه ل نه بو
 شه فه ق نه ده یجوور موبه دده ل نه بو
 ئه ر نه ده ی روخصهت، خو لاصه ی که لام:
 من عه زمم ره زمه ن (باقی السلام)

نامه نویشتن نوفل برای خواستگاری

لیلی برای مجنون گوید

نامه دا به دست شیرین خه رامی
 گه رده ن که شان طه ور نه سیمی نامی
 وات: به زیانی بوچه پییشان
 نه بین وه باعیه ت به دبه ختی ویشان

حەرف خەیر و اچان حەتا مەتاوان
 بادا لەیل و قەیس وە هەم بیوان
 وەرنە بە مەعبوود بی زەوج و فەرزەند
 بی خوردو بی خواب بی نەسل و پیوەند
 حەتا نە جای و یم کەردەنم ئاخیز
 سەر مەبوۆ جە تەرح وەلگ خەزانپیز
 قاصید سەر ئەفران پەیغام شابی
 سوژدە زەمین بەرد رەوانە ی رابی
 نە کەردش مەدار قەطرە دا بە جەخت
 مەنزەلان طە ی کەرد بە وەخت و بی وەخت
 یاوا بەو مەکان بادیهی بییدی
 رووی سارا پۆشان سورخ و سفیدی
 چەترو نیم چەتر خەیمە و خەرگاہان
 کیشان بە قانون قانیدە ی شاهان
 یەک خەیمە ی عەظیم دوورەن جە یانان
 جەم بەستەن تیدا نامی جەوانان
 بەعزی تی نیشتن بەعزی صەف کیشان
 عالی نەژادی هانە دلپشان
 قاصید (نزا دا) بی سەلام دا وە صەف
 نامە بەرئاورد نیا نە رووی کەف
 نامەشان نە دەست قاصید ستانا
 مۆنشی تەلەب کەرد سەراسەر وانا
 مەفووم بی لپشان مەضمون نامە
 مەجلیس بی وە حەشر (یوم القیامە)
 واتشان: نەوفەل فکەر خام کەردەن
 بەهانە پە ی ویش سەرەنجام کەردەن
 ئەلبەت وە زۆر سوپای ویش نازان
 طەمەع لەیل کەردەن ئە ی حیلە سازان

قهوميستان چيشهن نهوفهل چهنى قهيس؟
 قهيس خهزاعيله نهوفهل بهنى وهيس!
.... جهواب نامه نوفل گوید
 تهلهب كهرد مونشى پهري جهوابش
 هه ئيد مهزانا راگهى صهوابش
 واچه: نهى نهوفهل خهيالته چيشهن؟
 ههركهس نه جاي ويش پادشاي ويشهن
 گهر قهيس ديوانهن تو فهرانهنى
 پهى چيش نه خهيال بي ئيمكانهنى
 ههركاه قهيس وه فيكر فام ويش مهى
 صهروور وه تهصديع نامهى تويش نهى
 مهر من جهى وهتره قهيسم نهناسان؟
 هامرازهن چهنى ديري دهواسان(!)
 ههركه طيفلى قهيس بي هووش و ليوهن
 وه دهست ديوان حالش په شيوهن
 عهيهن قهبيهن په شهخصى چون تو
 خهيالان خام وه دل باوهرو
 ههركاه تو وه راست عهزمت پهى رهمهن
 ئيمهيج نهو رهمه پهريمان بهزمن.
 نامه تهمام كهرد سپهره وه قاصيد
 به شاهان عهيهن خهيال فاسيد
 واچه وه نهوفهل: مهر نمهزانو
 ههجهر نه جاي ويش سهنگين مهمانو؟
 نه نازو وه زور سان و سويى ويش
 تير تانهى تال نهكيشو وه كيش!
 عهركه جه عهركه نه دارو نهنديش
 بازى گورك ميش مهزلووم مهبو ليش
 قاصيد جه روخصهت خاتر كهردهش جهم
 نامهش گرد وه دهست سفارش وههم

دۇعاى دەولەت وات، موعاودەت كەرد
 جەوابش ئاۋەرد وە نەوفەل سپەرد.
 نەوفەل چون شنهفت جەواب نامە
 وئش ئامادە كەرد پەرىئ ھەنگامە
 پىچ ئاۋەرد وە زام تىر خارەوہ
 كەفت نە تەدارەك كارزارەوہ
 كيانا وە جوق قوچاخانەدا
 وەئىل وئەوياش ئوتاخانەدا
 ھەر بەيانەوہ ھەر جاپ ئىلەن
 ھەركەسى نەيو جە عىلى وئەن
 قوشن آراى نوفل گوید
 ھەركەس كاسەى ئاۋ نەوفەلش وەردەن
 ھۆپزان بيان وادەى نەبەردەن
 جە ھەر جەنگ جۇيان بادەر بادەران
 سامى سواران پەى غەوغا خیزان
 تەمامى شىخان فەرخوندە بەختان
 ئاخیز كەرد نە جا جەبەلى شىخان
 خیزيان ئامان جە مەكان بەر
 قاتىل قوچاخان خودكلاۋ زەر
 نە رۆژ كەردەن صەبر نە شەو كەردەن خەو
 يەلغار دان وە جەخت قەطرەدان وە دەو
 يىوان وە خىدمەت سەردار وئشان
 پەى مەحسوپ سان صەف صەف صەفكىشان
 سان و سەرھەنگان خان و سولتانان
 بەرشى نە تۆمار لەشكر نويسان
 نەوفەل ساز رەزم ئىخلاص نشينان
 فەرما ئاۋەردەن نە جىبەخانان
 قەلخان چەرم كەتف كورگ كۆھەن سال
 صافتەر جە ئەوصاف زوجاج زەلال

سەيف پۇلادىيى مۇجەۋھەر خاس
نەك پۇلادى (زكورا!) خۇلاسى ئوناس
خەتكارى خودان ساف پىر جەۋھەر
تەنپشان ۋە سەنگ ياقووت ئەحمەر
(چوارا ئىن ھزار!) زەر ئەفشان تەلا
چوار(قل) تەرقىم پەي دەفەع بەلا
زىرئى ۋ زەرپنپشان مېخپىز مەربووت
تەخلىط مەصنوع كارخانەي داوود
قۇلچاخان شەفاف قالىبى پەيوەست
فەوق مروارىيى پەي رووپۇش دەست
سەر سىنان سەنگ سوم نەي چو نەرم صاف
سەر خشتان سەر جۇش مەوداي موو شكاف
قەدارە ۋ قەدىپاچ ھەر ۋە زىئو
تەك تەكاۋەر تانزىانە پىئو
مىصرىيى بى ئامان زارئالوودەي زار
نە خىلاف تا دەست نەھەب مىناكار
بالچووغ صونع ساخت كارخانەي فەرەنگ
موشتمەل ۋە لەعل دانەي گران سەنگ
شەشپەر شەش ئامپىز دەستەمىل زەر
تەلاكەش تا عدل شەش قاصەي شەشپەر
شاي نەوفەل ھىممەت شەھەنشاهى كەرد
جىبەخانەي وپش يەكسەر تەھى كەرد
كەرەمپىزان كەرد والى مولك بەر
سوپاش مونعەم كەرد جە ئەسباب زەر
نەجدى نەژدان نەتىجەي شامى
بەستەي كەمەند بىن پەي نىك نامى
تەمام بە كاللاي خۇش قوماشەۋە
ۋە زىن زەرپىن زەمروود قاشەۋە

پۆشیدەى زىن پۆش تورمەى سورمە زەر
 بەستەن نە رووى سەر دەستەى طاوس پەر
 لاجیوورد رىكاب لوجام تەلا طەرز
 بەخشا وە شىخان دەنگ نامەى بەرز
 نەوفەل تەدارەك سوپا تەمام كەرد
 شەخسى وە نائىب ئەهل ئەحشام كەرد
 پەى عەزم عوبوور طەلەب كەرد مەركەب
 خىزا بانگ بەرز: (يا اخى اركب)
 نىشت نە خوان زىن وینەى كەيانان
 كىشان بەیداخان نامى جەوانان
 وە حوكم و فەرمان والى مولك بەر
 كىشان بەیداخان زەرین بال زەر
 صەفئارای صوفووف رووى زەمین پۆشا
 دەو كەرد وە مەكان عىل ئامرشا
 قەیس ناموراد دىوانەى سەرمەست
 بەردش چەنى ویش لەیل بدۆش بە دەست
 فەورەن قاصیدان بەردشان ئەحوال
 وە عىل باوان لەیل سۆسەن خال
 نەوفەل نە جای ویش خىزىان ئامان
 چەنى صەد ھەزار سوپای بى سامان
 پەس فەردا داخل مولك دوچەیلەن
 ئىرادەى (اوراك!) خەيالىش لەیلەن
 (پوسە!) مەزانوون عامىر بىەن غور
 لەیلى پەرى قەیس مەكىشۆ وە زۆر
 عىل ئامىرشا مەفووم بى لىشان
 كەفتەن وە تەدبىر كارسازى ویشان
 واتشان: ئاخەر ھەر مەبو مەردەن
 كەى بىەن يەربووع حەدەدش وەردەن؟!

نه و فحل مشك طه بع خه يالش خامه ن
وه كو يا ونان؟ قه وشه نش كامه ن؟
يا گه نج و ئه سباب مه غروورش كه رده ن
يا مه و تش ئامان ئه جه ل ئاوهرده ن؟

فرستادن عامر شا قاصدان را برای آورد لشکر گوید

جارچی جار کیشا وه هه ر طه ره فدا
وه دامان دهشت سارای نه جه فدا
جه بهل نشینان بادیه جاهان
ساکینان دور سمت ده ریا هان
خیزاو ئاخیز کرد جه مه کان بهر
قاتیل قوچاخان خود قه تلاو زهر
عیل مونته فیک قه وم ره حماني
قه بیله ی عه ظیم (نعم!) نوعماني
مه رجانی مه فهووم؛ جه رگه ی غه زایل
جه م بی جه وانان نه هه ر قه بایل
نه (حب الغایر) تا (شط العرب)
خیزیان شیخان ئیبن شیخ له قه ب
چه نی هه م وه به خت سه وگه ند شان وهر د
شه و ته قه لای را رو جه ختس مه که رد
رووی زه مین به قه د به ک نیمه فه رسه نگ
ته مام گه رته بی خه یمه ی ره نگاره نگ
ئهو شه و مه شایخ ئه هالی عه ره ب
ویاران وه عه یش وه شادی و طه ره ب
سه حه ر فه راشان پادشای جه ببار
خیزا صدای تیپ شه هه نشای قه ههار
جه سوپای دهی جوور ستانا خه راج
فه رما ژه ندشان قوفل قاپی داج

جه قاف تا به قاف جه ماه تا ماهی
 رهوشن بی وه نوور حوکم ئیلاهی
 دوو سویای عهظیم روو کهردن وههم
 ههردوو فهوجشان جه ههم نهبی کهم
 ئامان وه مهیدان شیخان کهبیر
 شیران و بهوران بهستهی داروگیر
 جهی سویا و جهو سان جه ههردوو طهرف
 خیژا بانگ بهرز (اضرب لاتخف)
 قهیس بار وه لیو کهردش خهیالی
 توولانی به قهه درازی سالی
 کهفت نه کوورهی گهرم پهژارهی لهیلی
 دهست کهرد وه شیوهن شین و واوهیلی
 واتش: ئهی چارهی مهیشوم چاران
 قهتران چون قهتره حوققهی عهتاران
 قهلهم زه نه ورپو قهلهم گرد نه مش
 پهی من تهحریر کهرد: زشتی عالهم گشت!
 صهه لهعنهت له بهختم جه طیفلی سیام
 صهه دریغ جه نهزل جه مادهر نهویام
 ئهر مهیم لهیلی نهدیام وه چه
 نه کهفتم بهی طهور نه گیچاو غم
 یه چون بی گونام جهی ماجه رای سهخت؟
 جه نو سهنگ سهخت واریام وه بهخت!
 ئهر صهه و اچان قهیس ویل ههردانهن
 ئهی دهرده سهر مهشق گردین دهردانهن
 نهک - دووربا - شکست باوهرو لهیلی
 چه نی کهرو شین و واوهیلی (!)
 فایهق بو نه وفهل لهیلی جه خهتر
 بهد مهبو پهی من به جه بهد بهدتهر

ئەو خاسەن لەیلئى شای چەم سیاوان
 وە زۆر بکیشان جە یانەى باوان
 بلەرزۆ جە خەوف دەست بالادەست
 نمین بو وە ئەسر نەرگسان مەست
 تۆز پای پانال بە (ئیشو نەخال!)
 گرین بو گەردەن زوجاج زولال
 نمین بو جەمین جەم نمای جامش
 پەشئو بو زولفان خەیاتەى خامش
 شەرارەى شەرەر هەوای گەرم و سەرد
 تەبدیل کەرۆ شەوق لیموان زەرد
 قەترەى گول عەرەق تەخت پيشانیش
 جەم بو نە عمیق چای زەنەخدانش
 سەرواز بو بە لەوح سینەى سیم صاف
 تاف بدو پەى گەنج حوجرەى حەوز ناف
 بار گىرو لەبان لەعل روممانى
 نە ضیمن مەکنوون ریزەى عوممانى
 ئەو سان سیماش بلەرزۆ جە بيم
 تاف وزۆ پەى نیم نە تۆى حەلقەى ميم
 نەهال بى عەیب سەرواسای بالاش
 پەرودەى حەریر ساي نەرمى والاش
 جە سام صەيقەل (پیش!) طەلەب کەرۆ
 زبان چون پەرگار گەرد لەب کەرۆ
 ئەوسا من دنیاىم (واحد قهار) بو
 زیندەگیم زولمات ژيانم ژار بو
 ئەو خاسەن رەجمم بکەران وە سەنگ
 نەوینوون بالای لەیل وە خاتر تەنگ
 کەس نیەن کەرۆ موعالەجەى دەرد
 مەر ذات بیچوون تاک تەنهای فەرد

دستش پهی حاجات بهرد پهی موناچات
 لالا نه دهرگای (قاضی الحاجات)
 واتش: یا کهریم کاران بهتال کهر
 شاهان وه موفلیس گه دا وه مال کهر
 یا کلید فهتخ گشت نام ناوهران
 نهوفهلی نه جهنگ فرصت ناوهران
 نیل بابوی لهیل فایهق بولیشن
 سزای ههزار سال بدهران پیشان
 غهروض دوو سهرهنگ دوو والی زاده
 ههردوو چهنی تیپ سوپای ناماده
 دوو بهحر بی پهی داخل بین وههم
 سهرسینان جه زور بازوان بین خهم
 چهکا چاک سهیف شقهی چوار نایین
 لهت لهت چوار نایین ریزا وه زمین
 ههی ههی جه نهبهرد عارهبان طهی
 بواته ماچان عههب دست وه نهی
 جه فرپهی سهر زلق نامی جهوانان
 مهلايك دست کهرد (ولا حول) وانان
 قهداره جه فهرق خود خندهکاری
 مهنمانا وه تاج خهروس لاری
 شهوق شهشپهپان چون بهرق بالالا
 نه مهزعههی رهزم بهرز هوون کالالا
 جه دوعای مهجنوون جه صونع باری
 حهربهی لای نهوفهل هیچ نهبی کاری
 مامان وه مهیدان دل وه قینهوه
 ساف سوپهر وه دست گردو سینهوه
 فهصلی پهی غهنیم مهکهردن ناههنگ
 دیدهشان مهگهرد پهردهی شهوه زهنگ

باز خجل مەبەين جە ياگەي وئيشان
 كار داروگير هيچ ناما ليشان
 مەعلووم بى ليشان قەيس دۇعاكەردەن
 ئىلتىجا پەي ئەصل موددەعا بەردەن
 شىخ (منكشف) شىخان بن وەيس
 پىچان دەستشان وە دامان قەيس
 ھەي نامان ھەي قەيس ھەي دۇعاى خەير كەر
 ھەي پەي وەصل لەيل دل تازە مەيل كەر
 دوو سوپاي عەظيم وە ھەم جوشانەن
 (لايەت برو!) يە پەي توشانەن
 نەك - دووربا - نەوفەل باوەرۆ شكەست
 لەيلى چون شاباز بەرمەشۆ نە دەست
 مەبى بە ياتاخ ماجەراى مەينەت
 ديدار مەمانۆ تا رۆي قىامەت
 دووبارە مەجنوون وە يەقەين صاف
 لالا نە دەرگاي بىستوون تەناف
 دۇعا كەرد پەي فەتخ تايفەي نەوفەل
 واتش: يا كەريم داناي (لم يزل)
 ئىل عامير جوملە جەبەلى
 زەليل بان بە دەست قەوم نەوفەلى
 خەجالەتى قەوم نەمانۆ پەي من
 دۇعاش قەبوول كەرد داناي (لم يكن)
 جە دۇعاى مەجنوون جە صونع بالالا
 نەوفەل چون سىلاو عاميرشا مالالا
 شكەست بەردشان بەلى كام شكەست؟
 هيچ ئەحيا تۆمار نەمەندەش بە دەست
 جە ترس تاراج كەردشان ئەندىش
 ھەركەس جەھدش كەرد پەي ئەطفال وئيش

نه و فلهل چهنی چهند سواران خه یلی
 قه تل که رد قه یتوول باوان له یلی
 نه مهوج مهیدان نه داشتهن قهرار
 پیادهو سوار ته مام بین فیرار
 سه رکهفت نه مهیدان وینهی گه لاپرز
 هه ی بزهن بزهن شمشیر خون پرز
 جهو دما نه و فلهل با جه مع سوپاه
 که رد شان غار هت ئیل عامیر شاه
 خواجهش پهیا که رد شی وه یانه وه
 له یلی بهر ئاوهرد وه گریانه وه
 چل که نیز چهنیش ئاوهرد وه راوه
 له یلی شان نیانه توئی که ژاوه
 ناقه (اناسی!) جامبازهی ویش بی
 یهک ساعت خه یال صهه ساعت پیش بی
 ناقه شان ئاوهرد که ژاوه بار بی
 خواجه کهفت وه پیش قهوشه ن سوار بی
 دوو مه نزل ویهرد وه شادمانی
 وه عهیش و نیشاط وه کامه رانی
 روی دمای کوچ ههوا غوبار بی
 جه شنوی سه مووم شه مس نادیار بی
 په ی قه زای قه در خواجه ی دوجه یلی
 دا وه لای یهک سه مت که ژاوه ی له یلی
 نه و فلهل نیگا که رد که ژاوه وازهن
 خالی جه ئه غیار هر ف غه مازهن
 وه سو هسه ی شه یتان و یاراش نه دل
 واتش: من کیشام جه فای بی حاصل
 هه یف نه دیم جه مال جه مین له یلی
 یه واته ماچان وه جیهه ن خه یلی

ټه وځاسه ن يه كجار بوينوښ و ه چه م
 ساكن بو دهر وون جه په ژاره و خه م
 نيگاش كه م وه عهين خه ريدار و يم
 مه جنوون ئيم تيحان بو ليم
 ئه ر بي عه يبه ن قه يس حه قش به ده سته ن
 وهر نه م اده ر زاد ديوانه ي مه سته ن
 كه چ كه ردش عه نان وه به هانه ي ره م
 نه و فله ته كش دا دهر له حظه دهر دم
 دل پر جه وه سواس چه م وه خاوه وه
 ته كش دا كه م كه م وه كه ژاوه وه
 ديش له يلى وه ناز چوارزانوو نيشته ن
 جه قه دم تا فه رق نوور پيدا وه شته ن
 صه ف به سته ن (صنحاف!) په ي صه فحه ي قه مه ر
 زبانه كيښان په ي فه وق كه مه ر
 له يلى چه له يلى؟ خو ر ريضوانى
 رسته ي كلك صونع ذات سوبحانى
 خالښ چه خاله ن؟ مه ر له عمل كان خيز
 له عمل ئه حمه ر بيژ يا قووت په رويز
 ته نشان سه مع ته خت بلوورهن
 هه ر خالى خه راج مولك فه خفوورهن
 گول نه نوخته ي زه ر حه لقه ي پيالنه
 مروارى وه هار ژالنه هه لاله
 مو صه فش نيان وه بان زانوو
 په ي ده فع ئه شرار قورئان مه وانوو
 حه رف حه لق ئيدغام به رمه يو ئيظهار
 مه خفه ي ما به قاش ته جويد ئاشكار
 قيرائت چون له وح مه د چون مه كيښو
 له رزه جه ئه ندام به شه ر مه نيشو

چون سه‌دای بولبول جه هه‌نگام گول
مه‌بوگرفرتار دل وه هه‌زار دل
نه‌وفه‌ل بی وه نه‌قش ته‌صویر شاران
خه‌فیف بی چون گول سال کهم باران
خه‌یلئ نیگا کهرد سه‌راسیمه مه‌ند
(وان یکادوا) په‌ی ده‌فع به‌د وه‌ند
تیرئ جه موزگان بال وه هه‌م په‌یوه‌ست
جه خانه‌ی کهمان نه‌برووان مه‌ست
تا په‌ر سو‌فار ژار ئالووده‌ی عیشق
مه‌ودای جگه‌ر دوز قه‌یس مه‌ینه‌ت مه‌شق
جا به‌جا نه‌جهرگ شای نه‌وفه‌ل جاگه‌رد
ریشه‌ی به‌ند جهرگ جه هه‌م جیا کهرد
ده‌ست زه‌لیلی گورد وه زامه‌وه
په‌رئ دانه‌ی خال بی وه دامه‌وه
طه‌وق طوغرای زولف لو‌اش نه‌گه‌رده‌ن
بينا کهرد وه کار قه‌تل قه‌یس که‌رده‌ن
هه‌رگا مه‌کشوش هوه‌یدا مه‌بو
هوون بی ته‌قصیر زوو په‌یدا مه‌بو
مه‌بوئن به‌ سه‌رژان قه‌بیله‌ی عه‌ره‌ب
هه‌م مه‌بوئن باعیت به‌دنامی نه‌سه‌ب
ئه‌ر واچووم وه زور په‌ی ویم ئاوه‌رده‌ن
عه‌ره‌ب جه عه‌ره‌ب که‌ی ئه‌سیر به‌رده‌ن؟
ئه‌و خاسه‌ن جه به‌زم باده‌ی مه‌ی نو‌شان
بدون به‌ (وردش!) باده‌ی خاموشان
تا رو‌ی عه‌ره‌صات نه‌خیزونه‌ خه‌و
له‌یلئ په‌ی من بو سه‌ردی سه‌نگ په‌ی ئه‌و
که‌فت نه‌ سه‌روکار خه‌یال باتل
چه‌نی خه‌یالان یاوا وه مه‌نزل

ساقى تەلەب كەرد وا تاش: ئەي ساقى
شەرت من بە شەرت حەيات باقى
تائىنتىھاي عومر (ما بعدە) ھابۇ
تۆپەي من فەرزەند من پەي تۆ بابۇ
سەرم نە سەر تەوق پام نە حەلقەي غەل
موشكىلى داروون وە تۆ مەبۇ حەل
جە كارم ھەرگا خودگىرى كەردەن
فەرداي قىامەت دەينم وە گەردەن
ساقى وات: شاھم كافر كيشۇ دەين
ئەر جە دەستم بۇ (بالراس بالعين)
نەوفەل وات: فەرزەند ئىدەن خەيالم
لەيلى بۇ حەكىم حالزان حالتم
دل جە سەوداي غەم سەرئەفراز كەروون
تەن شاداب جە شەھد رىزەي راز كەروون
شەو جە تەنخوای شەم شەوچراخم بۇ
رۇژ ميوەي نەھال نەخل باغم بۇ
رەقىبى چون قەيس ھانە دلیمان
موعالەجەي دەرد نەمەبۇ پیمان
مەبۇ تۆ نە بەزم مەجلىس ئاراي مەي
باوهرى پەي قەيس بادە پەيا پەي
سەرخۇش بۇ جە زۇر بادەي عەننابى
فەرق نەبۇ جە لاش ئەسودە جە ئابى
ھەر وەخت زاناي قەيس مەدھۇش مەستەن
ئاب ئاتەشوار راي ھۇش بەستەن
نە فەرق ئىدراك خەيالت جەم كەر
مەي چەنى شەرەنگ مەمزووج وە ھەم كەر
دو پيالەي صاف توحفەي بلوورى
چەنى زىر فنجان چىنى فەخفوورى

فنجانان يەك ساخت ھەردوو جە يەك رەنگ
يەكئى پر شەراب يەكئى پر شەرەنگ
ھۆش و فام جە لات نەبۆ تەواسا
باوەر وە مەجلىس عارىفان ئاسا
مەى بدەر وە من شەرەنگ وە مەجنوون
ھەردوو بنۆشین تا چون مەبۆ چوون
فەصلئى قەيست كەرد نە رووى زەمین پەست
وہ شیرەى شەرەنگ راى حەياتت بەست
مەكەرەوت وە شىخ كار فەرماى دوجەيل
تۆ نايب تۆ شىخ من غولام لەيل
رازيش كەرد وە حەرف (كذب الخلاف)ى
شەرەنگ بەر ئاوەرد سپەرد وە ساقى
شەى بىساط بەزم بەادە نىاشان
نەوفەل چەنى قەيس خاتر پەريشان
نەوفەل چەنى عەقل خەيالان خام بى
بەزم ئارای بەسط مەجلىس عام بى
موظرىبان وە سۆز صەداى سازوہ
خۆشخوانان وە طەن خۆشئاوازوہ
عەيش و نۆشا نۆش يا مەرحەبابى
مەرگ مەى بنۆش راو بى رابى
يە گشت كارسازى مەرگ نەوفەل بى
پيالەئى بە ئىد يەكئى بە ئەو بى
مەعلووم بى مەجنوون مەست و خەممار بى
نیشانەى مەستى پيش ئاشكار بى
ساقى پەى مەجنوون نە كارسازى بى
تەقدیر نە تەدبیر فیتنە بازى بى
جە مەى و شەرەنگ دوو پيالە پر كەرد
يەكئى پر شەراب صافتەر جە دوپر كەرد

نیاش نه ژیر جام ههردوو پیاله
ئهجهل پهی نهوفهل کهردش ههواله
مهجلیس پر موطریب پر چهقانهی جهنگ
پر جه رهقاصان شهیدای شوخ و شهنگ
کزهی مووکیشان نالهی نهوای نهی
سۆز مهقامات عارهبان طهی
ساقی سیاهیسی (ورده شرنگ!)
مهحوخاتر کهرد شراب جه شهرنگ
گۆش و عهین وه رهقص مهکهرد تهماش
هۆش و فام جه فهرق ساقی کهرد حاشا
گشت کارساز کار مهگ ئهجهل بی
پیالهی نهظلیف رهردو و بهدهل بی
نهقش موهرهی نهرد نهوفهل چهواشا
مهی دا وه مهجنوون شهرنگ دا به شا
قهیس کیشا وه سهه پیالهی پر مهی
پیچ ناماش وه عهین کهیانان کهی
فهلک وات: نهوفهل بنۆش نوشت بو
با خهیال لهیل فهرامۆشت بو
ئینتیها ئاخه مهی نوشانتهن
تۆشهی رای سهفهه خامۆشانتهن
نهوفهل نوشتش کهرد بهدتهه نه جانی
کهشتی وست نه بهحر دهریای توفانی
دهردهم چون ئهلماس جهرگش پاره کهرد
دل جه تهخت و بهخت ویش ئاواره کهرد
جهنگ نهبی بهیداخ ویش وه پا کهرو
نه جای رجا بی ئیلتیجا کهرو
نه وه گهنج و مال لیش مهبی رازی
نه وه ئیلتیجای عولهماوقازی

مهوج هوون جه بهحر خهيال كهرد حاصل
 توفان گرد مالا ريشه‌ي بهند دل
 سهر نه رووي سهرين ههردوو چه‌م نه‌بله‌ق
 قه‌بزر روحش دا به دهست مؤله‌ق
 نه‌جهل يه‌لغار دا ده‌رلاد مهرگ ئاوهرد
 په‌ي راحه‌تیی جيسم په‌ي كو‌تایی دهرد
 روحش قه‌بض كهرد ئافه‌ريده‌ي روج
 خالیي كهرد عه‌ميق كيميای فه‌تووح
 ساكن بی جه رهنگ ته‌مه‌ننای ژيان
 خالیي كهرد وه فه‌رش نه جای سهرن‌يان
 هو‌ر چن‌يا بیساط بازار شاديش
 ياوا وه گه‌ردوون دادو بی داديش
 خه‌به‌ر به‌ردشان په‌ي باوان له‌يل
 نه‌وفه‌ل نه رای له‌يل گيانش كهرد طوفه‌يل
 نه‌و سوپاو نه‌و سان كه‌سی نه‌مه‌نده‌ن
 نه‌ر كه‌سی مه‌نده‌ن په‌خش و په‌رگه‌نده‌ن
 نه‌تباع و قه‌وه‌ش پاشيان وه هم
 له‌يلی راگه‌مه‌دارو وه چه‌م (!)
 چه عه‌جه‌ب جه له‌يل مه‌يلتان سهرده‌ن
 مهر قه‌تل سيله‌ي رحمتان كهرده‌ن
 له‌يل هر نه‌و له‌يله‌ن لوان جه باوان
 وه باغچه‌ي ليموش زهره‌ر نه‌ياوان
 يه‌لغار دهن وه تاو بوهران قاتيل
 هم له‌يل باوهران هم خاراو مه‌خمه‌ل
 ئیل عاميرشا خه‌به‌ر زاناشان
 حه‌مد خوداوه‌ند يه‌كتا واناشان
 قه‌وم و خویشانش حارز بين وه‌هم
 دا نه‌ته‌پل و كو‌س جه‌م ئاراو جه‌م

سوار بين يهكسهر بهقه ترو به جهخت
مه نزل طهي كه ردهن به وهخت و بي وهخت
سي شو نه وهخت ستاره ي سههر
موئه ذين واتا (الله اكبر)
خوروشان تهمام سويي عاميرشا
وه ئيل نه وفهل جو شا و خوروشا

ههركهس جه دنيا طينه تش پاكهن
جه ئاب و ئاتش تهمام بي پاكهن
پهري خاس و عام مه خلوق خاكي
هيچ خاسته نيهن جه طينهت پاكبي
ئهگه كه نه وفهل طينهت پاك مه بي
كه ي وه مه و داي زهر جگه چاك مه بي؟
ئوهل مه رديي كه رد ئاخه نامه رديي
نامه رديي په ريش بي وه روزه رديي
قهيس بار به ليو مات و سه رگه ردان
پوشا لونگ پوست و ئلبي نه هه ردان
هزاران دروود هزاران سلام
زما بر محمد عليه السلام

سنه ۱۳۴۲ خطاط رشيد هموند

ميرزا شہفيع و نهوسوهيل

ميرزا شہفيع لہم پارچہ شيعرہدا کہ ليڙہ بہدواوہ دہيخوئينہوہ دہيہويٰ دستہلات و توانا و شارہزايبي خويٰ لہ جوغرافيا و کہشناسي و رهنګي گول و گژوگيا و فراواني زانباري لہ بہروبوم و کالا و والاي ولاتاني جيہاندا بنويئي. ديارہ بہ سہرکہوتوويي مہبہستي خويٰ پيکاوہ و لہ بہناي نہوسوهيل و رهنګپيڙي و رازاندنہوي کہڙ و کيڙو و کوساردا ديمہني دنياي رازاوہي بہ بہہاري جواني و بہہار نواندوہ، دواييش کہ وھيشوومہ و شہلتہ رووي تيٰ کردوون و رهنګي لہ روو بڙيون و کردووني بہ پووش و پھلاش و باي فہنا ہر توڙيکي بہ شوئيٺکدا بردوون.. بہ مہرگ و پاشہڙوڙ دہرختوون.

ئہمہيش دہکريٰ لہ تہفسيري ئايہتي:

«اعلموا أنما الحياة الدنيا لعب ولهو وزينة وتفاخر بينكم و تکاثر في الاموال والاولاد کمثل غيث اعجب الکفار نباته ثم يھيج فتراہ مصفرا ثم يکون حطاما وفي الآخرة عذاب شديد ومغفرة من اللہ ورضوان، وما الحياة الدنيا الامتاع الغرور»، وەرگيرايبت.

دہبيٰ ئہوہيش بلیم: تہنيا ميرزا شہفيع ئہم کارہي نہکردوہ و مہلا عومہري رهنجووريش^(۱) پارچہيہک شيعري لہ ہمان بابہتدا ہيہ و سہرہتا و کوٺايي و ناوہروکيان زور لہيہک دہچيٺ، ئيتر نازانم کاميان لہ کاميان يان ہردووکيان لہ کہسي - يان کہسانيکي - تريان وەرگرتوہ يان نا؟

(۱)

ميرزام جہختشہن، ميرزام جہختشہن
 ئارو نہوسوهيل جہهد و جہختشہن
 رھزان ئينتيظار وادہي وھختشہن
 خہريد کالاي زہرين رھختشہن
 گہري بہپراکش لسا بہ شاران
 پهي خہلات بہخشان عہرعر چناران
 (صوف) جہ شام ئاوہرد (بکرس) جہ باکو
 (ترمہ) جہ کشمير (تخت) جہ ہلاکو
 (مقدم) جہ ميصر (سور) جہ لنگاھوور
 (ديبا) جہ دہکن (اکسير) جہ لاھوور

(۱) بروانہ: ديواني رهنجووري، (مہلا عومہري زہنگنہ) ليکولينہوي محمہد علي قہرداغي، چاپي يہکہم چاپخانہي (آفاق عربيہ) بہغدا ۱۴۰۳ ک. ۱۹۸۳ ز. ل ۱۸۱.

(*) لہ (رہشيد / ۲) وەرگيراوہ.

(اطلس) جه فەرپنگ (سوتی) جه طهوهس
 جه (قم خطا بکرسی صدرس!)
 (خان) جه خوارهزم، مهخمهّل جه (قزلب)
 (اورنگ باق) جه اصل بهحرهین بهندهر
 جه کاشان (زهپاف) زهمین ته لایی
 نه شهراستراپاد (تخش) دووتایی
 جه شیروان پارچهی گوگچهی ئابی
 جه بهصره (جان فاص) توحفهی عهنابی
 جه تهبریز قوماش قوطنی وهزیری
 جه موصل (قرمز) خاصهی جزیری
 (خطایی) نه مولک خاقان فهخفوور
 جه بابل (قصب) شاهان وه ضهروور
 (مطبق) جه مور (محرمات) جه یهزز
 نه جیهان ئاباد (مفرجی) گول گهن
 (کیمخوا) جه مهکان (زیربال) جه زهردهشت
 زنجیرهی زهریف نه کارخانهی رهشت
 جه ئەصفههان (زیبا)ی توحفهی مه داخل
 جه کرمان (شمله)ی ئالای ههزار گول
 (ترمه) جه ئەستمول (تافته) جه (قهلماس)
 (کلاغی) جه خو (شال باف) جه سهلماس
 کهتان جه (هلهب) جه (بهغداد) تافته
 جه مهککه حریر حوریان بافته
 (دارایی) جه روم (سقلابی) جه بهلخ
 جه (طایف) کهتان جه سهمهرقههه (سلخ)
 جه (قهندههار) کیش صههه مثقال صاف
 جه (ئیرهوان) شهش (یاتته) باف
 جه قوم (قناویز) زهعهفران زار
 جه (قهزوین) (والای) یهک شهوهی گولنار

جه (گیلان) کالای (کاره) ی مار زهرد
 جه (جلفه) پارچه ی (بادله) ی بیگهرد
 گیلا شارهو شار خهرید کهرد کالای
 بادل پهسهند قوماش ئالای
 ههزار تلمیتش وستهن وه رووی هم
 نه (قمچی خانه) ی خوسرهو نه بی کهم
 بارگهش جه قهتار قودرته ئاراستهن
 قهسر بنهء روم جه بن بارکهردهن
 وهرنه صهدای دهنگ نه هار چهنی لهیل
 خیزا صهدای دهنگ پیشخانه ی سوهیل
 فهصلی جه یهمن ئه وهل کهرد یه لغار
 فهپر وست نه طایف زینهت به بولغار
 فهرما وهستشان چادر نه چهمن
 چهمن بی درهنگ عه قیق یهمن
 کهرد وه یاد دهستور خوسرهوان پیش
 واز کهرد دهرگای قوفل (قمچی خانه) ی ویش
 په ی خهلات بهخشان جه ئیبتیدای سهر
 طهلهب کهرد چنار خوسرهوی عهرعر
 پوشا وه بهدهن (کمیخوا) ی زهرپادی
 سهر کپشا نه ئهوج عهرعر نه شادی
 (صوف) بهخشا وه سیف (بکرس) وه بی دار
 (سرمه) وه ترنج (اکسوان) وه بولغار
 شهفتالوو پوشا اورنگ شایی زهرد
 سو سهن خهلات کهرد تیجاران ههرد
 بادام (بادله) ی زهر پو ش کهرد نه وهر
 سماقان پو شان جانفاس ئه حمهر
 شیرداخ وه شههین ئه طلهس (وامریو!)
 وه میوان زهر پاف زهر تان زهر پو

(کیش) کیشا وه سهر سهولان ساوا
 (غارا) وهست وه دوش ئالوو - بوخارا
 ديبای رهنگارهنگ ناديرهی شاران
 بهخشا وه دارتووی دلّهی هصاران
 سورمه وه صهندهل زيبا وه زهیتوون
 (مفرجی) وه تاك کیکف و کهتوون
 زهرد ئالوو تافتهی ناروهند خهطایی
 ئه رخنهوان پووشان قهصب شایی
 عهنناب وه صهدهرس قهلهم کارهوه
 لیمو وه شال باف ریشه دارهوه
 گیلاس وه کهمی گوگجه جزیری
 هه لوجه پووشان کالای هریری
 پهک وه خهلات مهحره ماته وه
 ئهنجیر وه ئیچک سهقاماته وه
 خورما شهملّهی گول دا نه دهور سهر
 کهتان گرد نه کول (یکرسی!) بهندهر
 دارمه لحه م پووشا قوطنی تهبریزی
 جه وه هری مهخمه ل سادهی قرمزی
 گردهکان پووشا کالای موقه ددهم
 جه جوببه خانان خانان نه بی کهم
 دارایی وه طوول مهرواری باخان
 (ماوت) و (ارجن) سهرهرد زاخان
 (زریشکان) وه بهرگ یه کشه وهی قرمز
 مدرهوشا چون لال خه زانهی هورمز
 قهلاخیی وه دوش مازک دارهوه
 (گویتز) وه قوماش کاژ ماره وه
 (تهنگزه) یه هژار پا جه مه غار بهند
 ئه ویش پووشابی سیم سه مه رقه ند

(ژاله) و (گزيچار) جه نهحسيي وئشان
 كالاي نهو سوهيل نهياوا پئشان
 يهكايهك رهنك كهرد تيب تيب سازنا
 ههر تيب و بهرگ رهنكي رازنا
 تيب قمرز پؤش چون سوپاي قهيصهر
 تيب جه پؤشان بادلهي ئهمهر
 تيب تهمووري تيب ژهنگاري
 تيب ئاتهشي مداخله كاري
 تيب سهوادي، تيب عهناابي
 تيب فهندهقي حاشيه ئابي
 جهوزي و ميخهكي موشكي صهندهلي
 نارنجيي، بهنهفش ئلماس (فيلي)
 سهبزيي، چهمهنيي، فندقيي، نيليي،
 ئابيي، ئاتهشي، گولخار بهندهريي
 بهكچي، فستقي، ديزيي، ريحانيي
 زهعفراني رهنك، كاشيي فنجانيي
 مؤريي، تهلخيي، نهباتيي، تفتي
 ليمويي، قمرز، فتاتيي، نهفتيي،
 سورمه گولناريي، سيا دهيجووريي
 بهياض ئهبيهض كالاي كافووريي
 يهكايهك رهنك كهرد جه كارخانهي غيب
 تا(يدرك الطرف) تيش نهمندهن عيب
 سوهيل خاطرشاد رهنك رستهيي وئش
 فكر كهچبازيي فهلهك نهبي پئش
 ناغافل قهوشهن وهيشوومه نالا
 گرانش وه بورج عهقرب وا نالا
 ضهريه ضهريه كهرد باش ههوالهه بهد
 پهه عهزم غارهت داران سهرحهه

ویش چهنی بهیداغ شانمای شهلته
 ئهسپ و قه مچی کهرد سوار وه سهلته
 وهر جه بانگ صوب موناچات وانان
 بانگ شیوهن وست نه ئه خیاوانان
 جه سام سوپاش قیامهت خیزا
 سولتان سوپیل ته رساو گوریزا
 قه ههار کهرد قه ههار عه رعه ر چناران
 شیوهن وست نه شون نه سهر دیاران
 چه مهربی چه من، زیرهی زهرد ئالوو
 هاوار بی هه مووی ئالوو و شفتالوو
 زایلهی زیریشک بادرووی بیدار
 واوه یلای نووشک ماتهمیی مروار
 هانای (امرود) ان ئامان ئه نجیر
 مهوت میودار دهست بهستهی زنجیر
 ناله و نه عرهی سیف سهرکه پرهی سماق
 قوله قه تارهی سیف بهرز بی نه ئافاق (!)
 کهردش باس و خواس کالای سوپیلی
 ههر توولیی پهی ویش مه کهرد واوه یلی!
 ههر جه فهوق فهرق تا نازهی پاشان
 ریزا وه زهمین کالای والاشان
 تهن لوخت و عوریاں قامهت چهفت و چه
 چون حاجی نه وهقت (احرام الحرم)
 وهلگ درهختان دهست جه ههم وهردان
 باد بهردشان ههرده به ههردان
 بولبولان نه داغ زهمانهی بی مهیل
 مهگریوان پهی رهنج بهردهی نهو سوپیل
 سه مطوور دا به سهنگ ئه خیاوانه دا
 روو کهردهن وه چوئل بیابانه دا

بی شہر طیبی دوران زہمانہی ناہال
شادی و زوقشان بہی طہور بی بہتال
نہوسوہیل بہرشی نہ رنگ رژانش
نہ خہلات بہخشان دووکان و مالش
ہہر کہس بہ دنیا مہبہندو کہمہر
خہطہر مہوینو جہ سوہیل بہدتر
من و تو سوہیل خہوف نہ ریمانہن
تو رنگ من فہر پہری کیمانہن؟
تو ہہر نہ بہخشان خہلاتت چیشہن؟
خودا خہیرت دو مہرگمان نہ ریثہن
جہفات بی سوودہ جہ ویت مہعلوومہ
مہبی بہ خوراک سوپای ویشوومہ
مہژہنی صہد سال تہپل بہشارت
بہ یہک شہو یانہت مہدو بہ غارہت
من مہرگم مہدران وہ کہمین گاوہ
مہوقووف ئہمرہن وہ کار فہرماوہ
ہہر وہقت مہزانی وہنہش بیدار بو
چون (کوزہ کران!) ہہر جاش دیار بو
(شہفیع!) بہ دوران پہی چیش مہنازی؟
وہقتہن چون سوہیل بدہروٹ بازی!

بہہاریاتی میرزا شہفیع

۲ (*)

ئہلا لامہکمان
ئہلا لاشہریک یہکتای لامہکان
بہخشیای شہرف بہخش جہواہیر جہ کان
رہہنومای رہہبہر راگہی سالیکان

(*) لہ (رہشید / ۲) وہرگراوہ.

فـهـرد بـی زهـوال دارا دهـهـنـده
 عهـیب عیصیان پوـش عاصی شهـرمـنده
 پادشای شاهان صاحب تاج و تهخت
 حاکم دیوان روژ وه عدهی وهخت
 شنه وای بی گۆش بی دیده بینا
 نیگاهداری چهرخ نه طاق مینا
 ته و فیک نه جات شهفهق نه دهیجور
 سامیع جه ئاواز پای موور بی زور
 پهروه ندهی بیخ ریشهی چهرخ جه بن
 ئیمداد داود سەنگ (قه لاختن!)
 جان له جان ستان بی میثل مه عبود
 خه لاص دای (خه لیل) جه نار (نه مروود)
 دوو شەش کوچه ساز ده ریای روود (نیل)
 پهی عوبور قهوم به نی ئیسرائیل
 هه لیل موشکیلات ئاشفتهی کاران
 موخبیر جه حیساب قه ترهی ئه مطاران
 شوکرانهم به تون کار ساز قه دیم
 ئیحیاساز عهظم (عظام الرمیم)
 دیو مه کهی وه ئینس ئاده می وه غول
 شاهان لونگ پوس موهزی نه گول
 شاران مه کهی چول بیابان وه میصر
 مه دهی وه مخلوق گا عوسرو گا یوسر
 مه به خشی وه ئینس جققه ی که یکاوس
 کولاغ مه نهری وه جاگه ی طاوس
 فیدای صونعت بام گشت رەنگ ویتنه
 عیلم ئه وه لین تا ئاخر پیتنه
 سیوای ذات ویت جه مه تا ماهی
 کی کهردن سفید رەنگ سیاهی؟

تا نەبۆ رەزات فەرد فریاد رەس
 چۆن پەیدا مەبۆ گۆل جە خارو خەس؟
 ئەی بەندەى حەقیر مات و سەرگەردان
 دڵ ریببائ دەرد بارخانەى دەردان
 سەرەى صنەت بيم جەى وەر تەر سالان
 دوو دلم مەكەرد چەنى منالان (!)
 مەست (لايعقل) ھەرزەى ھەرزە كەرد
 صنوع ليقاى تۆم تەماشانە كەرد
 مەگيلام ويئل ويئل چەنى منالان
 شوغلئ ئەكل و شورب وە خاطر مەردان
 ئيمسال جورعەى جام بئداريم وەردەن
 تەجرەبەى ئاشار صنوع تۆم كەردەن
 كافر ئەو كەسەن گومراى دڵ جە سەنگ
 جە حەوادىثات خاطر كەرۆ تەنگ
 جە تەلخ وجە عەيش ويئەى ھەم نەبۆ
 پەرى ئاماي رزق خاطر جەم نەبۆ
 زياد تەر جە ئيد راي نەفەس نيەن
 گونە ھكارانت كەشف كەس نيەن
 پەى چيئش بى رەونەق نەوبە ھارانت؟
 ئەبر و رەعد و بەرق باد و بارانت
 عەبد كەمترين بى ھۆش و كەم فام
 ئەقەلل مەخلوق جوملەى خاص و عام
 يەك رۆ جە ھەنگام رۆح ئەفزاي رەبيع
 خواجاي گۆل فرۆش بى بهيع و مەنيع
 سوار بيم وە ريجل خەستەى ناتەوان
 قەيس ئاسا رووم كەرد نەكاوو كووان
 دڵ پەى تەفەرۆج صنوع (سما!) تۆ
 دەوان دوور دەور ھەوار خۆشخۆ

نیگام کهرد وه رهنګ کۆه و سهحراو دهشت
خاستهر جه رياض ريضوان بهههشت
رووی زهمین پوښا بهرگ خهضرايی
مهنمانا چون مهوج بهحر مینای
بهرزه باهیران خارو خاره سهنګ
پیوه هۆردریان خهیمه ی رهنګارهنگ
فهوج قهوشه نان ههر جا صهف کپشان
ههر یهک چهنی ویش ههر رهنګ ویشان
خهیلئ نیگام کهرد رهوشه ن بی زهینم
چهند عه جائیبات ئاما وه عهینم
جه سام لهشکر خهوف بهردم نه دل
کنام نه ته دبیر ماجه رای موشکل
سه بهب جه ئید بی نهی وهرتهر سالان
وههاران مهشیم وه ههردهی هالان
نه سوپا نه غهیر نه زیاد نه کم
سهبزی سیوای زهرع نمهدی وه چه م
ساتئ سه رکپشام نه خهرقه ی دهروون
شیم نه بهحر فیکر جه صونع بیچوون
نه کهس بی نه دۆس نه یار نه رهفیک
ئهحوال صهحیح پیم کهرۆ تهحقیق
هه لاله نه تهخت وهریای موغاران
پوښابی لیباس تهعزیه داران
جه لای دهست راست ئامام وه نهظهر
روو ئالام وه لاش پهی پهرسای خه بهر
من سهلامم کهرد چون ئههل خانان
جه شهرم حوزوور سهر وست وه دامان
جه دمای سهلام واتم: هه لاله
دیده دیدهی جهیر نهوای غه زاله

وہ ئەسر چەمان دايم نەمىنت
 وہ كەچىي گەردەن خوار جەمىنت
 وہ گيان كاكۆل پەخش و پەرگەندەت
 وہ لۆلۆي پىر بەرگ بى غەزامەندەت
 عەيب نىەن پەرسان جە ھۆشمەندان
 كەمترىن ھەر سال دماي يەخبەندان
 چون قەيس چۆنگەرد ئەي ھەردە جام بى
 سەيرانگەي سەحەر جاي تەماشام بى
 ھەر ۋەقت من مامام تەشريفت نەبى
 ئىحضر حوضوور زەريفت نەبى
 مەكان ئەصلت جەكام ئىلاخ بى؟
 جات نە پاي ۋە فراۋ كام رىز زاخ بى؟
 بويەر جە تەقصير بى ئەدەبىي عەرض
 پەرساي من فەرضەن چون فەريضەي فەرض
 جە مولك قەدىم كى تۆش ئاۋەردەن؟
 پەي چىش نە جاي وىت جابەجات كەردەن؟
 يافتەي پەروەرش پاي كام سەھەندى؟
 ئىسە دەست نىشان كام دەردمەندى؟
 كەس چون تۆ پىر عەقل پىر كەمال نىەن
 مەملەكەت پەي چىش چون ھەرسال نىەن؟
 سەرزەمىن ھەرسال بەي شىۋە نەبى
 خەيمەي رەنگارەنگ كەس پىۋە نەبى
 جە سام ھەيبەت باغچەي رەنگارەنگ
 كوان ساميان، ئەرض ئامان ۋە تەنگ؟
 ئىمسال چۆن بىەن؟ سەبەب جە چىشەن؟
 ئەرض خالى نىەن جە سويا ۋە ۋەشەن
 ئەي تىپ گولان گشت جە كو ئامان؟
 بى حەدەن حساب نەدارۆ سامان

بەرزە باھیران ھەتا بنمانو
چون خەرگای خوسرەو ھەر باد مەشانو
كاوان كالاوان لاشیو و ھەردە
تەمام پەر بیەن جە سەرپەردە
سویای سەرداران ئامادەى جەنگى
صەف كیشان تیپ تیپ ھەر تیپى رەنگى
نە جا جا جۇق جۇق پۆل نازاران
رەعنا و رەند پۆشان سیمین عوزاران
وہ بەرگ گول فام رازیان رازان
بى صەدای سازان چۆپى موزان
سەرم سې مەندەن عەقلم كەردەن رەم
چەند عەجائىبات ئامانەم وە چەم
جە كو بین گشت ئەى رەنگا رەنگە
ئەى خەیمە و قەوشەن پۆرو پەشەنگە؟
مەر جە نوور شەم پا نیان وە رەخش
پەرى ئىنتىقام ھۆن سیاوھش
يام خو مەنۆچەھر صاحیب ذات و زۆر
ھا نە كەشاكەش دەعوای سەلم و طوور؟
يام خو ضەحاکەن یام جەمشید كەى؟
يام ھەفت لەشكرەن دەعوای دەشت رەى؟
نەدیەنم وە چەم ئەى كەراماتە
بە گوشم نامان ھەرگیز بە واتە
بە عیشق ئەو شاھ ذات بى جیسەن
من خاوم دیەن یام خو طەلیسمەن؟

جوابی هه لاله

هه لاله وه خه شم دیدی مهسته وه
جه وایی صه ریح دا به دهسته وه
وات: ئه ی جانشین قه یس بییدی مال
دل جو یای خه بهر چه گۆنه گی حال
خاصت شناسان من هه لاله ننان
جه ی زید زامن هه زار ساله ننان
ئه ی خاکه نه صیب سه رنویشتمه ن
مه کان مه لوفو پشته الپشتمه ن
(قدیم القدیم) خودره و بیه ننان
دهست نیشان دهست به شه ر نیه ننان
هه ر سال دهسته لات دهست کهس نه بی
جه خوشکی زه مین رای نه فهس نه بی
دیدارم جه و بۆن موره خه ص نه بی
سه باب جه سو بجان موره خه ص نه بی
زه مین (العطش) مه خیزاش نه جه رگ
یا وایی وه نه زع سه که رات مه رگ
مه مانا وه شه خص غه مزده ی غه مگین
(مخلع) وه به رگ سیای ماته مین
جه ره زای خالق نیگه هدار عه رش
خاللی بی جه ره نگ ته لار بی فه رش
شوق شوق شوق مه به رد سینه ش مه بی چاک
ئه وه زه لیل دهر د من خه ریک خاک
نه هران بی مه همیز عیوونان بی ره نگ
سه راوان مه حبوس ریجل جاری له نگ
جه لوظف بیچون بی هه متای باعیت
جه به رزی ئیقبال خوسره و ثالیت

ٲه‌میر عادیل فیکر خیر ٲه‌ندیش
سازش ده‌ه‌نده‌ی گورگان چهنی می‌ش
ٲیمسال‌ که‌رم که‌رد پادشای بی‌ عیب
بارخانه‌ی رحمت جه کارخانه‌ی غیب
جه مه‌تای جه‌یحوون بی‌ ویرای ٲه‌بر
ٲه‌ٲه‌ر که‌رد ٲه‌مطار بی‌ مداراو صه‌بر
شه‌مال‌ به‌ ته‌عجیل روی زه‌مین مال‌ا
په‌ی لیقای سه‌حاب ٲا‌ورد وه‌ بال‌ا
جه ٲیبتیدای ده‌لو تا ٲینتیهای ٲه‌ور
سه‌ما سیل ٲا‌ورد غه‌برا که‌ردش غه‌ور
بی‌ حرف خیالاف بی‌ سه‌هو غه‌له‌ط
سه‌حرا بی‌ وه‌ به‌حر شه‌تاوان وه‌ شه‌ط
خیزا تاف و لاف جه‌ ه‌رده‌ی ه‌الان
پر که‌رد شه‌تاوان شیوه‌ی گول‌الان
زه‌مین غوسل ه‌یض ٲیستیحاضه‌ که‌رد
بینای بار ه‌مل جه‌ نه‌و تازه‌ که‌رد
نه‌ حادیٲه‌ی چه‌رخ نه‌یاواش خه‌له‌ل
وه‌ضع ه‌ملش که‌رد جه‌ یانه‌ی ه‌مه‌ل
سه‌حرا و سه‌رزه‌مین ه‌هرچ مه‌وینی
گول‌هن گول‌زارهن به‌ی نازنه‌نینی
خورده‌ نه‌باتات نیم‌ گرم و نیم‌ سه‌رد
نیم‌ رها وه‌ قه‌تل نیم‌ عیلاج ده‌رد
مه‌زرووع و مه‌عاش جه‌مع ٲه‌شجاران
دایه‌شان خاکهن بابوشان باران
به‌لی‌ راویار دیوانه‌ی بی‌ ده‌نگ
سه‌رعی ساده‌ له‌وح ٲوستاد فه‌رپه‌نگ
عه‌رز من ٲید بی‌ په‌ری‌ سه‌رگوزه‌شت
به‌ه‌انه‌ باران صه‌حراو کو‌هو ده‌شت

ميرزا شەفيع

(*)۳

لــه سى رەنگ نــــەبــــو
زولفى سەوادى له سى رەنگ نەبو
موشكى و حەنايى سىاوەنگ نەبو
فیتنە و شەرفرۆش شوخ و شەنگ نەبو
بۆى نەسىم صوب سەحەر نەبو لىش
حاشا ئەو زولفە من بىزارم لىش
موسەلسەل نــــەبــــو ...
زولفى جە ئەزەل موسەلسەل نەبو
چون تووك ژىربال بورچين پەل نەبو
رشتەى صونع حەق لم يزل نەبو
عەطرش وە باعيت زەنگانى نەبو
نەفسانىي پەرىش رۆحانى نەبو
ئەو زولفە چىشەن من چىش مەكەم لىش؟
حاشا ئەو زولفە من بىزارم لىش
بەيضاى صوب حەدم ...
زولفى رەنگ جە رەنگ بەيضاى صوب حەدم
گرنج پىچ پىچ نە پىكو وە هەم
دەم نەدو نە دەم سەرچەشمەى زەمزەم
زولفى فەتواى قەتل گەرا نەبو پىش
حاشا ئەو زولفە من بىزارم لىش
قەترانى نــــەبــــو ...
زولفى تەلخ و دىز قەترانى نەبو
بۆى عەتر عەنبەر گوللا و نەبو لىش
(شەفيع) ئەو زولف بىزارىشەن لىش

(*) له (رەشىد / ۲) وەرگىراوە.

۴ (*)

شہفیع دونیای دوون ...
بہس بشو نہ فکیر دام دنیاای دوون
فیکر و خہیال کەر نام ئاوہران کوون؟
بیخ و بنچینہی پیغہمبہران کوون؟
حہزرت مووسا و پیغہمبہران کوون؟
ہامراز گوفتار تایی ہی ہمتا کوون؟
ئہمیر صہفدر ساقی کہوئہر کوون؟
شہبیر و شوہبہر پور حہیدہر کوون؟
غہریب غوربہت شای خہراسان کوون؟
ئہولادہی رہسول حہق شناسان کوون؟
ئوستاد داود ہی دہسگا و دہم کوون؟
وہ باطین حہلقہی زہری مہحکمہ کوون؟
یہد سولہیمان صاحب نگین کوون؟
ئیمام حہیدہر ستوون دین کوون؟
خہلیفہ و بہہلوول بہغداد زہمین کوون؟
تہخت صوب سہلام خاقان کوون؟
دہور دہقیانوس بلند پایہ کوون؟
صاحب بہزم رزم سامی سادہ کوون؟
(بروت!) بیژن دوستاخ چاہ کوون؟
کیومہرت کہی صاحب سوپاہ کوون؟
تیر زہرالووی سہعد و ہققاص کوون؟
شای تہیموور لہنگ صاحب ئہساس کوون؟
فہرہیدوون فہر ہفت ئیقلم گیر کوون؟
برزوو فرامہرز با زال پیر کوون؟
ہفتا و ہفت پسر ئیبین گوودہرز کوون؟
حوکم شاصہفی ئاوازہ بہرز کوون؟

(*) لہ (رہشید / ۳) وەرگیراوه.

طه نطه نه شايی ئه فراسياب كوون؟
 بر پشت مهردان رۆژ حيساب كوون؟
 تېغ و رهخش و گورز رۆسته م زال كوون؟
 بروت دماخ دال بن دال كوون؟
 باهووی بلند بال فههاد چين كوون؟
 خوسره و پهرويز دارا نكين كوون؟
 ناديره نامدار قه لای ئيران كوون؟
 دهسته دهسته تيب دهنگدليزان كوون؟
 قازهي زلق و طهير سهر مهيدانان كوون؟
 جه لای بال قوجاق باززی خانان كوون؟
 شور شهرانگير شور شاران كوون؟
 سه لای صهف شكن ئاتش باران كوون؟
 كه يكوس نه جهنگ جادو و گهران كوون؟
 داوای ديو سفيد مازيندهران كوون؟
 قه هره مانيله گهر شاسب جه كوون؟
 غرشت سوپای طه هماسب جه كوون؟
 شايی ئه شرف شای ئه هل ئه فغان كوون؟
 ئيسم و ئاوازه (متخن!) سهر دار كوون؟
 محمه د شای هيندی (ايام) پيش كوون؟
 قورخانه ش وه فيل مهنگه لووسكيش كوون؟
 موخته صهر شاهان ئه هل هرات كوون؟
 خان و سولتانان رووی سهر بسات كوون؟
 ئه ی بينای بی عيب كه رامهت كاره
 به مهودا جگهر كی نه كرد پاره؟
 خه يال بفرما هيچ كهس نه مهردن؟
 فه لهك وهی طه و ره يه وه تو كهردن
 به مهودا جگهر كی بوو نه شكوان؟
 يه دمای مه رگه ن ههم وه توپيش ياوان

فیرعون و نه مروود دارا بن دارا
چون لاله‌ی به‌هار ئامان رووی سارا
نم‌بوۆ ته‌مام دنیای دوور مه‌نزل
گشت وه مهرگ و مه‌وت داخل بین وه گل
یه (شه‌فیعی) واتهن قه‌برش پر نوور بو
رؤحش نه عذاب جه‌هننهم دوور بو

(*) ۵

شیریرین شوخ و شنگ
ئامان دیده باز شه‌یدای شوخ و شنگ
ته‌ن وه تووی کالای نیم ته‌نه‌ی فه‌رپه‌نگ
چون غونچه نازک چون نه‌ی شه‌که‌ر ته‌نگ
من بام به‌سه‌ر گهرد لیموی زهره و وه‌نگ
شه‌بی‌ه‌ن وه سیب سوویل که‌رده ره‌نگ
نه‌خشی جه‌ موژگان سورمه‌ سای خه‌ده‌نگ
نه‌ جه‌رگم کار که‌رد چون پۆلای فه‌رپه‌نگ
نازدار جه‌و ده‌مدا رووم مه‌که‌ن وه سه‌نگ
دی‌ده‌م بی‌پوشو پهرده‌ی شه‌وه زه‌نگ
بو وه سه‌رینم خال دانه‌ی فه‌رپه‌نگ
په‌ی راحه‌تی روح سه‌ردی سه‌رای سه‌نگ
ده‌قیقه‌ی وه‌رت‌ه‌ر جه‌ وه‌قت مه‌رگم
نه‌خشت به‌رئاوه‌ر نه‌ ریشه‌ی جه‌رگم
حه‌یفه‌ن موژه‌ی نه‌خشی ناز نه‌ندان تو
ته‌عالیم داده‌ی ده‌ور دیده‌ی باز تو
چه‌نی من جه‌ خاک نه‌لحه‌د خجل بو
خه‌ریک خه‌رگاو سه‌راچه‌ی گل بو
زه‌ده‌ی موژه‌ی توّم صاحب‌ب شهرت و شوّن
(مه‌جنوون) کوشته‌ی (له‌یل)، (شه‌فیعی) کوشته‌ی توّن

(*) له (ره‌شید/ ۳) وه‌رگیراوه.

ياران بى پاره ...
 ياران دل جە تىر شەخسى بى پاره
 شەخسى شوخ و شەنگ شىرىن ستاره
 چەرخ بۇرچ بەرز جە لائىئاوارە
 سەر رەوئىلەھى رەم ئاھىوان بىد
 رەوئىلەھى رەئىدان نازداران زىد
 شەھباز شىرىن جەرگەھى تەتاران
 دەماغ نە بوئى عەطر موشكبو داران
 سونگەرچەھى پارچەھى وەلگ دارانەن
 زىنەتنماي زەوق پۇل يارانەن
 نەوخىز نەوتوول رستەھى بەرزانەن
 چووزەھى پاى وەفراو وەلگ لەرزانەن
 نەك دىدەو ئەبرو بىنى چەنى دەم
 گەردن چون گەردن سوراحىي پرنەم
 ياشا لەيل جە ترس فەرداى قىامەت
 مەرھەم بشانو وە ئىش زامەت
 وەرنە زامانم جە نو نو مەبو
 چون زام (شەفيع) ھەر وە سو مەبو

كۆبۇ ۋە باللات خاك ۋە بەرزى نەى
تا فەصل ديوان مەحشەر مەبۇطەى

(*)۸

يەك رۇ بيمار بيم!
يەك رۇ تەن ضايف زارو بيمار بيم
جەستەم خەستەى مار جەور ئازار بى
ئازارم ئازار نەدىن يار بى
خاطر م خەمىن خار خەمىن بى
دېدەم ئەنگىز بار سەيل خەمىن بى
ئەعضام جە ھەيبەت جواناۋ زەرد بى
جە سەر تا دامان چون يەخبەند سەرد بى
ئەجەل جام مەى گەرتەبېش بە دەست
لېم تەلەب مەكەرد پەياپەى پەيوەست
دېم سەدايى نەرم ۋە شنۆى تىر
ئامانە گۆشم؛ عاقىبەت ۋە خىر
يە چە خىرتەن ئازارت چىشەن؟
كام ھەكىم دەۋاى دەرد تۆپىشەن؟

(*) لە (رەشىد/۳) ۋەرگىراۋە .

(*) ۱- گەلاۋىژ، ژ. ۱۰ س. ۵. ژ. ۶، س. ۹.

۲- ژىن، ژ. ۱۳۱۱ .

۳- دەنگى گىتى تازە:

ژ. ۱. س. ۱. ل. ۱۵ .

ژ. ۲۳ بەرگى: ۴، ل. ۲۷۸

ژ. ۴، بەرگى: ۴، ل. ۳۵۰ .

ژ. ۸، بەرگى: ۵، ل. ۱۵۵ .

ژ. ۲۰، بەرگى: ۵، ل. ۴۴۲ .

ژ. ۱، بەرگى: ۱، سالى ۱۹۴۳ .

۴- كەشكۆلى كەلەپوورى ئەدەبى كوردى، بەرگى ۲۷۸/۳، ۴-۴۲-۵۳، ۵-۱۱۴-۱۱۸، ۶-۷۸.

خەيال دام وە زەين واتم؛ دلسوزەن؟
 يە دەست دەرممان دەرد دل دۆزەن
 جەواب دام وە حيلم بە ئىشارەى ئەنگوشت:
 زىمام ھۆشم بەرشىبەن جە مشت
 بويەن نە تەقصر خەرىك دەردم
 وەرنە گيان پيشكەش باللات مەكەردم
 كەس نەشناسۆ چەنى كەردم دەنگ
 دیدەم ھا نە تەخت پەردەى شەووزەنگ
 مینقار كەردەن تن (خشك خالین!)
 دیدەم نەزانام تۆم ھاى نە بالین
 نیگا كەرد نەفس باقى نەمەندەن
 خیلاف تیش نیەن تاقیق (شەمەندەن!)
 نەظم دەستم گرت زاناش چە دەردەن
 واتش: فرە كەس وەى دەردە مەردەن
 بەلام من نە فیکر رەنج بەردەى تۆم
 خەرىك خزمەت نەيوەر كەردەى تۆم
 تۆپەى من جە گيان ویت وپەردەنى
 تیرو تانەى تال بەدان وەردەنى
 ئەرەد كە فیشتر چون یەخ سەردەنى
 نمازوت مەردەن ئەرەد مەردەنى
 بۆنیا نە بۆم پەى تەحقیق رۆح
 نەفس چون ئىكسیر كیمیای فەتووح
 دا نە دەماغم دەما دەمدەم دەمدەم
 نەفس شى نەدەم چون مەسیحای مەریەم(!)
 ئامام جە مەشام ئەئەر كەرد نە دل
 بۆش چون بۆى گوللاو خاصەى ئەنار گول
 تەخفیف دا جە مەرگ ئازارم كەمكەرد
 پەردەى تەم جە بان بیناییم رەمكەرد

نیگام کەرد وە لەیل صاحیب شەرط و شەرم
 کەم کەم بەل چەم هۆدارام وە نەرم
 دیم پەرشەئەسەرین نە روخسار لەیل
 وینەئە نەرگسان صوب جە شەونم کەیل
 چون قەترەئە سێلاب هات نە جەمیندا
 (بەوێم!) جە ئەسەرین شیم وە زەمیندا
 لالیام وەنەش چەئەئە نەئەس
 واتم: زەرەئە روخ نەمەند نە قەفەس
 نەداروون تاقەت زایەئە و زاری
 بەرشۆ جە دیدەت ئەسەر مەروری
 زاری پەئە بێمار بە شیفانمەبو
 موعالەجەئە دەرد دەوا نەبو
 ئەر صەد چون لوقمان هەئە بان بەئین
 نەدۆم عیلاج دەرد شەو نالیان
 هەرگە جە حیساب مەحشەر مەترسی
 ئەحوال دەردان جە مەن مەپرسی
 دەرمان ئەئە دەرد هەر حەلای ویتەن
 جە لیحاف شەرم پەروا جە کیتەن؟
 هانە قوببەئە سیم ساختەئە رەببانی
 روپۆشەن جە لەعل فەیرۆزەئە کانی
 ئەر مەبووت خەلات مەردەن نەپۆشم
 جامی جەو شەربەت بەدە بی نوشم
 ساتی فکەرش کەرد چەئەئە خەئەئەئە
 واتش: ئەئە مەجنوون چۆلگەرد سالان
 هەرگە وە شەربەت مەبو عیلاجت
 روشن مەبو قەلب دەبجوور داجت
 درێغەم نیەن ئەر گیان ویمەن
 ئەر پەئە تو نەبو هەئەئە پەئە کیمەن؟

بهراتی نویشته و ئیشاره‌ی عین
والای شهربه‌تدار شه‌هد شفته‌ین
بدان وه ته‌کذیب ره‌سیده‌ی رافیع
ئه‌جزای دل‌په‌سهند په‌ی دهره‌ی نافیع
همه‌ی قورص همه‌ی قهند همه‌ی شه‌هد همه‌ی شیر
همه‌ی شاخ نه‌بات همه‌ی شه‌کرو په‌نیر
بی‌به‌هان‌ه‌و عوذر بی‌زیادو که‌م
هر شه‌و شه‌ش مثقال هر رو‌سی دره‌م
ره‌وانه‌که‌رو‌په‌ی دهره‌ی فالانی
تائه‌ج‌هل عومرش نه‌درو‌فانی
(شه‌فیع) بزانه‌ق‌در که‌کیمت
چون زانا وه ره‌نج به‌رده‌ی قه‌دیمت
جه‌و ساوه‌مه‌عجون مرواریم وه‌رده‌ن
دل ساکن جه‌ئیش ماجه‌راو دهره‌ن

سهید صادق

(*) ۹

هه‌ورامان به‌ندهن ...
چهرخ چه‌م سیای هه‌ورامان به‌ندهن
خه‌یلئ بی ره‌زا جه‌نگی زه‌ندهن
مویه‌ری پێشدا جاگه‌ی (کشندن!)
چه‌م سیاش دایم هان هانه‌شکاردا
لانه‌شان به‌سته‌ن نه‌ سای موغاردا
ئامار بویردم به‌و خاک خاپوور
بشوون واستانه‌ی پی‌ر شاره‌زوور
ناغافل هه‌وونه‌ی شه‌صت بال ئاما
چریکه‌ی عیشه‌ی چه‌م غه‌زال ئاما
دیم شاهین به‌چی نه‌سا په‌روه‌ده
هه‌یمان نه‌ تووی لان په‌رواز نه‌که‌رده
وه‌ ضه‌رب مه‌همیز قولابه‌ی ناخوون
پیکا مورغ دل که‌ردش سه‌رنگوون
پام وه‌ حه‌لقه‌ی دام نه‌جه‌ل بی به‌سته
ئه‌عزام وه‌ چنگال شاهین شکسته
سارپیش نه‌بی زام له‌یل سیاکو
زامی کاریته‌ر ئاوهردی جه‌ نو
(صادق)! تو ئامای نه‌ خاک هاوشار
بشی وه‌ لای پی‌ر دهرت که‌رو چار
وه‌ هه‌وراماندا په‌ی چیت که‌رد گوزهر؟
باوه‌ری زامی جه‌ ئه‌و کاری ته‌ر!

(*) ۱- که‌شکوئی که‌له‌پووری ئه‌ده‌بی کوردی، به‌رگی: ۲۴۳/۳، ۱۷۷/۵، ۷۵/۶

۲- ده‌نگی گیتی تازه. ژ: ۲، به‌رگی: ۴، ل: ۱۴۲

(*) له‌ (ره‌شید/۳) وه‌رگی‌راوه‌.

شەھىد

(*)۱

دَلْ لَه مەيخانەي مەحەببەت مەستى مەي غەمبارييه
سەر بە سەوداي زولفى تۆۋە ئارەزۋوي عەططارىيە
موددەتیکە خانە شارى مولكى هيجرت کردووم
با بە دەردى دَلْ بِنالْم فيرقەتى يەكجارييه
دیتە بەرچاوى خەيالْم ... پەيکى دَلْ
کوۋچە کوۋچە شارى ميحنەت طەي دەکا هاوارىيە
من له موددەي عومرى خۆم مەيلم بە تۆ دا عاقىبەت
تیدەفکرم شەرت وقەولى تۆکەچى سەرزارييه
دوینى دەتگوت: پىي بَلْين گولزاري دەردى من نەلّی
چۆنى نالّی دەمدراۋە چاۋەکەم بازارىيە
کوا رەفيقان بینه سەيرى مەوجى دەرياي ئەشكى من
بەرگى خوینىنم تەماشاکەن برينم کارىيە
شیددەتى زستانی دووریت صەرصەرى هەلکرد له دَلْ
بەفرى ميحنەت کەوتە سەريەك وەقتى نالە و زارىيە
من که لەم عیدە بەعیدم بەندم يارانى وەفام!
غەيرى هيجران و جەفا هەرچە بَلْيم بيعارىيە
دەك لەبەر سۆزەي نەسىمى ميروەحەي زولفت مرم
بوکشەي نارى کەبابى دَلْ ئەگەر چە يارىيە
ئەي دلا گەر طاليبى وەصلى له غەم نالە مەکە
راهورەسمى عیشق بازىي ئەوۋەلّى بيمارىيە
سا (شەھيد) بوچى بە قوربانى خەدەنگى تۆ نەبى؟
تالەسەر لەوحى دَلّى وەك قەددى ئەلفت جارييه

(*) له (رەشىد / ۱) وەرگىراۋە.

شەھید

(۲)

كەيك ئاسا لە زیندانی خەيالت بەستەیی دامم
بە سىحری گۆشەیی چاوت عەجەب حەيران و سەرسامم
بە شمشادی قەدی ساقی! بە میحرابی برۆت جاننا!
لە بەزمی عەیشی عیشتت را نەبورد خۆشی لە ئەییامم
گری عیشتی لە کۆی دڵ کە پەیدا بوو هوەیدا بوو
دەسووتینی لەبەر تینی هەموو خاشاکی ئەندامم
لە پێش صوبحی جەببنت هەر وەکو پەرچەم موقەصصیر بم
وەکو زولفت خەجالەت بم بە بی تو بی کە ئارامم
لە ئایینەى روخی یارم کە دیتان عەکسی خومارم
بە چاوی حەزرتی ساقی بە رەمزی شوهره بو نامم
بلا لەم بەزمە خاریج بن رەقیب و موددەعی ئەمشەو
دەمی یەك با لە ناو دەم نین دەمی حاصل ببی کامم
بە غەیرەز خاکی کۆی عیشتت قورپی کۆی تر بەسەرماکەم؟
لە تو بەولاه بو کۆی تر بنیۆرم دادو پەیغامم؟
تەلخامیی ناکامیی کە تەرتیبی کەوت لەمن ئاخ
بە بەدنامیی ئەکەئى ئەیدل لەبەر بەختی بەدەنجام
لە بیمی موددەعی دووری کە دەنوینم لە تو شاید
(شەھید) شاهیدمە دەیزانی بە میثلی عەینی بادامم

(*) لە (رەشید/ ۱) وەرگیراوه.

۳(*)

قهسهم به و په رچه می په خشان و خاوی!
نه کا به قسه ی ره قیب، نه مبردوه ناوی
خودا ببری به ته لخی عومری دووری
همووی نابی به نه شه ی رمزی چاوی
به دانه ی خالی سه بزی بولبولی دل
خه یالی بوو ئه واکه وتوته داوی
(شهید!) بمره به بی صویحی جه بینی
له ظولماتی شهوی هیجرانی ماوی
صه با موشکینکری صه فحه ی ویلایه ت
که دم (دی!) من له گه ل عه تری گولاوی
له یارانی مه حبه به ت بی خه یالم
له (بر!) مه ستم به باده ی چاوی ماوی
که توند (دیوه!) سوژی ئاگری دل
ملی ماهی صیفه ت بوو غرقی ئاوی (!)

(*) له (رهشید/۳) وهرگیراوه .

(*) ۱- ژین، ژ: ۱۳۰۵ .

۲- بهیان، ژ: ۵۲ . (شههیدی) .

شیخ شهمسه‌دین کییه؟

شیخ شهمسه‌دین یه‌کیکه لهو شاعیرانه‌ی به زاراوه‌ی گۆرانی شیعری له‌دهستی مندایه، ئه‌گه‌ر به‌زاراوه‌ی سۆرانی، یان زمانی فارسی و عه‌ره‌بیش شیعری گوتبی - ئیستا - من هیچیان لی نازانم. ئه‌وه‌نده‌یش که له ژبانی بزانیته ئه‌وه‌یه خۆی ده‌لیت سه‌یده و له نه‌وه‌ی شیخ هسه‌نی مه‌ولاناویه. ره‌نگه‌ سه‌رده‌میک هاوچه‌رخه‌ی مه‌وله‌وه‌ی بووبیت. به‌لام وه‌ک له شیعره‌کانیه‌وه‌ ده‌رده‌که‌ویت دوا‌ی کۆچی دوا‌یی مه‌وله‌ویش ئه‌م له ژباندا بووه.

ئه‌وه‌یش که لهو چه‌ند پارچه‌ شیعری که ده‌ست من که‌وتوون وه‌رده‌گیرئ ئه‌وه‌یه: ئه‌م مامۆستا کورپکی بووه عه‌بدو‌ل‌لای ناو بووه، فه‌قی بووه، بۆ خویندن له باوکی دوور که‌وتووته‌وه، ماوه‌یه‌ک له دیی (کانی چه‌قل) و ماوه‌یه‌کیش له‌گه‌رمیان و ده‌وروبه‌ری (که‌لار) بووه، باوکی زۆر بیری کردووته‌وه و زۆر شه‌یدای دیداری بووه، دیاره‌ ئه‌و سه‌رده‌مه‌ش مۆبایل و ئه‌نته‌رنیته و پۆستی گورج و گۆل نه‌بووه تا هه‌والی بزانی، بۆیه‌گه‌لی جار په‌نای بردووته‌ به‌ر بای شه‌مال - و ته‌نانه‌ت هه‌وری ئاسمان - و نامه‌ی پێدا ناردوون بۆ جگه‌رگۆشه‌که‌ی و، ئه‌و شیعیرانه‌ی له‌و بواره‌دا گوتوونی نمونه‌ی سۆزی باوکیکی دلسۆزن بۆ کورپی جگه‌رگۆشه‌ی. ئیتر نایه‌زانین ئه‌م نامه‌نه‌گه‌یشه‌توونه‌ته‌ ده‌ستی سه‌ید عه‌بدو‌ل‌لای کورپی یان نا؟ ئه‌گه‌ر گه‌یشه‌تین ئایا سه‌ید عه‌بدو‌ل‌لایش وه‌ک باوکی شاعیر بووه؟ ئایا به‌ شیعیر وه‌لامی باوکی داوه‌ته‌وه؟ ئه‌م په‌رسیارانه و چه‌ندین په‌رسیاری تریش چاوه‌پروانی وه‌لامن.

کاتی ئاماده‌کردنی ئه‌م به‌رگه‌ی که‌شکۆل نامه‌یه‌کم نارد بۆ مامۆستا عیرفانی پارسا له سه‌قز و هه‌والی ئه‌م مامۆستا شهمسه‌دینه‌م لی په‌رسی، مالی ئاوا بیته زوو به‌ ده‌م نامه‌که‌مه‌وه چوو هه‌والی بۆ په‌رسیبووم و به‌نامه‌یه‌ک وه‌لامی دامه‌وه، له‌باره‌ی شیخ شهمسه‌دینه‌وه‌ نووسیه‌وه:

«سه‌باره‌ت به‌ شیخ شهمسه‌دین ده‌بی بلیتم: ئاوباره‌ ئاوابییه‌که‌ له‌ بناری شاخه‌کانی (چل چه‌مه) که‌ مولکی شیخانی شیخ هسه‌نییه‌ و، نه‌سه‌بی شیخ شهمسه‌دین تا ئه‌گاته شیخ هه‌یده‌ری بۆ شیخ هسه‌نی مه‌ولاناوا به‌م شیوه‌یه: (شیخ هسه‌ن ژنی نه‌هیناوه‌ و طایفه‌ی شیخ هسه‌ن له‌ نه‌وه‌ی براکانی ئه‌و شیخ هه‌یده‌ر و شیخ ره‌سوولن) شیخ هه‌یده‌ر، موپه‌هه‌رده‌ین، شیخ هسه‌ن، شیخ شه‌هابه‌دین، شیخ حوسه‌ین، شیخ شهمسه‌دین، شیخ عه‌بدو‌ل‌لای، له‌ شیخ عه‌بدو‌ل‌لای ئه‌م کورانه‌ بوون: محمه‌د، عومه‌ر، عه‌بدو‌لقادر، ئه‌حمه‌د.

ئه‌م به‌مه‌اله‌ له‌ ئاوابی ئاوباره‌ به‌ درێژایی میژوو ئه‌هلی عیلم و زانسته و خویندن بوون، ته‌نانه‌ت شیخ عه‌بدو‌لقادری کورپی شیخ عه‌بدو‌ل‌لای یه‌کیکه‌ له‌ زانایانی گه‌وره‌ی ناوچه‌ی سه‌قز بووه و زۆریکه‌ له‌ مامۆستا و مه‌لاکانی ئه‌و ناوچه‌یه‌ له‌ خزمه‌تیدا خویندووینانه‌ و، له‌م ئه‌خیره‌یشدا ئیمامی جومعه‌ و حاکی شه‌ری سه‌قز بووه‌ تا فه‌وتی کردوو. هه‌روه‌ها کتێبخانه‌یه‌کی پێ بایه‌خی لی به‌جی ماوه‌ که‌ جاریکیش بۆ ته‌ماشای رۆیشتم به‌لام به‌داخه‌وه‌ جارێ نه‌متوانیوه‌ به‌خزمه‌ت ئه‌و کتێبخانه‌ بگه‌م که‌ له‌وانه‌یه‌ نووسراوه‌ و شیعری شیخ شهمسه‌دینی باوه‌گه‌وره‌یشی تیدا بی»

شەمسەدىن

۱

فەراملارمۇشۇم بىر...
قىبلىم مەيلىكەت فەراملارمۇشۇم بۇ
مەتاع ماتەم نە ئاغۇشۇم بۇ
بارى دەرد و غەم ھەر نە دۇشم بۇ
ئەر وەبىي يادىت دىدەم شۇ نە خاۋ
بىننايى دىدەم لىلاۋ بۇ لىلاۋ
ئەر جە تۇ زىاتىر كەسى ۋە ياركەم
بەرگم تاي پەلاس تەختەي دەۋار كەم
ئەگەر وە بىي تۇ بىنىشۇم وە شاد
گەردووناي گەردوون كەردەم ناموراد
ئەر جە تۇ زىاتىر بوچووم ئازىز
جوانە مەرگ بام نە سەردىي پايىز
ئەر جە تۇ زىاتىر - بالانە ونەمام -
قەبوۋل كەم وە يار عومرم بۇ تەمام
قىبلىم تائەجەل دامەنگىرم بۇ
شەرتەن مەيلى تۇ ھەر جە بىرم بۇ
نەلىلم نە جام عىشقى وىت بەستم
تۇم كەردەن وە بت وىم بتپەرستم
(باقى والسلام) دۇستەكەي گىيانى
زۈوجەۋابى وىت پەرەم بىكىيانى
(باقى والسلام) رۇحى رەۋانم
ئەي ئارام جان قەزات وە گىيانم^(۱)

(۱) رەنگە ئەمەيشى ھەر بۇ شىخ عەبدوللاي كوپى گوتىي.

(*) (۱) لە (رەشىد/۱) ۋە رگىراۋە.

(*) (۲) لە (رەشىد/۱) ۋە رگىراۋە.

کلام شیخ شمس الدین آب باره‌ی که بشیخ عبدالله پسرش نوشته^(۱)

۲

ئازیز دوور ولات نوور چه مانم
رؤشنیی بیساطر روح رهوانم
شیفای ئیش و نیش دلّه‌ی زه‌بوونم
مه‌ره‌م تو توئی زام ده‌روونم
خه‌یلی بی چه‌مان چه‌مه‌پای را بی
په‌ی ئامای نامه‌ت چه‌م وه نیگا بی
ناگا جه ناکام نامه‌کته یاوا
بو‌سام و مالام نه دیدم ساوا
ته‌حریر ره‌شحه‌ی خامه‌ی عومه‌ر یاد
که‌رده‌بیم به‌یاد عومرت بو زیاد
نیگام که‌رد وانام وه دم ده‌رده‌وه
ده‌ک رستگار بای ئیحیام که‌رده‌وه
دومای ره‌مه‌زان قاصید ره‌مه‌زان
کیاستم وه لات ئامان به‌ده‌وان
ناوهردش جه‌واب سه‌به‌ب نه‌چیشه‌ن؟
جه‌و بو‌نه‌دایم خاترم ریشه‌ن
هه‌ردوو چه‌مانم سه‌یل هوون مه‌کنون
مونت‌ه‌ظیر جه‌واب (تانوی!) ئه‌تون

(*)۳

های شه‌مال چه‌ند جار ئامانی جه‌ دورا!
چه‌ند طه‌ی که‌رده‌نی سارای شاره‌زوور
ده‌خیلم شه‌مال جه‌ی فه‌صل پایز
عه‌رضه‌ی زه‌لیلیم به‌ره‌په‌ی ئازیز

(۱) واته: وتنی - شیعی - شیخ شه‌مه‌دینی ئاوباره‌یی که بو شیخ عه‌بدوئلائی کورپی نویسیوه.

(*) له (ره‌شید / ۱) وه‌رگیراوه.

ئەگەر ئە پىرسى ئازىزت كامەن
 نوورى مەردومەك عەبدوللا نامەن
 قورەيشى نەسەب (جنة المأوى)
 نەتىجەى حەسەن جە مەولاناوا
 دەخىلم شەمال ویت ئاسا جە دوور
 زوو ویت بىكىانە پەرى شارەزوور
 ئەر نابەلەدى مەنزىگاش جە كو
 مەشھوورەن مابەين زەلم و تانجەرۆ
 وەر نەزانى جاي ئەو نەو جادا
 و نە دەستگای كەيخوسرەو شادا
 دەخىلم شەمال ویت ئاسا وە نەرم
 بىدارش كەرە بەو ئەسرین گەرم
 واپە: ئەو فەقىر خەستەى غەم نەدۇش
 من دىم تو حالىش نەشەوى وە گوڭش!
 پىرو ئىفتىادەى قامەت خەمىدە
 دىدەش هون رىزەن پەى نوور دىدە
 گلاراوشەن شەوان تابە رو
 هەر ئاخ ئاخشەن پەى دوورى ئەتو
 تل مەدو وە ئىش دەرد سەختەو
 وەى دەردى كارى شوومى بەختەو
 وىنەى قەيس ئاسا وىلە نە هەردان
 وىل وىل مەگىلۆ وىل و سەرگەردان
 جە دوور وەطەنەىت وە زار مەگەروان
 زىلەى زایلەش بەرزەن نە كووان
 توچ يەند بى رحىمى نەنويساى خەبەر
 نەپەرساى ئەحوال قەيس زام خەتەر
 چە طەور مەويەرو جە ماھو سالت؟
 چونەن گوزارش ئەوقات تالت؟

خۆ من - دوور جه تۆ - دیده بی نوورم
 هسه رتمه ند په ی دین تاسه ی زه روورم
 تویچ با رحمت بۆ جارئ جه ناکام
 ئەحوال خه یرت بنویسه وه لام
 بۆ وه شیفای ئیش دهر د بئ دهرمان
 وه سه ن بئ ره حمی، مروه تهن ئامان!
 دمای زاری و شین ده ست به موناجات
 به رزن نه بارگه ی (قاضي الحاجات)
 یاره ب باجه تی ره سوول سه روهر
 شفاخوا ی ئوممه ت رو ی ده شتی مه حشر
 به شق چار یار جه مع ئەولیا
 به شق مه عصومین جه مع ئەنبیا
 به شق شه هیدان ده شت که ربه لا
 نیگه هدارش بان ئازیز جه به لا
 ئەه ی قه یس مه ناله دنیا باده ن باد
 ئینشاللا به وه صل ئازیز مه بی شاد

۴ (*)

هه ی شه مال ئامان دلّم سووزیان
 قه ده م ره نجان که ر شۆ وه گه رمیان
 مه دارا مه که ر جه صوب تا شه وان
 تا به سه یرانگه ی (شاکه ل) و (شیروان)
 ئازیزم لوان ئەه و وانه و جادا
 وانه به زمگای که یخوسره و شادا
 عه رز بکه رو شا غه ربه ن نه و جا
 خاترداریش که ر (محضتال له)
 قه یس سیوای ئازیز که سیوش نیه ن
 غه ریب نه وازی هه ر عاده ت بیه ن

له (ره شید/ ۱) وه رگیراوه.

ھەر كەس بىكەرۇ غەرىب نەوازى
 بى شىك خوداۋەند لىش مەبۇ رازى
 دىماي غەرض شا واچە بە ئازىز
 بە رىژەى رازان بەولەفظ لەذىذ
 واچە: تۆپەى قەيس بەدعەھدىى كەردى
 شەرت و دەفا و بەين بە جا ناۋەردى
 دىماي ئىد لىواى من نەكەردى ياد
 يادت وە خەير بو، بنىشە وە شاد
 مەگنۇ وە يادت مەشھور بە مەعدوم
 پىسەش فەرماۋان مەولەۋى مەرحوم:
 يا كاغەز بىرپان، يا مەلا مەردەن
 ياخۇ عارتەن دۇس وە ياد كەردەن!
 موبارەكت بو ۋە شىيى گەرميان
 قەيس حەسرەتمەند سەردى كۆھستان
 نەر گەردەلۈلۈى تەمى غوبارى
 بوينان وە چەم نەسەر دىارى
 ئانە گەردەلۈلۈل دەروون منەن
 غوبار جەستەى زەبوون منەن
 چەنى و بەگزانان بنىشە بە شاد
 وە گەرمياندا غەم بىدە بە باد
 وەر بو جە ناكام نامم بەران
 يادتان وە خەير يادمان كەران
 نەرسە تۆى دەروون پىر جە وەسۋاسەن
 پەى فېنكىى دل ئانە ھەم خاسەن
 باز ھەم دووى دووكەل بەرزى و سەركاۋان
 گرد كەردەن وە يەخ چەم و گۇلاۋان
 وەرگەرتەن نەۋەر صەحراۋ كەژو كۆ
 بىەن وە رەقىب بەين من و تۆ

وهرنه به وینهی شهه و پهروانه
دهور مهدهام نه دهور دهشت شپروانه
تا بالای ئازیز نه وینام وه چهه
لادی نه نیشتام ساتی وه بی غهه

(*)۵

ره فیهق شه فیهق مه حرهه توی راز
مه رههه توتوی زام مارانگاز
ئه نیس راگهه سه فهه وه حهضهه
شیفای ئیش و نیش زامان خه تهه
نه شنه فتهه نامهه ئازیزم ئامان؟
بی به شیفای ئیش دهرد بی سامان
ساتی شادی و زهوق لادی زاری و شین
تهه وهصل بالاش، ئید فهصل غه مین
نمهز چیش که روون؟ نیهن تهه واننا
هاننا و هاوارهن ههه ره فیهق هاننا
یاد دهرد تههه فی راق دووری
نه مه ندهن تا قهت بریان سه بووری
فی راق و دووریهه یه نه زور ئاوه ردهن
بیزارم جه گیان رازیم وه مه ردهن
شهوان تا به ره پروان تا ئیوار
مه نالوون وهه دهرد مه گه روان به زار
قرچه و چوقهه جه رگ، گریهه و کزهه دل
عالمه هه راسان کول مه ندهن خجل
سیلاو چهه مان زووخاوه دهروون
جاریهن وه ههه بیهن وه جهه یوون
فرمیسک هونین تککهه زووخ زام
قه لوهز مه پیکان جه صوب تا وه شام

(*) له (ره شهید/ ۱) وه رگیراوه .

تەپووکۆی دووکەل دەروون پەرغەم
 گەرتەنش نەوەر صەحراو دەشت و چەم
 چەواشەى چەپگەرد چەرخ بەدکردار
 ئیینه خەدیشەن نیهەنش قەرار
 ھاز پای تاقەت لوام نەمەندەن
 پیریى دامانگیر قامەت خەم کەردەن
 پیریى وزەعیفیى و صەوم رەمەزان
 ھەر سى ... لوام بـ ھە دەوان

(*) ۶

یار بى وەفای بى بەقا و بەینەت!
 فەرامۆش کەردەى مەیل و مەحەبەت!
 روشنیى بیسات تۆتای تۆى بەصەر!
 خەیرە مەقدەم باى جە ئامای سەفەر!
 تەشریفت لوان چون شەمالەى باد
 ئیستىغناى (منش!) بەردەبى جە یاد
 ئەى دار میحنەت دنیاى بى بەقا
 پەرى کەس تا سەر نیهەنش وەفا
 حەیفەت کەرد لوای قاصید وە پەيام
 جە رووی لوطفەو نەکیانای وەلام
 رەحمت هیچ ناما وەى دووی دلەى تەنگ
 زانام بى مەیلی ئەمما سەنگ وەى رەنگ!
 من سیوای (آزیزادە!) نەو جادا
 کەسئووم نیهەن جە رووی دنیادا
 نامە و پەيامى، دۇعا و سەلامى
 ئازیزت دیهەن جە صوبح و شامى؟
 یاخەیر خەبەر ش بنویسە وە لام
 بو وە شیفای ئیش دەرد بى دەوام

(*) لە (رەشید/ ۱) وەرگیراوە.

ئازيز ئەر وە مەيل مەپەرسى حالم
 جە دوورىيى بالات تەن كۆي زووخالم
 سەرتاپاي ئەعزام ئالوودەن وە دەرد
 سفتەي زووخالم با بەردش پەي ھەرد
 زەردەي رەنگ نە طرح وەلگ نە وپاييز
 پەري و ديدەنى ديدار ئازيز
 نازك نازداران جەمىن پەري گول
 جە داخ دووريت گول مەندەن خجل
 ەرعەر قامەتان نازك ئەندامان
 پەريت مەكەران شين بى سامان
 چە واشەي چە پگەرد چەرخ بەدكردار
 جە چە پگەردىي وئش نيەنش قەرار
 ئەي چەرخ چە پگەرد دەك سەرنگون بای
 تويچ بە وينەي من جگەر هونين بای
 لادئ وە راحت نەبى وە بى خەم
 وەصل ئازيزت نەوينى وە چەم
 چونكە چەنى من جەي فەصل پاييز
 بيەنى رەقيب ديدار ئازيز
 ەناسەي سەردىم نە دلەي پر دەرد
 داش نە سەر كووان چارشيو ئاوەرد
 نە سيمش وئنى سەردى زەمەرير
 نەبوئەو ەد تەحرير و تەقرير
 ئازيز چون شاباز نيشت نە رووى ەوا
 لووان وە خدمەت شای كەپخوسرەو شا
 من و ستش نەجانەي جاگەي بى جا
 پەري و مەينەتان دنياي بى بەقا

(*) لە (رەشىد/ ۱) وەرگىراوە.

ئەر صەد جە دووریت هیچ نیەن حالەت
 ذیکرم ھەر ئیدەن تۆبای سەلامەت
 دل بە یاد وەصل بالات مەبۆ شاد
 بەل وینن وە چەم ئەو خال ئالات
 لادئ بنیشتاین وەصل و حوضووری
 بدەرین وە باد فیراق دووری
 باقی تا زیندەم نە رووی ئەی دنیا
 دوعا گۆم پەری و شای کەبخوسرەو شا

(*)۸

نەتیجەئە پاكان سەئید سەرور
 ئەولاد رەسوول شەفاخوائ مەحشەر
 بینایی چەمان تۆتای تۆی بەصەر
 شیفای ئیش و نیش زامان خەتەر
 رەفیق غوربەت ئازیز بئ گەرد
 مەرھەم تۆتۆی دلەئ پر جە دەرد
 ھۆر گەرتم خامە حالەت نەمەند پیم
 ئیظھار کەردەبیت حال دەرد ویم
 فەردەکەئ مەعدووم (وصف الحال) مەن
 نەقش تۆی ضەمیر ھەر نەیاد مەن:
 «نە دل یاد زار صەفحەئ نامەشەن
 نە سەرپەنجە ھۆش گرتەئ خامەشەن»
 تۆ ئازیز ھەردوو: بئ وەفاو بئ مەئیل
 فەرامۆشکەردەئ قەیسەکەئ دوجەئیل
 چەواشەئ چەپگەرد منش بەرد جە یاد
 نمەز چیش کەروون؟ پەئ کئ بەروون داد؟
 تەپووکۆئ دووکەل غوبار دەروون
 قرچەئ بریشتەئ جگەر پارەئ ھوون

(*) لە (رەشید/ ۱) وەرگیراوە.

سیلاو ئهسرىن چون بيهن رهوان
 داخل بين وه چهه بين وه سىروان
 پهى كى بهروون داد دهره بى سامان
 هانا و هاوارهن هاى نهسيم ئامان
 مه دارا مه كهه جه نه زديك و دوور
 تا به سهيرانگهى ساراي شاره زوور
 شو وه لاي ئازيز بينايى چه مان
 حال دهره من وه نهش كهه عهيان
 ئهه نابهلدهى جه يادت نه شو
 مه شهوورهن به بهين زهلم و تانجه رو
 ياتاخگهش ماچون ئهه نه ئهه و جادا
 وانه دهستگاي كهه خوسره و شادا
 و اچه: قهيسه كهت وه صهه سوژ و تهرز
 مه نالان وه زار وه زايله لاهى بهرز
 وه دهم دهره وه ههه ئيدش مهوات
 هانا و هاوارهن نيهن دهسه لات
 فهرده كهى مه عدووم مه ولهوى مه رحووم
 (وصف الحال) مهن وه نهت بو مه علووم:
 «چهه بى پهى دينش، بينايش كهه بى
 گوڤشهى بى شنهفت، صهه داش ماتهم بى!
 تهن بى باركيشش، خهستهى هيجران بى
 دل بى مه نزلگهى مه يلش، ويران بى!
 ئيمه و مهينه تان جه فاي روزگار
 دهه نهه گهرده نين تا فهصل بههار!»^(۱)

(۱) ئهه پارچه و پارچهى ژماره (۵) زور له يهه دهچن و هه نديك جياوازى له نيوانياندا ههيه، وهك ئهوه وايه
 يهككيان پاك نووسكراوى ئهوى دييان بيت، بهلام چونكه ههردووكيان له بهياضه كهه هه بوون منيش
 ههردووكيانم نووسيه وه.

ئازىزم قوربان بينايى چەمان
 رۆشنى بىسپا رۆحەكەي رەوان!
 نوور مەردومەك شىفای تووى زامان
 دەرمان زامان دەرد بى دەرمان
 يە خەيلين دلم پر چه تاسەتەن
 نە پەژارە و فيكر نە وەسواسەتەن
 مەگريۆ بە تاو وینەي گپەي نار
 تاقەت ليش بپريان نینەنش قەرار
 تەن وەستەن وە جا چون تير تيزپەر
 طەي كەردەن كووان صەحراو دەشت و دەر
 مەداراش نەكەرد چە نەزدیک و دوور
 ویش ياوان بە يورت سارای شارەزوور
 دەور مەدان نە دەور دەورەي تانچەرۆ
 بەل وینان وە چەم بالاکەت چە نو
 بە وەصل بالای ئالات ببان شاد
 فيراق دوورییى بەدەران وە باد
 تەن حەسرەتمەندى دەرد هيجران بار
 خەستەن و کەفتەن مەندەنان وە زار
 ئەر صەد كە دەردان بار دەردمەن
 فەردەكەي مەعدووم نە تووى فەردمەن:
 «دله وە لای تون، ئامان صەد ئامان!
 ئامەشۆش كەردەن فرەچار ئامان
 هیچ مەوەر وە تەنگ دیانەشەو
 پەرى بە لایم بکیانەشەو
 یە بار مەینەت، یە دەرد كاریم
 یە دوورییى ئازیز نە چەم پیواریم

(*) له (رهشید/۱) وەرگیراوه.

کردگار چەرخەن چەرخى چەمەر بۆ
وهرنه من جه كو دوورى تو جه كو؟»

۱۰ (*)

نەتیجەى شاھان شەھزادەى بیگەرد
ئەصل و نەسەب خاص، نیکزاد نیکمەرد
شان و شەوکەت خاص پاوکەف شیرین
شەیدا فراسیاب شای والا نگیین
شەجاعت و ینەى رۆستەمى زەمان
سەخاوەت مەشھوور حاتەم دەوران
نیەن میثالت جە مەھ تا ماھى
بە شان و شەوکەوت بە پادشاھى
جە تەعریفیاتت خامەى بی زبان
نەدارۆ تاقەت بکەرۆ عەیان
دیکرم ھەر ئیدەن جە صوب تا ئیوار
نیگەھدارت بۆ شای دولدول سوار!
جەى ورتەر (بەیاض) کیاستى وە لام
نوسخەگیری کەم جە لای خاص و عام
چەرخ بەدکردار دنیای نابەکام
فرصەتت نەدان بنویسم تەمام
جوزئیشى مەندەن بە ناتەمامى
پەریت ماوەرۆ ئادەم (ئانوى!)
داخۆم شەزاد و ئازیز بی مەیل
مەکەران وە یاد قەیسەکەى دوجەیل
دلم وە لای تۆن ئامان وە بەدەل
مەنزلگاش گەرتەن نە (کانى چەقەل)
پەنجەش ھۆرپیکان نە زانووی پرخەم
بەل بالای ئازیز بوینوون وە چەم

(*) لە (رەشید/ ۱) وەرگیراوە.

مهیل بدو پهنهش، پیش گیرؤ تاقهت
وهرنه مهنالوون تا روؤ قیامهت

(*) ۱۱

ههور نهو ئامان دهم وه دامان!
وهس کهر (ینکزه!) شو وه گهرمیان
مهزانووم دلت کهیلهن جه هووناو
چونکه مهپیزی ئهسرینان وه تاو
تویچ به وینهی من ئازیز گومکهرده
ویل ویل مهگیلی ههرده به ههرده
تهشرفت لووان یاوای بهو مهکان
بهو ههردی ههلهت سارای گهرمیان
(مکت!) بکهر نهو جا بهو دللهی پرغهم
با بالای ئازیز بوینان وه چه
یاتاخگهش وچون ساران نهک جهبهل
مهشهوورو مهعرووف به(کانی چهقل)
چه نیو بهگزادان ئهوا نهو جادا
وا نه دستگای که یخوسرهو شادا
بو تا وه ئهسرین دلش بیدار کهر
ئهحوال دهردم وه نهش عهیان کهر
واچه: ئهو فهقیر خهستهی بار خهم
من دیم تو حالش نهوینی وه چه
جه دووریی ئازیز تنه سفتهی قهقنهس
ههر وه زور مهندهن نیمههی نیم نهفیس
ئاخ و داخشن جه صوب تا ئیوار
مهنالون وه دهرد مهگروان به زار
تو وه بی رحمی قهیس مهندهن وه زار
مهندهنان به وهصل فهصل نهووههار

(*) له (رهشید / ۱) وهرگیراوه.

طالب يا طالبى

ئەم شاعىرە يان خاۋەنى ئەم نازناۋە كە (طالب) يان (طالبى) يە تا ئىستا من بەرھەمىم نەدىۋە و پىشتر لە كەشكۆلدا بەرھەمىم بىلاۋ نەكردوۋەتەۋە، ئەمە يەكەم جارە بەرھەمىمى بىلاۋ دەكەمەۋە، بەداخەۋە ھىچم لەسەر ژيانى لە دەستدا نىيە.

كەلامى طالبى، مەرتىپە (۱)

(*) ۱

ئازىزم تۆلوۋى جەى دنياى بادی
پەى ياران مەندەن زارى و ناسادى
حەسرەتت جەمەن جە دلەى پىردەرد
چەند حەسرەت بەردى جە تۆى گلکۆى سەرد
داخت بىى حەدەن جە سەحرانى دلدا
جەرگ يارانن دا ۋە سەر چلدا
داغ تەنھايىت يەند زۆر ئاۋەردەن
كۆى جەستەى ياران سامالسا كەردەن
ھەر يەك جە لايى پەى دوورىى بالات
مەدۆ ۋە سەردا خاك غەم ھەر سات
نار جىايىت بلئىسە سەندەن
گيان جە بەدەندا ھەر ۋە زۆر مەندەن
دنيا جە دىدەى خوئشانن تارەن
دەك لال بام شىۋەى تۆ نادىارەن
ئاي پەى نەۋعەرۋوس ۋە بۆ نەكەردەت
ۋاي پەرى داخان ۋەتۆى گل بەردەت

(۱) دياره طالبى ئەم پارچە شىعەرەى بۆ شىۋەنى جوانمەرگىك وتوۋە، لەوانەيشە كوزابىت بۆيە پلەى شەھادەتى بۆ داناۋە، ھەرۋەھا ۋا ديارە ناۋى ئەخمەد بوۋە كە نازانين كام ئەخمەدە ۋ ئەگەر ئەۋ پستەى دوا بەيتىشى بۆ كۆچى دوايىى دانابىت ئاۋا دەكاتە دەۋرۋبەرى سالى ۱۲۵۲ك.

(*) لە (رەشىد / ۳) ۋەرگىراۋە.

داخ پەرى قامەت شىرىن خىزەكەت
ئاخ پەى خۆش گوڧتار شەكەر پىزەكەت
رۆپەى بەزم و كەيف شادى بەتالت!
مەسۆچۆ دەروون وە باى خەيالت
سەيىدەت زىياد جە سىيادەت بى
سەعادەت ھەردەم وە شەھادەت بى
مەعلوومەن سەيىد خاسەى خودا بى
شەھادەت پەى تۆ بەدرەقەى رابى
وہ رەحمەت حەق ئەبەدى شاد باى
وہ رەوضەى بەھەشت ئەبەد ئازاد باى
جە (يوم الخطر) شای عالی جەناب
وہنەت واز كەرۆ ئەبواب بى حىساب
پەى تەئرىخ فەوت سەيىد سەرور
واتم: (پەى ئەحمەد دل دايم غەمبەر)

طالبی بیکی از دوستان نویشته!

۲(*)

ئازیز گیانیی پر وهفا و بهینهت!
شیفای ئیش زام دلّهی پر مهینهت
ئای جه تام زام دووریت نهسرهفتهن
کوورهی هیجرانت بلّیسهی نهفتهن
پهژارهی فیراق تن خهستهی دووریم
رانه وهسته کهی دهرد مه هجووریم
گرو قرچهی دلّ زام پر ستهم
شهرارهی میحنهت سوچنا جه ستهم
باری جه دهرگای ههیی سو بھانیی
ئیدهن ته مه ننا ی بهندهی عیصیانیی
خاطرت هه رگیز وه دووریی دلّ بهر
نه ئیشو به حهق (الله اکبر)
دایم ئیشارهی وه صلّش نه کار بو
پهی توله نگه رش خاص به رقه رار بو
وه عیشوهی چه مان وه نازان نازان
وه رووی نازوه هه جار بن نازان
هه دلّهی تو پهی (اولشان!) بو
به لام به وه صلّی دلّان لاوان بو
ئیشارهی ناوک مووژهی خو نریش
زولّفان پر پیچ ئاهوان بیژش
ئهو نه دلّهی خه م ئیشی بکه رو
ئید وه رائیحهی مه ره می دهر و
عهکس چیه ره ی لهیل دهر و جه لای
بنمانو په ریّت ریحان ئاسایی

(*) له (رهشید/۳) وه رگیراوه.

هه‌رسات به وه‌صلی به‌زمت پرکام بۆ
ئیشاره‌ی دل‌به‌ر صوبح تا وه شام بۆ
جامی شادی و زه‌وق جه عیشه‌ی دل‌به‌ر
له‌بریز بۆ وه‌نه‌ت تا وه رۆی مه‌حشه‌ر
نه‌ک چون من وه دهره‌ی دووریی بالایی له‌یل
بنالی چون قه‌یس نه هه‌رده‌ی دوجه‌یل
خه‌مکیش و غه‌مبار غه‌مزده‌ی ده‌وران
ده‌رامه‌نده‌ی دهره‌ی نازک نازاران
گیروه‌رده‌ی ئافاق جه‌ور فیراقم
هه‌رچه‌ند موشتاقی سه‌دیه‌ک موشتاقم
به‌لام چیش که‌رووم چارم ناچاره‌ن
هه‌رچه‌ند هه‌جرانت جه‌ لام سه‌د باره‌ن
تا فه‌له‌ک لیمان وه قین و قار بۆ
سه‌د شوکرانه بۆ ئه‌ر هه‌ر سه‌د بار بۆ
ده‌مای شه‌رح شه‌وق ئازیزه‌که‌ی فه‌رد
فیدای نامت بام سه‌ه‌فاییش ئاوه‌رد
دل‌شاد بی شاد بی وه دل‌شاد(!)
کو‌کو‌کو‌ی خه‌مان غه‌مان دا وه باد
یانه‌ی ده‌روونم ئاوا که‌رده‌وه
زه‌خمه‌که‌ی کو‌نه‌م جه‌ یاد به‌رده‌وه
مه‌ره‌م دا نه‌ رۆی دل‌ه‌ی پر ده‌ردم
خاص بی وه ته‌سکین هه‌ناسه‌ی سه‌ردم
په‌رسا بیت ئه‌حوال یار مۆبه‌ت کیش
چه‌ لازم وه شه‌رح دل‌ه‌ی پر جه‌ ئیش؟
ئهو مه‌یل، ئهو مۆبه‌ت، ئهو سو‌زش دل
بین، هه‌ن، مه‌بو‌تا سه‌ر سه‌رای گل
با وه‌سبو‌با وه‌س یاره‌که‌ی گیانی
ئه‌ر من نه‌مانووم هه‌ر تو بمانی

بەلام ئازىزم توخوۋا تەنخوۋاى من
ۋەى دوو فەردەى ھەسرەت مەعنەى من
بشۇ ھەۋارگەى توول ھەرەتەرز
نەك جارى ئازىز ۋە ھەد سۆز بەرز
ۋاچە: (السلام) ماۋاى دىلپەسەند
ياگەى شۇخ و شەنگ نازدار دىلپەند
(طالب) پەژموردەى شار خەتاتەن
دووركەفتەى ۋەتەن شای چەم سياتەن

(۰)۳

پەى طەۋاف خاك ئاستانەى دلبەر
چون مەجنون پەى وئىش چۆل گىرووم نەۋەر
ھەر ساتى ۋە ياد ئەۋ بالاي بى گەرد
بنالووم ۋە سۆز ۋەى دىلەى پىر دەرد
سەنگ بدووم بە جام عىشق (مەجنونى)
نۆشكەرۋوم شووشەى جام (مەفتوونى)
عالم جە نالەم بىۋن ھەراسان
چون قەيس مەجنون خالى خالخاصان
ۋە بۆى ئەۋ بالاي ھەننەر فامەۋە
روو كەردم ئەۋ زىد جەمىن جامەۋە
ۋە دىلەى پىر سۆز خاطر جە غەم كەيل
نە ھەردەى دوجەيل تا مەنزىگەى لەيل
دەروون پەژاران خاطر پىر خاران
تا ۋە ئاستانەى نازك نازداران
جەۋ دەم چون طەۋفى ۋە كەعبەكەى ئەۋ
ھەد جار دەور بدووم ۋە قەطرو ۋە دەۋ

(*) لە (رەشىد/۳) ۋەرگىراۋە.

كەردم وە سەردا خاك غەم زار زار
 خالۆم بە سۆز بەل بېۆن بېدار
 ئەوسا مەر بۆ مەيل صەفای ھەرجاران
 مەپەرسۆ ئەحوال خاطر زگاران:
 چە كەسەن وەى طەور ئالوودەى دەردەن؟
 دل وە مەودای غەم يەكجار سپەردەن
 مەر قەيسەن وەى مەيل بى سامانەو
 پەى طەواف لەيل وە دامانەو؟
 مەديە وە لاو وەى شەكل و شيوە
 نيمنىگاش رەفيق صەد سەودا پيوە
 ئەلبەت مەشناسووخەستەى دەردەكەش
 مۆردەى مەزاران دوورى كەردەكەش
 ئەر پەرسا وە حال دەروون مەلالان
 جەواوش ئيدەن فەيرۆزە خالان:
 قىبلەم - دوور جە تۆ - چون مۆردەى مەردە
 صەد ھەسرەت وە تۆى پەردەى دل بەردە
 پەى تۆ دەروونم زام كارىيەن
 زوخا و نە جەستەم چون سەيل جارىيەن
 ھەر پەى من بى تۆ ھەيف صەفامەن
 جە تەنخوای صەفا دايم جەفامەن
 ھەر پەى من دوورى بالای ئالای تۆ
 پەى رەقىب نىگای خال ئالای تۆ
 پەى من زۆخ و زام ھىجران بالات
 پەى ئەو شادى و زەوق وەصل تۆ ھەرسات
 پەى من شەو تارۆ خاطر وە غەم خەم
 پەى ئەو سەير چەم شيوەكەت وە چەم
 پەى من ئاخ و داخ دل وە ھەزار لەرز
 پەى ئەو سەير بالای ەرعەر طەرز

گیان وه کەف دایم هەر من بيم پهی تۆ
من بيم سەرگەردان شەوان تا وه رۆ
من بيم گيان قوربان هەرسات جە لایئ
هەردەم هۆرمەدام شیوەن صەدایئ
هەر رۆ وه طەرزئ ویم فیدات مەکەرد
جە لای ئەغیاران بازارم بی سەرد
هەر وهختئ بدیام تۆ وه نیهانی
صەد دل مەکەردم پهی تۆ قوربانی
هەر خاکئ جەى خاک گوزەرگای ویت بی
پەردەى چەم وه فەرش هەردەم پەریت بی
ئێستە مەوینووم تۆ بی مەیلەنى
خاطر جە سەردى مۆبەت کەیلەنى
وه باد هەوای رەقیب دل سەرد
مەستەنى ئازیز منت جە یاد بەرد
سا ئیتەر هەر رۆ با هەر رۆ رۆ بۆ
پهی بەدبەختی ویم - دوور جە بالای تۆ -
ئەى دەروون مەلال زام کارى تیرم
کەس نیەن کەرۆ دەواو تەدبیرم
مەر من وه شنۆى باى هەناسەوه
وهى طالەشوومی غەم ئەساسەوه
چون (طالب) هکەى دەروون جە غەم کەیل
بدووم وه سەردا پهی بيمەیلیی لەیل

حەماغای دەربەند فەقەرە^(*)

(طالیعی)

۱

گۆشوارەیی یار، گۆشوارەیی یار
یاوا وە دەستم گۆشوارەیی یار
بوۆسام و لەبەن ساوام نە روخسار
رەوشەن کەرد عەینەین نوورنەمەندەى تار
پەرسام جە بوۆى موشك عەطر گۆشوار
قەسەم دام وە زەوق بىناگۆش یار
ئید شەفت جە من گریا پەى دەردم
جە دەروون نالان پەى ئاھ سەرم
چەند روۆ جە ئەيام سەرەفرازیم بى
چەنى بىناگۆش ھەردەم بازیم بى
روى لە روۆزان بەخت ناھەموار
من کەندم تايى لە زولف نازدار
من لە ترس و خەوف کار کردارش
عاجز بى جە من ئاخیزا قارش
دەست ئاوەرد پەى من، من کیشا وە زۆر
پارە پارەم کەرد من ئەنداخت بە دوور
خەلتان بىم نەو جا من خەستەو بىمار
مەئىووس بىم جە وەصل بىناگۆش یار
تا (یوم القیام) بە دلەو ئەندۆھ
رۆژ فوغان من، شەو گریەى بى شۆ
یاران (طالیعی) چون کەرۆ زیان
گۆشداران وە حەرف گووارەى بى زوان

(*) لە (رەشید/ ۲) وەرگیراوە.

نه من زيندهگيم وه مهيل يارهن
وهرنه دل كه باب، جگهر پر ژارهن

(*) ۲

شهمال شه بگه رديت په ي من بگه ر کار
مه نزل به مه نزل تا مه نزل گه ي يار
مه شي مه ويهري مهيل د مات بو
چه مه پاي راتم شه وان تا به رو
بو نه سيم رو ح جه حين ژو ورووت (!)
بيدارش كهره وه نه ش بهر سو جو وود
عه رضه ي عه ريضه ي سه حيفه ي ده روون
بو انه جه لاي قيب له كه ي مه جنوون
وه ها عه رز كه ره: يه كه هي جران باري
سه ر تا پا عوريان جه گيان بي زاري
نه هه رده ي دو جه ي ل گرتنه ش مه كو
(مصمدا!) عه وام ويل ويل مه گي لو
جه دو وريي بالات دل سينه چا كه ن
بالينش سه ن گه ن لي حافش خا كه ن
مه ي ل و قو و تشه ن ئينس نام تو
گاه مات و مه لوول گاه ده هان په ي كو
گاه سو ل تان عيشق گاه زه ليل خوار
گاه هامراز وه حش گاه مه ست و خومار
به يان كه ره ته مام ئه ي زاي له و شين
ئه ي نام فيراق ئه ي ئاب و ئه سرين
به لكه ئه و نازدار جو ققه ي ته ل نه فه رق
ره حمي كو وه حال به نده ي نه فام غه رق
بو روشني ي قه لب سي اي ده ي جو وري
بنو سه جه واب عه رضه ي مه ه جو وري

(*) له (ره شيد/ ۳) وه رگيرا وه.

ئەر شەمال (دمكەي!) بە جەواب يار
من ئازار غەم تۆمەست ديار

(*)۳

قېبلەم سفیدەن، قېبلەم سفیدەن^(۱)
كوشتەي شەخىكىم شوخەن سفیدەن
بەو خودا دیدەش كول عالەم دیدەن!
صەد سیاھ غولام زولف سفیدەن
سفید (گومشەن!) عالەم يارشەن
تا سولتان رۆم تەلەبكارشەن
فنجان فەخفور صەد نەقشش ھەنەن
ھەر صەد نە سوورەت سفید رەنگبەنەن
تا شەریف نەبو نە رووی قاپی حەق
چۆن سفید مەبو ستارەي شەفەق؟
ئەر شەریف نەبو ئافتاب وقەمەر
چۆن شەوقش عالەم مەگىرۆ نەوەر؟
حەيفت كەرد (جنوون) كان كەمال فەرد
سیارەنگ چىش بى تۆپەسەندت كەرد؟
قەل مورغ موقەپرەم چای زەمزەم پىشەن!
چونكە سیاھەن زینەتش چىشەن؟
دریغ ئەو زەینەت غەلەط نەكەردای
ئەي رەنجە چەنى سىفدەرەنگ بەردای
مەمانا پەي نام رووی سەر زەمینت
زیادی عومر ھەم پەرى دىنت
تاكە من زیندەي سەربسات بیام
چون غولام نە خاك كرددارت بیام
ئىستە دل بریان سیاي سفتەكۆم
نە تۆ خواجای من نە من غولام تۆم

(*) لە (رەشىد/۲) وەرگىراوہ.

به‌دته‌ر (طاليعى) جهى داخه مه‌رده‌ن
(جونوونى) ته‌عريف سياره‌نگ كه‌رده‌ن

٤

ميرزام شمع نوور ميرزام شمع نوور (١)
ئاروق ديم نه دوور شوعله‌ى شمع نوور
عه‌صاي مووسايى ئه‌رقه‌مى ده‌ستوور
هه‌لقه‌دان نه ده‌ور ته‌جه‌للای كووى طوور
وه ئه‌مر سو‌بحان داناي (لم يزل)
نيگارنده‌ى چه‌رخ ئه‌شاي بي به‌دل
هه‌ر نه فه‌وق فه‌رق قولله‌ى مو‌شك فام
تا سه‌ر هه‌دد چين (كافر الاندام!)
سوپاي بي سامان صه‌ف پيكان يه‌كسه‌ر
گه‌رتنه‌ن ده‌ور قه‌وس (مازاغ البصر)
خودا (وخفاه خطوه‌ء!) خه‌يالان
غارته‌دا به‌ جام بوخارا مالان
چين گه‌رتنه‌ن وه چين ما چين دا هه‌صار
ئافتاب نه به‌ين مه‌غريب دا ديار
(چه‌رخچى!) چنيان زه‌نه‌نده‌ى بي‌رام
ويارا نه صوبح پاي دامان شام
سه‌ر نيان نه فه‌رق قه‌نديلان زه‌ر
لا قه‌يد بي نه فه‌تح ساكن بي جه‌ شه‌ر
(طاليعى) نه‌و ده‌مدا نه بورج هه‌ى بي
چه‌رخچى ماران وه‌ى واز وه‌ى به‌ى بي

(* له ره‌شيد / ٦) وه‌رگيراوه.

پاشكۆي طالبعي^(*)

(۱) له نيوان شاعيره كۆنهكاندا شەپەشيعر و كېبەركى و خۆنواندن بە چەند جۆر ھەبوو، دەكرى ئەم بوارە ھەك لايەنكى سەربەخۆ بۇ تۆماركردنى ئەو جۆرە ئەدەبە و ديارىكردنى تواناى شاعيران و سەركەوتوويى سەركەوتووانيان بكرىت بە بابەتيكى بەتام و چيژى تايبەتى و تيروتەسەل لەسەرى بنووسرىت.

بۇ نموونە لە بواری (خال) و (نەوت) و چەند شتى تردا من وینە و دیمەنى كارى شاعيرانم تۆمار كردوو. نموونەى (كچ) و (كوپ) یش لای (نالی) و (ھەرىق) يەككە لەو بابەتانە. ئەم پارچە شيعرەيش لێردا دەخوینینەو شاعیر خۆى باسى ئەو دەكات كە بەربەرەكانى (جنوونى) شاعیرى پى كردوو، خۆشەختانە پارچە شيعرەكەى (جنوونى) ش كە باسى رەش دەكات لەم بەرگەدا لەناو شيعرەكانى (جنوونى) دا دەخوینیتەو.

(*) ۱- گەلاويز: ژ: ۱۰ س: ۱.

۲- دەنگى گيتى تازە، ژ: ۶، س: ۲، ل: ۵۵۷، ۱۹۴۴.

۳- بەیان، ژ: ۱۲۰.

۴- رۆشنييرى نوئى،

۵- ھاوکارى، ژ: ۸۲۹، ۲۷/۲، ۱۹۸۶، ژ: ۹۲۰، ۵/۱۱، ۱۹۸۷، ژ: ۹۶۵، ۱۱/۴، ۱۹۸۸.

شیخ عەبدورەحمانی جانەوەرەبی

کەم ھەبە لەم شاعیرانەیی - کەم تا زۆر - بەرھەمیان لە کەشکۆلە شیعەرکاندا ھەبە خواوەنی دیوانی خۆیان نەبووبن و شانازییان بەو دیوانانەیانەو نەکردبێت و بە جگەرگۆشەیی خۆیان نەزانیبێت، لە ھەمان کاتیشدا کەمیان ھەبە - یان ھەر نیبە - کە دیوانەکەیی بە باشی پارێزرا بێت و دەست چین و نەوێی دواي خۆی کەوتبێت. شیخ عەبدورەحمانی جانەوەرەبی یەکیکە لەو شاعیرانەیی خواوەنی دیوانی خۆی بوو.

مامۆستا مەلا عەبدولکەریمی مودەرپس دەفەر مووی:

«ئەم شیخ عەبدورەحمانە دیوانیکی شیعیری ھەبە دەستی ئیئە نەکەوتوو. لای شیخەکانی خزمیەتی، بەلام چەند پارچە یەکیمان بە ھۆی شیخ عەبدورەحمان ناویکی خزمیەو دەسگیر بوو، وا لێردا بلاویان ئەکەینەو» (*).

مامۆستا مەلا عەبدولکەریم چوار پارچە شیعری ئەم شاعیرەیی بلاوکردووتەو. دواي ئەو لە سەرچاوەکانی بەر دەستدا شیعری ئەم شاعیرەم نەدیو. ئەگەر دیوانەکەیی مابێت بەلکو لەمەولا دەربکەوئ و بەرھەمەکانی بخرێنە کتیبخانەیی کوردییەو.

خۆشەختانە مام رەشید ھەمەوئەند لەو کارە گەورە دلسۆزانانەیدا ئەنجامی داوون بایەخی باشی بە بەرھەمی ئەم شاعیرەیش داو و، جگە لە چوار پارچە شیعەرەکەیی کە مامۆستا مەلا عەبدولکەریم بلاوی کردوونەتەو (شەش) پارچە شیعری دەست خستوو و لە کەشکۆلی ژمارە (۱) ی دەستخەتەکانیدا تواماری کردوون. منیش لێردا ئەو شەش پارچە شیعەرە دەخەمە پال چوار پارچەکەیی مامۆستای مودەرپس بە ھیوای ئەوێ ئەمەیش دوا بەرھەمی ئەم شاعیرە نەبێت بلاو دەبێتەو.

چوار پارچەکەیی مامۆستای مودەرپس بلاوی کردوونەتەو، من لێردا جاریکی تر بلاویان ناکەمەو، لەسەر ژیانیشی لەوێ مامۆستا زیاترم دەست نەکەوتوو تا لێردا بیخەمە سەر باسەکە، بۆیە بە نامازەکردن بۆ کارەکەیی مامۆستا دەسبەرداری ژیان دەبم بەلکو...

ئەوئەندە دەلیم: ئەم مامۆستا ھەندئ جار (رەحمان) دەکا بە نازناوی شیعری خۆی، لە ھەندئ پارچە شیعری تردا وا دیارە (شیخ) یشی کردوو بە نازناوی شیعری.

(* بڕوانە: مەلا عەبدولکەریمی مودەرپس، یادی مەردان، بەرگی دووم، چاپی یەکەم، چاپخانەیی کۆری زانیاری کورد، بەغدا، ۱۹۸۲، ل: ۴۰۵.

۱(*)

چــــراخــــم وه كــــؤــــو ...
ئەوند كۆي خەمان جە لام بەستەن كۆ
زايەلەم بەرزەن شەوان تا بە رۆ
چەنى ئىيش زام نو بەستەكەي تو
خووصوو زايەلەي زەدەي شەصت تو
وەك تاف قەلۆەز زووخاو لىيش مەشۆ
پــــرــــشــــەي فــــوــــارــــەي زۆخ زام تــــو
وہ رووي زاماندا تك تك پەخش مەبو
نالەم نەواي نەي نەيچىي مەبۆزۆ
هەناسەم وەك دوود نە دل مەخۆزۆ
ئەسرینم لە چەم وەي طەور مەتكيۆ
وەك ئاوي لافاوا لەسەر قوللەي كۆ
بديە وە حال م سا با رحمت بو
با هەنى لە بەين جياييت نەبو
وہرنە چەرخ چەپ چەواشەي بەدخوو
من وست ئەو توون تو ئەو قوللەي كۆ
پىيش رووي زامان تەپكەردەن تو تو
وەك جاي عەقرەبگان هەر دەم مەدۆ سو

۲(**)

وینەي پەشۆو حال نەقش رووي ديوار
وہ سياسەنگ باي هانا هەي هاوار
ديسان تازە كەرد مەيل هەم جە نو
پەي عەزم ويصال گولغونچەي وەش بو
ئەو جەستە هامراز لەيل و نەهار بي
ئىسە جە گوياي حەرفم بۆزار بي

(*) لە (رەشىد/ ۱) وەرگىراوە.

(**) لە (رەشىد/ ۱) وەرگىراوە.

بیزارت چیژن دهرونت ئیشا
مهلولیت ریشهی جهرگ و دل کیشا؟
مهعلووم بی عههت دهرونت ئیشان
عههت رهنج نه رای ناکهست کیشان

(*)۳

ئیشاره مهکه...
سهوزه ناز وه قین ئیشاره مهکه
دل زهلیلی دهست پهژاره مهکه
دووکانچهی شادیم هم غارته مهکه
دیده وه غوبار سورمه کهیل مهکه
شخت ئاوارهی کوئی دوجهیل مهکه

ئهو پرچه پهچین رووی جهمین مهکه
پووشین لاره پیچ وه سهروین مهکه
زولفت وه عههق عهتر ته پر مهکه
وه ناحق ههواي شوو شه پر مهکه
تهرکی وهفا و شهرت گهرمی مهیل مهکه
شخت ئاوارهی کوئی دوجهیل مهکه

یهخهی کهرواست وه ئهقهس واز مهکه(!)
جهرگم پاچییای میقراض گان مهکه
حهی وه پاسه بان دهر بهی مهکه
ریشهی دل وه تیغ ئهبروت پهی مهکه
عالم وه هامدهم قهییسی لهیل مهکه
شخت ئاوارهی کوئی دوجهیل مهکه

(*) له (رهشید/۱) وهرگیراوه.

وینەى جام مەى (هەرسنیم!) مەكە
كوشتەى دار (دوس كسنیم!) مەكە
بە وینەى فەرهاد رەنجەرۆم مەكە
لە هوون ویمدا نگوونم مەكە
چەنى ئەغیارت هەرگیز مەیل مەكە
شێخت ئاوارەى كوۆى دوچەیل مەكە

؛(*)

قیببەلەم خال تۆن ...
دل صەرعیى سەرسام سەودای خال تۆن
ئارەزووی بووسەى لیو لال تۆن
صەراف باغچەى لیمۆى كال تۆن
بە ویم مەزانوو پەریزاو پەرى
ورشەى شوولەى شەوق زوهرەو موشتەرى
هومیلا قیام زەرپین بال زەر
لەیل صاحیب شەرت عەرەبزادەى بەر
دەردینان دەرد یاران دلدار
مەعلووم نە عیشتت بیەن گرفتار
هەر ویم مەزانوون عیشت تۆ چۆنەن
باعیث سزای قەتل مەجنوونەن
خەيال حەلقە دان نە یەخەى جامەت
نەك نەسیم بدۆ شەو نە شەمامەت
بەو ئەبرۆى هیلال چەفت چەمیدەت
بەو موژەى سیوہنگ دەوران دیدەت
جەو ساوہ دیدەم دیدارت دیەن
نەمەندن تاقەت، ئارام نیەن
تا زەلزەلەى حەشر شین فەرهاد بو
شەرت بو تا مردن هەر تۆم لەیاد بو

(*) لە (رەشید / ١) وەرگیراوە.

(*)۵

رهنج وه بئاد نه به بو ...
هيچ كهس وينه ي من رهنج وه باد نه بو
شووم و سيابهخت دل ناشاد نه بو
ويئل ولاتان ناموراد نه بو
كه شتیی شكسته ی دهريای نیل نه بو
چون قه تران بهخت (سرد!) نیل نه بو
هيچ كهس وينه ي من دهر به دهر نه بو
ئاواری وه تن زام خه تهر نه بو
مه حبووس پابه ند به د طهوران نه بو
گرفتار دل ئه سيران نه بو
ياران بهخت ویم شيوياگه چون خوم
ستاره ی دهولت جه لام بيهن گوم

(*) له رهشید / ۱) وهگیراوه.

۶ (**)

شیرین سوپاتهن ... (۱)
ئارۆ به زمئارای تیپ سوپاتهن
تەمەننای غەزای رۆی کەربەلاتهن
یا قەصد تاراج شار خەتاتهن
زەنگیی سواران تیپ تیپ قەراردا
جەلە و پیزان کەرد وە ماچین شاردا
سوپای سوارەئای تەیفەئە یەمەن
(خەتا) ش غارەت کەرد ئاما پەئە (خوتەن) (۲)
کۆرپە حەیتاران شەپجۆئ شەپرانگیز
تیپ شاماران وەبواز هۆنرپیز
یەلغار کەرد نە چین ئاما پەئە جەلەب
دەورە دان نە دەور دائیرەئە غەبغەب (۳)
نیمچە قەرەوئ عەلەم سەوزو دیز
گرتەن دەورا دەور دیدەئە سورمەپیز
سەرکەردەئە لەشکر سوارەئە غازی
وەک سوپای عەرەب وەعدەئە نەئە بازی

(**) له (رهشید/ ۱ و ۲) وەرگیراوه.

(۱) مام رهشید هه‌مه‌وه‌ند هه‌ندئ جار چەند پارچه شیعری یەك شاعیری له زیاتر له سەرچاوه‌یهك له سەرچاوه‌کانیدا دووباره کردووه‌ته‌وه، ئیتر نازانم پێی نه‌زانین، یان له سەرچاوه‌گه‌لی جیاواز وهری گرتوون،

گومانیشم بۆ ئەمەئە دوا‌ئی دەچیت، چونکە گه‌لی جار جیاوازییه‌کان زۆرن و بپوا ناکەم نووسەرەه‌ئە دەستخەت به‌و شێوه‌ دەسکاری به‌ره‌می شاعیران بکات. بۆ نمونەئە ئەم باسه‌، ئەم پارچه شیعری دووجار نووسیه‌وه‌ جارێک له‌ کەشکۆلی ژماره‌ (۳) و جارێک له‌ کەشکۆلی ژماره‌ (۱) دا بۆ دەر‌خستنی ئەو جیاوازییانه‌ لێره‌دا پارچه شیعره‌که‌ وەك کەشکۆلی ژماره‌ (۱) دەنوسمه‌وه‌ و له‌ په‌راویزیشدا جیاوازییه‌ سەر‌ه‌کییه‌کانی دیاری ده‌که‌م:

(۲) خەتا... (ن ۲) خەتا خورۆشا هاناکه‌ وەختەن

(۳) یەلغار... (ن ۲) یەلغار کەرد وە چین هاتگه‌ وە جەلەو

دەورەش دا دەور دائیرەئە غەو‌غەو

هوجووم كەرد نە جا خورۇشا بە جۇش
هەلقە دا نە دەور گۆشوارەى گۆش
چاپوك سواران پەى مەصاف جەنگ
صەف پىكە نە رووى لىمۆى زەردوەنگ
سوپاى صەفئاراي حەبەش و زەنگى
دەستەى سىامار سىاى سىوەنگى
هەرىكەك وە نەوعى هانە خورۇشا
هانە وەيشوومەى شۆرو خروۇشا
تائەورپۇ واچان پۇژ هەهاتە(۱)
شېخت زەدەى زام حەبەش سياتە(۲)

(۱) نىمچە قەرەول (ن ۲) تىپ چەپاول.
(۲) ئەم بەیتەى دواىى لە نوسخەى دووہمدا نىبە.

عەبدوللّا حەسەن

(*) ١

دلیل لـهیل نـهـدیت؟
فەصلی توو ئامای توو خودا لهیل نـهـدیت؟
صاحب شەرت و شوون وەفا و مهیل نـهـدیت؟
دلسوز مهجنوون کووی دوجهیل نـهـدیت؟
هومیلائی پەری سەنگین سام نـهـدیت؟
قیبلەئی عاشقان گولەندام نـهـدیت؟
دەستە کلافان زولفی دیز نـهـدیت؟
شیرین نازدار شای پەرویز نـهـدیت؟
ئەو سەرو ئازاد سایەدار نـهـدیت؟
صاحب عیشو و ناز لەنجە و لار نـهـدیت؟
گیسووقە لاخی شەدلار نـهـدیت؟
شەوق شۆو خاص شەم روخسار نـهـدیت؟
دیده مەست ناز پەر خومار نـهـدیت؟
نیم نیگا چۆن باز رووی شکار نـهـدیت؟
نازار ئازیز نە باوان نـهـدیت؟
سپی بەط نە رووی شەتاوان نـهـدیت؟
ئاھوئەکی خوتەن تاریای گەل نـهـدیت؟
رەوێلەئی رەم کیش (چرا نکل!) نـهـدیت؟
بالا چۆن بەیداخ سەربەرزان نـهـدیت؟
زولف چون بەرەزای قەلۆهزان نـهـدیت؟
فریشتهی بی عەیب میرهمال نـهـدیت؟
شەمع پەروانەئی پەر زووخال نـهـدیت؟
زەوق زیندەگی بیساتم نـهـدیت؟
باعیث مەندەئی حەیاتم نـهـدیت؟

(*) ١- ژین، ژ. ١٢٩٤.

٢- هاوکاری، ژمارەئی تایبەتی ١/٢/١٩٧٢

سا تو خودا ده لیل شو و لاشه وه
 روخ ماله وه خاک گهردی پاشه وه
 سهجده بهر نه رووی خالانش خه یلی
 دادو نه حوالم عه زکهر وه له یلی
 واچه: مه جنوونت وه داخی تو وه
 ها وه ختهن بنیو سهر وه گلکو وه
 تواناش نیهن بیدیو وه که سدا
 هانه غه رغه ره ی ئاخر نه فه سدا
 بهل بیدیو وه رووی ئیلتیفاته وه
 مه سیحائاسا ئیحیام کاته وه
 (عه بدولالا) وهی رووی مه ماته وه
 ریشه ی ئه رواحش تو کیشاته وه

۲ (*)

هـــــــــــــــــا وه ئـــــــــــــــــه ییشه وه...
 دل په ی تو - خالو - ها وه ئیشه وه
 ها وه ئیش گاز ریشه کییشه وه
 بووی دوود دوزه خ مه یو لییشه وه
 یه کجار نه تاسهت گلار او شهن
 بلیشه ی ئاهیر ته وهن تاوشهن
 داد ئه حوالت شنه فتم وه گوش
 وینه ی حالداران ئه من شیم نه هوش
 نه زانام وهی طهور مه سی زامانی
 شهیدای شیوه ی حال نه ونه مامانی
 لیوه ی له بی لال له یلی نازانی
 شیت شهیدای عیشق شیرین رازانی
 دل وه مه یلی کی مه دروت بازی؟
 پیکای خه ده نگ کام تیراندازی؟

(*) له (ره شید/ ۱) وه رگیرا وه.

وه نيم نيگاي ناز كي مهدهوشهني؟
 چون بههرام پهي كي سپاوشهني؟
 پهي كي هاي نه توي لوڼگ مهجنووني؟
 چون فههاد پهي كي كهلوه لاي هووني؟
 زامانت وه ئيش نيگاي كي خهستهن؟
 زوننارت پهي دين كام تهرسا بهستهن؟
 سا تو خودا خالو ويټ نهدر وه خهم
 سا تويش چون وهلي پهروانهكهي شهم
 ههركس نه سهوداي عيشق يار نهبو
 وه تيري عهشقق دل ئهفگار نهبو
 دهروونش وه نيش مهوداي خار نهبو
 پهيكانان نه توي جهرگش كار نهبو
 چون فههاد نهدا ويش وه تاشهدا
 تافهي هرون نهيو وهسر لاشهدا
 قهلوهره نهكا هوون نه زامانش
 گو لاو نهوه نيو هون نه زامانش
 نه نالو وه ئيش زام تيشهوه
 يادوس نهواچو بهو گشت تيشهوه
 نهيو پهي شينش بانووي شاي پهرويز
 نهكه نو چين چين كووي كالفهي ديز
 گيان تهسليم نهبو نه عشيق دلبر
 چهني مهويهرو نه ساراي مهحشر
 خالو (عهبدولالا) ئيدهن ته دبيرش
 ويټ كهر وه نيشان پهيكان تيرش
 بهل نه سايهي شوق جهمال لهيلي
 دوزخ نهدهرو ئازارت خهيلي
 ههركس كوشتهي ناز نيگاي يارانهن
 نه جوملهي شههيد ئيمان دارانهن

مەپرسەن نە راي رەويەي دلداری
پيچ مەدۆ چەنى زامان کاری

جەوابی عەبدوئەللا حەسەن^(۱)

۳(*)

دەروون نە خەم کە یەل!...
خالۆی خاتەر خار دەروون نە خەم کە یەل
پیکریای تیر عیشق نیگای ناز لە یەل
قەیس پای کاوان دیوانەي دوجە یەل
رشتەي مەحەببەت یاران نە گەردەن
قامەت چون کە مان پەي خەم خەم کەردەن
مالووم بی لە لام نەظم نامە کەت
پەشیوی ئەحوال، سەختی زامە کەت
وہ تاقیق زانام ئینە ئەو دەردەن
فەرهاد ئاوارەي بیستوون کەردەن
مەجنوونش ویل کەرد وە دوجە یەل
مەسۆچیا وە عیشق تاسەي لە یەل
صەنعات وە سککەي سفیدوارە وە
سەر تا پا قەید بی وە زوننارە وە
تازە پیٹ یاوان ئیش دەرد دل
نەشنەفتی نالەي فوغان بولبول
سەحەر مەخیز یۆ داخ وە دلە وە
مونتەظیر وە بۆی عەطر گولە وە
پەیاپەي مەدۆ ویش وە چالەدا
مەوانۆ وە رووی صەفحەي گولەدا

(۱) دیارە (عەبدوئەللا) ئەم پارچەي لە وەلامی دۆستیکیدا نووسیووە کە بە (خالۆ) ناوی دەبات، وەک مەولەوی و خالۆی کۆماسی، بەلام نازانم ئەم خالۆی ئەم کێیە.
(* لە (رەشید/ ۱) وەرگیراوە.

تۆيش ھەر ئەو دەرد دَل زام كارىتەن
ئەو ئيش دەروون دەرد كارىتەن
ئەي ئيش دەروون، ئەي سەختى زامە
دەواپەش ۋە عەطر لىمۆى شەمامە
ئەي دانە گەھەر خاسەي شاھانە
پەي چيش نىھان بۆنەتۆى خەزانە؟
شیرىنى شەمام شای سەوسەن خالان
مەنشورەن چون شەم نە سیامالان
بالاش مەنمانۆلە بەرزە مالان
مەگرپۆ چون شەمع شەو چرای خانان
(عەبدوللأ) دنياش تەجرەبە كەردەن
خەیلئ كەس ۋە ئيش دەرد دَل مەردەن
ئىنشاللا خالۆم دنياش ۋە كامەن
چونكە نە سايەي شۆهەي شەمامەن

۴(*)

مىرزام حورئ دىم ...
ئارپۇ نە جايئ عەجەب حورئ دىم
حور رىضوانى نەوظوھوورئ دىم
سەر تا پا بئ عەيب بئ قوصوورئ دىم
صاحىبى عىشۋە لەنجەو لارئ دىم
لەیلئ عامىرى ۋەفادارئ دىم
نازكى نەوخئز نازەنىنى دىم
نازدار باوان مەھجەمىنى دىم
تازە ئارائش زولف و خالاش بى
ئىرادەي سەفەر چەمچەمالش بى
شەيداي دەماخ بەرز شای گەردەن بىگەرد
نىگا چون ئاھوو دەلىلەي پای دەرد

(*) لە (رەشىد/۱) ۋەرگىراۋە.

چون باز طهوار جالغۇ نەگەردەن
ئاخۇ ئىرادەى قەتل كېش كەردەن؟
قاتىل فەرھاد شازادەى چىنەن
سەر پەنجەش وە ھوون خوسرە و رەنگىنەن
لۇنگى عەبدالى وە مەجنوون پوشا
زەھر ھەلاھىل وە نەوفەل نوشا
وہ رووى نازوہ دىيا پىمەدا
ھا بىم وە قەقنەس نە جاى وىمەدا
فیدات بام ئازىز وە نىگاتەوہ
وہ شوعلەى خورشید سەرگۇناتەوہ
وہى ئىعجاز يەدد بەھىضاتەوہ
وہى سۆز و صەداى مەسپحاتەوہ
دل خەستەن كەفتەن ھا وە لاتەوہ
مەنالىق وە دەرد سەكەراتەوہ
ھەتا زىندە بام وە ھەياتەوہ
دل فارىغ نىەن وە سەوداتەوہ
شەوقى شىكفتەى غونچەى دەھانى
مەر كورەى گەوھەر خاسەى خاقانى
ئەى بلېسەى بەرق صەفحەى پېشانى
من كەردەن وە قەپس مەجنوون ثانى
سەوزەى خاترتەپ دىدە قەتراتى
ياسا ھەر نە دەور دنيا بمانى
(عەبدوئالا) نە داخ حور رىضوانى
وہختەن چون فەرھاد وئىش كەرۇ فانى

⑤ (*)

ویش کـــه ردهن ظـــو هـــوور
شەخسى نەو سەراو ویش کەردەن ظوھوور
شەوق پەيشانەيش نمانا نە دوور
چۆن شەمسی خاوەر نە تۆی پەردەى ھوور
ھەنایى زولفان سەرگۆنای مەنشوور
مەر بالى بەیداخ سوپای سەلم و توور
کۆرپە ھەيوەچان قەترانى دەيجوور
چون سوپای ئۆران تووران کەرد خاپوور
نیمچە خەدەنگان زەھرالووی شەپ جوور
مەر ئیشتى پەیکان سەر پەنجەى تەيموور
نیم نیگای دیدەى سیوہنگى مەخموور
مەسەن وە سورمەى سوپحانى کۆی طوور
دەھەن پیالەى مەیخانەى پەرشوور
کەیلەن نە بادەى شەرابەن طەھوور
خال نەقش چینی خاقانى فەغفوور
مەر تەختەى نەققاش قەلەمى شاپوور
سفییدی سکیەى صافی سەر وە موور
نەرمتەر لە تووک صافتەر لە بلوور
ناف طەلیسم گەنج دەربەستەى لاهوور
ئەسکەندەر نە قەعر دەریا سەند وە زۆر
ئەو بەو شۆوہى خاص رشتەى ھەقەوہ
بەو ورشەى گۆنای گول زەمەقەوہ
نیشتنەن نە تۆی تاق وەش مەزاقەوہ
سەرتاپا وە بەرگ تورمە و تاقەوہ
دەستەى زولف دیز کەردەن وە سەيوان
چون شیرین نە تاق کیسرای نەوشیروان

(*) لە (رەشىد/ ۱) وەرگىراوہ.

دهست بهرد توئی شهده کیشا به بهردا
هؤر ئاسا وه رووی شهمس و قهمهردا
چون بریقهای بهرق ئاماله دهردا
ئاگروه یانهی عاشقان بهردا
بهولهنجهولارهی شیرین ئاساوه
قهدهم بهرد وه پشت شهو دیز شاوه
مهخرامی وه ناز مهشی وه راوه
فههاد کهرد وه تووش تاقی (گهرا) وه
بهس به نیگای ناز بدیه وه لاوه
شیرۆ ها وه قههست کوشتن شاوه
شیرین وه نیگای سای تهواره وه
(عهبدولالا) وه ئیش جهرگ یاره وه

در هجو داود افندی گفته

۶(*)

وام زانئاغا ههواى باغیه
نه زانام ههواى سیکه جاغیه
وه سیک سیای صوغان سهروه
دهماخ وه ههواى ماچه خهروه
أولین باغوان نرده اروادم
دونن بو وقت بورده سیکردم
کهر که ئهیزانی ئاغاچه باسه
واتش: ئهوا هات بانه چیت خاسه!
وه قایدهی قانون ئوصول کهری
کهر وه قههچه قههوج خوئی خسته بهری
که می سهر پوزهی هه بهی بو نمدا
کیشا وه جهمستهی خاتوو یهک سمدا

(*) له (رهشید/ ۲) وهرگیراوه.

ئاغانەو دەمدا خەيلی دلشاد بی
صەد پایە بلندتر نه که یقوباد بی
چمانکه فه رمان فه تحش وەندەو
(قارص) ی له دەست عەرووس سەندەو
ئە ئاغانەو تەوور بمانیتهو
سیاس تەپۆلەیش ئەسینیتەو! (۱)

(*)۷

شیرین جام جەم... ..
تو خودا بەس بەدر جەلای جام جەم
وہ بالای نەمام بی عەبیت قەسەم!
شەوقت لە شوعلەئە ئافتاب نیەن کەم
چون خورشید نہ بورج چەرخی چوارەمین
شەوقت دا نہ پرووی سەما و سەرزەمین
هەر وەقت جەمینت بەدەری جەلا
مەویت وە باعیت هون کەلوەلا
وہ نیم نیگای ناز ئیشارەئە عینەین
دنیا کەرد وە روئی کەلوەلای حسەین
موژەت چون پەیکان موہەئە سفتەن
کەمەرت پەئە هون عاشقان بەستەن
وہی زولف سیای سەمناکەو
چون ماران وە دوش شای ضەحاکەو
کیت غەلتان نەکەرد وە پرووی خاکەو؟
جەرگ کییت نەدا وە ناواکەو؟

(۱) پێشتر سی بەیتەم لەم پارچە شیعەرە بلۆو کردبوو، بەلام ئەم پارچە- وەک دەیبینی- نۆ بەیتە و لیژەدا دیاری کراوە کە بۆ (داود ئەفەندی) نووسراوە هەرچەند نازانم داود ئەفەندی کێیە. بروانە: «کەشکۆلی کەلەپووری ئەدەبی کوردی، بەرگی دووهم، ل: ۱۹۱».

(*) لە (رەشید/ ۱) وەرگیراوە.

وهی شیوه و ته‌رتیب نازنه‌نینه‌وه
(ویکچی!) گوڤه‌ی عه‌ره‌قچینه‌وه^(۱)

عه‌بدوئلا حه‌سه‌ن در عذر خواهی به نزد سید روستم گفته^(۲)

۸(*)

پیرقه‌لخانی، پیرقه‌لخانی!
نه‌جیس ناپاک پیرقه‌لخانی
له‌رحمه‌ت به‌ری لوطف‌رحمانی
داخل‌وه‌له‌عنه‌ت فی‌عل‌شه‌یطانی
بی‌خه‌به‌ر نه‌کار کرده‌ی ره‌بیانی
گوم‌رای قه‌وم نووح‌غهرق‌طوفانی
به‌قامه‌ت قه‌وی وینه‌ی قه‌وم‌عاد
وه‌قه‌ه‌رو غه‌ضه‌ب به‌ریاد بین‌وه‌باد
مه‌غز که‌له‌ی سه‌ریه‌کانه‌کرین!
پف‌له‌چراکه‌ر! دایکی‌خو‌ترین!
وه‌هامه‌نشوری‌له‌هموو‌لای
نه‌جیسول‌عه‌ینی‌ده‌باغت‌نای
ئه‌ر باوهرت‌ه‌ن‌وه‌ح‌ه‌رف‌به‌نده
لادی‌گوڤ‌بده‌ر وه‌ی‌گشت‌سه‌وگه‌نده:
به‌دین‌باطل‌پر‌فیئل‌و‌فه‌نت!
به‌کرده‌وه‌ی‌به‌د‌شه‌یطان‌په‌سه‌ندت!
وه‌که‌له‌ی‌یاران‌جه‌ی‌وه‌رت‌هرینت!
ئاباو‌و‌ئه‌جداد‌که‌لب‌وه‌رینت!
وه‌تیسک‌مردار‌ساق‌سوئلت!

(۱) ئەم پارچه دوا پارچه شیعری که شکۆلی ژماره (۱) ی مام ره‌شید هه‌مه‌وه‌نده، وا دیاره ئەم پارچه نات‌ه‌واوه،

ئیت‌ر نازانم هه‌ر خو‌ی نات‌ه‌واو بووه، یان مام ره‌شید ته‌واوی نه‌کردوووه و دوا‌بیش نه‌گه‌راوه‌ته‌وه سه‌ری.

(۲) وات‌ه: ئەمه شیعری عه‌بدوئلا حه‌سه‌نه له پۆزش و عوز‌ره‌ینانه‌وه‌دا بۆ سه‌ید رۆسته‌می نووسیه‌وه، له شیعره‌که‌وه

وا درده‌که‌وئ‌وای زانیوه مردوووه، درکه‌وتوووه وا نه‌بووه.

(*) له (ره‌شیده/۲) وه‌رگیراوه

وهى نهجاسهت خپرهى كه ميايت!
 وه تهرس خووگان وه سكهى "نوصهير"
 وه پوږپ "ريزوار" عاقيبهت ناخهير
 وه توول "داود" وه شهوى "جهمجهم"
 وه بهند شهوال دويت سويد روستهم!
 زهررم وه توول "داود" ياوا بو
 پوخم له سكهى نوصهيرى دابوو
 نه زانام نه حال حهيات مهندهنى
 شهوال عيصمهت گوران كهندهنى
 (بكر!) مهرجانهى جادوو وهندهنى
 ئيختيار له دهست شيطان سهندهنى
 شنه ووم ماچان: خاس به دهماخى
 (خرمه)ى ژنان له خودا ياخى
 ههرهاى نه هه وهس دهماخ چاران
 سيكت ساوداگه بو جهمع ياران
 ئيرتهكهى قهديم باواى بى پيرت
 وريابه حيزه نهچوئى له بيرت
 ئه رصهه كه گوناه جاي (حق الناس)ه
 ميراث سهگ بو سهگ بهچه خاصه
 بو جهمع ياران ژنان دهبن جهم
 شمارهشان كه وه بى زياد و كهم
 ته قصيرى مهكه هه تامه تاوى
 ههروهك خوره مهى خيئل (سنجاوى)
 سه رپوزهى هه ربهت گير بكه ليستان
 بدهن به سهردا پهى بهخت ويستان
 بلا بمانى تو له و ناوهدا
 زه ربهت بى چون خهه وه زه هاوهدا

خاَلَو دَپِرسى ئَه حوال دَردم
 شاهق تَوَف دَه كاله ئاه سَردم
 هه رئه وهند خه يال دوورىي توم كردهن
 (سار اوهند) نه تاو ئاهى من سَردن
 وارگه كهى (هاتن) تا سَهركوى (بازان)
 نشينگهى ياتاخ نازهنين نازان
 چونكه مه زانن ته وه لالاي توونم
 سووچيان وه ئاه گرپهى دَروونم
 له هيجران سهخت دَرده كهى كارى
 (پهراو) شينشهن (بيستوون) زارى
 دووكه ل هيجران دنياى بى بونىاد
 بيهن وه رووكه ش (تاقه كهى فههاد)
 قه لوهره زووخاو دللهى پرله هوون
 دهشتى (مايدهشت) كردهن وه جه يوون
 سهيل ئه سرينم مه پيزو به تاو
 سهرچه شمهى (زيمان) كردهن وه لئالو
 (بنى كز) رهنگين هوون جه رگمه ن
 (دالله هق) خهريك شين مه رگمه ن
 هه رچه ند مه نالم به داخ تووه
 (بالوول) عاجزه به (دالله هق) وه
 له وساوه له دين تو نائوميدم
 تاقه گهى (گهرا) بيهن وه زيدم
 كردهى چه پگه ردهن لي ره من ويلم
 غه ريب غه مناك مولك (سهرپيل) م
 دايم تازيه دار خهسته و غه مگينم
 هه راسان وه جو ش سهيل ئه سرينم

(*) له (ره شيد / ۱) وه رگيراوه.

ھەناسەى سەردەم صوب نە سەھەر زوو
كەردەن ۋە يەخبەند تاف (قۆرەتوو)
گىرەى ھەناسەى دلەى ئاھىرىن
يەكسەر سۆچنا (قەصرەكەى شىرىن)
قامەت بار خەم دەروون پىر نە داخ
بىم ۋە سىياسەنگ مەندەى (ئاخ داخ)
خالىۆ شىنەفتت ئەى دادو ھانا
تۆزانات گەردوون ئەى نەردە شاننا
سا شەرت بۆ نە زىد وىم ئاۋارە كەم
كەلەم ۋە تىشەى (فەرھاد) پارە كەم
ۋىم كەلوەلا كەم نە پاي (بىستوون)
سەرتاپاي بەرگم رەنگىن كەم ۋە ھوون
رەنج ھەد سالىەى وىم ۋە ەبەس كەم
لاشەم ۋە خۆرك (دال) ۋ (كەركەس) كەم
لۇنگ (مەجنوونى) بگىرووم نە كۆل
بگىلام چەنى ۋەھشىان چۆل
ۋىنەى كەبووتەر بىنالەم بە جۆش
تا (نەوفەل) نالەم بىشەۋۋ بە گۆش
ۋەختى بوىنۆ جەستەى پەشىوم
نەزانم ئادەم يا صىنەف دىوم
شەرطم بۆ چەنى (قەيس) خەزايل
بىنۆشم پىيالەى زەھر ھەلايل
بىپۆشم لىبباس (شىخ ھەنەئەنى)
تەرك بىۋلەلام دىكر سوبھانى
بەرى بىم نە جەمەق قەومان ۋ خويشان
گۆش نەدەم ۋە دەنگ ياھووى دەرويشان
زوننارىۋ بىنەم پەى دىن تەرسا
بكىشم جارۋوى فەرش (كەلىسا)

شادی وه شیوهن چهرخ و چه مەرکه م
 رۆ رۆی ره ستاخیز (یوم المحشر) که م
 خالۆ! ئەلوه دای نه تو جیامه ن
 نیشانه ی ئاخیر (یوم القیام) هن
 (عه بدو لالا) وهخت واده ی مەرده نش
 لازمه خالۆ وه یاد که رده نش (*)

گوفته ی دیگر سید فه تاح (۱)

۱ (**)

عه رضم کیانا وه رووی رجا وه
 داویشان وه دهست که چه نک کشا وه
 رجام نا مه قبول عه رضه م مەر دوود بی
 ره نجم وه زایه جه فام بی سوود بی
 یا با وه قه طال یا هو مەر مه ندان
 ئە سپیش بتو پۆ وه دهر د سندان
 سه قاو و مه قاو قوزه لقورت سهخت
 نه جای سه رکه لله و سینه بهند و رهخت
 بنووسی پیوه خارشت و کپی
 گه پی و، سه راجو، لاوازی و له پی
 یانه گشت یه که یه که بنووسی پیوه
 نه توانی ساتی بیچی وه ریوه
 بتو پۆ وه دهر د سه گبا و قه ره قوش
 وه پا بمانو ئاغای که چنک فش!

(*) ۱- گه لاویژ ژ: ۱۰ س: ۱.

۲- ژین، ژ: ۱۲۵۲، ۱۲۵۵.

۳- میژووی ئەدهبی کوردی، عه لادین سه جادی، ل: ۵۸۹، ج: دووهم.

۴- که شکۆلی گیو.

۵- که شکۆلی که له پووری ئەدهبی کوردی، بهرگی دووهم / ۱۸۵.

(۱) وتاری- شیعری- کی تری سهید فه تاح

(**) له (رهشید/ ۳) وهرگیراوه.

گفتهء دیگر برای قلخانی گفته

۲(*)

نه وهی قه لـخانی...!
کاکهیی رهوشت نه وهی قه لـخانی!
نه صیری مه زهه ب گومرپای نه صرانی!
هامشهریک شه پ فیعل شهیتانی!
ره فیق راگهی قهوم ئه لـخه نناس!
ههی مووچه بهش خور! راگهی حهق نه ناس!
باوهر وه رۆی حهشر قیامت مه کهر!
نارهوان دین سه یید سه روهر!
مووچه بهش چی شه ن؟ مه کهر ئه ی کاره
سه یید هه ر تو نیت سه یید هه زاره
درؤغ بهرداری مه کهن په ی ویتان
وهه احهرف بهد بو اچان پیتان
مه و اچی فه توای شه رع ره سولهن
حهرف تو راستهن شه رع م قه بوولهن
به لئ کهد و فیئل هه نه نه تیشدا
خه یلی ناشه رع یی هانه ریشدا
هه رکه سی زه ره مه عریفهت دارهن
جه کرده وهی تو خه یلی بیزارهن
به و خوا ئاگای پروی پشت په ردهن
ئینه که رده ی تو ن هیچکه س نه که ردهن
مه علوومهن مو طیع نه مر شهیتانی
به ریی جه ره حمهت لوطف په زندانی
ته وه لای جه دین خواو پیغه مبه ر
لا قه یید جه عذاب مه هله که ی مه حشه ر

(*) له (رهشید/۳) وهرگیراوه.

تو که مووچه بهش که ردی و عادت
 بیزاری چه رای نماو عیبادت
 موسولمان خدیش نمازو روزه
 تو مهیلت چه لای یه کانه بوزه
 بهد ئه تواریتان چه عام ئیظهاره
 چه دو بزورگت ان دایه ریزاره
 کونش وه (قسهه) حسهین و دهریش
 یه کیشان له پاش یه کیشان له پیش
 ئه گهر بگاواش به صیدق و ئیخلاص
 کارت ان ته مام خهیلی مه بی خاص
 قیبله گای ههقت باوه یادگارن
 موسولمان صاف چه لات کوففاره
 وه گاو توولهن سه و گنه ند سه ختت
 تفی له چارهت صه ت ف له به ختت
 گاو حوول داود چه م سیاوتان
 ریتال هس وه ریش باوه لباوتان
 پییره ناحهقت که وه سوارن
 قه تلّت [او!] چه پهتت وه دارن
 وه توول سه و زهن ئومید و ئه رجووت
 وه پای ویت که فتی وه چاه هارووت
 شیخ خاستان باوه سه فهرن
 سهگ خهیلی خاسهن، جه سهگ به دهرن
 روی مه حشر بریان سوود و مایه تان
 قه سه بهی کهر وه قوون دایه شایه تان
 خوانکی ده ستوور داود په رستی
 وه که باب گوشت به رازان مهستی
 مهقبوول طه بعت پارگولهی دهرن
 باقی حه یوانات جه لات بی فهرن

ئەر حال م نەبۇ جە ولاتەدا
بە شەرتى نەيۇ كەس وە لاتەدا
مىگەل مىگەل شىك و يەكانە
گل گل ماوهران شە وە لای يانە
قەشەى گەورەتان سەيىد عەباسەن
زەنش پەى گايىن (گورەگل) خاسەن
مالئۇس ماوهران مەدۇشن شىرش
قەيماغش خاسەن خوصووص پەنىرش
چەند لەزەت دارەن گوشت شىك و دەپ
عافىەتت بى وەلى ئاخىر شەپ
سولتەن سەرمەد بىزارەن لىتەن
رەحمتەن نىەن وە حال وىتەن
شەيتەن پەرىتەن تەندەن دام بەد
بىزارن جە دىن ئەمر محەمەد
عالم گشت زانان وەى حال و جەستە
هەيچ سوودش نىەن ئەى بەرو بەستە
ئەگەر بزەنان پادشا وەزىر
كەردەنت پەنەن شىخ قەتەى بى پىر
مەكەرەت وە پەن واتەى رۇزگار
چون سپەى سىا مەكەرەت وە دار
تو جەمع ياران مەكەرەن ئەناش
هەيچ گوشتەن نىەن ج رۇز فەرداش
خوتەن غافلەن قەوم بى خىرەد
نە چوار مەزەب وىتەن كەردەن رەد
نوصەيرى ئاسا جە سالى يەك شەو
نىەن جە لاتەن زەرە خورەد و خەو
فەسادخانەتەن هەنەن جە لاپى
نە ژىر زەمىنەن نەوا كەس بايى

گشتش نە جايى مەكەران كۆمەل
وہ عزشان مەدۇ شېخ قەتەى چەپەل
وہقتى فەتوای شەرع وئشان پېشان وەت
مەكەرۇن خامۇش چىراخ بىدعەت
مەلاشان نىنەن، ھەر ئەوہن مەلا
جە ناعىلاجى مەواچۇ ھەفا
روخسەت بوياران ھەركەس پەى ویتان
ھەرىكەك شەوالى ھا بەخشام پیتان
ھەرىكەكى زەنى بگىرۇ پەى ویش
ئەممانەكەرۇ فەرق پەس و پېش
ھىچ فەرقش نىنەن فەرزەند و مادەر
شەوہن تارىكەن نەدارۇ زەرەر
تەرك بازىنەن ئىمشەو تا سەحەر
موطاعەن ئەمرم كەس نەشۇ وە بەر
باوہرۇن پەرىم يەك سەوسەن خالى
وہلەدى وەختى ساوا غەزالى
ئاغا دویتەكەى تۇ ماچان خاسە
سەرتاپاي بالاش دانە و ئەلماسە
داخۇ وە نەسب كامم بۆرە لەك بۇ؟
ئەبو حەمدانى تازە نۆژەن بۇ (!)
ویش بىدۇ پىدا وینەى بۆرە لەك
ھەردووش وە جارى بىكەرۇ وە يەك
ژنت وە نەصیب كامىن زەلام بۇ؟
بەدنامى وەسەن (ختم الكلام) بۇ

کهلامی مهلا فهتاحی جهباری

۳(*)

سهیید دین خاص!
میرزای پاک مهذهب سهیید دین خاص!
پهروهدهی ئوجاخ بارگهی سهید هواس!
کولین حرام (دایه ریزوار) ناس
بوژقه دیم سالّ جه ناساز یاتاخ!
قهسهم بهو واریس خووگان پای داغ!
به عیشق موقه سیم شهوال شیرداخ!
جهمجهم یاران پف پفی چراغ!
به حاجه تی ئه و شه و قهوم کار خویش(!)
هه ر یارهن یاوهر مهکیشو پهی ویش
تا که کارخانهی شهفهق مهیو شهق
زپهی قهیتانهن بی پهروا جه حهق
به عیشق توولّ سهوز پهروهدهی (داود)!
توبه نه شکستهی رای باول باوت
به عیشق مووچهی نه شکستهی ساوا!
وه میره میره مالّ له (باداوا)!
به عیشق (خذنکه)ی (خهلیفه باپیر)!
جای زیاره تگای وهر سوئل نه گیر
وه عیشق پیران رای (پهردیوهر) گشت!
گاهوئل چه مهسیا جل مهخمه لّ له پشت
میرزام بو به عیشق گای مهخمه لین جل!
په سندهی یاران زهنگ ته لا له مل
به عیشق بارگهی (باوه یادگار)!
یه گشت سهوگه ند بو سهیید دیندار

(*) له (رهشید/۲) وهرگیراوه.

سہید عہلی کورپت (قورہمہ)م(۱) بہردہن
 چہند وہختہن جفتم موعہططل مہندہن
 ئومئدم ئیڈہن لہ رۆی خیڑہوہ
 زوو قورہمہ کہم بؤ بنیڑہوہ

جہوابی سہید عہباسی قہلخانی بؤ مہلا فہتاج

۴(*)

می رزام نامہی...!
 کیانای پہی من شیرین نامہی
 نامہی پر مؤبہت چون شہمامہی
 مہرقووم تہحریر موشکین خامہی
 گوئیافہرماویت: عہلی کورپی من
 قورہمہش ئاواہردہن وہی زید و زامن
 چہندی ئیمامان قوببہی نوورگومہت
 نویساویت شہفیع پہری قورہمہت
 تو کہ نووساویت گاہول چہم سی
 حہقت بہ قوببہی ئیمامان پہی چی؟
 من کہ باوہرم وہ گاہول نہیو
 گوئیافہ (داود) یا وہ (توول) نہیو
 وہ کوورہی (داود) توولہ سہوزہ کہم
 (وسر لی شکستہی جوزکم!)
 وہ کولینہکہی قوربان قولی کہم
 وہ دوو گای داود زہنگ لہ ملی کہم
 وہ کہلہی خووگان پیشہی چرانڈیش
 وہ مووی ورسوئل سالیکان پیش

(۱) قورہمہ یان (کہلہمہ) ئامرازیکی ئوسای جووتکردن بہ گا و ہیستر بووہ، دیارہ لہم پارچہ شیعہ و پارچہی
 دوابی کہ وہلامہ بؤ مہلا فہتاج: کہ عہلی کورپی سہید عہباس (قورہمہ)ی مہلا فہتاجی دزیوہ و سہید عہباس
 وہلامی مہلا فہتاجی داوہتہوہ، وہک لہ دواى ئہمہوہ دہیبینی.
 (*) لہ (رہشید/۳) وەرگیراوه.

قەسەم ۋە نووزە و نوورەي پاركۆلە
بەستە بووم حەضرەت گاهۆل لە ھۆلە
(باو ۋە يادگار) خەراو كەردە بووم
دووكان (داود) پېر ئاۋ كەردە بووم
دەستم ۋە مەرقەد ئاغاي (دەككە) بۆ
پەي عەزم سەلات رووم لە مەككە بۆ
رووم رەش بۆ ۋە تۆز راي مەدينە ۋە
شارم بەردە بۆ ۋە گالينە ۋە
ۋە روي پەنج فەرض نما كەردە بووم
رۆزەي رۆچەي ۋە ئيمان ۋەردە بووم
كەلیمەي تەوھید ۋە دل وانا بووم
ۋەرسۆل ۋە ئیم تەمام قاچا بووم
سەرم ساوا بام جە يانەي كابه
وانابووم صيغەي (رفع الجنابه)
نائوميد بام جە دین گاهۆل چەم رەش
مەحرۇوم بام جە شۆن پەنجەي مووچە بەش
كیشابووم سيواك صوفى ۋە دەمدا
غەرقبام جە گيژاۋ چەشمەي زەمزەمدا
صوب سەدای ئازان ئامابووم ۋە گۆش
شانا بووم خەرقەي عابيدان ۋە دۆش
پيشانيم ۋە ئيش سەجدە ۋە ريش بۆ
نیشانەي تانەي گشت قەوم و خویش بۆ
قەومان بوينام نە پای مينبەردا
بکيشوون پەردەي خەجلەت ۋە سەردا
شەو (قايم اللیل) رۆز رۆزەدار بام
شەرمەندەي كولين (دایە ريزوار) بام
ئەردرۆ ۋاچوون جە ئەغياران بام
تەريق مەجلیس جەمع ياران بام

يانە گشت يەك يەك ئامابووم وە سەر
نامان قەرمەي تۆۋەي بووم و بەر^(۱)

(۱) ئەم دوو پارچە شيعرە لە ديوانى مەلاي جەباريدا هەن، بەلام لەوي تىكەل كراون و كراون بە يەك پارچە و پارچەكەيش ناتەواوە. لەوي (۳۱) بەيتە و ليرە بە دوو پارچەكە دەبن بە (۳۸) بەيت، جگە لەمانەيش لەوي ئەو دەيارى نەكراوە كە ئەمە دوو نامەيە و يەككىيان وەلامە بۇ مەلاي جەبارى. هەر وەها ئەو بەيش نەنووسراوە كاپراي كاكەيى نامە بۇنووسراو كئيە. جگە لەمانەيش و لەوانەيش وەك رەشىد هەمەوهند نووسيويتيەو، هەردوو پارچەكە دەنووسمەو.

(بىروانە: ديوانى مەلاي جەبارى، ۱۸۰۶-۱۸۷۶ز. - كۆكردنەو و ليكۆلينيەو و لەسەر نووسىنى عەبدولجەبار محەمەد جەبارى، چاپى يەكەم. كەركوك ۱۹۶۸-ل: ۵۹).

(* ۱- ژين: ۱۲۷۲، ۱۳۷۳، ۱۳۸۰.

۲- دەنگى گيتى تازە، ژ: ۴، بەرگى: ۴، ل: ۳۳۵.

۳- كۆوارى بەيان، ژ: ۱۹۸۸/۱۴۳.

فەقى قادرى ھەمەھەند

ئەم پياۋە ژيانىكى پىر لە دەردىسەرى و ئاۋارەيى و دىلى و بەندى لە بەندىخانەكانى عىراقدا بەسەرىدوۋە. لەو ژيانە سەختەدا قەلەمەكەيى و چەند پەپە كاغەزىك ھاۋەلى بوون و كە ھەستى ئاينى و كۆمەلايەتى و نەتەوايەتى... لە ناخيدا پەنگى خواردوۋەتەۋە بە وشەى كوردىيى رەسەن و زاراۋەى گۆرانى لە قالبى شىعرى ناسكدا ئەو پەنگاۋەى راداۋە و لە جۇگەلەى رەۋانەۋە سەريان كىردوۋە و باخچەى شىعرى كوردىيان ئاۋ داۋە و، (فەقى) بە تەنيا خۆى باخچەيەكى ھەمەپەنگ و پەنگامەى رازاندوۋەتەۋە و، خۆشەختانە لە بەندىخانەيشدا خوا كەسى واى بۇ رەخساندوۋە كۆمەكى بكات بۇ نووسىنەۋە و پاراستنى ئەو بەرھەمە نەۋازانەى، بەجۆرىك دەتوانىن بلىين: بەشى زۆرى شىعرەكانى لە لەناۋچوون رىزگار كراۋە.

دواترىش خودا مامۇستاي پايەبەرز مەلا عەبدولكەرىمى مودەپىسى بۇ ناردوۋە تا بەرھەمەكانى كۆ بكاتەۋە و (كۆمەلەى شىعرى فەقى قادرى ھەمەھەند) يان لى پىك بەھىنىت و كەلپىنىكى گەۋرەى كىتپىخانەى كوردى پى پى بكاتەۋە.

بەلام وا ديارە ئەو كىتپە گەۋرە قەشەنگەيش ھەموو بەرھەمەكانى فەقى قادرى نەگرتوۋەتەۋە و شىعرى ترى ماون دەست مامۇستا نەكەوتوون، لەۋانەيە ھەيان بىت ھەر بە يەكجارى تىدا چووبىت، ۋەك لەۋانەيە ھەيشيان بىت ھىشتا پارىزراۋ بن و چاۋەپوانى دەستى بەتەنگەۋەھاتن بن بۇ رىزگار كىردىيان.

لەو بەشە بەرھەمەى مام رەشىدى ھەمەھەنددا كە لە رپگەى كاك جىھانگىرى كورەزايەۋە دەست من كەوت چەند پارچە شىعر ھەبوو دەست مامۇستاي مودەپىس نەكەوتوون، من لىرەدا بلاۋيان دەكەمەۋە بەلكو بۇ چاپى داھاتوۋى (كۆمەلە شىعرى فەقى قادر) جىگەى خۆيان بگرن و بچنە ناۋ ديوانەكەى.

سهما و زهمین

هروهها بابهتیکی ئاینی بهناوی (سهما و زهمین) ههیه، که مامۆستای مودهپیس دواى چاپکردنی بهشی زۆری دیوانهکه پییان زانیوه و، دوايان خستوووه بۆ کاتیکی تر و لهم بارهوه نووسییوانه:

«ئاخۆ فهقیّ قادر (سهما و زهمین) یكیشی ههیه؟ رهشید ههمهوهند له وتاره باسکراوهکهی پۆژنامهی ژینیدا ئهلی: فهقیّ قادر بیجگه له دیوانی شیعرى که ههشتا چاپ نهکراوه، کتیبیکی شیعرى بهناوی (سهمین زهمین) داناوه که یهکیکی تر داگیری کردوووه و بهناوی خۆیهوه چاپی کردوووه».

رهشید ههمهوهند نهیوتوووه کئیه ئهوهی سهما و زهمینی فهقیّ قادری داگیر کردوووه و بهناوی خۆیهوه له چاپی داوه. بهلام ئهوهی لای ههمووان دیارییه ئهوهیه کۆنترین چاپی سهما و زهمین ئهوهیه عهونی ئهفهندی مدیری ناحیهی بالهک له ساڵی ۱۹۲۸دا له چاپخانهی (زاری کرمانجی) له رهواندز چاپی کردوووه، به شیوهی کرمانجی خواروووه، وای له قهلام داوه خۆی دایناوه.

دواتر مامۆستا فاتیحی مامۆستا مهلاکهريم که ئهم پيشهکيهی نووسيوه باسی ئهوه دهکات که له سهراوه دهسنووسهکانی لای ئهواندا سهما و زهمین نهبووه و، دواتر د. عیزهدين مستهفا رهسوولیش بۆی راست کردوووه تهوه که فهقیّ قادر سهما و زهمینی ههبووه و، دواتریش له ریی مامۆستا نهريمانهوه نوسخهیهکی (سهما و زهمین)یان دیوهو، له بهرئهوهی مامۆستا نهريمان به تهمای چاپکردنی بووه ئهمان دهستبهرداری چاپکردنی بوون.^(۱)

لهناو ئهوه بهرههمانهی مام رهشیددا که دهستم کهوتوون نوسخهیهک سهما و زهمین به خهتی مام رهشید ههیه، وام بهباش زانی له تهک ئهم بهرههمانهی مام رهشیددا ئهمیش بلأو بکهمهوه، بۆ ئهوهی ئهم نوسخهیشی له دهستدا بێت و بۆ داهااتوو جیگهی سوود و لیکۆلینهوه بێت.

که ئهم بهرههمه بلأو دهکهمهوه دهبی ئهوه له بیر نهکهم که ئهमेی له دهستی مندايه يهک نوسخهیه، نوسخهکهيش ناتهواوه، بهو مهعنا نا که سهههتا و کۆتاییی دیار نییه- و، مام رهشید ههندی شوینی به گومانهوه نووسيوه و له ههندی شویندا له بریی وشهکه بۆشایی داناوه.

(۱) پروانه: کۆمهلهی شیعرى فهقیّ قادری ههمهوهند، مهلا عهبدوکهريمی مودهپیس و فاتیح عهبدوکهريم، چاپخانهی کۆری زانیاری عێراق، چاپی یهکهم، بهغدا، ۱۹۸۰. ل: ۳۶.

کلام فقی قادر هموند تخلص درویش

شکایت از دست پیری

۱(*)

های دهر ویش که ردی چه نی حیکایهت
لادی جه پیری بکه ر شکایهت
حقوق جیرانش مدهاره به چه م
کردهی کارانش باور به رقه م
پیری ویش که م که م به من دا نیشان
به تفره ی نه مه ل نه عزام که رد نیسیان
تا وه قتی زانام سوار بی نه دوش
عیش شهبابیم که رد م فهراموش
نه دائیره ی چه رخ تفره ی هه وایی
سفید که رد سکه ی میشک خه تایی
هه وای به نه فشه فهرقم کافور که رد
باهووی په هله ویم چون موور بی زور که رد
به گاز میحنهت قووه ی زورداری
بی به ها به ردش (۳۲) مرواری
وینه ی (بخت النصر) بی سوچ و گونا
گوشم نه طره ش که رد، بینام نابینا
هه ضم مه عیده، سه رمایه ی قووهت
هه وای شهبابی و خه زانه ی شه هوهت
به قووه ی جه بری به ردش به تاراج
نیسته به هر چوار مهنده نان موحتاج
به لغه م و کوکه، بی سه بری، نیسیان
هر چوار به به ک بار پیم که ردن ئیحسان
گویا نه لطافش به من مهنمانان
عه جزش عطا که رد خام مهنستانان

(*) له (رهشید/۲) وه رگیراوه.

عه‌صاش عه‌طا كه‌رد به‌رد ئه‌عتيبارم
 وه‌ی طه‌وره‌ن ئه‌خ‌ذو عه‌طاش نه‌كارم
 سه‌يركه‌ن چه‌ لو‌طفی به‌ من مه‌نمانو؟
 ده‌رد پشت به‌خشان خو‌نم مه‌ستانو!
 كه‌م كه‌م لا‌غير كه‌رد چه‌سته‌ی ئه‌ندام
 مه‌ستانان نه‌ دل ده‌رگاكه‌ی فامم
 بی به‌يع و خه‌ريد زه‌رع و ته‌رازو
 ئه‌خ‌ذش كه‌رد قووه‌ت بازو چه‌ زانو
 نه‌ تابشت بار ظو‌لمش هه‌ر زه‌مان
 تير قامه‌تم خه‌مه‌ن چون كه‌مان
 ستانان ره‌ونه‌ق ره‌نگ و روخسارم
 ئه‌سته‌ چه‌ عه‌يال ویم شه‌رمه‌سارم
 ئه‌جه‌ل نه‌ گو‌شه‌ی چه‌سته‌ی پر چه‌زين (!)
 چون گو‌رگ چه‌ په‌په‌ی جان گه‌رده‌ن كه‌مين
 دل نه‌ ئه‌داره‌ی ته‌ن به‌ين مه‌ئيووس
 هه‌ر شه‌ونشینه‌ن به‌ ناله‌ی ئه‌فسووس
 سه‌ده‌مه‌ی په‌ريی پیم كه‌رده‌ن ريش خه‌ن
 چه‌ لای خاتوونان من كه‌رده‌ن وه‌ په‌ن
 چه‌ لای مه‌ه‌روان ئه‌ده‌ن گه‌توگو:
 «ده‌ك تير نه‌ چه‌رگ بو نه‌ك په‌ر له‌ په‌هلوو»
 ئه‌ر كه‌رده‌ن سه‌فه‌ر
 ده‌به‌به‌ی ده‌ه‌و‌ل دل مه‌دو‌صه‌دا
 چون با‌ی موخالیف هه‌ناسه‌م هه‌ر سو
 مه‌يو نه‌ مه‌قام: وه‌ی وه‌ی و رو‌رو
 چه‌وانیم چه‌ نه‌و ئه‌ر كه‌رد ئه‌عه‌اده
 شه‌رتنه‌ن حال ویم كه‌روون ئه‌یفاده
 عه‌رضه‌ی شه‌رح دل چه‌ لاش كه‌م ته‌قدیم
 بده‌م نه‌ ته‌حریر هه‌رچی كه‌رده‌ن پیم

بەل ئەو جەوان مەرد بە ضەرب شمشیر
بستانۆ حەقم نەو جەللاد پیر
وەرنە حەسرەتان دەرد کۆنە و نۆ
یەك یەك مەسپاروون وە خاک گۆلکۆ
دریغ! جەوانی ئیفتیخارم بی
جەوانی جیگای ئیعتیبارم بی
حەتا جەوان بیم دنیا م وە کام بی
نە خەیمەئە عەشرەت عەیشم مەرام بی
قەدرم زیاد بی جە لای خاتوونان
هەر یەك وە تەرزئە وئیش مەدا نیشان
جەو ساوہ پیریم ئامان بە ئەساس
چون ئاھوو جە شیر لیم مەکنە هەراس
(دەرویش) چون ماددەت یاوان بی رادە
هەنئە تۆشەئە را بکەر ئامادە
جەوانیت و یەرد پیریت کەفتە پئیش
جە دمای پیری مەرگەن هەئە (دەرویش)!
پیری سست کەردەن رەگت نە ئەعضا
تۆ هەم سست کەر مەیل نە حوبب دنیا
نەئە دەمدا نە دەست پیری و زەبوونی
بنال نە دەرگای زات بیچوونی
ئومیدەن دۆعای پیران زەلیل
مەقبولەن جە باب شەھەنشای جەلیل
های (دەرویش!) بگیر قاپی ئەکبەری
مەبۆ جە دەروون مەبۆ ئەئەری!

در بی وفايي دنيا گوید

۲(*)

ئافه رین دنیا چهنی کردارت!
چه نی زه مزه مهی به زم بازارت
تف نه چارهت بو کونهی حیله باز
مه کارهی (محیل) عه جووزهی مه جاز
فیرعه ون بی عه ون شه داد بی داد
نه مروود و ضه حاک به تو بین دلشاد
چارهت مه نو چیه هر کرد به خاک نهی
فهره دیدون جه فه حاتهمی کرد طهی
سان ئه سکه ندهر سوپای سلم و توور
به مه غرووری تو بین خانه خاپوور
کو شی کیومهرت؟ جه کون که یقوباد؟
یهک یهک چون جه مشید جه مش دای وه باد
عه جووزهی دهوران عه ووسی شیوه
عاقلان جه عیشق تو بیهن لیوه
ئی بلیست که ردهن به گه وواد ویت
نه فس به شهریی په تیاری سهرشیت
هه ردهم پهی یه کی مه پوشتی لیباس
هه ردهم پهی یه کی مه بی وه ره قاص
سازهندهی دهوران قه حیهی بی حیا
کهس تا سهر نه که رد جه سایهت صه فا
(فه قی) ها بازار دنیا بی وه فا
سه وداش هه ر سه مهن مه تاعش جه فا
هه ر کهس مه وجود بی پهی مولک عه دم
ئاخر پهی عه دم مه نه رو قه دم

(*) له (ره شید/۲) وه رگیراوه.

تۆخۆ مەزانى ئىدەن ئەطوارش
 ئەگەر مەردەنى مەكەر بازارش
 گۆشەگىرى كەر پەى ویت بە راحەت
 نە رەنج دنیا ویت كەر فەرراغەت
 تۆشەى قىيامەت پەى ویت بکەر جەم
 شايبەد جە مەحشەر نەبىنى ستم
 (دەرویش) كۆتاکەر حىكايەت بەس بۆ
 حەرفى كافىەن ئەر كەسى كەس بۆ

(*)۳

مدت خلافت خلفاگان - رضی اللہ عنہم اجمعین -

دەرویش بەیان كەر موددەى خەلافەت
 ھەر يەكی چەند سال كەردەن ئىمامەت
 طول خەلافەت بووبەكەر صدیق
 دوو سال سى ماھ ھەشت رۆژ بى تەحقیق
 طول خەلافەت ھەزرت (عومەر)
 دە سال شەش ماھ پەنج رۆژ بى مەگەر
 موددەى خەلافەت خەلىفەى سىيەم
 جە دوازده سال دوازده رۆژ بى كەم
 موددەى خەلافەت ھەزرت عەلى
 چوار سال و نو ماھ يەك رۆژ كەم نەبى
 ياوا بە (ھەسەن) خەتم خەلافەت
 عەجوزەى گىتى پىش نەدا ئولفەت
 چونكە زەمانە سولفە پەرورەن
 كەى راغیب شەخسى فەضل و ھونەرەن؟
 دماى سەلطنەت نات مەبرەكە
 ھەنى حوكومەت بى بە تەھلوكە

(*) لە (رەشىد/۳) وەرگىراوہ.

موددهی ئیمامهت هر پهنج خولهفا
سی سال و ههفت رۆژ تهمام كهر ئه
ئه ئیستیفسار كه ن صاحب ته ئلیف
(عه بدولقادر) هن زه لیل و زه عیف
نه دهور دهوران دل نه گه زه ندم
ئه صلّم هه مه وه ند ئه سیر به ندم
نه سه نه ی هه زار هه م سیصه دو یه ك
طه بع ئازمایم ئا وهر به مه كه
(ناصرالدین شاه) صاحب بقه پان بی
هه میدخان سولتان ئال عو ثمان بی
به ر نوور جه مال ذات مصطه فا
هه زاران دروود هه زاران صه فا

٤(*)

سه وزه ی سیما مال ...
شای شیرین شیوه سه وزه ی سیما مال
خه راما ن قامه ت هومه یلا كه مال
زلّیخا صیفه ت هه م شیرین خیصال
دل په ریّت نه گپژ وه سه سه ی خه یال
په ی ویت حالزانی من كه ردی بی حال
بكه ره ره حمی له یل سو سه ن خال
تو له یل ثانی من قه یس عه بدال
به لقیسا هیمه ت ئه و شیوه و جه مال
ره ژیده ی قودره ت هه یی لایه زال
سه روین كه چ كه رده ن بو جاه و جه لال
صه ف به سته ن نه دهور حاشیه ی جه مال
ورده ئه گریجان قه ترانیی زووخال
مه ر شیوه ی شیرین شای ئه رمه ن مه حال

(*) له (ره شید/ ٤) وه رگیراوه.

دوو دهسته زولفان نه دهور جه مین
 وینهی سیامار ههردوو نه که مین
 شوعلهی جه مینش دوو ههفته هیلال
 قهوسهین ئهبروش وینهی ههرف دال
 دوو دیدهی سیا چون دیدهی غه زال
 مهردیدهی شیرین خاصهی صاحب لال
 بیئی ئهحمهیری جه دوهل که شیده
 جاگیر و په یوهست بهین دوو دیده
 گوئناش گولخونچه شهفهق نه داران
 دهبهخش شیفای دهره بیماران
 لهب په رهی گولنار نه حاشیهی دم
 لهب حجاب دم فم چه شمهی زه مزه
 ئه و فم خه زانهی پر چه گه وه رهن
 ئه وهل حیاتهن دوو هم که و ته رهن
 زهنج زهردوهرق خالان ماوی دیز
 مهرد شیهی شیرین شانزادهی په روئیز
 گهردهن (میل!) یه خ نه سای که لوهزان
 دایم نه سهو دای سیلسیله و له رزان
 بال وه بازووبه نه پنجه چون قه له م
 بهستهی دهسمالش وینهی سهه عه له م
 سیننه نه قاشکار سفید چون کافور
 ههروخت واز مه بوق شهوق مه دوق چون نور
 پهی ئه و سیننه و خال دل بی ئاواره
 (لاتشبییه) جه طهرح سیما و ستاره
 صاحب سه ماوات خالیق کولل شهی
 نه صحن سیننه سروشتهن دوو بهی
 دوو لیموی نه ورهس دوو نارنج کال
 جاگیر نه سیننه سه وزهی ماوی خال

كەمەربەند باریك وه دەسمال بەستەن
هێمان وه حوزوور هیچکەس نە پەستەن
ناف وه نافەئى ناف ئاھووی خوتەن شار
مەر عەتر شەوبۆنە وادەئى بەھار
ئیسمش (طی) و (میم) ئاخرش (نوون)ە
خولقون دەئى خالیق کار فیلکوونە
یە (فەقئى) واتەن پەئى سەوزەئى دڵگیر
نادیار نە عام من کەردەن ئەسیر
ھەركەس بوانۆ سەراسەر تەمام
ئومئیدەن جەننەت ببۆش بە مەقام

۵(*)

چراغم قورئان، چراغم قورئان
سەوگەندەم بە ذات سى جزم قورئان
صەد کە لە دینت نابم پەشیمان
قیبلەم ھەر تۆئى بە دیدەو بە گیان
ویرد و ئەورادەم سەودای خال تۆن
کەعبەئى من طەواف گۆنای ئال تۆن
جە لای خوداوەند دینم دا شکەست
چون بتپەرستان بالائى تۆم پەرەست
مەعلووم بۆ جە لات قیبلەئى ئیخلاصم
خەلقان خوداناس من تۆ شناسم
یاپەب بە حاجەت سەئید سەرور
کەلیمەئى کوفرم نەدەئى لە دەفتەر
خۆ من دێوانەئى زولف عەبیرم
ببەخشە گونام (فەقئى) فەقیرم
(فەقئى) سیا پۆش پەئى تۆ مەجنوونم
رووسیاى قاپیى دەرگای گەردوونم

(*) لە (رەشید/ ۲) وەرگیراوە.

گفتوگۆی سهما و زهمین

دانراوی فەقی قادری هه‌مه‌وه‌ند

یاران زهمینه‌ن، یاران زهمینه‌ن
سه‌یرگفتوگۆی سه‌ما و زهمینه‌ن
موقه‌دیمه‌ی طه‌رح به‌زم ره‌نگینه‌ن
مه‌عه‌ره‌که‌ی مه‌صاف سه‌ما و زهمینه‌ن
به‌ح‌ث فه‌ضیله‌ت به‌ین و یشانه‌ن
نمه‌ز تا ئاخه‌ر حه‌ق کامشانه‌ن
ئه‌وه‌ل ئاسمان چه‌رخ چه‌پ ن‌گین
واتش: مه‌رحه‌با سه‌ط‌ح سه‌رزهمینه‌ن
(دائمه‌ الاوقات) هه‌ر شه‌و تا وه‌ رو
جه‌رگم مه‌سو‌زو من وه‌ حال تو
بی قه‌در و قیمه‌ت رو‌ی (ألست) نی
پاکو‌ی مه‌خلووقات خاص و که‌سته‌نی
زینده‌گیی باطیل عه‌به‌س مه‌ویاری
یاگه‌ی نه‌جاسه‌ت، جای کرم و ماری
مه‌ئوای مه‌عصییه‌ت گونا‌ه‌بارانی
مه‌نزلگای ته‌قصیر شه‌رمه‌سارانی
جه‌ئه‌صل دیوان چون نامه‌قبوولی
جای غه‌یره مه‌شرووع قه‌تل و قوتوولی
زه‌مین! من په‌ی تو په‌شیوه‌ن حال‌م
چیونت قه‌راره‌ن هاوار وه‌ مال‌م؟!
هه‌رچی قه‌باحه‌ت توخم ئاده‌مه‌ن
گشت وه‌ بان تو یه‌کایه‌ک جه‌مه‌ن
بارت فه‌ضیحه‌ت، سه‌ربارت تاوان
بو‌ی عوفوونه‌تت وه‌ لای من یاوان
مه‌علوومه‌ن خالیق بینای بی دیده
په‌ی ئه‌و قه‌باحه‌ت تو‌ش ئافه‌ریده

شوکر من ویم خو جاگهی پاکانم
گوزهرگای مهنزل شهره فناکانم
... نییگ گاه نهدارو
جه وابت چیشن بوچه ئارو

جه وابی زهمین

زهمین ئید شنهفت وه صهد جههد و جهخت
له رزاو ستیژا چون زهله زلهی سهخت
وات: ئهی پیره چه رخ کۆم مه کهر هونه!
چه پگهرد که چه باز به دخوی بی خه بهر!
تانه مه دهی لیم به لئی من خاکم
من جه خاکیی ویم هیچ نیهن باکم
خه وف خودا وه نهد نه دهروون دارووم
عهیب عاصییان په نهان مه دارووم
جه گوناو ته قصیر دایم سیر پو شم
سه تار ساکن خاوو خامو شم
قه طر... ده ریاهان یه کسه جه لامهن
وینهی قه تره ی ئاو نه ده ریای بی بن
بی ئه مر خودا نه که ردم ره فتار
وه رنه گونا هبار ئه کهم نگوون سار
شاهان گشت نه خاک به ردهن مایه شان
گشت سایه ی خاکه ن به رزه ن پایه شان
ههروهخت رازی بو خودای عاله میان
رزق زیاد بکاله کولل جیهان
رۆزی مه خلووقات هه مه خفی جودا
یه کسه جه زهمین گشت مه بو پهیدا
ئه نواع و ئه قیام میوه ی ره نگا رهنگ
باقی نه باتات پاکیزه و قه شهنگ

ترشى و تالى و شور شيرينى و شهكر
 يهكسر گشت جه خاك بهر مهيوّ وه بهر
 بيناي بان سهر جه كهلام و يش
 وه كوئى مهرحه مهت لوطف عام و يش
 (والتين والزيتون) سهوگه ندهش وهردهن
 جه طوور سينا گف توگوش كه ردهن
 خصوص سهر او ان پاكيزه ي دل بهر
 زه لال شيرين ئالاي موعه طهر
 بهر مهيوّ نه خاك مهوج مهوؤ وه هم
 بهرئ زينده گيى ئه ولاد ئادم
 نهك و اچى كينبهن بهن يه ريوايه تن
 (ماء طهورا) كوللى ئايه تن
 گهنج جه واهير خه زينه ي شاران
 نه بات مهعاش بهرز كو ساران
 ده خلش نهو چه رخ نهو ئه فلاكهن
 يه گشت جه هيمهت كيميائى خاكهن
 تو حه يفهن به و يت ئه وهند مه نازى
 هه و او ته كه ببور به ي و يت مه سازى
 (من جمله) زه مين ئه وهنده پاكهن
 و جوود جه ناب ئادم جه خاكهن
 ئاخر هم ئيبليس ته كه ببورش كه رد
 سو جده ي به نده گيى وه ئادم نه به رد
 په و كه فه صل خاص خودايى به ردهن
 سهر ته وق له عنهت كريانه گه ردهن
 ساتى تو ئه و ينه ي ئيبليس ئه غيارى (!)
 جه ناب ئادم قه بوول نه دارى
 دال بوره انت چيشه ن بنمانه
 قه بض قه بالهت باوهر بو انه

جهوابی ئاسمان

ديسان ئاسمان ئاماوہ وہ دہنگ
واتش: ئہی زہمین ونہت وارو سہنگ
تو زہمین سہخت من ئاسمانم
جای نیکر و تہو حید مہلائیکانم
خودا جہ کہلام قہدیم وہ چہند طہرن
ئہوہل وات: سہما، ئاخر واتش عہرن
من خو چون خواجہم تو وینہی بہندہ
جہلای و ہصف من ہہر سہر ئہفگہندہ
دایم پہی ہہورم ئومیدہواری
پہی بادو باران خو ئینتظار
ئہر من نہرپڑووم سیلات باران
تہرزہو تاو توؤف وہ کوؤساران
تو چہ طہور مہبوت ئہو رہنگ و شیوہ؟
جہ کوؤ ماوہری مہزرعہ و میوہ؟
نہباتات یہکسہر مہبؤ سہرگہردان
گشت مہبؤ وہ پووش سفتہی سہرہردان
ئہر سالی رحمت نہوارو جہ سہر
مہبؤ وہ قاتی رؤی (یوم الحشر)
رؤزی مہخلووقات گشت جہ ئہفلاکہن
جہ سہر مہوارو بہانہش خاکہن
مہر نہ پہرسانی جہلای ئہہل شرع
من سہرم توؤ پا من ئہصلم توؤ فرع؟
زہمین! من پہریت صہد دلایل ئاروون
ستارہی شہریف ماہو خوؤ داروون
سا راستہن چہپ واز چہرخ چہپگہردم
شہشدری گشت ہا (نکای نردم!)

حەرفم جە لای حەق خەیلی پەسەندەن
دنیا وە گەردش چەرخ من بەندەن
ساتۆ چۆشت هەن زەمین سەرشیت؟
بوانە تۆمار نا ئومئیدی ویت!

جەوابی زەمین

دیسان هەم زەمین ستیژا وە تاب
شەق شەق بی وە قین ئاما وە جەواب
وات: ئەی ئاسمان بەرز بەد خەیاڵ
تندو توانا وەسەن تانەئە تال
مەعلووم بۆ جە لات ئەر خێرۆمەندی
هەنی دەم نەدەئە وە خودپەسەندی
تۆ بە تەکەببۆر مەشو بەراو
تەکەببۆر نەهەن بە لای خوداو
تاکە پانەبۆ سەر وە هەرجایی
نە دارۆ قییمەت یەک پەرە کایی
ئاخرو وە تۆ چۆش شەوق ماھو خۆر؟
یا سەیل رەحمەت پادشای ئەکبەر
خەزانەئە غەیبیی نە پشت پەردەن
پەئە توخم ئادەم گشت ئیجاد کەردەن
حەق ئادەم ویش بکەرە ئەنا (!)
جاری جە وەردا شەوق ماھو خۆر (!)
منیچ چەند هەزار شەمع دین داروون
چەند خورشید پاک نازەنین داروون
هەر یەک نەجای ویش بەشک ماھییوون
قەمەر جە لاشان پەرە کاهییوون
چەند سەر رەھبەری قەرین داروون
چەند خوداوەند سەرزەمین داروون (!)

ئەي حەرف نەعام عالەم عەيانەن
قەلب موئمىنان عەرش رەحمانەن
غەير جە ماھو خۆر مەعلووم عامەن
ئاسمان ھەنى فەصل تۆمەن(!)

وہرامى ئاسمان

نۆبە ھەم وەدەس ئاسمان ياوا
نرکنا و نالاحەتاکە تاوا
واتش: ئەي زەمىن کۆنەکاي عەدەم

.....
وجوودت چىشەن چەنى من وەي رەنگ
وەي ھەرزەگۆيى بەنى وە ھام دەنگ؟
من بەرگ روپوش سىم و زەر داروون
من میزان عەدل خەيرو شەپ داروون
(مسجد الأقصى) پىرگەو ھەر داروون
(سدر المنتهى) مۇنەو ھەر داروون
فرىشتان پاك بى قەرىن داروون
جايى چون ئەعالى عىللىين داروون
مەلايك خاص كە رووبىيان داروون
قەلەم چەنى لەوح ھەم كورسى داروون
مەئوای موفەرەح جەبەر ووت داروون
چەند ئىقلیم نوور مەلەكووت داروون
سا زەمىن چون تۇجە زەل مادەنى
زەمىن تۇبى شەرم روو نىھادەنى
ئەو ھەل خودا وەند من ئىجاد كەردەن
ھەم بە ئاسمان سەوگەندش وەردەن
زەمىن! جە داخت دەروونم رىشەن
نە دارى دەلىل، جە وابت چىشەن؟

جهوابی زهمین

زهمین ههم جه نو ئاما به گوفتار
وات: ئه‌ی ئاسمان به‌رز بی مه‌دار
من ههن جه پشتم شای (ابو البشر)
صهد و بیست و چوار هزار پیغمبر
گشت جه خاک بی گوناها داروون
چهند قوطب سهردار ئه‌ولیا داروون
چهند شیخ کامل چهند مه‌لا داروون
چهند هزار هزار (بیت الله) داروون
ئهرز بوقعه‌ی پاک چهنی نوور داروون
... لیقای هه‌ق سورمه‌ی طور داروون
فهله‌ک جه‌ی فیشر ئیفتیخار مه‌که‌ر
ئاخر ههر خاکه‌ن - ئه‌ی خاکت به‌سه‌ر!
خاطرت وه‌کام مرایت شاده‌ن؟
بنمانه چیشت جه من زیاده‌ن؟

جهوابی فهله‌ک

فهله‌ک ئید شنه‌فت دل ئاورد وه‌ جووش
ههم ره‌خش ره‌عدش ئاورد وه‌ خووروش
واتش: من دایم شادیسی مه‌ویاروون
عه‌رش و ساق عه‌رش لامه‌کان داروون
(حملة العرش) زهرین تاجم ههن
ته‌خت جه‌واهیر پای میعراجم ههن
که‌یوان که‌وکب جای هه‌فته‌مم ههن
چوار مه‌لائیکه‌ی موقه‌رپه‌م ههن
دایم چون به‌هار ههر گولگه‌شتم ههن
زیاتر جه‌گشت من به‌هه‌شتم ههن

سەر جوئی سەلسەبیل من طەھوورم ھەن
ھەزار ھەزار ھوور بئی قوھوورم ھەن
قوماش حوللەئە رەنگا رەنگم ھەن
ئەستەبەرەق پۆشان شوخ و شەنگم ھەن
سا توو چۆشت ھەن زەمین خالیئە؟
مەگەر ھەر پەئە بەخت سیات بنالی!

وھرامی زەمین

سەرزەمین بوو جەم جووش ئاوەردەوہ
قوھل قاپیئە گەنج جەواب کەردەوہ
واتش: ئاسمان! قیل و قال مەکەر
وئت تەمام خەرەف بئی کەمال مەکەر
من کوئی عەرەفات، صەحراى شام ھەن
کەعبەئە موعظەم قیبلەئە عام ھەن
مەکان فەخر عەرەساتم ھەن
مەککەئە موبارەک جایی نەجاتم ھەن
سەرچەشمەئە کافوور زەمزەم بەزم ھەن
(حجر الأسود) عەتر ئامیزم ھەن
عەتر مەدینەئە مونەووەرم ھەن
من حوجرەئە حەرەم پەرگەوھەرم ھەن
ھێچکەس بئی وضو نامش نە بەردەن
قیاسش چەئەئە بەھەشت نە کەردەن
ئیمام ئیسلاام سەرزەمینم ھەن
چوار یار پاک دنیاو دینم ھەن
دنیا و مافیھا ھوور عینم ھەن
ئاھووی موشک ناف صەحراى چینم ھەن
ئاسمان! وھسەن مەکەر پەروازیئە
ھەئەئە کوو تاکەر زمان درازیئە

جەوابى فەلەك

فەلەك ھەم جە نۆ ئاما وە ئاواز
واتش: ئەي زەمىن بەدھەواي ناساز
من مەعمور مولك پادشاي ھەقم
جاي ليقاي شەريف فەرد موطلەقم
گەنجىنەي ناياب داناي بى عەيىم
مەعدەن ئەسرار خەزانەي غەيىم
ئاراستەي كەرەم يەدد قودرەتم
قورب تەجەللای ذات وەحدەتم
بى گوناھ تەقصير بى مەلامەتم
سەربەرز ديوان رۆي قىيامەتم
زەمىن: نىگاكەر تو چەند بى نوورى؟
چەند جە فەضل خاص خواوہن دوورى؟
زەمىن! جە لاي ھەق من بلند پايم
زەمىن! تو دايم ھەر ھاي نە سايم
من كەوئەرم ھەن تو دۆزەخ داري
ورنگ سكووت! خەيلى بى عارى
كەسى كە دايم رەنگ دۆزەخ پيش بو
توخوا سا مەبو فەضل ئەو چيش بو؟
حالىي بە جە ویت بە يەك ئيشارە
جەوابت چيشەن پەنھان مەدارە؟

جهوابی زهمین

زهمین هم لهرزا تاگاهو ماهیی
پوشا جه غهرض پهردهی سیاهیی
واتش: ئاسمان هرفت چهند سهردهن؟
خواوند تهنها توش ئیجاد کهردهن!
یهکتای لامهکان ماواش (بی بین!)
قهدیمن دایم ههر مهیو (برین!)
(غافر الذنوب، ستار العیوب)
(واحد الاحد، علام الغیوب)
مهووجودن بی جیسم، گویان وه بی دم
(سمیعا) بی گوش، (بصیر) هن بی چه
باقیهن حقهن قهییومهن قهدیم
رازیقهن رهئووف رهحمان و رحیم
دهههندهی مهرض، ههکیم دهردهن
کهریم کارساز بی ههمتاوفردهن
ئامیتهی خهیال، ئامیتهی دلهن
ئاشفتهکاران ههلل موشکلهن
بی میثل و مانهند بی خورد و خاوهن
وه مهخلووق ویش دایم نهزاوهن
تهبتهن جه کهلام سی جزم مهجید
(نحن اقرب) ئایهتی تهوحید
ئاسمان! ده تو خهیالت جه کون؟
یهعنی وای نهن تهنها خودای تون!
ذات بی زهوال فهرده عظهمن
خودای توو ئیمه و کولل عالمهن
بهائی مهعدن و کان گهوههرم
صه قهدهم جه تو شهرهفنناکترم

جه بي دهماخيت دهورونم ريشهن
 ئهر تو مهزاني من فاضلم چيشهن!
 غورووري بهر زيت بهر مهشون جه سهر
 مهبي وه پهندم تا (يوم المحشر)
 فاضلم هه زهتهن فخر كائينات
 باعيث ئيجاد كولل مه وجودات
 حهق وئيش فهرماوان (لولاك لولاك)
 پهي ئهو سازنا نو تاق و ئه فلاك
 وه گهر نه گهر دوون نه لهوح نه قهلم
 نه مهلائيكان خاص موخته رهم
 نه عهرش نه كورسي نه بههشت نه حوور
 نه جوئ سهلسه بيل نه بادهي طه هوور
 نه ئه صل طووبا نه هوز كه و ئهر
 نه كهوكهپ نه ماه نه پهروين نه خوور
 بهلي هم نه خاك نه وهحشبي و طويوور
 نه بهحر، نه بهر، نه ماهي، نه موور
 هيچ كام نمه بين نه رووي دهور دوون
 سيواي ذات پاك يهكتاي (لم يكن)
 شهه نشاي شاهان تاك ته نه هاي فهد
 پهي هه بيب وئيش يه گشت ئيجاد كهد
 نامش دهواي دهد دهرده داراننه
 نه ناي شفاعهت گونا هكارانه
 شه مع جه مع پاك نه نبيا و ئاهم
 (سيد الكونين) ره سول خاتهم
 جه ناب هه زهت مو صطه فا مورسهل
 سه فهري ميعراج قاپبي (لم يزل)
 ره شيد ديوان دهه نه ندهي داوهر
 شاره زاي نو طاق فهلهك ئه خضهر

سه‌میع جه سرووش دانای (لم یکن)
 (أدن یا احمد مجتبیٰ أدن)
 ئاگای خه‌لوهت، پادشای بی‌عهیب
 مه‌ئذوون مه‌حرهم جه ئه‌سرار غهیب
 ئه‌شرف مه‌خلووق جه مه‌ه تا ماهیی
 (عزیز العزت الاهی!)
 سه‌ردار زومره‌ی پیغه‌مبه‌ران گشت
 به‌ره‌مزنه‌نده‌ی که‌لیساو که‌نشت
 شای بـوراق سوار سالار مه‌حشر
 عاصییان جه نار دۆزه‌خ نه‌جاتده‌ر
 ئومئید عالم کوبرا شه‌فاعه‌ت
 شه‌فیع دیوان غه‌وغای قیامه‌ت
 سه‌رخیل ئه‌فواج ئه‌نبیاهانه‌ن
 خاک پاک تاج ته‌مام شاهانه‌ن
 جه‌نوور... شای (خیر البشر)
 مونه‌ووهر بی‌هن شیوه‌ی ماه و خوور
 جوهره‌ئیل دایم پیاده‌ راشه‌ن
 میکائیل غولام پابوس پاشه‌ن
 (حملة العرش) خاکه‌سارشه‌ن
 زومره‌ی مه‌لائیک ئینت‌یظارشه‌ن
 موشته‌ری و میزان مه‌گه‌ر به‌نده‌شه‌ن
 زوه‌ره و عطارید سه‌ر ئه‌فگه‌نده‌شه‌ن
 راسته‌ن خو‌به‌ه‌شت (جنة‌ المأوی)ن
 (ابوی) هه‌زرت زه‌ره‌ پیش یاوان
 طووباشکفته‌ ناگا دیاشه‌ن
 حووران هه‌سره‌تمه‌ند لوطف عه‌طاشه‌ن
 وه‌ می‌قدار ئه‌رز به‌رزیی سه‌ماوات
 وه‌ دیدار پاک محمه‌د صه‌له‌وات

ئاسمان! تاكەي بئاندىن نالەت؟
 ئاسمان! وەسەن جەھل و خەجالەت
 ئاسمان! زاناي من كام زەمىنم؟
 ئاسمان! پەي تۆ خاتىر غەمگىنم
 ئەو رۇقىيامەت مەبۇ ئاشكار
 لوولەت مەكەرەن چۈن لوولەي تۆمار
 دىدەت مەپۇشۇ پەردەي شەوۋەزەنگ
 چۈن... كەساس مەكەن وە بى دەنگ
 خۆ من جەو دەمدا چۈن بوردەبارم
 جە سايەي حەزەت ھەر بەرقەرارم
 ھەنى مەدەر لاف سەركۆنە و تانە
 ھەرگىز ویت جە كەس زياتر مەزانە
 جە وابت نىەن حەرفت گشت تەمام
 (الامر مطاع، باقى والسلام)
 جە واپى ئاسمان رەش
 ئاسمان جە حەرف زەمىن مل كەچ كەرد
 جە گەتوگۆي وئىش پەشمانىي بەرد
 واتش: ئەي زەمىن جە لاي كىت وەندەن؟
 حەرفت يەكايەك دانا و پەسەندەن!
 ئافەرىن جە فام دەرگەي عەظىمت
 رەحمەت جە ئوستا دەرگەي تەعلىمت
 من بى قەرىن بوود نابوودم
 جە لاي سەرزەمىن نىەن و جەوودم
 تۆ جە واتەي من دل مارە وەتەنگ
 (آمننا صدق) سەرم دالە سەنگ
 يەقىن ھەركەسى مەغرورریش كەردەن
 خودا وەند پاپەش وە پەست ئا وەردەن
 منىچ مەغرورر بىم وە نادانى ویم

شەرمەندەگىيى تۆۋەن تەۋر ئامما پىم
زەمىن! تۆبە بۆ ھەنى نەكەم باس
تۆ پارچەى قابىل من پارچەى پەلاس
ھىچ مەچۆۋ ۋە شۆن كەردەى ناگەردم
بويەر جە تەقصر ۋەردەى ويەردم
ئەگەر ئادەمەن ئەگەر ھەم خاكەن
ئەگەر مەلايك ئەگەر ئەفلاكەن
گشت ھەر خەزرتەن دايم پەنامان
مەبۆ جە مەحشەر شەفاعەتخوامان
(قادر) ۋە سەرگەرد ئەبرۆى تاقش بۆ
فیدای گەرد سم پای بوراقش بۆ
ھەرچەند عىصيانم جە ھەد بەرشپەن
شماراى دەفتەر حساوش نپەن
شووم و بى عەمەل ھەم بى طاعەتم
مەبۆ تۆ بکەى ھەم شەفاعەتم

تمت شد از دست حقیر سراپا تقصیر مام رشید در شهر سلیمانی گرد شیخ محی الدین در خانەى
حاجى عبدالله زرگوىزى تاریخ سنه ۱۹۷۰، سنه ۱۳۹۰ هجرى»(*)

(*) له دەستخەتیکى بچکۆلەى مام رەشىد ۋەرگىراۋە.

فهنایی

-- (**)

دیده شهه لاشهن دیده شهه لاشهن
ماسان هه راسان دیده شهه لاشهن
توویا سه رگه ردان قه دد و بالاشهن
دلّ خاو په ری شهوق خالّ ئالاشهن
صوفییان سه فیل شه صیفاتشهن
نه سیم ئه رواج مهنه دیده ماتشهن
عالمان مه علول تای به رهن اشهن
ویلّ و دهر به دهر قاش سیاشهن
صه نه وفه نه داخ هه لاهیل نو شهن
به هرام جه به رهش قه ترانی پوشهن
قهیس ئاوارهی زولف چون هیتار شهن
مویته لای عینه یین سورمه دار شهن
سه مهنه در سوزان دانهی خالّشهن
دیوانهی دهر دین شه می ئالاشهن
فه ره اد فریفته په ری دینشهن
جه قهیران مه وات ئه شیرینشهن
گشت عالم ههیران جامه پوششهن
زه عیف پا زه دهی بنا گو ششهن
جانی جان دادهی گو شواره شهن
غهریب و ئه سیر شیوه و چاره شهن
(فهنایی) فانیی لیوهی ته ورشهن
مه جنوون چولگه رد دست جه ورشهن

(**) له (رهشید/ ۵) وهرگیراوه.

فههمی

دهستخه تیکی بچکۆله م له لا بوو شیعرى شاعیریکی تیدا بوو نازناوی (فههمی) بوو شیعره کان به خه تیکی خوڤش نووسرابوونه وه، که سالی ۱۹۷۶ له لایه نی ئه منی به غداوه ده سگیر کرام و ماله که م پشکرا کۆمه لی دهستخه تیان بر دم یه کیکیان ئه وه دهستخه ته بوو.

ئهو کاته ده یانوت (فههمی) نازناوی شیعرى مامۆستا سهید عه لی.... ئهو شیعرانه ییش شیعرى ئهو بوون، به لام پێش ئه وه ی بیاننوسمه وه یان سوودیان لی وه ریگرم به وه ده رده چوون که چوون! مامۆستا حه مه پوریش ده لی: (فههمی) نازناوی شیعرى ره ئووف ئاغای برای مه محمود ئاغای هه مه وه ند بووه و شیعرى جوانی بووه.

ئهم پارچه شیعره له م که شکۆله دایه به نازناوی (فههمی) نازانم شیعرى کام له وه دوو (فههمی) یه یان (فههمی) یه کی سییه مه.

به مه رحال لیره دا تو ماری ده که م به لکو له مه ولا بزانیته شیعرى کئیه:

واده ی سفیدی شکۆفه ی پیرین (*)
شکۆفه ی باغچه ی پیری دلگیرین
شکۆفه ی باغچه ی پیری سفیده ن
مایه ی میوه ی غه م فامی هه ر ئیده ن
نه باغچه ی سونبول تار مووری تاردا
سپی شکۆفه ی پیریم دیار دا
ماتیسی و زویری زاری و دلگیریم
په ی په ی زیاد که رد په ژاره ی پیریم
ئاخر رو ی وه هار نه و جه وانیمه ن
ئهو هل رو ی پایز زینده گانیمه ن
هه ناسه م چون با ی خه زان مه خیزۆ
په ی په ی به رگ شاخ شادیم مه پیزۆ
خه ده نگ بالام چون که مان خه م وه رد
راست وه نیشانه ی فه نام روو ئاوه رد
که م که م پیری خه م وه قامه ت مه دو
ده م ده م وه عده ی رو ی قیامه ت مه دو

(*) ئهم پارچه له لاپه ره (۱۱۲) ی که شکۆلی ژماره دووی مام ره شید هه مه وه نددا دووباره بووه ته وه.

پیری یه کسه زور جه زانووم سندهن
سه ره گهر دندا هه ره زور بهندهن
ساقی پام بهستهی زنجیر پیرین
دهستم دامانت وه عدهی دهستگیرین
به ویت مه زانی وه ختم بی وه ختن
پلهی رای ساری قیامت سه ختن
ئوفتاده و خهستم چارهی پیریم که
وه جامی جه مهی بؤ دهستگیریم که
چابوک بؤ رهفتار دل وهی رهنگه وه
خه رامان به و ناز بالای شهنگه وه
جامت جهم ئاسا له بریز که جه مهی
پییم نو شکهر وه یاد به زمئاری که
مهستی و پیران جه وانی مه دؤ
هییز دووبارهی (زرانی!) مه دؤ
زرنگهی گووش ویم پییم ماچؤ وه تاو:
گاهئی خه بهردار، گاهئی سه رحساو
هیچ وه کهس نیهن نه گووش نه هوشم
من په نبهی غهفلت کهر کهردن گووشم
نهی گوزهرگای تهنگ بازار چه پگهر
هه رکاتی زانی ئه جهل سمکوم کهرد
بلند کهرد وه سؤز صه دای دلته نگی
به لکم بیدار بؤ جهی خاو سه نگی
های غهفلت تاکهی هامفهردان ویهرد؟
بیدار! بیدار! کاروان کوچش کهرد(*)

(*) ۱- دهنگی گیتی تازه، ژ: ۱۰، بهرگی: ۵، ل: ۲۰۵.

قادر

۱ (**)

دَلِّم تـسار بـيـهـن...
هـهـى مـوسـولـمـانـان دَلِّم تـار بـيـهـن
هـهـرچـهـنـد مـهـگـيـلـووم دَلِّ ديار نـيـهـن
نـهـزـانـام جـه كـو گـرـفـتـار بـيـهـن؟
چـهـنـد پـهـى دَلِّ گـيـلـام وـه شـارـانـه وـه
وـه دَلِّه دَلِّه جـه مـالـانـه وـه
خـهـلـقـان مـهـواتن: غـهـمـپـوـش كـيـت مـهـرـدـن؟
واتـم: هـامـسـهـران دَلِّم گـوم كـهـرـدـن.

۲

تـاـزـيـم تـا كـهـى؟
زـووخـاوى دـهـروون نـوـشـانـم تـا كـهـى؟
بـهـرگ عـهـبـدالـيـم پـوـشـانـم تـا كـهـى؟
كـوورـهـى گـرـهـى نـار جـوـشـانـم تـا كـهـى؟
زـايـهـلـهـى قـهـشـيـوون گـرـيـانـم تـا كـهـى؟
لـه دـوورـيـى بـالـات بـرـيـانـم تـا كـهـى؟
سـهـر تـا پـا سـفـتـهـى زـووخـالـم تـا كـهـى؟
پـهـرى وـهـصـلـ وـيـت بـهـدحـالـم تـا كـهـى؟
بـو بـهـشـق نـامـهـى خـودا و پـيـغـهـمـبـهـر
هـم بـه حـاجـهـتـى ئـيـمـامـان يـهـكـسـهـر
رـهـحـم كـهـر وـهـحـالـ دَلِّهـى زـهـبـوونـم
بـا بـهـس بـو هـهـواى سـهـرد دـهـروونـم
ئـهـتـو لـهـيـلـهـنى ئـهـمـن مـهـجـنـوونـم
وـيـنـهـى دـيـوانـه ئـاوارـهـى تـوونـم

(**) له (رهشيد/ ۱) وەرگير او.

قوباد قه‌دیم

— (*)

بـــــــــای شهـــــــــمـــــــــال ریشنه
سفته‌ی دلّ جه داخ مه‌ینه‌تان ریشنه
نه‌یار نه‌یاوهر نه‌قه‌وم و خویشنه
که‌س نمه‌زانۆ من حالّم چیشنه
له عاجز عاجز له پیران پیرم
گه‌رده‌ن گه‌برطه‌وق ره‌وق زنجیرم
وه‌هار له له‌یلاخ له کورده مالّ بیم
له پای وه‌فراوان چه‌شته‌ی زولالّ بیم
میرزای خاتونان شوخ و شیرین بیم
کاکه‌ی کناچان زولّف عه‌نبه‌رین بیم
بای شه‌مالّ ئامان به‌م جه‌سته و حالّه
ئهم لاشه‌ی زه‌عیف زه‌ردی جه‌مالّه
ئهم لاشه‌ی بیمزهد بی نای که‌فته من (!)
له ناله‌ی کوه‌زاد شه‌و نه‌سره‌فته من
چابوک سوار بیم جه‌مه‌یدان باش بیم
صاحب جه‌وانان قه‌وم و قه‌رداش بیم
میر سه‌رحه‌دگیر لای خان ئاشوور بیم
جه‌کرده‌ی به‌دی یانه‌ خاپوور بیم
نه‌شه‌ن به‌شایی نه‌نیشوون بی خه‌م
نه‌کیشوو سورمه‌ی سیوه‌نگی نه‌چه‌م
نامم نه‌رووی سه‌نگ سه‌نگتاش غاره
سه‌له‌وات بکیشۆن ده‌ستگام دیاره

(*) له (ره‌شید / ۵) وه‌رگیراوه.

روخساره بهدری، دوو ههفته ماهی
 پیشانی قه‌مه‌ر، ئه‌برۆ سیاهی
 موژانان خه‌دهنگ شوخ شیرین شهنگی
 نه‌زاکه‌ت ده‌نگی تیکه‌ل وه ره‌نگی
 ده‌س پر خرخالی دل بی مه‌لالی
 قوئل و بازوبه‌ند فه‌یروزه خالی
 قه‌دو که‌مه‌ر به‌ند (آلدوزکو!) هه‌ری
 دل پر نه هیجران شهرم و شه‌وه‌ری
 ته‌ن دابی نه توئی ئالای زه‌رنیگار
 دیبای پر جه نه‌قش والای دل فگار
 چون غه‌زال مه‌س ره‌عناوه (مس مس!)
 وه ناز سه‌رچوپی گه‌رته بی وه ده‌س
 وه رووی نازوه هه‌وادا ده‌سمال
 سۆز مه‌دا وه جه‌رگ شاه که‌مه‌ر لال
 جه هه‌اره‌ی خشل زه‌ری له‌رزانه
 سه‌نگ مه‌دا وه به‌خت خویش و بیگانه
 جا خالی نه بای جاگه‌ت خالی‌هن
 ته‌مام ئه‌ی عه‌یشه جه لام تالی‌هن

که‌لامی مه‌لا مه‌حموود^(۱)

۱(*)

کۆریه‌هه‌یتاران تووک طاوس کار
 سه‌وزه کلافان چون رشته‌ی زوننار
 چون ره‌قاص ره‌قص سه‌دای (سخ!) ساز
 وه‌بای بادوه‌شین ماما وه په‌رواز

(۱) نازانم ئه‌م مه‌لا مه‌حمووده کئییه. شاعیریک هه‌یه به‌ناوی مه‌حموودی حه‌مه پال‌هوان نازانم له ته‌ک ئه‌م مه‌لا مه‌حمووده‌دا په‌که‌ه‌گر نه‌وه بیان نا.
 (*) له (ره‌شید/ ۳) وه‌رگیراوه.

مه‌شني‌يا وه بان قورص قه‌مه‌ردا
گاه وه رووی ميحراو گاه وه حه‌جه‌ردا
هر لادی صه‌د جار دلّه‌ی پر جه دهرد
به‌و زونناره‌وه طه‌وافش مه‌که‌رد

مه‌فتون

۱ (**)

هامسه‌ران چاره‌ی هيچکس شوم نه‌بو
هيچکس گيروده‌ی رای عه‌دوم نه‌بو
من وه‌ی غه‌ريبی دلّه‌ی ري‌شه‌وه
وه‌ی ناله‌ و فوغان سزا و ئيشه‌وه
وه‌ی دوورد دهروون کورره ئاساوه
وه‌ی رووح سه‌راسيم تن ته‌واساوه
وه‌ی ناته‌مامی ضه‌عيف حالّه‌وه
وه‌ی نه‌حسی تاله‌ی به‌دئيقبالّه‌وه
چه‌رخ وه‌ی بی رهمی سال وه‌ی قاتيه
مال وه‌ی بی نانی دل وه‌ی قاتيه
تن وه‌ی بی قه‌باو سه‌ر وه‌ی ده‌ستار
که‌فته‌م من وه‌ی کونج يانه‌ی تنگ و تار
فه‌لکه وه‌ی سزام هر نارازيه‌ن
به‌ی فه‌توای قه‌تلم جه کارسازيه‌ن
نه‌ سه‌ر مه‌بازو نه‌ سازو چاره‌م
نه‌ مه‌دو مه‌له‌م دلّه‌ی صه‌د پارم
هه‌واش که‌ردن سه‌رد باران به‌ جو‌شن
هه‌ووناو دهروون دل وه‌ی خوروشه‌ن
ئه‌لبه‌ت من دوورم جه راگه‌ی ئيسلام
گيره‌ردم جه ناو قه‌وم که‌چ که‌لام

(**) له (ره‌شيد/ ۲) وه‌رگيراو.

ياران سەيركەران من چەند گيان سەختم
 چەندى بەد ئىقبال چەند من بەدبەختم
 جەى وەخت سەردىى ئەوھل زمستان
 سى رۆ موارۆ دەستان بە دەستان
 يانە چون مەغار وە بى نارو دوود
 ھەر نالەم مەيۆ وینەى دەرد ئالوود
 نە من پارەم ھەن نە كەس پارەدار
 نە كەسئوتەر ھەن رەحم كەرۆ بەى كار
 ئەر فیرار كەردم بە قەطرە و دەوان
 ماچان: بى جیھەت جە خوئشى لوان!
 پارەب خوئ موخبیر مەزانی جە حال
 چوئن زیندەگىى عومر بەد ئىقبال
 ویت رەحم نەكەى موئكىلەن كارم
 گىروەردەى پەىكان قوللاب زارم
 ئەر ویم نەجات دەم دل مەبو پارە
 مەبو بنیشم چارم ناچارە
 ھەكىم جە دەردم ویش وستەن كەنار
 ھىچ نەپەرسۆ راي چارو ناچار:
 بىمار مەندەنى ياخۆ مەردەنى؟
 میزاجت گەرمەن ياخۆ سەردەنى؟
 تیمارى ھەكىم بە دل نیا بو
 مەبو چون (مەفتوون) روو جە فەنابو

(*)۲

مەھ سىماى شیرین عەرەرىن قامەت
 لەفظ دەواى مەججون شىفاى گشت زامەت
 خەرامان چىن سفیدتەر جە بەت
 طاوس نماى دوور مەیل و خالۆ خەت

(*) لە (رەشىد/۲) وەرگىراوہ.

تہر تیب دا جہمین دائیرہی مہوہش
تی نیشان کردن خال و ہشت و شہش

صاحب فہرؤزہ و مرواری و لالہن
ٹاہیردان و مال ویرانہ مالہن
نہیشاپور دور مانسی خہیالہن
مہعلوم ٹہو گہنجور فہرؤزہ و خالہن
تہبت کردن جہ لہوح سیہین مونہققہش
فہرؤزہ نہ جای خال دوو ہشت و شہش

موشکین کالافان ئاویزان کردن
سہر نہسہر ئاویز فہوق پاش بہردن
ٹہبروان قہتران بی خہطاط رہشتہن
نہو سوہیل (لنجهی تیراو چشتن!)
نہو سوہیلی رہنگ مہسازؤ وہ نہخش
بیان بوینان خال دوو ہشت و شہش

شوعلہی پیشانیش خاوہر مہبیزؤ
بی خاوہر ریڑہی ٹہنوار مہریڑؤ
سیانہرگسان جہ خاو مہخیزؤ
بہ مژان ہوون چہند کس مہریڑو
زہر زنجش پؤشان زہنگی مار حہبہش
دایم نہ شہرن خال دوو ہشت و شہش

حہنایی پہنجہی بلوور بیگہرد
شہوق مہدؤ چون خور لیموان زہرد
خالق پہی قہندیل جہننت ئیجاد کرد
جہ دیدن چہند کس گیان جہ راش سپہرد

پهري ئيد كيشان خهدهنگ جه تهركەش
قاتيله ن پهي عام خال دوو ههشت و شەش

كه مەر باريكه ن موو جه لاش مهحكەم
ماچي بلوورەن ليش مهگريو شەم
دوو شەمامه ي زەرد نام نيان دوو مەم
يا به ي يا ليمو يا دوو قوببه ي شەم
نهديه نم مەر تورك ته تار سەر كەش
جه لاد روخ بو خال دوو ههشت و شەش

ئەر ببو چاري ته شريف باوهرؤ
وه بي قيامهت مهحشر ماوهرؤ
ئەو وهخت مەوج هوون جه دل مهكەرد نهخش
بوينام وه چه م خال دوو ههشت و شەش

راسەن يه لهيلەن لهيل من نيەن
لهيل صاحيب شهرط ميرزاي ثانيەن
لهيل من فرى مهينه تان ديهن
سەر تاپا وه تووى قهلاخى شيهن
(مهفتوون) م ميرزام چون تو دەر وون نهخش
په ي لهيل عامير خال دوو ههشت و شەش

(*) ۳

ميرزام سفيد سؤل
زولف دهسته ي كالاف بالا سفيد سؤل
شوخي و تهرلاني نازك خه رامى
غهمزه و ناز فروش زولف سيات دامى
منش وه ههلقه ي دامش كهردهن گير
نه جاتم نيەن تا مەردن ئەسير

(*) له (رهشيد/۲) وهرگيراوه.

هرچهند مرديا وه نيم نيگاي ناز
 ئهرواح جه لاي من مهكردش پهرواز
 كهمانش وه دهست خهدهنگ جه زامان
 وينهه قهزاي قهصت نه دارو ئامان
 مژاناش قه تران چنگ وه هونون رسته
 مهزهو چزهه زام عاشقان چه شته
 ئهه بهيو جاري ديدهش بنمانو
 جه وهدا ته جهل په ريش مهكيانو
 ئامان يهك هونون ريز بي ئامانيوهن
 شاباز شه شانگ شيروان لانسيوهن
 رهوئلهه ره مكيش ئاهووي ته تارهن
 گوئخونچهه بي غهش ره وهندهه خارهن
 چون ئازيمه رده قه لاي سهريكه ن (!)
 ديده و دل هونونين سياهي جه رگهن
 ليوش نه كه ردهن واز به شه كه رخنه
 وينهه غونچهه گول دهه هه كه ردهن بهند
 په شيو زارهن، دهرون ماتمه هه
 كوگاي خهه خه رمه هه په زاران جه مه هه
 مه گه ئينشاللا به لوطف ره حمان
 شاد بووم وه بالاش لاقهيد جه غه مان
 بيا ونوش وه وه صل دل سووچي اي ويش
 سارپيش كه رو ريش زام تير نيش
 خه لاص بووم جه قهيد ويه ردهه سالان
 شاد بوو چه نه دوست شاي سهوسه ن خالان
 (مهفتووني) كوشتهه قه لاي پووشه ن
 چون مهجنوون كه لپوس سهوداش نه دووشه ن

۴(*)

شباباز شه‌شدانگ نه‌جه‌مع‌خاسان
ره‌وئله‌ی ره‌مکپش‌شای‌مودبیر‌ماسان
سه‌ر‌قه‌تاره‌ی‌جه‌یر‌جه‌(کل‌!)‌هه‌راسان
سه‌ریاشقه‌ی‌که‌لرم‌موشکین‌هه‌ناسان
داخدار‌توون‌دلله‌ی‌صه‌د‌پاره
ئاوارهن‌جه‌زید‌دلله‌ی‌ئاواره
بینایی‌عه‌ینه‌ین‌ضیاش‌نهمه‌ندن
وه‌تاقی‌ئومید‌زینده‌گیش‌که‌ندن
که‌سی‌ده‌رده‌دار‌غهریب‌شار‌بو
دیده‌نابینا‌جه‌خاص‌بیزار‌بو
بی‌که‌س‌بی‌ده‌ستگیر‌بی‌ده‌واو‌که‌کیم
خه‌لاصیش‌چونه‌ن‌نه‌ی‌جای‌ترس‌و‌بیم؟
کوشته‌بو‌کوشته‌ی‌یار‌دل‌جه‌سه‌نگ
ته‌رسای‌بتپه‌رست‌دل‌مائیل‌وه‌جه‌نگ
بی‌رحم‌و‌ئینصاف‌بی‌وه‌فا‌و‌مروه‌ت
ده‌ست‌کپشا‌وه‌نار‌یه‌کی‌گوزه‌ی‌نه‌فت
گا‌نه‌فت‌گا‌ئا‌هیر‌گا‌تیر‌مه‌شانو
ده‌رده‌دار‌مه‌بو‌چه‌طه‌ور‌بمانو؟
قیبله‌م‌ئه‌ر‌صه‌د‌تو‌شوخ‌و‌شه‌نگه‌نی
حه‌یفت‌هه‌ر‌ئیده‌ن‌دل‌جه‌سه‌نگه‌نی
ئاخر‌تو‌صه‌نهم‌من‌صه‌نهم‌په‌رست
ره‌حمی‌لازمه‌ن‌شوخ‌دیده‌مه‌ست
کافر‌ره‌حمش‌بو‌نمه‌دوون‌سزاش
راحت‌مه‌دوون‌پیش‌جه‌ته‌نخوای‌جه‌زاش

(*) له (ره‌شید/۲) وه‌رگیراوه.

ه(*)

میرزام دَلّ جِه دهست دهوران ئازارهن...
میرزام دَلّ جِه دهست دهوران ئازارهن
کوڭگای خه م خه رهن شادیم فیزارهن
ستاره ی سه عدم هه نه پیوارهن
مهینه ت رووش که رهن، نامه دیارهن
راسته تیم کوچ که رد، صه فام بیزارهن
دَلّ هه جِه وه سواس بینایم تارهن
خاترم خهسته ی خه مین و خارهن
نیشانه ی ئیقبال چه فتم نه کارهن
دَلّ جووش و خوون نووش قنیاتم ژارهن
جووش هه رس وینه ی سه یل به هارهن
سهه نووک نه شتهه نه دَلّ هه زارهن
دَلّ وه ساخ غه م زه لیل و زارهن
بی خه بهر جِه فیعل له یل و نه هارهن
خه تای کهس نیهن به ختم به دچارهن
نه ونه هال گول باغ چه م بی بارهن
مه حر ووم جِه گول گه شت سه یر و شکارهن
نائومید جِه وه صل فصل به هارهن
(مه فتوون) دیده و دَلّ ئینتظارهن
چه مه رای ئامای ده لیل یارهن

(*) له (ره شید/۲) وه رگیراوه.

چوّل نشیننه خوّم
 چون قهیس بی بهرگ چوّل نشیننه خوّم
 بهخت سیاو شووم دلّ خه مینه خوّم
 مه حرووم نه دیدار دنیاو دینه خوّم
 ئارامه ندهی دهور بی دیا نه خوّم
 ره فیهق وه حشی و دیریا نه خوّم
 سه رسام سادار زه دهی دیوه خوّم
 پابهست زنجیر مه کرو ریوه خوّم
 دوور که فتهی وه تن هه راسانه خوّم
 مه حرووم مه جلیس گشت خاسانه خوّم
 سهرتاپا سفتهی گرپی نارنه خوّم
 دلّ پارهی قولاب نیّش خارنه خوّم
 دلّ مه لوول خه رسوای عامه خوّم
 شهیدایی بی هوش عهقل و فامه خوّم
 وه تیرو تانهی ناکه سانه خوّم
 دوستاخ هه ردهی کوردستانه خوّم
 مه حبووس زنجیر خه یالانه خوّم
 مایهی فکر و هوش وه تالانه خوّم
 رووزهره دیوان هه ماسه رانه خوّم
 گیرودهی مهینه دلّ گرانه خوّم
 بی قه درو قیمهت جه لای ناسه خوّم
 تن لوخت و عوریان بی کراسه خوّم
 گیرودهی فه رنهک تازه دیله خوّم
 که شتی شکستهی به حر نیله خوّم

(*) له (ره شید / ۲) وه رگیراوه.

چونکه شنۆی بیڈ غەریب نەوازەن
هەواش فەرەح بەخش دەروون پەروازەن
تەسکینی دلەئە زەدەئە خارانەن
صەبووریی فیراق شنۆی یارانەن
هەرکەس چون (مەفتوون) زەدەئە خەدەنگ بو
بار غەم بە دۆش دەروونش تەنگ بو
بنیشۆ نە پای پای سەھەند بیڈ
بەل جە قاپییە حەق نەبو نائومیڈ

(*)۸

ئالوو دەردەن...
یە جەستەئە منەن ئالوو دەردەن؟
یە چیهەری منەن جە دەردان زەردەن؟
یە ئاھ منەن چون یەخبەند سەردەن؟
یە نالەئە منەن مەئو جە کاوان؟
یە لاشەئە منەن جە (هون!) ولوان؟
یە زایەئەئە من صوب نە سەھەردا؟
یە فریشتەئە منەن خاوەنەش سەردا؟
یە منەن فیراق ئەلەو دەم بەرزەن؟
واوەبەلا و شینم جە هەزار تەرزەن؟
یە زاریی منەن سەنگ مەتاو نو؟
چون قەیس قەدیم لەیل مەلاو نو؟
یە ئەشک منەن شەتاو کەردەن لئیل؟
یە فریشتەئە منەن لۆنگ وستەن وە پئیل؟
یە منەن بەرگم قەلاخیی رەخنەن؟
گیرو دەئە قولاب توژدارم سەختەن؟
یە تالەئە منەن چەواشەئە دەورەن؟
یە بەخت منەن ئالوو دەئە جەورەن؟

(*) لە (رەشید/ ۲) وەرگیراوە.

یه چهرخ منهن چهواشهی عامهن؟
یه دلّهی منهن دایم ناکامهن؟
یه دیدهی منهن پهردهی تهم پوْشان؟
یه ئهروای منهن جام مهرگ نوْشان؟
یه منهن (مهفتوون) صهحرای نههاتم؟
یه منهن دایم کوّی خهم خه لاتم؟

۹(*)

عههلییم داننا
کهریم کارساز عهلییم داننا
جهببار قودرتهت صاحیب تهواننا
سهبهسازکار داننا و نهه داننا
بهصیر بیّ عهین سهمیع بیّ گوْش
رهحیم و رهحمان سهتتار سیرپوْش
مهعبوود بیّ عهیب فهرد لامهکان
بیّ نهقص و خهلهل کهرهم فراوان
نهققاش تهصویر پهردهی نههانی
موبهپرا جه شیرک قهوم کوفرانی
حهکیم حازیق دهوای بیماران
ئهنیس غه مخوار دهروون خوماران
دهلیل و رههبهر گومکهردهی راهان
فرازنمای بهخت حیکمهت نماهان
موخبیر جه خه یالّ دلّ وه دهردان ریْش
صهبووری جهستهی خهستهی جهفاکیش
مهعلوومهن خالیق خهلقهندهی عامی
حهییی لایه مووت ههم لایه نامی
کهسی بیّ کهسان فریادپهسهنی
شهه نشای عادیل ههم دادپهسهنی

(*) له (رهشید/ ۲) وهرگیراوه.

فەرموودەى ویتەن كەردەنى بەیان
 ئیظھارەن جە عام چەند ئایەى قورئان
 بى ماوا و مەكان خالیق مەجید
 (نحن اقرب من حبل الوريد)
 كەردەنت ئیظھار جە ئایەى موبین
 (هو الرزاق ذوالقوة المتین)
 ھەم ئەمر ویتەن كەردەنت ئیجرا
 (فان مع العسر ھەم یسرا)
 یارب ئیستیدعای ئەى كەلب رووزەرد
 جە قاپى رەحمەت (واحد الاحد)
 ئەر صەد رووسیا و شەرمەسارەنان
 دوور جە راگەى راست بەدەرەفتارەنان
 تەرك ئەمرم كەرد نەھیم گرت وە پێش
 شەیطان لەعین فرصەت زانائیش
 ھەرچە تۆفەرماى روو لێش نەكەردم
 خەوف عەذابت جە دل نەبەردم
 ئیظھارت كەردەن جە پەردەى حیجاب
 فەرمانت ئایەى (شدید العقاب)
 ھەر كەس جە فەرمان ئەمرت بەرشین
 زومرەى یاغییەن باوەرش نییەن
 بەلام جەسایەى (سید الانام)
 قاپى رەحمەتت وازەن پەرى عام
 بەیانەن جە ئایەى كەلام قەدیم
 (ان الله هو التواب الرحیم)
 شەیتان وەى كەردەى نافەرمانەو
 وەى ئەفعال قەجیبى سامانەو
 وەى رەھنومای كوفەر وە عام نماو
 وەى نافەرمانیى ئەمر خوداو

هَيِّمًا نَهْ كَهْرْدَهَن قَهْطَع رَاي نَهْجَات
تَا ئَهْوَرَّوْ نَهْوَمَيِّدْ مَهْبُؤْ جَهْ حَهْيَات
مَآچُؤْ: جَهْ سَايَهْي لُوْطَفْ خُوْدَاوَهَنَدْ
چُونَكَهْ غَهْفُوْرَهَن ذَات بِيْ مَانَهَنَدْ
فَهْرْمُوودَهْي وَيِّشَهَن (ذَات تَجَلِّيْ):
(وَلَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ)
هَيِّمًا ئَهْوْ شَهْيَتَانْ ئُوْمَيِّدِشْ هَهَن پَيِّتْ
رَايْ عَهْفُوْ غُوْفِرَانْ طَهْلَبْ كَهْرُوْ لَيِّتْ
مَنْ كَهْرْدَمْ عَيْصِيَانْ جَهْ شَهْيَتَانْ بَهْدَتَهْرْ
نَافَهْرْمَانِيْمْ هَهَن جَهْ قَآپِيِيْ دَاوَهْرْ
ئَهْرْ شَهْيَتَانْ خَهْيَالْ تُوْبَهْشْ نَهْ كَهْرْدَهَن
سُوْجِدَهْ وَهْ جَهْ سَهْدْ ئَادَهْمْ نَهْوَهْرْدَهَن
چُونْ مَنْ جَهْ نُوْطَفَهْي (صَفِي اللّٰهِ)مْ
ئُوْمَمَهْتْ حَهْرَهْتْ رَهْ سُوْلُوْلَآهْمْ
شَهْيَتَانْ بِيْ تُوْبَهْنْ مَنْ صَهْدْجَارْ تُوْبَهْ
بَآجَهْتِيْ رَهْ سُوْلْ بَدَهْرِيْمْ نُوْبَهْ
مَنْ بَهْ ئِيْخِلَاصِيْ تُوْ بَهْ لُوْطَفْ وَيِّتْ
نِيْگَآهْدَارِيْ كَهْرْ ئَهْيْ بَهْنَدَهْيْ سَهْرْشِيَّتْ
ئِيْبَلِيْسْ لَهْ عَيْنْ مَنْ نَهْدُوْ وَهْ يَادْ
نَهْ شُوْومْ وَهْ سَهْرْ فَيِكْرْ طَآئِيْفَهْيْ شَهْدَادْ
صَهْدْ هَهْ زَارَانْ كَهْسْ جَهْ دَهْرْگَاتْ بِيْ خَاصْ
بَهْ فَيِكْرْ تُوْبَهْ رَايْ حَهْقِيْقَهْتْ نَآسْ
(مَهْفَتُوْونْ) صَهْدْ رُوْتَبَهْ جَهْ وَانْ كَهْمَتَهْرَهَنْ
ئَهْفَعَالْ زَشْتَمْ جَهْ حَهْدْ ئَهْوَدَهْرَهَنْ
بَهْ لَآمْ كَهْلَبْ بَابْ ئَهْهَلْ ئِيْمَانَمْ
ئِيْنْتِيْظَارْ بَهْ لُوْطَفْ ذَاتْ سُوْبْحَانَمْ

ياران ئاخـرهـن ...
 ياران نيشانهـي دنيا ئاخـرهـن
 نيكي جه پيوار بهـدي ظاهـيرهـن
 علامـات مهـوجود ئهـر كهـم ئهـر فرهن
 گردين عهـجائب علامـات بهـ
 پهـيدا بي جه عام گشت جه راگه رهـد
 هـر چه خوداوهـند فهـرمان بهـ رهـسول
 جه نهـص ئايهـي كهـلام مهـقبول
 بيـهـن ئاشكار تهـمام مهـعلومـهـن
 نيشانهـي ئيقبال موسولمان شومـهـن
 مورشيد ناديار شـيخان بيـ شونـهـن
 واريـعان ناياب زاهـيد نـگونـهـن
 دوـعا موسـتهـجاب نارپـهـوا مهـندهـن
 عابـيدان خهـرقهـي تهـقواشان شهـندهـن
 شاهان گشت زهـنجير ناعـهـدلي كيـشان
 زولـم فهـيلهـقووس ئامان وهـ ريـشان
 وهـزيران تهـدبير بهـدي مهـواچان
 نهـديمان كهـردهـي كهـچيي مهـساچان
 ناظـيران نهـ فكر كهـم و كهـستهـنان
 غولامان قاپـي شكـات بهـستهـنان
 نائـيبان خهـريك ريشوه مهـگيران
 خادـم نيـن وهـ تهـنگ خاتـر زويران
 حاكم ناپهـرسي داد فهـقيران
 زالـم نيـن وهـ تهـنگ نالهـي ئهـسيران
 ئهـميران خهـريك خهـراجـات سهـندهـن
 فهـراشان ريشهـي رهـعيهـتان كهـندهـن

(*) له (رهشيد/۲) وهـرگيراوهـ.

نوکەر پەي (قلخ!) قەتارە بەستەن
 ھيچ نيەن وە تەنگ شکات پەرسەن
 مېرزا و موشيان ھەر يەك کار بەدەست
 دايم ھەن جە فيکر فيعل بەدی و کەست
 ھەر يەکی جە فيکر بەدی کەردەنەن
 بەعزیشان خەريک شەراب خوردهنەن
 بەعزئ پەي زینا جە کارسازيەن
 بەعزئ ھەر خەريک بەچچەبازيەن
 قانون بە حورمەت شەرع بی نموودەن
 حەق نامەعلوومەن ناحەق مەوجوودەن
 قازيان خەريک ريشفەت وەردەنەن
 چرای راگەي شەرع مەخفی کەردەنەن
 عالم بی عەمەل پشت کەردەن بە دین
 وەردادەن جە دەست رای صیدق و یەقین
 بەعزئ جە مەلا سی سوورەش وەندەن
 جە قازيی کاغەز نائیبی سەندەن
 کەردەن وە تاپۆ ھەرکەس و لاتئ
 ھەريەك عەشرەتئ ھەريەك دېھاتئ
 بی خەبەر جە کار شەرع و ئەرکانەن
 بەری جە راگەي دین و ئیمانەن
 نا بەلەد جە عیلم مەسئەلەي طەلاق
 نمەزانان حوکم صیداق و نیفاق
 پەرئ شەش دینار خەيالئش پاسە
 مەکەرۆ عیلاج لەفظ (ثلاثة)
 بە دین ویشان ھەرکەس بی پەروا
 ریجعییە و باین مەکەران دەوا
 دەستوور ئەقوام رەویەي شەنیعە
 صیغەشان کاغەز بەیە و بەدیعە

تهعلیق نهمه نندن، خولع نیهن جه کار
تهلاق هیچ نیهن، تهحلیل به که نار
نیکاح فاسید بیهن وه عادهت
جه کس ناپرسن حرف شه هادهت
یهند زینای بی حد جه بهین ئیسلام
نهمه نندن جه خهلق رای راستیی ئه حکام
مهخلووق یهند لیباس مهعصیهت پویشان
دایم پهی حهرامواردهن مهکویشان
هیچ هلال مهحض نیهن جه رووی عام
ههلال ویشان که ردهن به حهرام
شیخان شهب و روژ تهقوا مهکه ران
جه دیوان حهق شهکوا مهکه ران
عومرشان یاوان به شهصت و ههفتاد
مهکییشان ریشهی ویشان جه بنیاد
تا به عزئی باطین پهیدا مهکه ران
پهی ههواو ههوهس وه باد مهده ران
خهلقان مهکییشان وه سایهی که مهند
به شین و زاری به زایه لئهی چهنده
توبهی به دیعت مهده ران پییشان
یا وه یهک ههفته (یا هو) مهکییشان
به عد چهنده ههفته دهرویشان دین
ئهوهن مهوه ران حهرام به ته مکین
ئهوهن مهبان جفت زهوجه بی نیکاح
گشت بهری مهبان جه راگهی موباح
ئهوسا خهیاالات خهته رهی ناشه رع
فکر قه بیحات بی به هره جه وهرع
ماوه ران وه دل هه یهک جه لایی
هه یهک وه نه ظهه، هه ریهک خه تایی

هەرچه فیعل قوبح بەدی و خەبیثەن
 خاترخوای مەجاز طەبع ئیبلیسەن
 گردین وە جاری مەگیران وە پیش
 نیەنان وە تەنگ جەفای ئیش و نیس
 خەلقان گشت ئەنگوشت عیبرەت مەگیران
 تەپڵنامەئە شیخ وە عام مەدەران
 دەهان غەیبەت مەکەرۆن گوشار
 بە جاری ویشان مەبان رەنج وە باد
 دەرویش و صوفی خەلیفەئە سیرپۆش
 خەرقەئە ریایی شەندەن وە رووی دۆش
 ئیسە جەئە تراف جەئە عەرسەو مەکان
 جەئە حوکم ناعەدل جەئە ئاخەر زەمان
 حەلالشان کەردەن دەرویش و صوفی
 نەظەر جە زەنان جە رای بی خوفی
 باقیئە مەخلوقات ئەقوام و میللەت
 گردین وە جاری کەفتەن وە نیللەت
 ئەهل مەسکوونی و عەشائیرنشین
 طائیفەئە عەرب تورکان پەڕکین
 گردین ئەشقیایا یەکسەر شەرورن
 جە رەفتار ئەمر شەرعیەت دوورن
 یەکی هەر جە شۆن غارەت بردنە
 یەکی هەر نە فکر حەرام خواردنە
 بەعزئە هەر خەریک ئیجارە کاری
 بەعزئە هەر جە شۆن فیعل مرداری
 ئەشقیایا خویشحال کاسبان زەلیل
 بی کەسان جە شووم فەقیران عەلیل
 فەرزەند جە بابو حەیا نە دارو
 بابو فەرزەندش وە خاک مەسپارو

تهرهجوم نيهن جه لای قهوم و خویش
 گشت کهردن راگهی بهخیلیی وه پیش
 باران بیّ خیرهن زهمین بیّ فهرهن
 مهخلووقات تهمام ئالوودهی شهرهن
 بهرکته برپیان جه رووی سهرزهمین
 رحمته نهمهندهن جه سهمای رهنگین
 قهحطیی به دهوام (فراخی!) کهمهن
 خهزنهی کرم و مارپهی بهعزئی جهمهن
 تهماع زیادهن نهفسانسی زورهن
 نوور حهق جه رووی ئیسلامی دوورهن
 کهس وه کهس نیهن ههرکهس پهی ویشهن
 چند کهس دلشادهن چند کهس دلپیشهن
 نهفسی نهفسیهن ههرکهس پهی کاری
 ههرکهس گیرودهی قوللاب خاری
 عهجهب دهوریوهن کهس نهدیهن وه چه
 بابو پهی فهرزند هیچ نه دارو غم
 وهختی فهرهیدوون نیشته وه تهخت زهر
 دهوران دنیاش گشت ئاوهرده وه فهی
 تهمامی دنیاش وه سیّ حیصه کهرده
 ههر حیصهی وه دهسته فهرزندئ سپهرده
 ئیرهجهش نیا وه تهخت ئیران
 سهلم کیاست وه روم، توور پهرئ تووران
 تا وه چند ههفته دنیا وباران
 بیّ خه بهر مهکر رووی روزگارن
 شهیتان مهلعوون توورش جه را بهرده
 به فیکر باتل قهصد ئیرهجه کهرده
 سهلم و توور وه ههم ته دبیر سازنان
 سوپای بیّ سامان وه ههم رازنان

قاصیدی پهی مهکر کیاست وه ئیران
وه لای شائیر هج شهههنشای شیران
وه عهزم دیدهن وه بی سوپای جهم
هر سیمان وه عهیش بنیشین وه هم
تا وه دو ههفته جهرگشان جهم بی
گهرتن بهزم مهی، دلان بی خهم بی
شوی سولم و توور ههردوو هوریزان
پهی قهتل ئیرهج به قهصد ستیزان
لاشهش وه ئهلماس گولناری کهردهن
جه توی رهخت خواب گیانش سپهردهن
وهختی که یاوا خهبر به ئیران
وه لای فهردوون پادشای شیران
مهنوچههر پشنگ چوارده ساله بی
دوختهزای ئیرهج پر قهباله بی
فهرهیدوون ئهوش کهرده جانشین
کیشا بهیداخان سوپای سههمگین
جه ههردوو طهرهف شاهان به ضهروور
خوروشان به هم سوپای سولم و توور
سوپای بی سامان پوشا رووی زهمین
رووی زهمین نهخش بی چون لالهی رهنگین
هر صدای گورز بی قارهی خهدهنگان
هر نهعهری فیل بی نالهی نهههنگان
چهند ههزار سوپا جهم بی جه رووی دهشت
هووناو مهپیزا وینهی سهیل وهشت
هر تا وه سی سال رهزم شیران بی
جهنگ و مهعهرهکهی توور و ئیران بی
مهنوچههر وینهی شیر چنگ به هوون
سهرتاپاش جه هوون تهمام بی نگوون

وینہی قہہرمان جہمردن نہتہرس
پہی خوونی ئیرہج مہکیشا نہفہس
سہلمش پارہ کەرد سوپاش پەری توور
توورش ہیلاک کەرد یانہش کەرد خاپوور
وینہی گہلاویژ سوپاش کەر قہہہار
کوشتار مہکەردن لار وہ بان لار
سوپاش دا وہ باد ریشہکەن کەردش
غارہت و خەزنہ بی حەد ئاوہردش
ئینتیقامش سەند ہەرتا کە تاوا
دمای فەتح سوپاش وەلای (من!) یاوا
بەیداخش کیشا سەرکیشا بە ہەور
رووی سارا پوژشا وینہی سوپای موور
خەیمەہی رەنگارہنگ نہی جا کەرد وہ پا
بینای کارسازی قہلای من نیا
گال دا سوپاو سان ہەر یەک توربەہی خاک
باوہران پەری قہلاچەہی موغاک
جہمع سوپاو سان زانان وہ فەرمان
وہ توربەکیشان خاکم وہ ئہیوان
ہەر سەر سواری یەک توربەش بکەفت
تا بنیم وہی قہلای دل سووچیای نہفت
جہو دما ئاوہرد بەنای ئوستاد کار
ئوستادش شەشەد شاگرد سی ہزار
نەقاشیم کەردن نہ تام بیم تہیار
بہ وەعدەہی بیست رۆز قوللەم دا دیار
تاج فەرہیدوون نگیں و خاتەم
ئایینہی ضەحاک چەنی تەخت جہم
قەراردان زینەت مہیموونہی شاہی
زینەت ئارا کەرد پەہی خاتر خواہی

وینهی فهرهیدوون مه‌نوچیهر و زال
لوان نیشته وه بان تهخت خوُش ئیقبال
کورسی نشینان چهپ و راست شاه
نیشتهن وه ته‌مکین چه‌نی زهر کولاه
ههفت هه‌زار سه‌ردار کورسی نشین بی
نوصه‌د پادشای صاحب ن‌گین بی
دوو دوو هه‌زار په‌هاله‌وان کار
گشت وینهی نه‌هنگ ئه‌ژده‌های خونخوار
دایم ئینتیظار ئه‌مرو کارش بین
سه‌ر جه ئیطاعه‌ت جه ئیختیارش بین
ده هه‌زار غولام زهرپین که‌مه‌ر بی
دوو هه‌زار شاطیر راگه‌ی خه‌ته‌ر بی
پانصه‌د یاساول طه‌بر وه دوش بی
دوو هه‌زار غولام هه‌لقه وه گۆش بی
دوو نوصه‌د هه‌زار تیپ و سوپاش بی
په‌ی ره‌زم و نه‌به‌رد دایم جه لاش بی
چل جه خاتوونان هه‌ره‌م سه‌راش بی
دوو هه‌زار که‌نیز دایم جه راش بی
چه‌ند نازداران وه ناز په‌روهرده
چه‌ند کالاًوزه‌پین رووی پشت په‌رده
ئامان به‌ی قه‌لا گرتشان مه‌قام
قولابی و (خلد!) عه‌طر عه‌نبه‌ر فام
قه‌لاش سپارا وه تییران‌اندازان
هه‌ر چوار ئه‌طراف خه‌نده‌ق ئاب ریزان
مه‌جلیسشان گرد چون مه‌جلیس جه‌م
چون به‌زم هه‌وشه‌نگ بی زیادو که‌م
جه لایئ ساز بی جه لای مؤسیقار
جه یه‌ک لاسئ تار چل تار و چه‌هار تار

جه ئاواز چهنگ هم ساز و رباب
کزهی مووکه شان جهرگ مه کهرد که باب
نرکه‌ی نه قاره‌ی، گرمه‌ی باله بان
صه‌دای نای و نه‌ی ئه‌وئای موطریبان
نۆشا نۆش جام ئیچا ئیچ مه‌ی
خۆش خوانان تار شه‌وان که‌ردن طه‌ی
وه‌ختی رۆژ مه‌بی شا مه‌شی وه‌ ته‌خت
مه‌جلیس مه‌رازان به‌ ئه‌سباب و ره‌خت
دیوان مه‌گپراو خه‌لعت مه‌به‌خشا
خه‌زانه‌ی به‌خشش هیچ نه‌مه‌له‌خشا
یه‌تیم به‌ دامان، گه‌دا به‌ خه‌روار
مه‌به‌ردن هه‌ریه‌ک عه‌طای بی شومار
گه‌دا مونه‌م بی، غه‌نی خۆش ده‌ماغ
موفلیس ته‌وانگه‌ر، ره‌عیه‌ت وه‌ په‌رداخ
تا واده‌ی سی سال نه‌ی قه‌لاچه‌ی سه‌خت
خه‌لعت به‌خششان که‌رد مه‌نووجه‌هر جه‌ ته‌خت
جه‌ ناکا ئه‌جه‌ل ره‌ختش به‌رد وه‌ خاک
مه‌ن مه‌نده‌م بی ناز جه‌ی خاک موغاک^(۱)

(۱) ئەم پارچه شیعره له دواى شیعره‌کانى مەفتوونەوه نووسراوه، بەلام نازناوی که‌سی تێدا نییه و له‌به‌رئەوه‌ی له‌پیشیه‌وه (و له) نووسراوه تا راست ده‌بیته‌وه شیعری کۆیه له‌گه‌ل شیعره‌کانى مەفتووندا دایده‌نیم.

مەلئكەى جوانرۇيى

مامۇستا نەجمەدىن مەلا لەبارەى ئەم شاعىرەو نووسىويە:

لەسەر واتەى چەند زانايەك نووسىومە:

زانا و شاعىرى شىرىن وتار (مەلئكە) سالى ۱۱۹۹ھ. لە ناوچەى جوانرۇدا ھاتووتە دىئاو، خوئندنى لەلاى زانا و شاعىرى بەناوبەنگ (مەلا خدرى رووارى) تەواو كر دوو ھونەرى شىعر لەو ھو ڤىر بوو. مامۇستاي شاعىران وە بولبولى گولزارى نىشتمان (شىخ عبدالرحىم معدوم) سەرەتاي خوئندنى لەلاى خاوەنى سەرگوزەشتە تەواو كر دوو. سالى ۱۲۴۰ھ. كە خەسرەو خانى ناكام، كورپى ئەمانوللاخان جئەوى حوكمدارى ئەردەلانى گرتە دەست مەلئكەى بانگ كر دوو تە سنە لە قوتابخانەى دارالاحسان كر دوو يەتى بە مامۇستا و مووچەى بۇ بېرپو تەو ھ.

مەلئكە ھەلبەستەكانى زۇرى ئامۇزگارى و ڤەلسەڤىيە، بەلام چونكە لەسەر شېو ھى كوردى ھەورامىيە كەم كەس تىي ئەگا. ئەم ھەلبەستەى خوارەو ھى لە كاتى خۇيدا بەھەشتىي پىرەمىرد گۇرپو يە تىيە سەر شېو ھى كوردى سلېمانى:

ئەو تىرەى رۇستەم نايە ناو كەوان

داى لە رۇبىتەن بىزراندى لە گىان^(۱)

ئەم پارچە شىعرە لىرەدا بە دەڤە گۇرانىيەكەى وەك لە دەستخەتەكانى مام رەشىد ھەمەو ھندم وەرگرتو ھە بلاوى دەكەمەو ھ.

مەلئكەى جوانرۇيى^(*)

۱^(**)

تىرئ كە رۇستەم ھەوادا نە شەست
داش نە رۇبىتەن راي نەجاتش بەست
منىش ھەر ئەو تىر ئەو كەمان ئەو شەست
ئەو زۇر ئەو بازوو ئەو قووت ئەو دەست
و ھەم زامەو ھە تلىيام و ھە بى دەنگ
رۇم چون رۇبىتەن بى و ھە شەو ھەنگ

(۱) بېروانە: ژمارە (۱۳۳۱)ى رۇژنامەى ژىن.

(*) لە (رەشىد/۱) وەرگىراو ھ.

(**) ۱- ژىن، ژ: ۱۲۲۰، ۱۲۲۱.

هه‌نی نه‌واچان وه فه‌ره‌اد رهنده‌ن
 نه‌قش شیرینش نه‌رووی سه‌نگ که‌نده‌ن
 ده‌ک ریژه ده‌ست بای وه‌ر جه‌ گیان که‌نده‌ن
 که‌ تیشه‌ وه‌رووی دیده‌ی ویش شه‌نده‌ن

که‌لامی مه‌لا پیره^(۱)

به‌و شه‌فافی نوور شو‌عه‌له‌ی شه‌مه‌وه
 جه‌مین به‌و جه‌له‌ای جام جه‌مه‌وه
 خالّ وه‌ حاشیه‌ی زنج و ده‌مه‌وه
 به‌نده‌ن به‌ ده‌وره‌ی چای زه‌مزه‌مه‌وه
 جووتی زه‌ر فنجان ها وه‌ سینه‌وه
 وه‌ ته‌خت سینه‌ی مه‌رپه‌رینه‌وه
 پیچ‌یاگه‌ وه‌ به‌رگ دیبای چینه‌وه
 نایافته‌ن وه‌رووی سه‌رزه‌مینه‌وه
 ناف وه‌ نافه‌ی ناف ئاهوو به‌رپه‌وه
 چون نه‌رگس وه‌ جام سیم زه‌رپه‌وه
 قه‌د وه‌ که‌مه‌ره‌ی فه‌رهنگ زه‌رپه‌وه
 (مه‌لا) کوشت وه‌داخ دیده‌ی ته‌رپه‌وه

که‌لامی مه‌لا نه‌وشادی ناوده‌ریه‌ندی

۱(*)

میرزام وه‌ی وه‌ستان میرزام وه‌ی وه‌ستان
 ئارۆ شیم وه‌ سه‌یر پا (طاق وه‌ستان)
 تیدا دیم صووره‌ت رۆسته‌م ده‌ستان
 دلیر دلیران جه‌ باده‌ مه‌ستان

(۱) له سه‌رچاوه‌کانی به‌رده‌ستما هیچم له‌باره‌ی ئەم (مه‌لا پیره) وه‌ ده‌ست نه‌که‌وت.
 (*) له (ره‌شید/۲) وه‌رگیراوه‌.

نالداروو بالدار ئينس و جين و طهير
 گرد وه صورهت بهند فهرهاد پهرى سهر
 شيرينى شيرين لالپوشى خوسرهو
 فهرهاد وه هيجران شاپور وه ئهدهو
 مهرا بين نه فهوق صورهت بهند تاق
 پهى خوش نمايى تاق خوش مهذاق
 سهر كهردم صورهت ياران گشت تهمام
 پهرسام: ئهى روستهم نه وهى زال سام
 واتهم: پيله تهن په هله وان پيش!
 جه دوشمن نه ته رس بهور بى ئهنديش!
 پهى چى بهى طهوره خاموش و خاويت
 طووران زور گرتهن مهر (نمتو ديت)?
 ئهنديشهت جه كين خهوقت ها نه جهرگ?
 ذات نه مهنده مه ته رسي جه مهرگ?
 ويث په نهان كهردهن نه ساي كه لوهزدا
 پوشانى خه رقهى خاك وه رووى سهردا
 ديسان بيدار به چه وهختى خاوهن?
 مه عره كهى نه بهرد ئه فراسياوهن
 گوچه مهيدانهن ها سهريازيهن
 كه شاكهش شهصت تيراندازيهن
 زور ئازماى زور زور ئاوارانهن
 جهنگ راى هفتخوان مازينده رانهن
 روستهم جات خاليى ياران نه جهنگه
 جهنگ گا و شير بهورو پلنگه
 هومان په ژارهى جهم ئاوه ريشه
 جه مهيدانهدا (برى برى!) شه
 (ئشهكپوس) گهرتهن راى مهيدان وه بهن
 خهروور مه پهرسو نام (پيله تهن)

پیران وه جو قهه پهر طاوسه وه
بهرز ماچو وه بان سوپای طوسه وه
جای شکار تو نه خچیرشانه
هه رچی تو کهردی وه ویرشانه
ئیمرو ئه و رۆژن باج نه زال سندی
گلیم گوش گردی پوست بهور کندی

جهواب

دیم دهنگی ئاما وه زار زاره وه
نه و که لومز و تاق رووی مه غاره وه
جه دهر وون دل کیشا یه که ئاهه
ئاه مه تاونا سینگ سیاهه
دوود ئاه نه ئه و ج سهای هه فته مین
ریزا ستاران که هفت وه رووی زه مین
واتش: ئه ی که کاک مهنده ی زه مانه
وهس بدهر له من ئه ی تیرو تانه
جه فابه رده ی دهر دهر وون پر جه غه م
کون کیومهرت شای جه مشید جه م؟
مه جلیس ئارای به زم جه مشید جام نوش
ضه ححاک زورمشت زوج مار نه دوش
هوشه نگ، په شه نگ، خاقان، فه خفوور،
صه فنارای صفووف سوپای سه لم و طور
صه دای ته پیل کوس که لله ی که یقوباد
شای حوکومته بهرز صاحب عه دل و داد
مه عره که ی مه صاف که ی کاوس که ی
جه لای زه رچوشه ن تریفه ی سه ر نه ی
به هرام چوبین نیزه گرت وه چه نگ
کون شای نه وزه ر؟ هه م ته یموور له نگ

داد پهی ئەسکەندەر شاھ صاحبیب ھۆش
 داد پهی نەوشیروان، خوسرەو لال پۆش
 شا سەفەر بە تیپ گشت ئامادەوہ
 وە سەیف سەنگ پیاچ زەھرا و دادەوہ
 نەکەردەن تەمام دنیای دوور مەنزڵ
 گشت وە مەرگ مەوت داخڵ بین وە گل
 کۆن شەخص شەریف وینەیی باب ئادەم؟
 مەحرەم ئەسرار نە رەوضەیی حەرەم
 کۆن نووح نەبیی موعجیزات بەیان
 کەشتیی دا نە بەحر جە خەوف توفان؟
 کۆن ناز و رجای صالح پیغەمبەر؟
 حازر بی پەریش ناقە لە حەجەر
 کۆن نیکر و تەقوای زەکەریای ناکیر؟
 وە کەردەیی تەقدیر خوداوەند شاکیر
 کۆن طینەت پاک صاف ئیبراھیم؟
 خەوف نە کەرد جە نار وە مەزھەب قایم
 وە کۆشی یەحیا شوعیب چەنی ھوود؟
 ئەمیران عەلەم پاکان مەعبوود
 کۆن پیر کەنعان گۆشەیی خەم مەسکەن؟
 نابینای زیندان چای (بیت الحزن)
 کۆن موسای عیمران؟ کوا عیسای مەریەم
 ئاگاھدار سیر کارخانەیی ئەعظەم
 کۆن داود وە زۆر حەیدەرییەوہ؟
 وە یەدد قودرەت ئەھگەرییەوہ
 کوانی سولەیمان صاحبیب سام و زۆر؟
 جە فەرمانش بی جەمەل تا وە موور
 حوکمش لە ئایەیی ئەنگوشتەریی بی
 چەتر سەیوانش پەر لە پەری بی

مودده تی نه دهور دنیابی دلشاد
 گاه مولووک دیوگاه تهختش وه باد
 کون (خضر) و (ئیلیاس) ئاب حیات نوش؟
 زیندهی سهریسات بهرگ باقی پوش
 کون مصطهفا؟ نوربهخش نازدار
 فهرنه نوزاده کان ئه حمه موختار
 سه یید سادات پیغه مهرا ن گشت
 ئال و ئه ولیای چهند هه زاران پشت
 کون باقر چهنی جه عفر و کاظم؟
 به واگای میللهت ئه وان بین لازم
 کون تهقی و نهقی؟ کوانی عهسکه ری؟
 دایم جه ئه وراد ئاگای حه پده ری
 کون ئیمام رهزای خاس خوراسان؟
 موعجیزات مهنشور کار به دهست ئاسان
 کون ئه سه دوللا ئه میر صه فدهر؟
 کوشندهی کوففار کونندهی خه یبه ر
 چهند پیغه مهرا ن نه تیجهی حساب
 شیخان پاک باز دوعا موسته جاب
 چهند پادشاهان صاحب تاج و تهخت
 له دهور ئاده م تائهی واده و وهخت
 ئه ی چه رخ چه پگه رد پر طه لیسما ته
 نوقم که رد نهی خاک رهفت نه هاته
 فه ره ییدوون وه فه ر قوشه ن ئارا وه
 ئیره ج وه شه کهوت سان و سوپا وه
 گه رشاسب وه جه بر زور ئازما وه
 وه جه ننگ دیوان وه کوئی فه نا وه
 که یخوسره و وه جام جیهان نما وه
 وه مور ه صصه ع تاج تهخت ته لا وه

وه پهلوانان گورز وه دوشه وه
 دل وه کين هـوون سيب او حشه وه
 چهند په هله وانان صاحب گورز و رهخ
 نه ولاد کيان زهر وه نه سپهر بهخ
 تا وه تاق موراد (شيد اسب اطرد!)
 سهر سهر داران دليران گورد
 قهيتهران گرد غرشت گولرپهنگ
 هامدا و ديوان روي مهساف و جهنگ
 قاتل قهره مان مهعرووف و مهشهور
 دلير پر زور شمش پای بهحري گير
 سام نهريمان زال زه بردهست
 دليران کار صاحب تير شهست
 روسته م وه جهوشن پوست بهوره وه
 وه قوشن کيشي هه زار طهوره وه
 وه نوصه مهنی گورز سامه وه
 وه رهخ گورز کيش زهر ليجامه وه
 رهستاخيز پهی زال رو پهری روسته م
 فه نابین به دست چرخ پر ستم
 فه رامهرز وه زور باهووی باله وه
 وه جهنگ بههمه ن چهنی ساله وه
 سوهراب وه سهولتهت ضهر ب زوره وه
 وه قوشن کيشی سوپای طوره وه
 برز و وه نه هيب هوزه برانه وه
 جيهانگير وه جهنگ عاديانه وه
 جيهان بهخش وه پشت نه بله قانه وه
 وه جهنگ پر زور قههقهه هانه وه
 ديو گليم گوش نه زرق جادو و
 نه رزهنگ نه کوان گر وها گرو و
 کوانی ديو سفيد به و دماخه وه؟

وه يال و گوپال كه لله و شاخه وه
 دوود هه ناسهش چون سياتهم بي
 زهليل به ئاهووي چنگ روستهم بي
 كوواني نادر شاي دهست بهند شيران؟
 ئاوهردش وه گير ئيران و تووران
 كوواني بههرام شاه نهمه دپوشي كهرد
 وه زور گولهندهم نه چين بهرئاوهرد
 فههاد شهزادهي بلند ئيقبال بي
 پهي خال شيرين زوقش بهتال بي
 ئاوهردش جه بيخ كوهرانسي
 قولهنهگ ويث بي وه هوون گياني
 چهنه پادشاهان يهكايهك جهنگي
 ئيران و تووران روم و فهرهنگي
 ههر يهكي صاحيب چهنه سوپاو سان بين
 ههر يهكي همامداو چهنه پهلهوان بين
 فهلهك تاج و تهخت ساناو لهيشان
 ئاشار يهكي نهمهندهن جيستان
 گه داو پادشا مالدارو بي مال
 (معني!) بهخيل پير قامهت دال!)
 يانه وه كو شين؟ كوواني كي مهندهن؟
 فهلهك بهردشان نه دنيا كهندهن
 دادم پهي سهردار سهرجه زابل!
 بي داد پهي روستهم دلير كابل!
 ليث مهلووم ببو كهك دلتهنگ
 روستهم نهمهندهن بخيزو پهي جهنگ
 يه كهردهي فههاد چيني چل چهنهگن
 يه روستهم نيهن نهقش رووي سهنگن
 وه رووي تاقه وه كهردن نهقششان
 تاكه راگوزهر بكهن تهماشان

یہ (نہوشاد) واتہن قہبرش پر نور بو
رؤحش نہ عذاب جہہننہم دوور بو

مہلا نہوشاد(*)

۲(**)

صہرافان دہور
میرزام جہی ورتہر صہرافان دہور
شیرین کہلامان نہظم سوخن بہور
مدح شا واتہن ہر یہک وہیہک تہور
نیمہیش کہمتہرین خاک پاشا نیہن
کہلب ئاسانہی شاہ مہردانییہن
یہک مہکانی ہن جہ ولاتی فارس
سہرای فہرح بہخش ئاب ویسعت خاس
سی مہنزل لہ شار شیرازہ و دوورہن
دہشت (ارجنہ) نامش مہشہوورہن
عہجب سہراوی لیش مہبو جاری
زولالتہر لہ تہرح دانہی مرواری
سہلمان نہو دہمدا تاف جہوانی
راش کہوت ئہو سہراو سہرچہشمہی کانی
شہرادی سہبوون گہرما وہ تاو بی
عہزم سہراو کہرد حاجہتش ئاو بی
نہو دہمدا سہلمان عاریفان دہستوور
دہست بہرد جامہی تہن لہ بہدہن کہرد دوور
شی نہ توئی سہراو مہدرا بہ خاموش
دیش نہعرہتہی دہنگ شیر ئاما وہ گوش
سہلمان نہو دہمدا لا کہرد وہ لاوہ
رہمہقش رہم کہرد مدرا وہ پاوہ

(*) ۱- ژین: ۱۳۵۴

(**) لہ (رہشید/۲) وەرگیراود.

ديش كه يهك شيرى زهنندهى پرچوش
 گاه گاه نه رووى خهشم مهكروش خوروش
 دوو پهنجهش وهستهن نه بان نمه دپوش
 نه سينهش مهيو صه داي تهپل كووس
 جارجار مهخروشوش شير بى سامان
 شكارش مهيلهن نمه دوش ئامان
 سهلمان ئيختيار نه مهندهش وه دهس
 پهنا بهرد وه ذات فهد فرياد رهس
 وات: كهس بى كهسان فهد فرياد رهس
 يا دهستگير دهست دهرمه ندهى بى كهس
 يا سير قودرته هيچ كهس نه زانا
 هانا وه لاي تو هه نه مجار هانا
 دهرمه كه له گيژ گهرداب ماتهم
 شير ئيستى خوانم نه شك نو وه هم
 نه جاتدهر نه دهست ئهى بهد سروشته
 بهد خوو بهدميزاج ئهى زور وه مشته
 خودا وهند جه سهر دوعاش كهرد قه بوول
 ديش كه سواري چون شه مال نوور
 مهركه بش له تهرح ره وه ندهى ره هوار
 مهيو وه راوه چون بادو بالدار
 سهلمان وات: سوار (حسبة لله)
 برهس وه فهدرياد پهى ره زاي ئه لالا
 فه لاه كه نهرد بهد شاننا وه به ختم
 شير ته كيه بهستهن له بالاي ره ختم
 مهخروشوش وه هم شير بى سامان
 شكارش مهيلهن نمه دوش ئامان
 سوار ئيد شنهفت غه پرا نه ئه سهد
 ئه سهد عاره قش بهرشى نه جه سهد

رەمەقش رەم بىى مدرا وە پاوہ
 قەلب بىى رۆحىى نىا وە لاوہ
 وات: ئەر شىرەنىى بشۆ وە بىيشە
 ئەر ئەصلت پاکن ئەى پىيشە چىيشە!
 شىر ئەو شىر خاصەن ئەژدەر شكار بۆ
 نەك وەك تۆ راگىر راى راويار بۆ
 شىر وە خەجالەت سەرش وست وە پىيش
 رووش كەرد وە مەسكەن قەدىم ماواى وىش
 سەلمان خەلاص بىى نە وەسواس مەرگ
 چونكە عورىان بىى حەولش دا پەى بەرگ
 جامەى تەن پۆشا چەسپان و چالاک
 سوجدەى زەمىن بەرد روو ماللا نە خاك
 سەلمان وات: سوار جە كۆ ئامانى؟
 بواچە پەنەم راز نىيەھانى
 سوار وات: سەلمان ھەنى مەترسە
 ھەنى و ئەحوالان لە من مەپرسە
 دەستە لەو نەرگس لەو سەرسەراوان
 لەو نەرگس تەر توحفەى تەراوان
 ھەركام شكۆفەش رۆزگار نەوەردەن
 بچىن بدەر پىم پەرى بۆنكەردەن
 سەلمان ئىد شنفەت وە تەعجىل تاو
 چىنى دوو دەستە نەرگس نازاو
 گۆلدەستە چەنى عارفانە بەست
 پەرى ئەو سوار گرتش نە رووى دەست
 سوار گۆلش سەند دەردەم بىى رەھا
 گوم بىى نە مابەين دنياو مافىھا
 دووصەد سال وىەرد بە ئەمرى داوەر
 ظاھىر بىى جە بەطن ئەمىر سەرور

سهلمان جهو دهمدا ئوفتاده بى پير
 بى وه لهلهى شا شير نه بيشه گير
 روى ئاره زوى سهير باغش كهرد
 شى وه نه خلستان شاه چهنى ویش بهرد
 شا نيا وه بان شاخ خورماوه
 ویش نه پای درخت مدرا وه پاوه
 شا مه خوارد خورما مه شاننا سهنجه
 نه عضایى سهلمان پيش مه بى رهنجه
 سهلمان وات: ئهى شا كووده كى وه سهن
 مه كه وه عادهت كار ناپه سهن
 تو هيمان ليوت نه شير نه شستهن
 هيچ كهس وه مهردىي نامت نه نويشتهن
 تهجره بهى نه بهرد حاصل نه كهردهن
 هيچ كهس وه مهردىي نامت نه بهردهن
 نامان وه گوشت سه دای داروگير
 پهى تو باو نيهن بازيى چهنى پير
 شا واتش: سهلمان كوودهك واتى پيم
 من حاشام نيهن له كووده كى ويم
 دهشت (ارجنه) له خاطر دارى؟
 كهفته بيت وه دهست شير شكارى؟
 نهو دهشت پر بيم له خاطر لوان
 ره مهقت.. جهستههت ناتوه وان؟
 ویت نه توى سهراو شيرچنگ له سهه رهخت
 ئاسمان دووربى زه مين بى سهخت
 مه خروشا دهمدم شير بى سامان
 شكارش مهيل بى نمهدات ئامان
 نهو سوار كى بى نهو رو نهو دهمدا؟
 چه پهى نه رگست ئاوهرد وه كى دا؟

ماما وە راوہ چون باد شەبگیر؟
 تا تۆر زگار کەرد لە دەست ئەو شیر؟
 واتش: فیدات بام شازادەى دلیر
 بە چى ناونیشان منت سەند لە شیر؟
 شای شیرین کەلام ئاما وە پایان
 تۆى بەغەل واز کەرد نەرگس نمایان
 شکەفتەن نەرگس هیمان نە پەژیان
 ماچى بە تازە لە چەمەن کەنیان
 مەولام نە تۆى جامە نەرگس نمانا (!)
 سەلمان نەو دەمدا بە سیرش زانا
 واتش: فیدات بام (حسبە لہ)
 بویەر لە تەقصیر پەى رەزای ئەللا
 بویەر نە تەقصیر نادانم کەردەن
 مەبۆ نە تەقصیر نادان و یەر دەن
 شا فەرما: سەلمان تۆ مەبە دلگیر
 لە هیچ بابەتەى تۆ مەبەر زویر
 شیر نە لە خەشۆ لە سەدای مەگەس
 مەحالەن لیل بۆ جەیحوون بە هەوەس
 دەستمان لە دامان ئەو شا ببۆ گیر
 سەلمان خەلاص کەرد لە چنگال شیر
 یە (نەوشاد) واتەن مەدح شا کەردەن
 پەنامان بەو شا دەر خەیبەر کەندەن (۱)

(۱) ئەم بابەتەى مەلا نەوشاد- کە داستانیکە بۆ خۆى- لە قالبیکى ئاینى و بگرە وەك بەشیک لە (سیرەت) گێراویە تیپەو و دایرپشتو بەلام ئەوەندەى من خویندوو مەتو و دیومە بابەتەى و لە سەرچاوە ئیسلامییەکاندا نییە. ئەوەیش زیاتر ئەم بابەتە دەخاتە بەر گومان ئەوەیە: کە دواى کۆچى پیغەمبەر - در بۆ شارى مەدینە و موسلمانبوونى سەلمان حەزرتى عەلى ئەوەندە منداڵ نەبوو پێویستى بە (لەلە) بێت.

وهجدى

— — (*)

مودده تیکه گهر دشی ئەم چه رخه کردوومی زهلیل
— دوور له دلدار و نیگارم— ئەی موسولمانان دهخیل
ئەشکی خوینین دئ له چاوم هەر وهکوو سهیلی بههار
چۆن دهن مونکیر به عهشقم ئەی رهفیکان بی دهلیل؟
بو چه رهحمیکت نه کرد ئەی دولبهری شیرین کهلام؟
یا دهلی عادهت وهه ایه دهبی زۆر بی قهتیل؟
من چم و هه ددم چیه گهر بهحشی ئەو دلداره کهم؟
دهستگیری ههردوو دنیا م هه ره وه گهر بی کهفیل
خو بلا تهصویری بالات ئەی نیگاری دلفریب
کاری مانی و نه قشکیشی چین نییه سهروی جهمیل
زاهیدان مهنعی دلی من بوچ دهکهن ئیوه و خودا؟!
باغ و کووسار و دهر و دهشت بوته گولزاری خهلیل
بی شک و شوبهه بزنانن بهو حوسنی سهرداره یار
غهیری ذاتی ئەو نییه بو من ئەگهر بمبی کهفیل

وهلی دیوانه

۱ (**)

وه خـال تـو هـن ...
نوور لـیقـای حـق وه خـال تـوهـن
شوعـلهـی شـهـم وه شـهـوق جـهـمال تـوهـن
دهـردیـنـان وه داخ کـهـمال تـوهـن
لهـیـلا کـهـنـیزهـک شیرین بـهـنـدهـتـهـن
صهـد زـلـیـخـای مـیـصر وه زهـر سـهـنـدهـتـهـن

(*) له (رهشید/ ۱) وهرگیراوه.

(**) له (رهشید/ ۲) وهرگیراوه.

(ھومەيلا)ی زەریف (بەلقیسا)ی بالدار
گولشای (گولەندام)، (عوزاری) گولعوزار
یەكایەك حەیران بەژن بالاتەن
بالای نەونەمام سەول ئالاتەن
دلارام دەور سەمەنبۆی پەری
(مەنیجەئە بیژن)، (زۆھرە) و (موشتەری)
(خەرامان) حەیران حوسن زێباتەن
(گول جەمین) رەند جان وە فیداتەن
حۆران جەننەت فریشتان فەرش
ئەنا خوانتەن جە زەمین تا عەرش
گول جە گولستان وە داخ تەون
داخداران وە داخ دەماخ تەون
ھەرچەند پەروانان ھەن جە سارا و کو
گشت ماتەن جە شەوق شەم ئەفرۆز تو
من چون پەروانە ھەر جانفیدای تو
ھیجران جەمین بەزم ئارای تو
وہ سەرگەردت بام شای سپیی شەمان
سەرگەردان توہم دوور جە ھامدەمان
بە عیشق خال ویت خاترشادم کہ
یا روخسەت، یا مەرگ، یا ئازادم کہ
ئێستە بەو چەنیم لادی سازا بە
جەئە گشت عەزابی گەردەن ئازا بە

مهلا وه له دخان (غه مناکي)

۱(*)

ديدهم لـــــــيلاوهن ...
ديدهم پهی ديدته ديدم ليلاوهن
ئه سرين ديدم چون سيلاوهن
پهی دياي ديدته ديدم بي خاوهن
گيسوي موشکينت پهخش و ولاوهن
ئاويزان وه رووي قورص ئافتاوهن
کرژهن، گرنجهن، گاه لوول و خاوهن
موعه طهر عهطر ميسک و گولاوهن
چون مهجنوون ماوام نه هه رده و کاوهن
وه شهو مهنزلگام کاو و سوورخاوهن
دهروون چون کوورهي هه دداد وه تاوهن
مه قامم جه فهرق کهلهی پهراوهن
چونکه ئامه شوته راگهی سهراوهن
جهو بونه که شتیی ديدم پر ئاوهن
(غه مناکي) غه مبار بهندش سیاوهن
پهري نيگای لهیل وه مهرگ نزاوهن

۲(*)

لهيـــــــام وازکه ردهن...
لهيلم چون شاباز يهقهش وازکه ردهن
ميشکين کلافان وهستهن نه گه ردهن
هه زاران نه داخ هيجرانش مه ردهن
رازنان سهروين شای شيرين دهستوور
ديدهش سيوهنگه و سورمهی کوی طور

(*) له (ره شيد / ۵) وه رگيراوه.

(*) له (ره شيد / ۵) وه رگيراوه.

شەوق پېشانىش مەدرەوشۇ چون شەم
بەرق مەدۇ چون شەم دەمادەم ھەردەم
ئەبروان چون قەوس يەك شەوہى ھىلال
كەشىدەى ئوستاد بىناى بى زەوال
جەمىنش چون جام جىھان نماى جەم
چون شەعشەعەى بەرق نە سەماى ھەفتەم
ئەنف ئەلفوار كەشىدەى قودرەت
وہ يەدد قودرەت كىشيان ئەو خەط
لەب لەعل ياقووت قەرمزى و گولنار
نازكتەر جە بەرگ ھەلال كۆھسار
دەم طەرح فنجان كارخانەى فەخفور
كەيلەن نە عەطرات شەرابەن طەھوور
سینە سىم صاف خۇلاصەى بىگەرد
مەدرەوشۇ نە طەرح شوعلەى شەفەقزەرد
قوفل سینەبەند و ئەنقەست ژەندەن
جفتى شەكرەبەى نە سینەش بەندەن
دیارە نە توى جامەى قەناوئز
چون لال ھورمز خەزىنەى پەروئز
دەورش و پەرزىن دوگمەى سىم تەندەن
چون نەقش چىنى يادگار مەندەن
بالا سەول صاف ساواى عەرەرى
چون توول باخات بەلقىسای پەرى
ناف ناف تەتار خۇتەن خۇرئاوا
كەيلەن جە بوى عەتر غەزال ساوا
ھىچ نەدارۇ عەیب جە سەر تا دامان
رەژىدەن وەى رەنگ سەول خەرامان
ياسا ئەى نەمام شوخ دل پەسەن
عومرش بمانو تا ھەزارو ھەن

په‌ی رۆشنی عه‌ین (ده‌ردین) ده‌ردان
ئهن‌اش بو‌اچۆن جه‌ لای ه‌ام‌ف‌ه‌ردان
که‌مه‌ته‌رین جه‌ داخ به‌نده‌وازوه
وه‌خته‌ن سه‌ر ب‌ینۆ وه‌ شیرازوه

(*) ۳

جه‌ی شو‌عه‌له‌ی شه‌مه‌...
(تبارك الله) جه‌ی شو‌عه‌له‌ی شه‌مه
جه‌ی نو‌ور مو‌نیر چه‌رخ چه‌اره‌مه
جه‌ی شه‌وق جه‌مال ماه‌ دو‌وه‌ه‌فته‌مه
جه‌ی تاق می‌حراب ئه‌برۆ که‌مانه
جه‌ی مه‌ودای موژگان مه‌ست قه‌ترانه
جه‌ی سیم ئه‌نف ئه‌لف نی‌گاره
جه‌ی گو‌نای گو‌ل بیژ گو‌ل گو‌لزاره
جه‌ی زو‌لف که‌مه‌ند دلان پی‌گیره
جه‌ی ه‌لقه‌ی ته‌ناف گیسو زنجیره
جه‌ی له‌عل له‌بان پر چه‌ه‌وه‌ره
جه‌ی راز رازان ریژه‌ی شه‌که‌ره
جه‌ی چای زه‌نه‌خدان شیوه‌ شیرینه
جه‌ی زنج زی‌بای توپ زه‌رینه
جه‌ی مینای بلوور مه‌ملوو جه‌ باده
جه‌ی ساق گه‌رده‌ن سو‌راحی‌ی ساده
جه‌ی نیم نی‌گای ناز ئه‌و ناز فرۆشه
جه‌ی گو‌شواران ئاویزای گو‌شه
جه‌ی جفت قه‌ندیل چه‌مان جه‌ نووره
جه‌ی صدر سینه‌ی سفید کافووره
جه‌ی سام و ه‌ه‌یبه‌ت ئه‌ی سام سه‌نگینه
جه‌ی ساعید سیم په‌نجه‌ ره‌نگینه

(*) له (ره‌شید / ۵) وه‌رگیراوه.

جەى خەرام خاا رەفت غەزالە
جەى كەتف و كەمەر ئاھووى بەرمالە
جەى خەشم و غەزەب شىرىن نىگارە
جەى ناف موشكىن ئاھووى تەتارە
مەر طەرح تەصویر صەنعان كەرد جە دىن
وہلأا مەر شۆھى گولەندام چىن
چەند ئەيىام سەردار سەولان تەر بۆ
ئەسپەردەى ئىمام زامان جە بەر بۆ

؛(*)

ئەى بىى وەفا دۆست ...
ئەى بىى شەرت و شۆن ئەى بىى وەفا دۆست
وہ كوؤسا كەوى كوؤس وە بان كوؤس
مىنت كەرد قەيس لىوھى شان وە پۆس
چەند سال وە ئەندووھ من كىشام جەفات
ئازىز مەردەبىى! چە خاس بىى وەفات!
ئەى بىى شەرت و شۆن تۆم وە لەيل زانا
جەو بۆنە سەرمەشق مەجنوونىم وانا
قەيس ئاسا دەستوور عەصام گرت وە دەست
كەمەرم نە عىشق سەوداى خالت بەست
ویم كەرد وە مەجنوون وە تۆم وات لەيلى
نەزانام بىى شەرت بىى وەفاو مەيلى
چەند وینەى فەرھاد بىستوون تاشام
جە بىى وەفایىت هیچ نیەن ھاشام
چەند وینەى مەجنوون ماوام دوجەيل بىى
قنىات و وىردم ھەر باس لەيل بىى
واتم: بە لەيلەن رەوئەى لەيل دارو
ئەلبەت رەوئەى لەيل وە چەم مەدارو

(*) لە (رەشىد/ ۵) وەرگىراوہ.

خۆ من نەزانام بىي وە فئاو مەيلى
دوور نە عەھدو شەرت ئىقرار لەيلى
من وینەي مەجنوون رسوای زەمانە
پالدام وە تانەي خویش و بیگانە
ئازیز بە و گۆنای گولپرەنگت قەسەم!
بە و دیدەي سیای سیوہنگت قەسەم!
قەسەم وە بالای رەشیدەي سوہیل!
جە تۆ زیاتر من نە داروون مەیل
وہ لەیلى! لەیلى! ویل بيم نە شاران
بیزار بيم جە دین دیدەي نازداران
جیوتى ئەوراد وادەي صوبح و شام
من ئەناگۆت بيم - جە مین نوقرەي جام!-
تۆ کە مەتر کە نيز زید جە باوان دوور
من تۆم کەرد پەسەند شاھان و فەخفوور
شای شیرین ئاسا بىي شەرت لىوہ
ریزەي بىي شەرتیي گول شىوہت پیوہ
یە (مەلا) واتەن جە زید تەوہلا
پەرى خال تۆ بیەن موبتەلا

میرزا ولەدخان^(۱)

۵(*)

غەمناکیی نە دڵ... (**)
دەردی جە دەردان جاگەرتەن نە دڵ
دڵ وستەن نە گۆژگەرداب موشکەل
بەد تەر نە جای گاز ماران مەدۆچل
سزاش عەظیمەن زامش ناسۆرەن
سۆزانتەر جە نار گەری تەنورەن
تەرسوون ئەو دەرد بۆ مەجنوون بەرد وە نەجد
قولەنگش وە ھوون فەرق فەرھاد رەشت
(ورقە) وست وە چۆل (سەنعان) جە دین بەرد
(بەھرام) نەدپۆش چین و ماچین کەرد
بادەئ ناموراد وە (نەوفل) نووشا
تا خاک نمناک ئەلھەدش پووشا
خەریک مەندەنەن مان مەن وە دەردەوہ
وەی دەرد قەھھار نە تووی پەردەوہ
تۆرەمزی جە عیلم (لوقمان) وەندەنی
بە واریت نە جای (مەجنوون) مەندەنی
ضەمیرت پەرزەوق زینەت (ظلالن!)
سەراچەئ طەبەعت کەیل کەمالەن

(۱) ئەم پارچە شیعەرە لەسەری نووسراوہ (فنونئی) دوایی بە قەلەمیکی تر کراوہ بە (میرزا ولەدخان) لە دوا بەیتیشدا نازناوی (فنونئی) نووسراوہ.

ھەر وەھا ئەم پارچە شیعەرە وەك نامە بۆ شاعیریك نووسراوہ، دوور نییە. وەك لە یەكەم بەیتیدا یە - ئەو شاعیرە كە نامەكەئ بۆ نووسراوہ ناوی یان نازناوی - (غەمناکی) بوویت، (غەمناکی) ش وەك لە شوینی خۆیدا (مام رەشید ھەمەوہند) دیاری کردووہ نازناوی شیعیری (مەلا ولەدخان)ە.

(*) لە (رەشید/۲) وەرگیراوە.

(**) ۱- كەشكۆلی كەلەپووری ئەدەبی كوردی بەرگی: ۱/۱۰۱، ۸۴/۴.

۲- بەیان ژ: ۱۹۸۱/۶۸.

وینہی غواصان دہریای دور مہنزل
(نکون برا!) نہ بہ حر مہوج دہریای دل
بزانیہ چیشہن دہوای ئہی دہردہ!
ئہی دہرد قہہہار پہنہانیی پہردہ
یا نیگای عہینہین یا زہدی دیوہن
یا سام سایہی بال پہرییان پیوہن
نامہی فہرح بہخش دہوای دہردانم
بکیانہن پہریم نہ جای فہردانم
وہرنہ (فونوونی) دہردش قہہہارہن
قہیس ئاسا جہ زید قہدیم ئاوارہن

راوه پلنگی یوسف بهگ

پیشتر چندانین جار باسی راوو شکارم له شیعری شاعیرانی کورددا کردوو و چندانین پارچه‌یش شیعریانم لهم بواردا بلاو کردووتهوه، ئەم پارچه شیعری یوسف بهگیش یه‌کیکی دییه لهو پارچه شاعرانه که باسی راو و که‌رسته‌کانی راوی ئەو سهرده‌مهی تیدایه، هندی لهو وشه و زاراوانه‌ی یوسف بهگ لی‌ردها به‌کاری هیناون له‌لای من نامۆن و پیشتر نه‌مبیس‌توون و هندیکیانم بۆ نه‌خوینراوه‌تهوه و به‌گومانه‌وه نووسیومن.

له‌باره‌ی یوسف بهگی شاعیریشه‌وه هیچ نازانم و نازانم که‌ی و له کوی ژیاوه و، ئەمه یه‌که‌م جار شیعری بلاو ده‌که‌مه‌وه.

یوسف بهگ

١(*)

میرزام که‌رده‌وه، میرزام که‌رده‌وه
روئی دل هه‌وای که‌ل کۆ که‌رده‌وه
هه‌وه‌س دا ستیژ دل له‌په‌رده‌وه
لا‌قه‌ید بيم جه هوش فکر مه‌رده‌وه
هۆرگه‌رتم ماردم ته‌ره‌قه مه‌شه‌وور
مه‌نزل بی قیاس، موورپیک نه‌دوور
ساخته‌ی قامه‌ت وه‌ش، ناله‌ی بلند ده‌نگ
سه‌میع ساموتکه‌ر، بیخ ده‌روون ته‌نگ
باقی مه‌صالیح روئی شکار ضه‌روور
قه‌تار و خاشه‌ خه‌ریته‌ی مه‌زبوور
پیکام له‌که‌مه‌ر یه‌ک له‌قه‌ارشت
چه‌نی تیر ئەو چه‌پ خاشه‌ی راست نه‌مشت!
چه‌نی دوو سی فهد نه‌وره‌سیده‌ی نه‌و
سه‌روه‌ش خه‌نده‌ران روو که‌رده‌ن ئەو که‌و
بوکوژ جاسوسان یه‌ک یه‌ک داین نه‌وه‌ر
هات هات په‌یابی ئەجه‌ل دا خه‌به‌ر

(*) له (ره‌شید/٢) وه‌رگیراوه.

رۆحم تازه بى جه ههيهات دهنگ
 سهيادان ئاسا وئيم كهردم وه سهنگ
 ديم نه پاي مهغار تاش تاوئيرى
 پهيدا بى پلنگ بهلا چون شيرى
 تاو مهدا بى خهوف، باز مهدا بى غهم
 شكار ئاموز بى مهگيئنا چه
 ناموس دام نهصرهت ئينه سيرهتهن
 ئه بهرشو نه دهست يه چى غيرهتهن!
 صد كه پلنگه ن مؤلته نه دارو
 بهلى روزگار سهرزهشت دارو
 دهك نامهردت كه ن فرصتهن ئارو
 كهى پلنگ تابشت شيريه چه دارو؟
 خولا صهى كه لام وئيم تهيار كهردم
 سهعداساى قهديم سهر نهئاسو بهردم
 هور كيشام چهخماخ نارين دام (اورو!)
 چه دم دام ئه و جاسوس سهر لهسهر (بسو!)
 كهردم وه نيشان پيشانى پلنگ
 سهريل دام ئه و پل پاي نماشهى تفهنگ
 بى چركه و گريه كيشياله خاشه
 چه تهقهى ماردم روزه بى چهواشه
 كاويان له دهنگ كاوان مهغاران
 واتم: ههى (وچول!) شاي ميرشكاران
 پهراشهى پهرشش پاشيا ئه و توون
 تهختهى تاويران گول گول بى جه هوون
 بهو برينه وه تاو حملهش دا
 رهعداساى بههار نركناو غهرا
 نه زانا بهوئيش دهردش كارييهن
 جهرگش پارهى شهصت نادياريهن

تائەجەل موژدەى مەوتش دا نەگۆش
 پاکیشا وە پەس کەوت و شی نەهۆش
 ز رانی زەحمەت دا نە رووی زەمین
 وات: ئەجەل (صدق تو!) های نە کەمین
 بامن بناللم وەى گشت ئییشه وە
 پوۆستم بوینان بە دەرویشە وە
 (یوسف) مەدەر لاف فەلەك خدیشه
 گا پوۆست پەى بلنگ گا پەى دەرویشە
 وەى دنیای فانی مەبەندە کەمەر
 تویش دووی جەوانیت بەر مەشو جە سەر

شیخ یوسفی دالان

— (۱)

میرزام جەختشەن
 ئارپۆ نەوسوویل جەهد و جەختشەن
 یەكسەر سوچیان (ناو ابرقوا)
 سا راستەن زووخش نەیاوان وە تو
 هەر هەورئ مەیو وە لای وەشتە وە
 هاوتاف توّف پشتان پەشتە وە
 گەردەلوولشەن مەدۆ وە هەمدا
 تەرزە و قەرزالەن وە توّف و تەمدا
 ئانە هەناسەى قەیس چۆلگەردەن
 کوورەى دل نە تاو دوود دل سەردەن
 ئەو سەیل ئەسرین فیراق بەرزە
 ئەو هەناسەى سەرد... صەد تەرزە

(۱) ئەم پارچە لە کەشکۆلی ژمارە (۲) و کەشکۆلی ژمارە (۳) ی رەشید هەمە وەنددا هەیه، بەلام چونکە سەرەتا کانیان زۆر لەیهك جیان و لە ناو وەیشیاندا کەمیک جیاوازی هەیه وام بەباش زانی هەردوو نوسخە کە بنووسم.

كەيلەن ۋە ئەسرم تاف گۈلاۋان
سا راستەن (لاۋشا!) بە تۆنەياۋان
يەقىن ۋە لەدەى ۋەحش ناشنەخت
نە چەشتەنت ئىش گېرەى زام سەخت
ئەشكەنجەت نەدات ۋە زانوۋى ظەرىف
هەتتەكەيش نىت ۋە گاز حەرىف
خەمت نەكەردەن شەو خەيال خەم
ۋە نىگەى پەنھان نەۋەردەنت چەم
ئەمما عەزىزم شۆخ شىرىن خال
گۆش بەدەر ۋە دەرد دل ۋە عەرضەحال:
هەر شۆخى شىرىن شەكەرىن بار بۆ
مەبۆ صاحىب لەنج ھۆش ۋ گۆش دار بۆ
غەمزە فرۆش بۆ ۋە ناز چە ئەنداز
رېشەى دل كەيش بۆ ۋە نازەنگ گاز
تا (يوسف) پەرىش عەبدالل بەر بۆ
شەو سەرىن رۆژ دەشت ۋە ئەسرىن تەر بۆ

شیخ یوسف (۱)

۲(*)

هه‌ی هه‌ی نه پرووز گپکۆی هه‌ناسه‌م
نه شیددهت شۆر شه‌راره‌ی تاسه‌م
هه‌رچه‌ند مه‌رز و بووم نه‌ه‌والیم هه‌س
که‌ژ و کۆ و که‌مه‌ر سارا و شه‌ط و به‌س
شه‌م و شیو و چه‌م کاو و کۆه به‌س
شاخ و داخ و ده‌شت عی‌راق تا ته‌وه‌س
نه‌ برووزکه‌ی به‌رق هه‌جران دووری
نه‌ چه‌خماخه‌ی ره‌عد ئه‌ندوه‌ دووری
یه‌کسه‌ر سوچیان تا وه‌ به‌رقو
سا‌راسته‌ن زووخش نه‌یاوان به‌تو
هه‌ر هه‌ورئ مه‌یو وه‌ لای وه‌شته‌وه
ها وه‌ تاف طو‌ف پشتان پشته‌وه
گه‌رده‌لوولشه‌ن مه‌دۆ وه‌ هه‌مدا
ئه‌رزو (قرظالین!) وه‌ تو‌ف ته‌مدا
ئانه‌ هه‌ناسه‌ی قه‌یس چۆلگه‌رده‌ن
کووره‌ی دل نه‌ تاو دوور دل سه‌رده‌ن
ئه‌و سه‌یل ئه‌سری‌ن فی‌راق به‌رزه
ئه‌و هه‌ناسه‌ی سه‌رد بین‌ی سه‌د ته‌رزه

(۱) ئه‌وه‌نده‌ی من گه‌پاوم و په‌یم پی بردوه‌ سی شاعیرمان هه‌یه‌ به‌نازناوی یان ناوی یوسف شیعریان وتوه‌،
ئه‌وانه‌پیش:

۱- یوسف یاسکه‌. بروانه‌ بووژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد له‌ ریگه‌ی ده‌سته‌ته‌کانیان‌وه‌، محمه‌د
عه‌لی قه‌رده‌اغی، به‌رگی سییه‌م، ل: ۳۶۹.

۲- شیخ یوسف: که‌شکو‌لی که‌له‌پووری ئه‌ده‌بی کوردی، به‌رگی دووه‌م، ل: ۸۰.

۳- سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل: ۱۵۶.

۴- یوسف به‌گی ئیمامی هه‌یه‌. له‌ ژماره‌ (۱۳۰۲) ی ژیندا شتیکی له‌سه‌ر نووسراوه‌.

(*) له‌ (ره‌شید/ ۲) وه‌رگیراوه‌.

يەقىن ۋە لىدە ۋە ھىش ناسىنەخت
نە چەشەنت ئىش كزەى زام سەخت
ئەشكەنچەت نەدان ۋە زانوۋى زەرىف
ھەتتە كىش نىت ۋە گاز ھەرىف
خەمت نەكەردەن شەۋ خەيال خەم
ۋە نىگاي خەيال نوور دىدەى چەم
ئەمما عەزىزم شوخ شىرىن خال
گوش بدەر ۋە دەرد دل ۋە عەرض حال:
ھەر شوخى شىرىن شەكەرىن بار بو
مەبو صاحىب نەوق ھوش و گوش دار بو
غەمزە فرۇش بو ۋە نازچەى ئەنداز
رېشەى دل كىش بو ۋە نازەنگ گاز
تا (يوسف) پەرىش عەبدال بەر بو
شەۋ سەرىن رۇز دەست ۋە ئەسرىن تەر بو

یاسین تہیہ - قہلای مایس

ئەم پارچە شیعرەى لێردا دەیبینی ناوى شاعیرەكەى لەسەر نەنوو سراو، ناوى بابەتەكەیش ديار نییە. بەهوى لە ناوەرۆكى پارچە شیعرەكە وەر دەگیرى ئەو ناو نیشانەى سەرەووم بۆ دانا، ئەوهیش لە پارچە شیعرەكە و سەبكى شاعیر وەر دەگیرى، دەر دەكەوى شاعیر - شاعیرىكى بە توانا و هەست ناسك و بیرتیز بوو. خەيالى بەرز و توانای شیعرى بالا بوو، بەلام بەداخهوه لەلايهكهوه پارچه شیعرهكه ناتەواو، لەولایشهوه ناوى شاعیر و كاتى گوتنى شیعرهكه ديار نییە، ئەگەر ئەمانە هەبوایەن پارچه شیعرهكه - كە ئیستەيش بایهخى زۆرى هەیه - بایهخىكى زۆرى دەبوو.

بیروكە و بابەتى شیعرهكه وهك (سولتان جومجومه) وههائه.

داستانى (قهلای خاوى فهقى قادری هههوهندى یان (فهقى خهلووزهى) ش یهكیکه لهه بابەتانه. ههروهها (مهلا نهوشاد) ییش كه گفتوگو لهگهڵ پیره دارێكدا دهكات دهچیته ئەم قالبه.

« خاوهن نهزانراو »

یاسین تہیہ و قہشقەر(*)

یاران یاوهران یهكسهر خاص و عام
گۆشدهن وه كردار دنیای ناتهمام
رۆژى دەر وونم چون ديك مهجمه
جۆشش سەندە بى قوف ئاوهرد وهسەر
خهيالئم به تاو مهگرپا چون نار
دل نه گريان بى چون ئهبر بههار
كهلههه بیهۆش بى، شای عهقل ماتل
سوپای غهه جهه بى نه بارخانهى دل
فيكرم پهريشان، فههمم بى عمهه
رۆحم ئاماده پهه ئامای ئهجهه
قووهى نايطيقهم بهند زنجير بى
بهختم به ناحهق ويئل و ئهسير بى
سهراسهه ئهعزام لهژير بار غهه
وينهه دهماوهند پيچيابى وه تهه

(*) له (رهشيد/ 3) وهگرپاوه.

خۆلاصه: خەيلی حال پەشێو بی
 وینەئێ قەهرمان نە بەند دێو بی
 جە عاجزی حال جەیحوون دەروون
 چون لێوێ بیھۆش نەك وینەئێ مەجنوون
 شیم وە سەر قوللەئێ (یاسین تەپە) نام
 جە ناو شارەزوور مەشھوورە تەمام
 وەقتی نیگام کەرد وە ئەطراف کۆ
 یاران خەرابتەر من بێم رەنجەرۆ
 دیم کە دەستکارەن ئەو گرد عەظیم
 نیشانەش یەكسەر کارخانەئێ قەدیم
 بەرزەن صاحب بەرز زۆر وەفەر بیەن
 خەیلئێ وە پەرداخ فرە عەجیبەن
 ئەطرافش خەندەق بورج قەلای سەخت
 جەنگەل و شوغڵ شناوەر درەخت
 مەعلووم شار بین جە عەصر قەدیم
 دەستکار شاھان نادیرەئێ نەدیم
 خەیلئێ فکرم کەرد خەیل کەردم لێش:
 یە پاتەخت کێن جە شاھان پێش؟
 سەراو ئەیوانش جاگەش ظاہیرەن
 (الحال) وە حیلەئێ دنیا باھیرەن
 عەجیب مەکانئێ ھەم عەظیم شارئێ
 جاگەئێ باصەفا خاص یادگارئێ
 دل ئارەزووش بی بزائەم ئەئێ شار
 کئێ بیناکەردەن ھەر جە ئەوہل جار؟
 گول وە دەورم بی جە بان ئەو کۆ
 سەرسام سەرعیئێ کەردم جوست و جۆ
 یەك کەللە سەرئێ ناگاھ دیم وە چەم
 پۆسیدەئێ ئەفسەر غەرق تۆز و تەم
 نیشتم وە زەمین نەظەر کەردم لێش

قەدىم كۈھەن سال پېشىنن پېش
 واتم: ئەي كەللەي پۆسىدەي ئەفسەر
 مەپەرسوم چەنەت بەشق پېغەمبەر:
 پەي چېش نە سايەي سايى خاك سەرد
 خەرىك مەندەنى چەنى تۆز و گەرد؟
 شەرحى بەيان كە جە ئەحوال و یت
 خەيلى مەتلەبەن حەق رازىي بۆلۈت
 مەردى يازەنى؟ يا موسولمانى؟
 ياخۇلەسەر دىن ئەھل نەصرانى؟
 حەياتت جە عەھد كام پادشا بى؟
 ئەھل شوھرەت بىت ياخود گەدابى؟
 كورسېنشىنن بەگلەر و مىر بىت؟
 يا جە بەدحالان ئەھل فەقىر بىت؟
 ئاثار ئەي شار يەكسەر ديارەن
 پاتەخت جاگەي كام شەھرىارەن؟
 چەند سالەن خەرىك خاك سەردەنى؟
 وە كام دەرد سەخت وەي طەور مەردەنى؟
 خۇلاصە ھەرچى مەزانى بەو یت
 بەيان كەر پەرىم خەير بەيۇ وە ریت
 بە ئەمر قودرەت بىناي بەھتەرىن
 كارساز كاران جىھان ئافەرىن
 ئامما صەدايى جە جومجومەي سەر
 وەقتە بى- ياران!- رۇح بەرشۇ وە بەر
 وە لەفظ فەصیح ئامما وە جەواب
 واتش: ئەي صەراف مەعنەوى كىتاب
 ديارەن صاحىب نوطوق و كەلامى
 صەفوەتت نە دل ھەس وە تەمامى
 مەعلومەن جە لام صاحىب دەردەنى

هه‌وای که ژ و کو پوهکه که‌ده‌نی
ئه‌لبه‌ت به‌ده‌دی هه‌نی گرفتار
په‌وکه مه‌پرسی حال رۆزگار
جه‌وه‌ه‌رت جه‌ولان مه‌دۆ نه‌ده‌روون
خه‌یالت په‌شۆو فکرت تووناو توون
تاوی بنیشه ببه‌ر با‌خه‌به‌ر
ئه‌حوال دنیا ته‌مام سه‌راسه‌ر
به‌یانکه‌م په‌ریت به‌نده به‌زاری
بنووسه‌ په‌ی ویت په‌ی یادگاری
مه‌پرسی جه‌ من: مه‌دی دلیر بیم،
صاحب زور و زات ئیحسان و خیر بیم
جه‌عه‌هد ضه‌حاک من نه‌وجه‌وان بیم
باش بالا دست ده‌نگ دلیران بیم
هه‌م نامم قه‌شقه‌ر چابوک سوار بیم
جه‌رۆژ مه‌یدان ته‌نها دیار بیم
شه‌جیع و شه‌فیع ره‌فیع میر بیم
دایم هه‌مانشین شان وه‌زیر بیم
وه‌قتی به‌گله‌ران مه‌شین به‌شکار
من جه‌ بیم سه‌رپاوه‌ نه‌ سه‌ر هه‌ر دیار
جه‌ ده‌ولت و مال ئه‌شیاو ده‌فینه
ئه‌سباب و ئه‌جناس جه‌هه‌زار وینه
چوار مه‌حبوب خاص بالا نه‌ونه‌مام
شۆخ تا‌قیه‌لار وینه‌ی گولنه‌ندام
ره‌فیع من بین هه‌لال و هه‌ماسه‌ر
صاحب خه‌ط و خال نازدار و دل‌به‌ر
نه‌دیم جه‌ دنیا هه‌م و ته‌م و غه‌م
عه‌یشم بی دائیم چون جه‌مشید جه‌م
مه‌دی دلیر بیم صاحب عه‌قل و هوش

دايم نه مه جلييس ضه حاك مار دوش
 چون ضه حاك صاحيب زولم بيحهه بى
 زال ميش جه ههه (مروشاه!) رهه بى
 روژى يهك شه خصى به ناله و خوروش
 سه برى جه تهن پهى ماران دوش
 يهكى جه ئه ولاد ضه حاك بيدين
 نامش (مايس) بى صاحيب قههر و كين
 بهلى عادل بى زور صاحيب ويقار
 قههرش بى چهنى ضه حاك مردار
 جه قههر بابوش بينا كه رهه ئه شار
 پهى يادگار يى دهور روژگار
 وه ده مه هله له ئه شار سازنا
 چون باغ به ههشت تهمام رازنا
 ههه مه هله له يى پهنج ههزار يانه
 خانهى شهصت زهريعى وه بى به هانه
 نيصفش جه بلوور نه قش فه خفوورى
 ئه لوان قهرمز سه بزو كافوورى
 قهصر و ئه يوانش يه كسهه ته لادوژ
 مه نما نا وه شهو وينهى ني مه روژ
 جه تاق و ني متاق كلاو فه رهنكى
 نه قاش صهه تهرز ئوستاى يه مهنى
 هو دهى مينابه ند شو علهش چون ئه نجوم
 فه رشش رهنگاره نگ صاف ته بريشم
 چهنه جه مناران بهرز ههوا بى
 ده ماغش نه بورج فه لهك ساوا بى
 كه نگرهى بورجش بهرز بى وينهى قاف
 خه يلى بلند بى صاف جه سيم صاف
 بى توژ و بى گهره خاك نه بى تيدا
 چمان نوور ههق وه شته بى پيدا

صەد ھەمامش بى بە ئىسم ھەمام
 ئەيوان و دىوار منمانا چون جام
 قەيسەرى و دووكان ھەم راستە بازار
 مەيدان دەلال، ئاھنگەر ھەزار
 قەساب و بەقال بەزاز و توجار
 مەشغوول بىن دايم ھەزاران ھەزار
 جە رايحەى عەتر ئەدويەى عەتار
 خاستەر جە مەشام سىنە و مەم يار
 جە گشت ھەصارى عەرعر چناران
 سايش كىنا بى جە مئىرغوزاران
 باغ و باغاتش بى ھەد و شمار
 ئەنجىر و ئەمروود ئەنگوور و ئەنار
 نارنج و لىمۆ چەنى زەردەبەى
 مەلەريان وە ناز چەنى سەرگول نەى
 شىرىن شەفتالوو ھەم سئىب لاسوور
 چون قەوس و قەزەح مەنمانا جە دوور
 ئاوجە فەواران بەرز مەبى تا سەر
 پەخش مەبى وە بان سەنگ تاش مەرمەپ
 شەتاوان جارىى وە ئەطراف شار
 سەرسەبز و بورچىن مەلان صەدھەزار
 گەردەلوول تۆز كوورەى ئاسياوان
 ھەر چەرخى بارى چون سورمەى چاوان
 دەرختان بەرز سەر جە كەھكەشان
 مەلەريان چون قەد بالائى مەھوہشان
 صەف صەف و رەنگ رەنگ گول نە شەتاوان
 چون سەوزەى پەرى وئشان مەلاوان
 نە ھەر چوار طەرەف گول و گولزار بى
 رايحەش دايم وئىنەى بەھار بى ...^(۱)

(۱) بەداخەوہ ناتەواوہ!!

چوار گۆشەى قورنەى سىامال ئاودەن
پىرەژن جە ناو شىوونم قاودەن
نازك نازداران پۆيلە وەسەران
تاوئى وەحوججەت شىنم بکەرەن
ئەلبەت جەنازەم مەبۇ فەرەمۆش
زىرەى پۆيلەشان بىشۆم بە گۆش
لە جىگای ياسىن سورنا و دەهۆل بۇ
پىرەژن قاودەن با دەورم چۆل بۇ
صەف صەف نازداران جە دەورم كۆ بۇ
چەنى صەداشان ھەر ئاغا رۇ بۇ
نەو دەم جەم مەبان جە سىامالئى
تەنخوئەن لىشان جە زولفى تالى
با نەبۇ وە غەم من وە دىدەى وىم
جە نىزاع مەرگە ھۆشم مەبۇ پىم
بىنيەن نە تۆى چىن بەقىەى كفنۆز
پەى يادگارى قىبلەى دوور جە ھۆز
قەومى چابوك پا ھەم قەوم و ھەم خوئىش
وە تاو تەعجىل بلۇ باچۆ پىش
واچۆ: مەجنوننت وەختەن ببۇ فەوت
وەصیەتش كەردەن وەر جە (ملك الموت)
جە غەرغەرەى مەرگ تەقەلاى جىمدا
وەر جە (ملك الموت) بىياوۆ پىمدا
ئەر تەشرىف ئاورد شای شىرىن ئەندام
مارزان گۆنئای وئىش بەرۆ وەزام
وە قەيد قانوون شەرط وەرىنم
بەيۆ بىنىشۆ جە ژوور سەرىنم
جەنازەم بەو طەور بلاونەو
سەنگ سەر كىوان بىتاونەو
قەترە قەترە ئەسر جە دىدەى نمناك

بریزۆ وه بان جه نازهی (مه حاك)
 قه تره ی جه ئه سرش (بكنوا) جه گيان
 خاستره ن جه ئيش صيراط و ميزان
 ئه لبه ت نه و ده مده مه مانۆ هۆشم
 سه داش چون ياسين به يو وه گو شم
 وه په نجه ی شاده ت ئيشاره ت كه ردم
 مه عناش جه هيجران بالای تو مه ردم
 ده ستت با وهره بينه ر وه ده ستتم
 مه عناش هه ر ئيده ن نه جای گشت كه سم
 ئه وسا من مه ردم جه كى شه رمه تهن؟
 وا وه يلالی وه راست شين گه رمه تهن
 ئه ر ده سته ی زولف قيبله م پيم مه بو
 ته حقيق روى هه شر جه ننه ت جيم مه بو
 ئه و ده سته زولفان سيای قازمه
 بينه ر وه ده ستتم وه نه م لازمه
 رووم كه ن نه قيبله ی شه ريف گوزين
 ته سليم بم به ئه مر (رب العالمين)
 گو نای گو لنارت هۆر كه نه جه بيخ
 سيا زولفانت پاره كه ر وه تيغ
 لازم زولفانت به تيغ كه رى چاك
 برا زنى وه بان جه نازه ی (مه حاك)
 شينم بكه ران شيوه نم خه يلى
 ته رمم بكه ران به زولف له يلى
 ته رمم بوستان بده ن به وه ردا
 قه وم و ئه قريبام بده ن وه سه ردا
 بمنه ن وه بان ئه سپ چوارچو وه
 بسپارده ن وه خاك مه زار نو وه
 به ئه مر ته قدير (رب العالمين)
 مه لا بو انۆ جه و ده ما ته لقين

جە دمای تەلقین قەومان خویشان
 یەکایەك بشین بە یانەى ویشان
 من بارزەن چەنى داخ دەردەوہ
 جە یانەى تارىك سەنگ سەردەوہ
 من بارزەن چەنى ئەعمال وەرین
 نەو خانەى زوڵمات سیاى سەهمگین
 نەکیرو مونکەر میان وە سەرىنم
 مەپرسن دەفتەر کردەى وەرینم
 (اسود الوجہان ازرق العینان)
 سوئال مەکەرەن کردەوہى جیہان
 نەکیرو مەواچۆ: دەینت وە گەردەن
 جە دنیای رۆشن تو چۆشت کەردەن؟
 مەیووم وە زیان من چەنى نەکیرو
 وە لەلفظ فەصیح مەکەرەووم تەقریر
 ماچووم: من بە عومر چوار دە سالان بيم
 دايم نە تەعریف سەوسەن خالان بيم
 چەند سال چەند وەخت عومرم وەردەن
 غەیر جە مەدح خال کارم نەکەردەن
 یە وەصیەتنامەى دێوانەى شۆتەن
 ھەردوو مەواچۆن کەسى وە صاف بو
 جە گشت بابەتى گوناهش عاف بو
 نەکیرو مونکەر تویش کەیفى ویتەن
 دەنگ ھەلھەلە بۆشەفتام وە گووش
 چون کوورەى ھەداد ماوہردم خرۆش
 یە (مەحاک) واتەن ئیش جەرگشەن
 یە وەصیەتنامەى رۆژ مەرگشەن

— — (*)

ئىبتىدا بە نام (حى لاینام)
وہ روضہی ره سول ہر دم صدہ سلام
حافظ بہ حاجت سی جزمہی کہ لام
ئہو نہ حیفظت بۆ سہراسہر تہمام
حافظ بہ حاجت ئایات تہنزىل
ہہر ہفت قیرائت وانات بہ تہرتىل
حافظ بہ حاجت قورئان رەہبەر
بہو ختمت مہکرد ہہر شہو تا سہحر
مہر تہبہی شہر یف قہدر موعہللات
ہہوای روکناباد گشت ...
بہ (اللہ اکبر) چہشمہی حیات
بہ شوخیی شیوہی شاخ نہبات
(یا لسان القلب) بادہی وەحدت نۆش
عہلام داننا مہرد صاحب ہۆش
ہہر شہو روضہی تۆ وەنەش وارۆ نوور
نہو شہکری بادہی (شرابا طہور)
نہ روضہی رىضوان رۆحت نہ گشت بۆ
ماوات نہ گولزار باغچہی بہہشت بۆ
یہک موددہعام ہہن مہگىرووم نہ دل
یا پىر مورشید طہریقہت کامل
ببۆ بہ دەلیل پەى وەصف حالّم
بدهرۆ نہوید موژدہی ئىقبالّم
ئومىدم ئىدەن ہىمەت کەرى کار
فہردى پىم باری نہو نہظم ئەشعار
(حافظ) من صیدقم بہ تۆ بیہنا
(فبشر بالخیر بشر بیتنا)

(*) لہ (رەشید/۳) وەرگیراوە.

ئەم كەشكۆلەيش

كەشكۆلى بېورەيى

خويىنەرى ئازيز وەك دەبىنى ئەم بەرگەم بۇ بەرھەمەكانى مام رەشىد ھەمەوھند داناوھ و بەرگەكەيش بە بەرى رەنجى ئەو پياوھ مەزنى دەولەمەندە و گەورەترىن بەرگى كەشكۆلى كەلەپووريشە تا ئىستە چاپم كوردبىت، بەلام پيش ئامادەكردنى ئەم بەرگە ئەم بابەتەم لەسەر كەشكۆلى (سەعيد بېورەيى) ئامادە كوردبوو وام بەباش زانى ئەم بابەتەيش لىرەدا جىگە بكەمەوھ و دواى نەخەم بۇ كاتىكى تر.

كەشكۆلى بېورەيى

لە ماوھى تەمەنى كۆكردنەوھى بەرھەمى كەلەپوورى مامۆستايان و شاعيرانماندا چەند دەستخەتى ناتەواو و شېر و پواوم كۆ كوردووتەوھ، كە ھەندىكىيان گەلى شېرزە و شىواو و بى سەروبەرن و، بەئاسانى سووديان لى وھرناگىرى. بەو بۆنەوھ شتى وایان ھەيە دەمىكە دەستم بۇ نەبردووه و گویم نەداوھتى. لەم رۆژانەدا لە كاتى گەرانم بە شوین ھەندى شىعرى شاعىرىكدا رىگەم لە چەند پارچە و پاشماوھ بەياض و كەشكۆلىك لەوانە كەوتەوھ و، دواى سەرنجدانىيان يەكىكىيان لەوانى تر زياتر- ئەمجارە- سەرنجى راکىشام، بۆيە جيام كوردوھ و، وتم: با بە شىنەيى سەرنجى بدەم بەلكو سوودىكى ھەبىت.

ئەم دەستخەتە لە شىوھى بەياضدايە و ناتەواوھ و لە چەند جىگەيدا دران و كەوتنى تىدايە. بەلام لە تەك ئەوانە ھەموويدا سەرچاوھىكى بە بايەخە بۇ لىكۆلىنەوھى بەرھەم و ديوانى چەند شاعىرى ناودارى كورد.

بۇ ئەوھى ئەم سەرچاوھىش بە مېژووى ئەدەبى كوردى بناسىنن و، پسپوران و لىكۆلەروھان لە سەرچاوھىكى رەسەنى بەرھەمى ئەو شاعىرانە ئاگەدار بكەينەوھ كە بەرھەمیان لەم بەياضەدا ھەيە، ئەم چەند دېرەم لەسەر نووسى:

وھك گوتم ئەم دەستخەتە ناتەواوھ و سەرھتا و كۆتايى راونى ديار نىيە. چەند كەس بەشدارىيان لە نووسىنەوھيدا كوردوھ، لەوانە (سەعيدى بېورەيى، محەمەد سىباھ، بېخود...) بەلام بەھۆى ئەوھوھ ئەم سەعيدى بېورەيىيە يەكەم جارە ناوى دەبىسم و، خەتەكەى خۆشە و، بەشى زۆرى كەشكۆلەكەيش لە خەتى ئەو دەچىت كەشكۆلەكەم بەناوى ئەوھوھ ناونا.

وھك چۆن ھىچ لەبارەى نووسەرھوھ بەرپزەكەى نازانم ھەرھەيەش ھىچ لە كات و شوینى نووسىنەوھى نازانم.

لە يەك جىگەدا دوو پارچە شىعرى تىدايە لە كۆتايىدا نازناوى (بېخود) يان پىئوھىە و لە سەرھتايىشەوھ نووسراوھ (لمحررە) واتە شىعرەكان ھى ئەو كەسەن كە نووسىونىەوھ، واتە بەخەتى شاعىرەكەن. بەلام ئەم شىعرانە لە ديوانى بېخوددا نىن و، ھەندىكىش لە شىواوزى خەتى بېخود ناچن و، شىوھى نووسىن و جۆرى كاغەز و مەرھەبەكەيش و دەگەيەنن تەمەنى دەستخەتەكە لە سەد سال زياتر بىت و، بۇ ئەوھ

ناشی ئەو بېخودە مامۆستا مەلا مەحمودى بېخود بېت و، رەنگە شاعىرىكى ترمان پېش بېخود ئەم نازناوھى بوو بېت.

كەوابېت ديسان هېچمان لە مېژووى دروستى دەستخەتەكە دەست نەكەوت. پاش چاوكېر ئاڭك بە دەستخەتەكەدا دەبىنن - ئەوھى زانرابېت - دوو سى كەس بەشدارىيان لە نووسىنەوھىدا كىردووه و، مۆرى دوو سى كەسىشى پېوھى، واتە دەستاودەستى كىردووه و، لای چەند كەسى بووه.

وھك ئاماژەبېشمان بۆ كىردووه، لە چەند شوڭىدا پەرپە و چەند پەرپە كەوتووه يان دەرھىنراوھ و، بەوھىش ھەندى لە سەرەتا و كۆتايى پەرچە شىعەرى چەند شاعىرىكى ناو دەستخەتەكە ناتەواو دەرچووھ.

دواى ئەمانە كە سەرنجىكى تى دەستخەتەكە دەدەينەوھ دەبىنن ئەوانەى كارىان تىدا كىردووه وھستا و شارەزا و گولبېزىرىكى چاكي باخچەى گولزارى شاعىرانى كورد بوون و، بەزەوقىكى ئەدەبىي بەرزوھ گولچىنپان كىردووه و، زانىويانە بە چ جورىك كەشكۆلەكە دەرازىننەوھ و، بە كام گول و - كام گول دەپرەنگىنن.

بەلام شتىكى تر لە كارەكەياندا جىگەى سەرنجەو نەدەبوو واپان بىكرادىھ و، ئەگەر بەو شىوھى ئىستە نەبووايە رەنگامەبىي كەشكۆلەكە بالاتر دەبوو.

ئەو سەرنجە بچووكەيش وھك دەلېن: تەكنىكىيە و پېوھندىي بەرپىكخستنى ناوھرۆكى دەستخەتەكەوھى ھو دەبوو، وھك لە گەلى كەشكۆلدا وھا كراوھ، شاعىرەكان جيا بىكرادىھوھ و، كە شىعەرى شاعىرىكى دەست پى كىرد تا ھەموو شىعەركانى ئەو تەواو نەبووايە نەچووايەتە سەر شىعەرى شاعىرىكى تر، بۆ نمونە كە (نالى) دەست پى كرا شىعەرى (كوردى) يان (سالم) يان يەككىكى تر نەنووسرايە، بەلام لىژەدا وا نىيە و ناو بەناو شىعەريان نووسىوھ و، ھىچ رېبازىكى ورد لە نووسىنەوھى شىعەركاندا پەپرەوى نەكراوھ و، تىكەلاوييەكى زۆر لەم بارەوھ ھەيە.

ھەر لە دامىنى ئەم كەشكۆلەدا دەچىنەوھ لای ئەو قسەى گەلى جار نووسىوھمانە و كىردوومانە: تا سەرچاويەكى زىاتر بدۆزىتەوھ و، تا ناوھرۆكى (بەياض) يان كەشكۆلېكى زىاتر بخرىتە سەر خەرمانى سەرچاويە ئەدەب و مېژووى كوردى و، ناو و بەرھەمى شاعىرانمان زىاتر بدۆزىتەوھ: زىاتر كارى پىپۆران و لىكۆلەرەوان ئاسانتر دەبېت و، مەوداى جوغزى كارىان فراوانتر دەبېت و، بەرھەمى و رەھايىي زىاترەوھ دەتوانن پەلى قەلەمىيان بەاون و، مەوداى بىريان فراوانتر بىكەن و، بەوھىش بەرھەمى بەپىزتر و، كارى لەبارتر و گونجاوتر دەخەنە بازار و كىتېخانەى كوردى.

لەم بەياضە بچكۆلەدا كە من بزەنم ئەمە يەكەم جارە بە مېژووى ئەدەبىي كوردى دەناسىنرېت، ناوى چەند شاعىرى نەناسراو و، بەرھەمى بلأونەكراوھى چەند شاعىر و، نوسخەى تى شىعەرى چەند شاعىرى ناسراومان لە دەستدا دەبېت، كە ھەرىكەيان لە بوارى خۆيدا بابەتېكى تازە و نەوازەى لىكۆلېنەوھ و لەسەرنووسىنى دەبېت.

لەم ھەلەدا شىعەركانى (بىمار) دەخەينە پال ناساندنى بەياضەكە و، چۆنمان بۆ ساغ بووھتەوھ وھا

دەيھېئىنەنە سەر رېنوووسى باوى كوردى و، وئىنەكەيشى لە تەكدا بلاو دەكەينەو بۇ ئەوھى خويئەرى ئازىزىش ھاوكارىمان بكات لە ساغكردەنەو و ھىنانەوھ سەر رېنوووسى كوردى شىعرەكاندا.

لە تەك ئەو شىعرانەدا ئەم كەشكۆلە لە خۆى گرتوون سى پارچە شىعرى تىدايە بەنازناوى (بىمار) ئەوھىش لە مېژووى ئەدەبى كوردىدا زانرابى (سالم)ى ساحېبقران- ماوھىك- بە نازناوى بىمار شىعرى گوتووه، منىش چاويكەم بە ديوانى (سالم)دا گىپرا، گوتم : بەلكو ئەم شىعرانەى تىدايەت. نەبوو، دواترىش سەرئىكەم لە ژمارەكانى (رۆشنىبىرى نوئى) دا كە كاتى خۆى كۆمەلئىك شىعرى (سالم)يان بۇ يەكەم جار تىدا بلاو كرابووھو، گوتم: رەنگە لەناو ئەوانەدا بى لەوئىش نەبوون. دواى ئەوانە شوئىنى ترم لە بىر نەبوو شىعرى (سالم)يان تىدا بلاو كرابيئەوھ. جا ئەگەر ئەمانە شىعرى سالم بن با بۇ يەكەم جار لئىردەدا بلاو ببنەوھ، يان ئەگەر شاعىرىكى ترممان ھەببەت بەم نازناوھ با ناوى بخەينە ناو ناوان و مېژووى ئەدەبى كوردى لى بە ئاگا بئىن.

بۇ ئەو شىعرانەى تىش كە لەم كەشكۆلەدان- جگە لەو شىعرانەى لە ديوانەكاندا ھەك نالى و كوردى و حاجى... بلاو كراونەتەوھ- بەگوئىرەى توانا دەيانخەمەوھ سەر رېنوووسى باوى كوردى و، چاوپروان دەبم بەلكو بە يارمەتتى خوا لە بەرگى ھەوتەمى كەشكۆلى كەلەپوورى ئەدەبى كوردىدا بلاويان بكمەوھ.

دەمئىنئىتەوھ ئەوھىش نەبوئىرم (بەياض)ھەكە (۱۲۴) لاپەرەپە لە شىوھى (بەياض)دا- واتە پئوانەكەى (۷×۱۶) لاپەرەپە ھەشت بەيت شازدە دىر زياتر و كەمترى تىدايە، چەند كەس بەشدارىيان لە نووسىنەوھىدا كرددوھ، دوور نىيە خۆى لە بنەرەتدا كەشكۆلى محەمەد سەعەدى بئورەبى بووببەت و ئەوانى تر بۇ يادگار و لەسەر داواى ئەو؛ ئەو شىعرانەيان نووسىببەتەوھ. ھەك گوتىشم لە چەند شوئىندا كەوتنى پەرە، يان لى دەرھىنانى تىدايە.

دواتر و دواى ئامادەكردى ئەم بەرگە بۇ چاپ لە دوو دەستخەتدا دوو مېژووى ژيانى سەعەد بئورەبىم دەستكەوت كە ھەردووکیان جىگەى بايەخ و سوودن.

لە دەستخەتلكدا كە لەلاى خۆم پارىزراوھ نووسىومە: سالى ۱۳۰۰ك. لە گوندى پىنجوین نووسىوھتەيەوھ.

بەپى دەستخەتى ژمارە (ع/۶۲) سەعەد بئورەبى كورى سەيد عەبدوللايە سالى ۱۳۳۲ك لە ژياندا بووھ.

بیمار

۱

ئەمن و خەپووسی ئاشفتە حال، ھەریەك بە دەردی پر خەيال
شەو تا سەحەر خەومان بەتال، ئەو قووقەقووق من نالەنال
پەروانە وو من (مقنلاين!)^(۱)، صەیدی دووصەد دامی بەلاین
ھەریەك بە نەوعی جانفیداین، ئەو بۆ چرا من بۆ جەمال
شادی و صەفا بۆ من ونە، جەور و جەفا ھەر بۆ منە
چاوم لەگەل خەو دوشمنە، نەم ماوہ ئیدراک و کەمال
ھاتە سەر رووم قەطرەى جوانا، ئەزرايلى خۆم دى بە چاو
ياران عیلاج کەن کفن و ئاو، کوشتوومی یاری روو بە خال
کەوتوومە حالى غەرغەرە، نەم ماوہ قووہى نەزگەرە
رۆحى رەوان سا تۆ وەرە، جیى رۆح لە تەن وا بوو بەتال
ئیمشەو ئەمن دەمرم یەقین، جواب بەن بۆ یاری نازەنین
زووبى بکا بۆم سەختى شین، وا رۆحەكەم دیتە زەوال
وا گیان دەدەم وەك كۆھكەن، ھەلسە وەرە شیرین سوخەن
تا نیم رەمەق ماوہ لە تەن، مەمکە بە ھیجرت پایە مال
ماهى صەومە نزدیکی عید، صایم بە (عید)ن پر ئومید
بۆ صەومی من ئەبرۆت نەدید، ظاہیر دەکا رۆژووم بەتال
قوربان ئەمن (بیمار)ى تۆم، مات و ضەعیف و زارى تۆم
بىخاو و شەوبىدارى تۆم، تۆش جارئ من بىنە خەيال

۲

ئەگەر غەم مالى دنيا بى، حەریفى خواجە نوعمانم
ئەگەر شادیى بە دەولەت بى، رەفیقی مام سولەیمانم
ھەناسەم گەر فەلەك نەگرئ، فولك بگری بە حەققى نووح
لە دەریای ئەشكى نووحم، تابیعەى ھام فولكى طوفانم

(۱) ئەم وشەم بە دروستى بۆ نەخوینرایەوہ سى نوختە بەسەر (ق)کەوہ دانراون، گومانم بۆ ئەوہ دەچیت (موقتەلاین) لە باتیبى (موبتەلاین) بیئت.

زەمانە باری مەجنوونیی ئەمەندە خستە سەرشانم
 وەکوو گۆسویی لەیلا دەرەم و گەرژ و پەڕیشانم
 کە مأل رابورد کەمال رابورد فەهیمی مەنفەعت نادا
 کە طالیع نوست دەنووم خۆم ئەگەر هامدەرسی لوقمانم
 نەدامەت گەر وەکوو دەولەت ئەویش روتبە جەلا بێ
 لەسەر کورسی میحەن لە مولکدا ئیستاکە سولتانم
 کلاوی ئەهلی نەگبەت گەر حسابی کەن ئەفسەری فەقرە
 (بلا شبە مثل) لەم مەرکەزە هامدۆشی خاقانم
 هوجوومی جۆششی شیوێن دەروونی نەوعی تاوداوم
 وەکوو هەوری بەهاریی رۆژ و شەو دايم خورۆشانم
 وەکوو مەعلوولی (استقا) فیراق کاریکی پێ کردم
 جیهان تاریکە لێم، لەم عومر و ئەحوالە هەراسانم
 ئەگەر صەد شوخی وەك یوسف لە میصرا هامنشینم بن
 بەبێ تۆ هێندە دل قەبضە دەلێی مەحبووسی زیندانم
 بە سووفاری خەدەنگی کافر (بیمار) و ئوفتادە
 موسولمانان موسولمان بن عیلاج ئاخر موسولمانم!

۳

پەنجە بۆ تەصویری ئەبرۆت پەیرەوی مانیی دەکا
 خامە زنجیر گۆسوتە عومر ئەفشانیی دەکا
 قووتی رۆحە لێوێکەت یاقووتی ئاودارە کوڵم
 مەنعی بازارێ عەقیق و لەعلی رومانیی دەکا
 گەر (لێردە!) ناز و ئەواواز تۆ بگریته گوی
 طووطی شیرین زبان چون عەزم خۆشخوانی دەکا
 قامەتی نەوخیزی شیرینت نەهالی جەننەتە
 سەروی رەعنای لەلات کەئ مەیلی هامشانیی دەکا؟
 بەرگی سەرتاپام نەمەد بێ با بەشەرتی تۆم ببی
 تاراو و بەرگە لەلام صەد شالی کرمانیی دەکا

دل به نه شئهی عهکسی مهستی چاوه کهت (لا یعقل)ه
بو که بابی جه رگی من لیوت نمه کدانیی دهکا
سا هزار جارت ده خیل بم حهرفی به کار مه شنه وه
هه چه ده باره م بکهی پیره شهیطانیی دهکا (!)
لیوی یاقووتت نگی نی خاتهمی نادر ظوهوور
موهری دهستی (ئاصهف)ه ئه مری (سوله یمانیی) دهکا
کهس نییه ئه و شوخه حالیی کا له سوزی ئاته شم
پیئی بلئی (بیماری) شه وقت وا غه زه لخوانیی دهکا

ناوه روکی که شکوئه که:

- ۱- پارچه‌یه‌ک شیعری فارسی، سهره‌تاکه‌ی نات‌ه‌واوه.
- ۷- کوردی.
- ۸- سالم.
- ۹- نالی.
- ۹- مه‌حوی.
- ۱۱- حاجی (حاجی قادری کوئی).
- ۱۳- کوردی.
- ۱۳- مه‌ستی - ناوی ره‌سوئه - نووسراوی په‌ریشان ۵۲۶.
- ۱۴- شه‌مسی ته‌بری.
- ۱۷- پارچه‌یه‌ک شیعری فارسی.
- ۱۹- پارچه‌یه‌ک شیعری فارسی.
- ۲۰- خاکی.
- ۲۲- صه‌بری.
- ۲۳- پارچه‌یه‌ک شیعری نات‌ه‌واوی فارسی. (مؤری محمه‌د سه‌عید)
(لیزه‌دا تا لاپه‌ره ۳۰ که‌وت‌وه)
- ۳۱- جامی.
- ۳۲- فیکری.
- ۳۳- کوردی.
- ۳۴- (لیزه‌یشدا که‌وتن هه‌یه) به‌شیکی دوو چامه‌که‌ی نالی و سالم هه‌یه.
- ۳۸- (جواب قصیده نالی از طرف سالم)
- ۴۲- مؤری (عبده بکر)، (تمت شد از دست محمد سیاه).
- ۴۴- خاقانی.
- ۴۵- هیجری - کوردی.
- ۴۶- نالی.
- ۴۶- مصطفی بیگ - کوردی.
- ۴۷- نالی.

- ۴۹- كوردى.
- ۴۹- نالى.
- ۵۰- بيمار
- (ليژدهدا سى لاپهړه كه وتووه)
- ۵۴- هيچرى- كوردى.
- ۵۸- مه حوى.
- ۶۰- فيكرى.
- ۶۱- نالى.
- ۶۲- هيچرى.
- ۶۳- حاجى.
- ۶۷- هيچرى.
- ۶۹- كوردى.
- ۷۲- صابير.
- ۷۴- كوردى (محمد سياه).
- ۷۶- كوردى.
- ۷۷- بيمار.
- ۷۸- كوردى.
- ۸۴- نالى.
- ۸۵- كوردى.
- ۸۶- شه مسى ته بريزى.
- ۹۰- پارچه يهك شيعر له ستايشى شېخ عه بدولقادرى گه يلانى.
- ۹۲- پارچه يهك شيعرى گورانى.
- ۹۶- كوردى.
- ۹۷- غريب.
- ۹۸- (تمت شد كاتبه سعيد البيورى)
- ۹۹- (لمحرره) يهك فهره.
- ۱۰۰- سى بهيت
- ۱۰۲- چهنه فهره

۱۰۳- مظهر.

۱۰۶- نالی.

۱۰۷- مظهر.

۱۰۸- پارچه‌یهك شیعری جووت قافیہ له باسی شیخ مصطہ فایہ‌کدا.

۱۰۹- ته‌عریفی حیماری نالی.

۱۱۰- ته‌خمیسی فانی له‌سه‌ر که‌لامی نالی.

۱۱۲- نالی.

۱۱۳- (لمحرره) بیخود.

دوای ۱۱۵ که‌وتن هه‌یه. دوای ئه‌وه پارچه‌یهك شیعری گۆرانی.

صهبرى

۱

نهئارى پى رهسولم [برى خراجات دلى زارم!] دلزارم
له رى حهقدا عىلاجم كه كه كوشتهى په رچه مى يارم
خه يال و عهقل و هوش و فيكر و نارامم له دست روى
دهخيل رهحمى به حالم كه غه ريب و ويلى كوسارم
وهره بو خاطرى ئىخلاصيم كه وهك بى مه يلى دلداره
بچوره خزمهتى دلبر كه بهس رهنجوور و بيمارم
عهجايب موضطه ريب حالم، دهخيل سولتانى كيشوهر دهى!
عىلاجى كه ئهوا سووتا خه زانهى حيلم و ئهفكارم
كه ئىقلمى و جوووم كه وته بهر جهيشى موژهى زووم وت:
خودا حافىظ بى ههى عهقل و قهرار و ئابروو و عارم
به هه حال خوم له بن بارى غه ريبى گرت و صه برم كرد
كه چى دهردى فىراق هات و ئه وىش وا بوو به سه ربارم به له هب... (۱)

(۱) ليره دا چهند لاپه ره كه وتوو و بهمه يش پارچه شيعره كه ناته واو بووه و، دوور نييه شيعرى ترى ئه شاعيره
تيدا چوويت.

صابير

۱

بۆچە وا ديسان كەمەربەستەيى بەقینم بەدمەزەب؟
دوشمەنت خۆ نيم كەوا تینوو^(۱) بە خوینم بەدمەزەب!
چاوهكەم حاجەت نییە تو دەست (دیفِت!) رەنجەكەى
یەك ئیشارەت كافییە بۆ من نەمۆنم بەدمەزەب
پۆم دەلۆن: زاھید وەرە تو دەست لە یارت ھەلگەر
دل لە دەست عەبیاری وەك تو چۆن دەرینم بەدمەزەب؟
من لەگەل ئەفسوونگەریی چاوت دەبى چۆن دەربەرم؟
با لە مەغریب دەرسى سەححاریش بخوینم بەدمەزەب؟
وەك سەگى خۆت بانگ دەكەى ناوی منیش جارئ بەرە
دا منیش رووم بى لە روودا چاوا (ھیم!)^(۲) بەدمەزەب
(صابیر) ئاسا عاجزن خەلقى لە نالەم روژ و شەو
كارىگەر نابى لە تو ئاھى حەزینم بەدمەزەب

۲

داد لە دەست دەوران بكەم یاخۆ لەبەر ئیقبالى بەد؟
یا لە تاو عەشقى جەوانان یا لە ئازارى حەسەد؟
ئەو ئەگەر داوینى گرتووم ئەم یەخەى ھیناومە دەست؟
ئەو ئەگەر خستوومى ئەم گرتوومى بەربادى لەگەد
ئەم ئەگەر خوینم دەخوا ئەو ئیستیخوانى ریزە کرد
ئەم ئەگەر روحم دەكیشى ئەو دەسووشى^(۳) جەسەد
دەورەیان داوم لە چوار لا زەحمەتە روچ بەرمە دەر
دەستگىریم گەر نەكاتن (قل هو اللہ أحد)

(۱) ئەمە خۆى وا نووسراو بەلام دەبى (تینووی) یان (تینوو بە خوینمى) بىت.

(۲) رەنگە ئەمە (ھەلۆنم) بىت.

(۳) لۆرەدا دەبى (دەسووشىن) بى یان (بەم دەسووشى) بى.

عەرزەگام پێ تەنگە خەیلی تەلخە ئەوقاتم خودا
 رێی خەلاصیم پێ نیشان دەی بەشقی (الله الصمد)
 لەشکری غەم هەر طەرەف قەلەعی نیشاتی گرتە ناو
 (لم یلد) فەریاد رەسی یارا (ولم یولد) مەدەد
 (صابیری) بەدحالە ئاخەر دیارە وا رسوا دەبێ
 چارەبێ یا (لم یکن له) باجەتی (کفووا أحد)

غەریب

۱

شەرازی شەریهتی مەرگە نەظارە ی چاوی مەخموری
 ئەمارە (ضربت!) مەرگە صەفی موزگانی تابووری
 کە زولفی وەك حەبلی بالاً بە لای دەوری قەدی وەستا
 وتم: نەفی و جوودی زومرە عوشثاقە مەنظووری
 بە جیلووی جیسمی روخساری بە لەهجە نازە رەفتاری
 شکاندی طوبەیی ظاهیر، دراندی سەطری مەسطووری
 کەلیمی ئیمە سووتاوە تەجەللای طووری دیداری
 تەعالەللاً لە نووری فایەق خورشیدی بلووری
 دەسا ئەی ناخودا بەس داخە تو خودا لەنگەری میحنەت
 لە بەحری عیشقدا سولطانی صەبر غەرەقە واپووری
 لە دنیا کافریش حاللی بە حاللی من نەبێ یارەب
 (غەریب) ی بیدل بی دل بەر میحنەتماندە ی دووری

(۱)۲

لە هەووری ناری چاوم هیندە دەباری ئەشکی غەمباری
 سەرای جیسمی خەرابە ی سەیلی خوینە بانێ دیواری

(۱) ئەم پارچە شیعەرە لە دوا ی پارچە شیعەرەکە ی پیشووە نووسراوە، لەوە ی پیشوودا نازناوی (غەریب) هەیه، لەمەیاندا هیچ نییه، بەلام لە سەرەتایەوه نووسراوە (وله) واتە ئەمەیش شیعری ئەو شاعیرەیه کە پیشتر شیعەرەکە ی نووسرا.

دەچى بۇ عالەمى بالا پەياپەى دووكەلى ئاھم
 لە بالاي بەرزى ئالاوھە طەرزى زولفى شامارى
 قەتلى خەنجەرى عىشقى بتان قەط نامرى ناوى
 بەلى مەجنون ھەتا رۆژى قىامت گەرمە بازارى
 كە پىچى پەرحەمى دادا و پىچى بەرقەعى لادا
 فوغان و زايلى و شىن بە جارى خستىە نىو شارى
 گوزەر چاكە لە ھەوداى داوى زولفت دانەكەى خالى
 ھەزەر چاكە لە مەوداى تىغى ئەبرۆى شوخى مووكارى
 ھەتا طاقت بوو صەبرم گرت و بىتابىم نەكرد ساتى
 كە سووتا خانەكەى صەبرم وتم: ياران (نبا!) چارى^(۱)

خاوەن نەزانراو

(۲)۱

رەفلىقان ھەر دلى واپر جەفا بى
 دەبى صەيدى موژەى شىخ مصطەفا بى
 بە نوورى جەبھەتى (او خون!) نەوابى
 ۋەكوو بەى رەنگ رەنگە...
 لەبەر غەمزەكە رەنگى ۋەك ھەنا بى
 لە تاوى طەلەتەتى رۆحى كىشا بى
 بە زارى وادەلى: ئاى بۇ روبابى
 بىا ساقىيى بدە جامى شەرابى

(۱) لە كۆتايىيى ئەم پارچەو نووسراوھ (تمت شد، كاتبە سعید البیوری).

(۲) ئەم پارچە شیعەر لە كۆتايىيەو ناتەواو، لە سەرەتايىشەو ناوى كەس نەنووسراوھ، واتە نازانین شیعەرى كىيە.

ئەوھى لەم پارچە شیعەردا جىگەى سەرنجە ئەوھى جوت قافیەى ھەموو پارچە شیعەرەكەيش بەو شىوھ تا كۆتايى دەروات، واتە ۋەك دەبىنى قافیەى ھەردوو تاكى بەیتەكان بە (... ابى) تەواو دەبىت. ئەم شىوھ لە شیعەرى شاعیرانى كورددا زۆر نىيە.

لەولایشەو شیعەرەكان ۋەك (تەرجىعەند) دەچن و، ناوى شىخ مستەفا لە كۆتايىيى ھەر كۆپلەيەكدا دەگوترىتەو، بەلام ھەمدىسان نازانین ئەم (شىخ مستەفا) كىيە.

به شمشیر هەر دلی دوولت کرابی
دهبی سهودای (بردی!) شیخ مصطفا بی

رهواجی دل وهه‌ایه با وهه‌ابی
برابی یا درابی تا رهوابی
به میثلی خوی نه‌بووه وا شه‌بابی
به نووری ئەو وه‌کوو ئەو دارژابی
لو نییه^(۱) ئەو بکا ناز و عیتابی
دلی عالهم به جاریکان له لابی
به تیر هه‌رکەسی پشتی شکابی
دهبی ئەو نیمنیگی شیخ مصطفا بی

به بادهی نه‌رگسی چاوی نوا بی
خه‌لاصی نییه با هه‌ر شکابی
له چینی په‌رچه‌می دل چین نرابی
له جیگه‌ی تیره‌که‌ی ئەو خوین پزابی

لمحرره

۱

تیری موژت له گو‌شهی جه‌رگم ده‌چیتته دهر
بیماره چاوه‌کان به حال‌م نییه خه‌به‌ر
سینه‌م مه‌کی به خوفیه به عونابی لی‌وتی:
بو دهردی دل ده‌وا نییه به غه‌یری گول شه‌که‌ر
ئابای هه‌یاتی بر دووه لی‌وی نه‌باتی تو
تابی خه‌یالی وه‌صلی گولی رووی نییه شه‌که‌ر

(۱) (لونیه) ئەم شیوه‌ی و شیوه‌ی چهند وشه‌ی تری له شیوه‌یه‌ک زیاتر خویندنه‌وه هه‌لده‌گری و، چهند جیگه‌یشیمان
بو ساغ نه‌کرایه‌وه و به‌گومانه‌وه نووسیمان.

پي موت به ئاوي ديدە: ئەوئەندە بۆچ لايلى تو؟
 فەرمووي: بەللي له گووشەي جەرگت دەييمە دەرا!
 دوودي دلە له کوورەي سينە سەحەر دي؟
 ياخو تەمە له کيو و کەلاوان ئەگاتە سەر
 کيشام هەناسەکەم به زولف به خەندیکەوه گوئي:
 کي نافي موشکي چيني به با داوه سەريەسەر؟
 (بيخود) خەيالي طورە و موشکيني نەدەي به با
 تا خوئنبەهاي ئاهووي چينت نەيئتە سەر!

وله

۲

گريا بەچاوي لايلى وەسان ئەبري بەهمەني
 ئەنگوت بە خوفیە بادی صەبا غونچە پیکەني
 زاري هوزاري زارە هەميسان له دەوري گول
 وا چل خاري گرتوووه وەك خاري دامەني
 سوچدەي تەشەککور لەسەر ئەم برد [سبرة!] برد
 بۆيە کەچە وەنەوشە هەموو وەقتي گەردەني
 تالاي نەدا نەسيامي صەبا پەردە غار
 چيەرەي عەرووسي لالە بە سوور نەبوو غەني
 قومريي بە وەجھي نەو دەکا، فاخيتە نيدا
 سەر و بە عيشوہ قەد دوو تا [کرد غني!]
 دەرچوو له کونجی صەوميعة صوفیي بە مەیکەدە
 وەصلي کە بوو بە دوختەر [ز ترک کرد تلي!]
 شەبنم جەبباتي جەمعی نەباتە له صور هور
 بۆ حەشري ئەهلي باغە دەباري وەکو مەني
 هەر مورغي نەعتي ذاتت بە ئیسمي ئەدا دەکا
 (قومري) بە (ياکريم) و (کەرا). (ياهو الغني)
 مەئيووسي بارەگاہي رحمتە (بيخود) کەسي نەبي
 مەسمووعي قەولي (احمد مختار) [مدعني!]

مهستی

۱

له ناو خاص و عوامم ئابېر و چوو
دهسا چارې بهې تەكليف و ئەر جوو
عیلاجی كه، دهخیلت بم ههزار جار
له مه رگی خۆم وهرهز بووم، طاقه تم چوو
ئەگەر سه بره و، ئەگەر عه قیل و، وهگەر هۆش
دهكهم هه رسی فیدای چاوه كهی توو
له تابې رووی [سورخت!] وا ده سووتی
دهروونم لی ده ییقتن عه ینی بو سوو
شه و روژی له هیجرانت ده زانی
دهیه ناله م وه کوو قومریی له هه سوو
دلی زام به زاریی با بنالی
له یار و یا وهرانم ده ربه ده ر بوو
جونوونی زولفی تووم و سا ئیستا
بکه به ندم به هه لقه ی چینی گیسوو
نه ماوه چار و ته دبیرم به غه یری:
هه همیشه دابنیشم دهسته وئنه ژنوو
هه موو دوست و ره فیقانم بزانی
منم (مهستی) خه یالی چه شمی جادوو

مهجدی

لهناو ئه و په پره- په پره و پاشماوهی دستخهت و كه شكۆل و به یاضه كۆنانه دا كه له ملا و لا كۆم كرده و نه ته وه یه كه په پره كاغهزی په ریپوت و پتوركاو ههیه، سی پارچه شیعری تیدا به نازناوی (مهجدی) یان له كۆتاییه وه ههیه.

به فیههست و كه شكۆل و شوینه وارهكانی لای خۆمدا گه رام، ناو و باسی (مهجدی) م نه بیینی. دواتر سه رنجی كتیپی (گلزار شاعران كردستان) م^(۱) دا دوو شاعیرم به نازناوی (مهجدی) دی.

یه كه میان: حاجی میرزا عه بدولمه جیدی ناسراو به (ملك الكلام) و شاعیر به نازناوی (مهجدی) ی كورپی كه ریمی كورپی رهجه بی كورپی شیخا بهگ... سالی ۱۲۶۸ك سالی ۱۳۴۴ك سالانی له دایكبوون و كوچی دواپی ئه م شاعیره ن. شیعری فارسی له و كتیبه دا ههیه.

دووه میان: محهمه مهجدی مههابادی. سالی ۱۳۰۲ك ههتاوی له شاری مههاباد له دایك بووه و، شیعری فارسی له و كتیبه دا ههیه.

ئه م دوو شاعیره كوردن به لام شیعری كوردییان له دهستی ئیمه دا نییه تا له تهك شیوازی ئه م شاعرانهی ئیره دا به راوردیان بكهین و بزانی له شیواز و زاراوه و زماندا له یه كه دهچن یان نا؟

ئه و په پره كاغهزه سی پارچه شیعری تیدا به و به وه دیوانه كه كۆتاییی دیت، ژماره ی لاپه ره (۳۲) ی له سه ره وهیه، كه ده بی ئه و دستخه ته تا ئه و جیگه یه (۳۲) لاپه ره بوویت، ئیتر هیچی تر له باره یه وه نازانین و، نازانین دیوانه كه ی چ مه به سنگه لیکی شیعری تیدا بووه.

مهجدی

(بحر الباء)

به خه للاقى كه دایم سال و مانگ و پوژ و شه و دینى
دلى من هه ر خه یالى ماچى لیوى ئالى ئه و دینى
له صبحه ینى كه ئه و به و قه دده ره عنایه به سه رما بی
پژانى خوین و فرمیسكى دوو چاوم نیوه شه و دینى
چرای به رقى جه مالت مه جلیسى ئیمه ی مونه ووه ر كرد
چرا و شه معانى مه جلیسى تازه چۆن له م (قصه ضوا) دینى؟
به ره ورووی مانگی تازه گه ر بویتى ئه برۆیان
به سوجه خه لقه كیشان سه د وه كو چون ماه دهنوینى

(۱) پروانه: گلزار شاعران كردستان، تألیف: سید عبدالحمید حیرت سجادی، چاپخانه ی رامین تهران ۱۳۶۴، ل: ۲۲۰-۲۲۶.

چلوڻ مه نغم دروسته چونكه پابه ستهى كه مهندي توم
 خه مى دوو زولفه كهت نه سپی زه مانه ی (لاجكو!) دینی
 كه سیکى گهر بلئی صه برم له هیجرانت دهی مومکین
 به قهلبی خوئی خه یالیکى مه حال و (لاجلو!) دینی
 نومیدی شادیی قهلبم به وهصلی چاوی جادووته
 كه چی غه مها و مه حزوونی جودایی بوم به دهو دینی
 به طبعیكى سه قیم و هم عه قیم (مه جدی) دهكا وه صفت
 وهكوو چی وایه بو نیو خه رمه نی جو دانه جو بیئی!

۲

نه ماوه طاقهت و صه برم سه عاتی
 نه جهل وهك شیرى بورپرانم دهگاتی
 له جیاتیی شهككهری له علی له بانته
 زه مانه زه هری جانسوزم ده داتی
 غولامیکى فه قیر و خانه زاده م
 بلئی تیری موژهت دهستم نه کاتی
 له ریئی ته عویذی وهصلی روومه تی روح
 نه ده م گهر پیم بلین هاتی، به هاتی
 منم نو مالى عیشتت نه ونیهالا
 كه ره م فه رموو خه لاتئی یا به راتی
 له مه زرای به ده نما تووی فرمیسك
 ده چینم بو نومیدی حاصلاتی
 درهختی باغه كهت پر نار و سیوه
 به ئیستیحقاق نه كه م داوای زه کاتی
 شهوی میعادى وهصله جانی (مه جدی)
 له نارى فیرقهتت ئاخر نه جاتی

كەمەندى عىشقى تۆ ساتى لە دالما گەر نەبى، نابى
 خەدەنگى چاوى مەخموروت كە كارىگەر نەبى، نابى
 قەسەم بەو موصحفەى كولمەت كە من مەعلولى عىشقى تۆم
 بە بى يەك ئايەتى وەصلت دەروون خەستەگى چابى^(۱)
 ئەوانەى قاصىدى مەيدانى عىشقى تۆن بلى بمرن
 لە سى بازا كەسكى كورتى هېنا ھەر دەبى دابى
 لە چاوم دېتە خواری خوینی گەش، دور بى لە روخسارت
 عىلاجى ناكرى بى تۆ ھەتاقەطرەى تیا مابى
 ھەموو عالەم خەرىكى (فك!) و مەقصودانى دنيايىن
 خەجالەت بىم كەچى دىكەم بە غەیرەز تۆلە دلدا بى
 جەمالى خۆت بە پووشىن و ھەرىر و سرکەى پۆشى
 كە يانى من نەظەر ناكەم، خوداگىر بىم ئەگەر وابى!
 لە لىوى ناسكى ئالت ئەگەر ماچى كەرەم فەرمووى
 يەقىن تویشووى قىامەتمە و ئەوئەندە عومرىش مابى
 برىندارانى^(۲) عىشقى تۆم ئەگەر ساغىم تەمەننايە
 لە مەجنونونانى دەرگاتم ھەتاقەقلم لە سەردا بى
 ئەسەف عومرى بە ضایع دابى و وەصلىكت نەبوو (مەجدى)
 ھەياتت رۇییوھ و (دیوان) ھەكەت وا چاكە كۆتا بى

(۱) ئەمە لە دەستخەتەكەدا ھەر وایە، بەلام دەبى (چانابى) بىت.

(۲) ئەمەیش لە دەستخەتەكەدا ھەر وایە، بەلام بۆ ئەوھى ماناكەى بگونجى دەبى یا (برىندارى) بى، یا (لە برىندارانى).

ناوی ټولو شاعرانه‌ی لاهم بهرگه‌دا بهرهمیان هه‌یه:

- ۱- ټه‌حمه‌د به‌گی کۆماسی
- ۲- خانای قوبادی
- ۳- زه‌لیلی
- ۴- شه‌هید
- ۵- مه‌لا ټه‌حمه‌دی قسرت
- ۶- جنوونی
- ۷- حه‌ماغای ده‌ربه‌ند فه‌قه‌ره
- ۸- میرزا شه‌فیع
- ۹- عه‌بدوڵلا حه‌سه‌ن
- ۱۰- شه‌مه‌سه‌دین
- ۱۱- شېخ عه‌بدوړه‌حمانی جانه‌وه‌ره
- ۱۲- طالیب
- ۱۳- سه‌ید فه‌تاحی جه‌باری
- ۱۴- مه‌فتوون
- ۱۵- مه‌لا گه‌رمیانی
- ۱۶- مه‌لا نه‌وشاد
- ۱۷- یاسین ته‌په
- ۱۸- یوسف به‌گ
- ۱۹- فه‌نایی
- ۲۰- مه‌لا مه‌حموود
- ۲۱- مه‌حاک
- ۲۲- وه‌لی دێوانه
- ۲۳- مام به‌کر خومانه‌یی
- ۲۴- سه‌ید صادق
- ۲۵- قادر
- ۲۶- مه‌جدی

۲۷- مەلکە جۋانرۇيى

۲۸- مەلا پىرە

۲۹- گۆرانى

۳۰- فەھمى

۳۱- غولام رەزا

۳۲- مىرزا ئەلماس خان

۳۳- قوباد قەدىم

۳۴- مەلا ۋەلەدخان

پېرست

- ۱- پېشکەش ۵
- ۲- دفتەر نفووسی رهشید هه‌مه‌وه‌ند ۶
- ۳- وینه له دستخه‌ته‌کان ۷
- ۴- سه‌ره‌تایه‌ك ۲۷
- ۵- رهشید هه‌مه‌وه‌ند کێیه؟ ۲۸
- ۶- به‌سه‌ره‌اتی ژیا‌نی ۲۹
- ۷- شوینه‌واره‌کانی مام رهشید هه‌مه‌وه‌ند ۳۰
- ۸- دیوانی رهنجووری ۳۳
- ۹- کۆتایی ژیا‌نی مام رهشید له‌خواترسیی ۳۳
- ۱۰- وه‌سیه‌تی مام رهشید ۳۴
- ۱۱- ده‌بی مام رهشید دانراوه‌ی بووبیت؟ ۳۵
- ۱۲- سه‌رچاوه‌کانی ئەم پېشه‌کییه ۳۶
- ۱۳- له دامی‌نی ئەم به‌رگه‌دا ۳۷
- ۱۴- فیه‌ره‌ستی به‌ره‌مه‌کانی مام رهشید ۴۲
- ۱۵- که‌شکو‌لی ژماره‌ دووی رهشید هه‌مه‌وه‌ند ۴۹
- ۱۶- که‌شکو‌لی ژماره ۳ ۶۱
- ۱۷- که‌شکو‌لی ژماره ۴ ۷۲
- ۱۸- که‌شکو‌لی ژماره ۵ ۷۵
- ۱۹- که‌شکو‌لی ژماره ۶ ۸۳
- ۲۰- که‌شکو‌لی ژماره ۷ ۸۵
- ۲۱- که‌شکو‌لی ژماره ۸ ۸۵
- ۲۲- ده‌ستخه‌ته‌کانی شانامه، داستانی یه‌که‌م ۸۶
- ۲۲- داستانی دووهم ۸۷
- ۲۳- نادرشا، یان نادر نامه ۸۹
- ۲۴- ده‌ستخه‌تیکی تر ۹۰
- ۲۵- داستانی رۆسته‌می زال ۹۱
- ۲۶- به‌ه‌رام وگوله‌ندام ۹۲
- ۲۷- ده‌قی سییه‌م ۹۳
- ۲۸- هه‌فت له‌شکر ۹۴
- ۲۹- ده‌قی شه‌شم ۹۵
- ۳۰- مه‌نیجه و بیژهن ۹۶
- ۳۱- جنگنامه، فرامرزو بزر و ۹۷
- ۳۲- ده‌قی نویه‌م ۹۸

۹۹	۳۳- دهقی دہیہم
۱۰۱	۳۴- دهقی یازدہہم
۱۰۳	۳۵- کہشکۆلی کہلہپووری ئہدہبی کوردی بہرگی حوتہم
۱۰۵	۳۶- ئہحمہد بہگی کۆماسی
۱۱۵	۳۷- مہلا ئہحمہدی قسرت
۱۱۶	۳۸- وہلامی مہلا محمہد ئہمین
۱۳۱	۳۹- میرزا ئەلماس خان
۱۳۵	۴۰- مام بہکر خومانہ
۱۳۸	۴۱- جونوونی
۱۴۸	۴۲- خانای قودبادی
۱۵۳	۴۳- زہلیلی
۱۵۷	۴۴- غولام رضا
۱۵۸	۴۵- سولہیمان گہرمیانی
۱۶۱	۴۶- مہلا گہرمیانی قوولہبی
۱۶۳	۴۷- لہیلی و مہجنون - میرزا شہفیع
۱۹۳	۴۸- میرزا شہفیع و نہوسوہیل
۱۹۹	۴۹- بہاریاتی میرزا شہفیع
۲۰۵	۵۰- جوابی ہلالہ
۲۰۷	۵۱- میرزا شہفیع
۲۱۷	۵۲- سہید صادق
۲۱۸	۵۳- شہید ۱
۲۲۱	۵۴- شیخ شہمسدین کئیہ
۲۳۵	۵۵- طالب یا طالبی
۲۳۷	۵۶- طالب بیکی از دوستان نویشتہ
۲۴۲	۵۷- ہماغای دہرہند فہقرہ
۲۴۶	۵۸- پاشکۆی طالعی
۲۴۷	۵۹- شیخ عہدورہحمانی جانہورہبی
۲۵۴	۶۰- عہدوللا حہسہن
۲۶۷	۶۱- گوفتہی دیگر سید فہتاح
۲۶۸	۶۲- گوفتہء دیگر رای قلخانہی گوفتہ
۲۷۲	۶۳- کہلامی مہلا فہتاحی جہباری
۲۷۶	۶۴- فہقی قادری ہمہوہند
۲۷۷	۶۵- سہما و زہمین
۲۷۸	۶۶- کلام فقی قادر ہمونہد تخلص درویش
۲۸۶	۶۷- گوفتوگوئی سہما و زہمین

۳۰۰	۶۸ - فەنایى
۳۰۱	۶۹ - فەھمى
۳۰۳	۷۰ - قادر
۳۰۴	۷۱ - قویادى قەدىم
۳۰۵	۷۲ - گۆرانى
۳۰۶	۷۳ - كەلامى مەلا مەحمۇود
۳۰۷	۷۴ - مەفتوون
۳۲۹	۷۵ - مەلكەى جوانرۆيى
۳۳۰	۷۶ - كەلامى مەلا پىرە
۳۳۲	۷۷ - جەواب
۳۳۷	۷۸ - مەلا نەوشاد
۳۴۲	۷۹ - وەجدى
۳۴۴	۸۰ - مەلا وەلەدخان (غەمناكى)
۳۴۹	۸۱ - راوہ پلنگى يوسف بەگ
۳۵۳	۸۲ - شېخ يوسفى دالان
۳۵۷	۸۳ - ياسين تەپە - قەلاى مایس
۳۶۳	۸۴ - میرزا مەحاک
۳۶۸	۸۵ - كەشكۆلى بیورەبى
۳۷۱	۸۶ - بیمار
۳۷۴	۸۷ - ناوەرۆكى كەشكۆلەكە
۳۷۷	۸۸ - صەبرى
۳۷۸	۸۹ - صابیر
۳۷۹	۹۰ - غەرىب
۳۸۰	۹۱ - خاوەن نەزانراو
۳۸۱	۹۲ - لمحەررە
۳۸۳	۹۳ - مەستى
۳۸۴	۹۴ - مەجدى
۳۸۷	۹۵ - ناوى ئەو شاعیرانەى لەم بەرگەدا بەرھەمیان ھەيە

